

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**NAZMİ MEHMED EFENDİ'NİN
MESNEVİ TERCÜMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG**

**Hazırlayan
YUSUF KENAN CAN**

İstanbul – 2009

ÖZET

17. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğunda siyasi, askeri, sosyal ve iktisadi alanlarında bozulmaların görüldüğü bir dönemdir. Öyle ki bu dönemde, devletin güvenliğinden sorumlu olan Yeniçeri Ocağı, devletin ve halkın başına dert olmuş, başkent İstanbul'da huzur adına bir şey bırakmamıştır.

İç karışıklıkların ve gerilemelerin görüldüğü bu ortamda H. 1032'de İstanbul'da dünyaya gelen Şeyh Mehmet Nazmi Efendi, seksen yıllık yaşamı boyunca IV. Murad, I. İbrahim, IV. Mehmet, II. Ahmet ve son olarak da II. Mustafa'nın saltanatlarına şahit olmuştur. Henüz genç yaşta Tasavvufa merak salıp Halvetiye Tarikatına mensup olmuş, daha sonra şeyhlik ve vaizlik yapmıştır.

Nazmi Efendi'nin Hediye'tü'l İhvân, Divan, Mi'yâr-ı Tarikat-ı İlâhi, Sırr-ı Ma'nevi ve Mev'iza-i Mücahede adlarında bilinen toplam beş eseri vardır. Eserlerinde "Nazmî" mahlasını kullanan şair, çevresini saran tasavvufu ve mensubu bulunduğu tarikatı eserlerine yansıtmıştır.

Bu çalışmada 1112'de vefat eden Nazmi Efendi'nin Süleymaniye Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa Bölümü 693 nolu Mesnevi çevirisinin tamamını kapsayan yaklaşık 4400 beyti incelenmiştir.

Ayrıca yazarın içinde bulunduğu çevre ve yüzyıl ana hatlarıyla anlatılmıştır. Bunu yanında el yazması kaynaklar taranarak, Nazmi Efendi hakkındaki bilgiler orjinaline sadık kalınmak suretiyle verilmiştir. Çalışmamızda yararlanılan kaynaklar gerek "Kaynakça Bölümü"nde gerekse dipnotlarla belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nazmi Eendi, Şeyh, Divan, Mesnevi

ABSTRACT

Student: Yusuf Kenan Can

Institute: Institute of Social Sciences

Department: Public Administration

Thesis Subject:

Thesis Date

17th century was an era in which Ottoman Empire was exposed to deterioration in politics, military power and social areas. In this time period, Janissaries, who were once responsible for the safety of the Ottoman Empire, turned into a significant problem which created social unrest in society.

In this period, when the Ottoman Empire was exposed to social chaos and inner political problems, Sheikh Nazmi Mehmet Efendi was born in 1032 in Istanbul. He saw the reigns of IV. Murat, I. Ibrahim, IV. Mehmet, II. Ahmet and II. Mustafa. He developed a passion for Sufism and joined the Halvetiye sect. He was a poet who preached and became a sheikh.

Nazmi Mehmet Efendi has five major works which are *Divan*, *Hediyyetül İhvan*, *Mi'yar'ül- Tarikat-I ilahi*, *Sırr-ı Manevi* (Turkish prose translation of Defter-i evvel of Mesnevi Şerif), *Mev'iza-I Mücâhede*. The poet who used the appellation of Nazmi reflected the Sufism and his sect that encompassed him in his works.

In this dissertation, 4400 verses of the translation of Mesnevi which is recorded with the number of 693 in Süleymaniye Library Hasan Hüsnü Paşa bookshelves are analyzed.

In this dissertation, the literary environment and important social phenomenon of the century is briefly explained. Also, some information about Nazmi Efendi is given paralleling with the manuscripts which are about him. The sources that are benefited for writing this dissertation is given in bibliography page and shown in footnotes.

Key words: Nazmi Efendi, 17th century, Mesnevi, Divan.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	v
ÖNSÖZ.....	vi

GİRİŞ

1. TERCÜME VE TÜRK EDEBİYATINDA TERCÜME GELENEĞİ

I. BÖLÜM

2. 17. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU.....9

3. OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUMUN

SEBEPLERİ.....10

2.2.1. Padişahlık.....10

2.2.2. Sadrazamlar.....11

2.2.3. Saraylı Kadınlar Ve Harem Ağaları.....12

2.2.4. Yeniçeri Ocağı.....12

2.2.5. Maddi Durum.....13

2.2.6. İsyenlar.....13

2.2.7. Aydınlar Arası Çatışmalar.....14

II. BÖLÜM

1. 17. YÜZYILIN EDEBİ GÖRÜNÜŞÜ.....15

2. 17. YÜZYILDA DİVAN EDEBİYATINI ETKİLEYEN EDEBİ OLUŞUMLAR.....	18
2.1. Klâsik üslub.....	17
2.2. Sebk-i hindi.....	17
2.3. Hikemi tarz.....	19
2. 4.Mahalli tarz.....	19

III. BÖLÜM

1. ŞEYH MEHMET NAZMÎ EFENDİ’NİN YAŞADIĞI DEVRİN TASAVVUFİ VE KÜLTÜREL DURUMU.....	21
--	----

IV. BÖLÜM

2. ŞEYH MEHMET NAZMÎ EFENDİ’NİN HAYATI	
2.1.Doğumu.....	23
2.2. Ailesi.....	24
2.3.Tahsil hayatı.....	24
2.4.Vefatı.....	25
2.5.Tasavvufa intisabı.....	26

3. ŞEYH MEHMET NAZMÎ EFENDİ’NİN EDEBİKİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

3.1. Edebi kişiliği.....	27
3. 2. Eserleri.....	28

V. BÖLÜM

METİN.....	31
------------	----

1. KAYNAKÇA.....	483
2. TIPKIBASIMDAN ÖRNEKLER.....	489

KISALTMALAR

a.g.e	:Adı geçen eser
a.g.m	:Adı geçen makale/madde
a.g.t	:Adı geçen tez
Ank.	:Ankara
Ans.	:Ansiklopedi
b.	:Bin
C.	:Cilt
Çev.	:Çeviri
DİA	:Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DTCF	:Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Ens.	:Enstitü
Fak.	:Fakültesi
H.	:Hicrî
Haz.	:Hazırlayan
Hız.	:Hazret
İst.	:İstanbul
İ.Ü.	:İstanbul Üniversitesi
Ktp.	:Kütüphanesi
M.	:Milâdî
mad.	:Maddesi
MEB.	:Milli Eğitim Bakanlığı
Neşr.	:Neşriyat
Nr.	:Numara
OM.	:Osmanlı Müellifleri
s.	:Sayfa
S.	: Sayı
TDK	:Türk Dil Kurumu

TDV :Türk Diyanet Vakfı

TY :Türkçe Yazmalar

Üniv. :Üniversite

vr. :Varak

TY :Türkçe Yazma

Yay. :Yayınları

yk. :Yaprak

yy :Yüzyıl

ÖNSÖZ

Türk edebiyatının şaheserleri arasında ilk sırayı almaya layık olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'in 25.618 beyitlik *Mesnevî-i Manevî*'si hem Türk coğrafyasında hem de dünyada asırlardır ölmezler arasında yer almış ve büyük bir ilgiyle okunmuştur. Bunca ilgiye mahzar olan bir eserin nesilden nesle aktarımı için çeşitli açılardan araştırılıp incelenmesi de son derece olağandır.

8 asırdan fazla bir zamanda pek çok araştırmacının inceleme konusu olan bu kıymetli eser, iç içe geçmiş hikmetli hikayelerle geniş bir alana yayılan tasavvufî bir açılmıdır. Nitekim hem Türk edebiyatında hem de dünya edebiyatlarında hakkında çeşitli tercüme, şerh ve incelemeler yapılarak günümüz insanının kolaylıkla anlaması sağlanmış ve herkesin o hikmetlerden nasibini alması arzu edilmiştir.

Gerek Türk Edebiyatında Mu'înü'd-dîn b. Mustafa', Prizenli Şem'î, İsmâil Hakkı Bursevî', Nahîfî Süleymân'ın Tahirü'l-Mevlevî, Şeyh Galib, Abdülbaki Gölpınarlı ve Şefik Can gibi gerekse İngiliz Edebiyatında Reynold A. Nicholson gibi şarihler eserin tamamını ya da bir kısmını tercüme ve şerh ederek eserdeki anlaşılması güç noktalara açıklık getirmişlerdir. Bu çalışmaya konu olan Mesnevî şerhi ise, Şeyh Nazmî Efendi'nin *Sırr-ı Ma'nevi* adını verdiği yazma eseridir.

Biz bu çalışmamıza başlarken Sırr-ı Ma'nevî'ye ait olan Süleymaniye Kütüphanesi'nde Hasan Hüsnü Paşa bölümünde mevcut tek bir nüshasını tespit ettik. Eserin telif tarihinin diğer Mesnevî şerhlerinin birçoğuna nazaran günümüze daha yakın olması hasebiyle biz de eserin Latin harflerine aktarımını yaparken yazım ve imlada günümüze yakın bir metot kullanmaya gayret ettik.

Giriş ve beş bölüm halinde vücuda getirdiğimiz çalışmamız esnasında faydalandığımız kaynakları Kaynakça bölümünde belirttikten sonra Ek-1 adı altında metnin tıpkıbasımından örneklere de yer vermeyi uygun bulduk. Çalışmamızın Giriş kısmında ‘Tercüme Geleneği, Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği’ konusunda dair çeşitli bilgiler vererek Türk Edebiyatındaki Mesnevî tercümelerini listeledik. Çalışmamızın birinci bölümde 17. yüzyılda

Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu duruma değindik, ikinci bölümde ise 17. yüzyılın edebi görünüşüne teferruatlara inmeden değindik. Üçüncü bölümde Şeyh Nazmi Efendi'nin yaşadığı devrin tasavvufi ve kültürel durumuna değindik. Dördüncü bölümde ise Şeyh Nazmi Eendi'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler vererek şarihi ve söz konusu eserini tanıtmaya çalıştık. Beşinci bölümde ise metnimize yer verdik. Çalışmamızı yaparken yararlandığımız kaynakların listesine ve metnin orijinaline ise altıncı bölümde yer verdik.

Bu çalışmanın ortaya konmasında büyük sabır ve özveri gösteren ve her konuda üzerimde emeği bulunan çalışmam boyunca yardımlarını hiçbir sebeple esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG' a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Yusuf Kenan CAN

İstanbul/ 2009

GİRİŞ

Tercüme ve Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği:

Bir metin ya da bir sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri¹ olarak tanımlanan tercüme, tarih boyunca toplumların birbirini tanımada, birbirleriyle çeşitli münasebetlerle irtibat kurmasında, ilmî ve fikrî gelişmelerde, maddi ve manevi kültürel değerlerin paylaşımında önemli rol oynamış bir faaliyettir. Köken itibariyle Arapça olan tercümenin aslı “terceme” şeklindedir, ama “m” ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisi² ile zaman içerisinde “tercüme” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Toplumsal, kültürel alanda insanlık için kalıcı izler bırakan tercüme faaliyeti(leri) ilk olarak MÖ. III yüzyılda esir olarak Yunanistan’dan Roma’ya getirilen Livius Andronikus’un Homeros’un Odysseia’sını Yunancadan Latinceye çevirmesiyle gerçekleştirildiği³ kabul edilmektedir.

MÖ. III. yüzyılda başladığı kabul edilen tercüme faaliyetlerinin en yoğun olduğu dönem, IX. yüzyılda Abbasîler döneminde, özellikle Irak’ta başladığı görülür. Fetihler sonucu geniş bir alana yayılan Müslümanlar; Helenistik, İran kısmen de olsa Hint kültürleriyle karşılaşmış ve bu kültürlere karşı büyük ilgi duymuşlardır. Ayrıca bu değişik kültürler arasında cereyan eden birtakım sürtüşmeler ve tartışmalarda, Müslümanlar, kendi inançlarını tutarlı bir biçimde savunmak ve bu kültürlere İslâm dininin güzelliklerini göstermek için onları daha iyi tanıma zorunda bırakmıştır. Tüm bu sebepler sonucunda, antik dünyanın bilinen ilmî ve felsefî eserlerini Arapçaya çevirme ihtiyacı hasıl olmuştur. Özellikle 830’da Halife Me’mûn döneminde Bağdat’ta kurulan “Beytühikme”⁴ adlı tercüme ve yüksek düzeydeki ilmî araştırmaların yapıldığı merkezler sayesinde tercüme faaliyetleri hem gelişmiş, hem de hız kazanmıştır.

¹ Kubbealtı Sözlüğü C.3 s. 3124)

² Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, İstanbul, s. 70.

³ “Tercüme”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, 1990, C. 8, s. 320; Ferit Aydın, Tercüme

⁴ Mahmut Kaya, “Beytühikme”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1992, C. 6, s. 88.

Emevîler devri; kökleri İslâm, Yunan, Suriye ve İran kültürüne dayanan ve ilk Abbâsî halifeleri zamanında Bağdat'ta gelişen ilimler için bir filizlenme dönemi olmuştur.⁵ Emevîler döneminde sadece tıp, kimya ve astronomi alanında ortaya çıkan tercüme faaliyetleri Abbâsîler devrinde cebir, geometri, mantık ve metafizik alanlarını da içine alan geniş bir yelpazede görülmeye başlanmıştır. Abbâsîler devrinde tercüme alanında en önemli yeri Abdullah b. Mukaffâ alır⁶. O; Hüsrev I. Enûşirvân zamanında tabip Berzûye tarafından Hindistan'dan getirilip Pehlevîceye (Eski Farsça) tercüme edilen “Panchatantara”(beş söz,nasihat) bizdeki adıyla “Kelile ve Dinme”yi Arapçadan çevirerek bu esere yeni bir şekil vermiştir. Böylece Kelile ve Dinme Arap nesrinin en güzel örneklerinden biri haline gelmiştir⁷ 750- 850 yılları arasında yaklaşık bir asır devam eden tercüme faaliyetleri özellikle Haçlı seferleri sayesinde Suriye, Sicilya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya taşınmış ve Ortaçağ Avrupa'sını derinden etkileyerek Avrupa'da Rönesan ve Reform hareketlerinin temelini teşkil etmiştir.

İslâmiyet öncesi Türk dünyasında ise tercüme faaliyetleri yerleşik hayata geçen Türk topluluklarını Budizm ve Maniheizm gibi Türklerin sonradan kabul ettikleri dinlerin kutsal metinlerini Türkçeye aktarmaları ile başlamıştır. X.yüzyılın ortalarına gelindiğinde kitleler halinde Müslümanlığı seçen Türkler, bu dinin talimatlarını ve esaslarını öğrenme ihtiyacı sayısında Arapçaya yönelmişlerdir. Özellikle İslâm dininin ana kaynağı olan Kurân-ı Kerîm'i anlamak için onu Türkçeye çevirmek istemişlerdir. Kurân-ı Kerîm, önce Samanoğullarından Emir Mansur bin Nuh zamanında, Taberî tefsirinden Farsçaya çevrilmiştir. Zeki Velidi Togan, bu çevirinin, içinde Türklerin de bulunduğu Horasanlı ve Mâveraünnehirli bilginlerden oluşan bir heyet tarafından yapıldığını belirtmiştir⁸. Bu çeviriler ilk zamanlarda kelime kelime olup Farsça çeviriye dayanmaktadır. Kurân-ı Kerîm'in Anadolu Türkçesine çevirileri ise Büyük Selçuklu Devletinin dağılmasında sonra kurulan beylikler döneminde başlar. Anadolu'da yapılmaya başlanan bu ilk çeviriler “ satır arası” olup kelime kelime tercümeden ziyade tefsirli tercüme şeklinde olup bazı sûrelerin tefsiri mahiyetindedir.⁹

⁵ İrfan Aycan-İbrahim Sarıçm; Emeviler, Ankara, 2002, s. 124.5 Hakkı Dursun Yıldız, “Abbâsiler”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul

⁶ Hakkı Dursun Yıldız, “Abbâsiler”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1988, C. 1, s. 44.

⁷ Nurgül Sucu,Eski Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği, Türkiyat Araştırmaları dergisi

⁸ Ahmet Topaloğlu (hızl.), Muhammed bin Hamza, XV. yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'ânTercümesi, C. I, s. 1-2.

⁹ Topaloğlu, age., s. 2'den, Zeki Velidi Togan, “Londra ve Tahran'daki İslam Yazmalarından Bazılarına Dair”, İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, III, 1959-1960, s. 135.

Türkler arasında Kurân-ı Kerim tercümesiyle başlayan bu faaliyet, Türklerin Arapçayı ilim dili olarak benimsemelerinin yanında tercüme faaliyetlerini kolaylaştıracak sözlüklerin olmaması sebebiyle hızlı bir gelişme göstermemiştir. Ancak on ikinci yüzyıla gelindiğinde Harezm sahası alimlerinden Zemaşerî'nin Mukaddimetü'l-Edeb¹⁰ adlı eseri, Arapça öğrenmek isteyenlerin kolaylıkla kullanabilecekleri bir şekilde hazırlanmış, Arapça kelime ve kısa cümlelerden ibaret, pratik bir sözlüktür. Zemaşerî, eserinin önsözünde; “ Devrin hükümdarı Atsız b. Harizmşah'ın Arapçayı diğer dillere tercih ettiğini ve zengin saray kütüphanesi için Arapça öğrenimini kolaylaştıracak bir eser yazmasını emrettiğini, kendisinin de bu emre uyarak, Mukaddimetü'l- Edeb'i yazdığını¹¹” söylemesi, o dönem için Arapçaya verilen önemi göstermesi bakımından önemlidir.

Büyük Selçuklu Devletinin parçalanması ile ortaya çıkan Anadolu Beylikler dönemi, çeviri eserler yönünden önemli bir devirdir. Bu dönemlerde (13.yy.da) Arap ve İran kültürüne aşina olamayan, Türk Beyleri, bir yandan yerli eserlerin yazılmasını ve Türkçenin yaygın olarak kullanılmasını teşvik ederken diğer yandan da Arapça ve Farsça eserlerin dilimize kazandırılmasına önayak olmuşlardır.¹² XIII.yy.dan sonra Anadolu'da hız kazanan tercüme faaliyetleri ilerleyen zaman içinde yaygınlaşmıştır.

Bugünkü anlamıyla “çeviri”¹³ olarak tanımlanan “tercüme”nin Eski Türk Edebiyatında, “çeviri” anlayışını aşan bir anlam taşımaktadır. Eski Türk Edebiyatına göre tercümenin dört şekli vardır, bunlar:

1. Aslını bozmamak için kelime kelime yapılan çeviriler,
2. Kelime kelime olmamakla birlikte aslına uygun olarak yapılan çeviriler
3. Eserin konusu aktararak yapılan çeviriler,
4. Genişletilerek yapılan çeviriler.¹⁴

¹⁰ Nuri Yüce(hzl.), Ebu'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b. Omar b. Muhammed b. Ahmed ez-Zamahşerî el-Harizmî, Mukaddimet'ül-Edeb-Harizm Türkçesi İle Tercümeeli Şuşter Nühası,Ankara, 1993.

¹¹ Yüce, age., s.8

¹² Zeynep Korkmaz, “Kâbus-Nâme ve Marzuban-Nâme Çevirileri Kimindir?”, TDAY Belleten,1966, s. 267-275.

¹³ Kubbealtı Sözlüğü C.3 s. 3124)

¹⁴ Nurgül Sucu,age

Kurân-ı Kerîm'in en eski çevirileri birinci biçime girerken, daha sonra yapılan Kurân-ı Kerîm çevirileri ikinci çeviri yöntemi olarak kabul edilmiştir. Birinci ve ikinci yöntemle oluşturulan çevirilerin gayesi mukaddes kitabı anlamaya çalışırken anlamını da bozmamaktır.

Üçüncü yöntemle oluşturulan çevirilerde, yazar eseri cümle cümle Türkçeye çevirmez anlayabildiği biçimde anlamını aktarır. Bu yöntemle oluşturulmuş çeviriler de çoktur.

Dördüncü yöntemle oluşturulan çeviri biçiminde müellif, kaynak olarak ele aldığı esere kendini bağlı hissetmez. O, eserin kimi yerlerini kelime kelime tercüme ederken kimi yerlerin sadece konusu aktarma ihtiyacı duyar. Ancak bu yöntemle oluşturulan tercümelerin en önemli noktası müellifin kendince önemli gördüğü yerleri genişleterek tercüme etmesi ve kendi duygu ve düşüncelerini bu kısımlara ilave etmesidir. Sonuç olarak çevirisi yapılan eser öyle bir hal alır ki konu itibarıyla orijinaline bağlı kalırsa dahi yeni bir eser vücuda getirilmiş olur. Ortaya çıkan bu yeni esere tercüme demek de doğru olmaz ancak, ilk yazara gösterilen saygıdan dolayı müellif eserine tercüme adını vermektedir. Mesela on dördüncü yüzyıl şairlerinden Gülşehrî'nin, Feridüddin-i Attar'ın aynı adlı eserinden¹⁵ çevirdiği Mantıku't-Tayr¹⁶'ı yine on dördüncü yüzyıl şairlerinden Kutb'un, Genceli Nizâmî'nin aynı adlı eserinden çevirdiği ve edebiyatımızdaki ilk Hüsrev ü Şîrin tercümesi¹⁷ olan eseri; on dördüncü yüzyılda Mısır'da yetişmiş bir şair olan Seyfî Sarâyî'nin, Sadi Şiraz'ın Gulistân çevirisi¹⁸ vb. aslında bir tercüme değil, baştan başa yeniden yazılmış bir eser hüviyetindeyken eserlerin ilk sahiplerine saygıdan dolayı bunlara çeviri demişlerdir.

Eski Türk edebiyatında tercüme söz konusu olunca, İslâmî edebiyatta gelenek haline gelen "kırk hadis" tercüme ve şerhlerden bahsetmemek pek de doğru olmaz. Arapçada erbain hadis, Farsçada çihil hadis, Türkçede ise "kırk hadis" olarak bilinen tür IIIV.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Arap edebiyatındaki ilk örneği Abdullh b. Mübarek'in Erba'ün Hadis adlı mensur eseriyle verilen kırk hadisler, bir yönüyle dinî diğer yönüyle de ahlâki ve içtimâî özelliklere sahiptir. Bu sebeptendir ki, zaman içerisinde İslam edebiyatının temel

¹⁵ Abdalbâkii Gölpınarlı (çev.), Feridüddin-i Attar, Mantık Al-Tayr, C. I-II, İstanbul, 2001.

¹⁶ Mustafa Özkan, "Gülşehrî", TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1996, C. 14, s. 252'den, Agâh Sırrı Levend (nşr.), Gülşehrî, Mantıku't-tayr, Ankara, 1957; Müjgâ Cunbur, Gülşehrî ve Mantıku't-tayr'ı AÜ DTCF Yayınlanmamış DT, Ankara, 1952. Ayrıca bkz. Neclâ Pekolcay, İslâmî Türk Edebiyatı, İstanbul, 1967, s. 131-139.

¹⁷ Mustafa Erkan, "Hüsrev ve Şîrin", TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1999, C. 19, s. 55'ten, Mehmed Emin Resulzâde, Azerbaycan Şairi Nizâmî, Ankara, 1951; Gulâm Hüseyin Begdilî, "Dâsitân-ı Husrev ü Şîin-i Nizâmî ve Edebiyyât-ı Türk", Neşriyye-i Dânişkede-i Edebiyyât uUlûm-i İnsânî, S.89, Tahran, 1348, s. 25-40.

¹⁸ Şeyh Sâdi-i Şirâzî, Gulistan, ter.; Kilisli Rifat, Muallim, İstanbul, 1943.

türlerinden biri haline gelmiştir.¹⁹ Kırk hadis türündeki eserler ilk başlarda mensur olarak ele alınmış Türk ve İran edebiyatında manzum-nesir karışık olarak telif edilmiştir. Müslümân milletleri hiçbirinde Türklerde olduğu kadar kırk hadis yazılmamıştır. Ali Şîr Nevâyî'den²⁰ Fuzûlî²¹ ve Nâbî'ye²² kadar birçok Türk şairi Câmî'nin²³ kaleme aldığı kırk hadisinin tercümesini yapmıştır.

Türk edebiyatında kırk hadis tercümelerinin yanında “Gül-i sad-berk” olarak adlandırılan yüz hadis tercüme de bulunmaktadır. Hatiboğlu'nun Ferah-nâme adlı eseri Arapçadan tercüme dilmiş manzum yüz hadis kitabı örnek olarak gösterilebilir.

Tercüme geleneği denince akla gelen asırlardır tüm dünyada ölmez eserler arasında yer alan ve çok çeşitli dillere tercüme edilen Mesnevî-i Şeriftir. Mesnevî'nin pek çok Türkçe tercüme ve şerhi mevcuttur. Sadece tercüme mahiyetinde olan eserlerin yanında, şerh özelliği gösteren eserlerde de, şerhi yapılacak beytin ilk önce tercümesi verilmiş, akabinde şerh kısmına geçilmiştir. Bu sebeptendir ki her Mesnevî şerhinin aynı zamanda bir tercüme olduğunu söyleyebiliriz.

Elde edilen bilgilere göre Mesnevî'nin Türkçeye yapılan ilk tam tercümesi ve aynı zamanda şerhi Prizenli Şem'î'nin Şerh-i Mesnevî adlı eseridir. Şem'î, 1588'de yazmaya başladığı eserinin ilk beş cildini III. Murad²⁴, son cildini ise III. Mehmed²⁵ adına kaleme almış ve eserini miladî 1600 yılında tamamlamıştır.

Prizenli Şem'î'nin çevirisi dışında Mesnevî'nin Türkçe tercüme ve şerhlerinin en önemlilerini sırasıyla vermek gerekirse:

1. Mu'inü'd-dîn b. Mustafa'nın Mesnevî-i Muradiye'si²⁶(1436)
2. Rusûhî İsmâil-i Ankaravî'nin Mesnevî-i Şerif Şerhi²⁷(1835- 1872)

¹⁹ Nurgül Sucu, age.

²⁰ Günay Kut, “Ali Şîr Nevâyî”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1989, C. 2, s. 452; Necib Âsım, Hadîs-i Erbaîn Tercümeleri (Nevâyî'nin Tercümesi), Millî Tetebbûlar Mecmûası, S. 4, İstanbul, 1331, s. 149-155.

²¹ Kemâl Edip Kürkçüoğlu, Fuzûlî, Kırk Hadis Tercümesi, İstanbul, 1951.

²² Necib Âsım, Hadîs-i Erbaîn Tercüceleri (Nâbî'in Tercümesi), Millî Tetebbûlar Mecmûası, S. 4, İstanbul, 1331, s. 155-160.

²³ Ahmet Sevgi, Molla Câmî'in Erba'in'i ve Manzum Türkçe Tercümeleri, Konya, 2000.

²⁴ Tarihler, söz konusu padişahların saltanat yıllarını göstermektedir. Mustafa Armağan (hızl.), Anthony Dolphin Alderson, Bütün Yönleriyle Osmanlı Hanedanı, İstanbul, t.y., C. 1, s. 201-202.

²⁵ Armağan, age. C.I, s. 201-202

²⁶ “Mu'îni Mustafa Çelebi”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 6, Dergâh Yay., İstanbul, 1986, s.436-437; Kemal Yavuz, Mesnevî-i Murâdiyye, Ankara, 1982.

²⁷ Erhan Yetik, “Ankaravî, İsmâil Rusûhî”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1991, C. 3, s. 211-213'e göre; Ankaravî'nin Mesnevî ile ilgili altı tane eseri vardır. Bunlardan en önemlisi olan Mesnevî Şerhi'nin asıl adı;

3. Sarı Abdullah b. Mehmed'in Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevi²⁸ (Mesnevî-i Şerif Tercüme ve şerhi, 1870-71)
4. İsmâil Hakkı Bursevî'nin Mesnevî Şerhi- Rûhu'l Mesnevi²⁹ (1871)
5. Nahîfî Süleymân'ın Mesnevî-i Ma'nevi'si³⁰ (1738)
6. Âbidin Paşa'nın Terceme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerif'i ³¹(1886)
7. Ken'an Rifâî'nin Mesnevi Hatıraları (1950)
8. Tahir Olgun, Tarihü'l-Mevlevî (Mesnevî Dersleri, 1950)
9. Abdalbâki Gölpınarlı'nın Mesnevî Tercümesi ve Şerhi
10. Şefik Can'ın Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi

Mesnevî-i Şerif'in tercümelerinin yanında ilk zamanlardan beri şerhleri de yapılmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi her beytin şerhi yapılmadan önce o beytin çevirisi yapıldığından, şerhlerin de bir tercüme özelliği göstermektedir, bu sebeptendir ki Mesnevî'nin bu güne kadar yapılan şerhlerinden (farklı dillere yapılan şerhleri de kapsayacak şekilde) en önemli olanlarını da sırlamak gerekirse genel olarak şu şekilde listelenebilir:

1. Kemaleddin Hüseyin b. Harezmi (1436) (Baştan sona Farsça şerh), Künûzü'l-Hakâyık.
2. İbrahim Beg (15. yüzyılda 17 hikayenin şerhi)
3. Muinî (15. yüzyılda I. Cildin manzum çevirisi), Manevi-yi Muradiye.
4. Molla Fenarî (1431) (Mesnevinin mukaddimesinin Arapça şerhi)
5. Dede Ömer Ruşenî (1478) (Türkçe tercüme), Neynâme.
6. Şahidi İbrahim Dede (1550) (600 beytin Farsça manzum çevirisi) Gülşen-i Tevhid.
7. Surûrî (ö.1562), (baştan sona Farsça şerh) Şerh-i Mesnevi

Mecm'âtü'l-Letâif ve Ma'mûretü'l-Ma'âif'tir. Ankaravî İsmîl Rusûhî Efendi'ye "Hazret-i Şâriih" üvanını kazandıran bu eser; gerek ilmî kudretini göstermesi, gerekse bıraktığı tesirler bakımından, Ankaravî'nin eserleri içinde en dikkate değer olanıdır. Şârihin, Mesnevî-i Şerif ile ilgili diğer eserleri ise şunlardır: Fâtihtü'l-Ebyâ (Mesnevî'nin ilk on sekiz beytini ve anlaşılması güç diğer bazı kelimelerini şerheden bir risâledir), Câmi'u'l-Âyât (Mesnevî'deki âyet ve hadisler ile Arapça beyitlerin ve anlaşılması güç bazı terimlerin şerhidir.), Hall-i Müşkilat-ı Mesnevî (Mesnevî'eki hikâyeleri açıklayan bir eserdir.), Tuhfetü'l-Berere (Mesnevî'den seçilen bazı beyitlerin şerhi olup içinde Ankaravî'nin şiirleri de vardır.),

²⁸ "Abdullah Efendi, Sarı", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, Dergâh Yay., İstanbul, 1977, s.12-13.

²⁹ Ali Namlı, "İsmâil Hakkı Bursevî", TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 2001, C. 23, s. 102-106'ya göre; Rûhu'l- Mesnevî, Mesnevî-i Şerif'in ilk 738 beytinin şerhidir. İsmail Göre (hzl.),Bursalı İsmail Hakkı, Rûhu'l- Mesnevî, İstanbul, 2004, 2005.

³⁰ "Nahîfî Süleyman", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 6, Dergâh Yay., İstanbul, 1986, s.498.

³¹ "Abidin Paşa", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, Dergâh Yay., İstanbul, 1977, s. 24.

8. Sûdî (1594) (Türkçe şerh)
9. Şem'î (1592) (baştan sona Türkçe şerh)
10. Yûsuf-ı Sineçâk (1546) (Mesnevi'den 366 beyit seçmiş ve şerh etmiş.)
11. Dal Mehmed Paşa (1595) Cezire-i Mesnevi Tercümesi
12. İlmî Dede (1611) Şerh-i Cezire-i Mesnevî.
13. İsmail Ankaravî Rusûhî (1631), Fatih el-Ebyat'ı (baştan sona Türkçe şerh)
14. Abdülmecid Sivasî (1639), (I. Ciltten 1328 beyti şerh) *Şerhu Cezîreti'l-Mesnevî*
15. Abdullah Bosnevî (ö.1054/1644), Şerh-i Cezire-i Mesnevi
16. Cevrî (ö.1065/1654), Şerh-i Cezire-i Mesnevi
17. Yusuf Ahmed Mevlevî (1650) (Arapça şerh)
18. Eşrefî Pîr Muhammed Mevlevî, (4 cildini şerh) Hazînetü'l-Ebrâr
19. Sabuhî Ahmed b. Muhammed (1647) (Anlaşılması güç yerlerin şerhi) İhtiyarât-ı

Sabûhî

20. Sarı Abdullah Efendi (1660), (I. Cildin şerhi) Cevahir-i Bevahir-i Mesnevi
21. Nazmî Mehmed Efendi (1701) (I. Cildin tercümesi)
22. Ahmed Sadık b. Ömer Derviş, (Manzum mesnevi tercümesi) Lübbü'l-Lübâb
23. İsmail Hakkı Bursevî (1725), (I. Cildin 738 beytinin şerhi) 'Ruhü'l-Mesnevi
24. Nahifî Süleyman (1738) (baştan sona manzum çeviri)
25. Abdullah Salahi Efendi (1782) (Türkçe tercüme)
26. Şeyh Galib (1799) Şerh-i Cezire-i Mesnevî (şerh)
27. Mehmed Murâd Efendî(1848), Hülâsatü's-Şürûh (muhtasar şerh)
28. Kütükçü Süleyman Hayri Bey (1891) (Türkçe tercüme)
29. Yenişehirli Avni Bey (1892) (Türkçe tercüme)
30. Abidin Paşa (1907), Terceme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif
31. A. Avni Konuk (1938) (baştan sona şerh)
32. Kenan Rifaî (1950), Şerhli Mesnevi-i Şerif
33. Veled Çelebi İzbudak (1942) (Türkçe tercüme)
34. Feyzullah Sacid Ülkü (1945) (Türkçe tercüme)
35. Tahirü'l-Mevlevî (1951) (şerh)

36. Abdülbaki Gölpınarlı (1982) (Şerh)
37. Reynold A. Nicholson (1937), 'The Mathnavi of Jalalu'ddin Rumi' (İngilizce Şerh)
38. Abdullah ztemiz Hacıtahiroğlu (1972) (Türkçe tercüme)
39. Feyzi Halıcı (Türkçe tercüme)
40. Mehmet Muhlis Koner, Mesnevi'nin z (Şerh)

2. 17. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU

17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal, siyasi, iktisadi ve askeri alanda büyük değişikliklerin görüldüğü ve aynı zamanda imparatorluğun en karışık ve kanlı geçtiği, yenilgilerle son bulan savaşların yaşandığı bir dönemdir. Asrın başında en geniş sınırlarına ulaşan imparatorluk, çok çeşitli dil, din ve ırk topluluklarını yönetmekte zorluklar çekmeye başlamıştır. Aslında bu bocalama dönemi 16. asrın ikinci döneminde ortaya çıkmış ancak devletin ihtişamı ve zenginliği sayesinde pek de hissedilmemiştir. Fakat 17. yüzyılın ilk çeyreğine henüz girilmişken bu gerileme dönemi bütün gerçekliliği ve acılığıyla beraber gözler önüne serilmiştir. İmparatorluğun kuruluşunu sağlayan ve tempolu bir biçimde yükselmesini sağlayan kurumlar- Yeniçeri Ocağı gibi- hızla duraklama hatta gerileme dönemine girdiğinden asırlar boyunca Osmanlı'nın hakimiyeti altında yer alan devletler bu zaman içerisinde Rönesans ve Reform hareketleriyle kendilerine çeki düzen verip güçlenmeye başlamıştı ki bir süre sonra bu devletler Osmanlı'nın başına bela olmaya başlayacaktır ve hatta yıkılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Öyle ki bu yüzyıl içinde doğuda Azerbaycan, Dağıstan, Cibal ve hatta Gilan üzerindeki hakimiyetini kaybeden Osmanlı Zagos dağlarının tabii sınırlarına kadar çekilmiş batıda ise Tuna Nehri'nin güneyine kadar çekilmek zorunda kalmış bu yüzden de Avrupa ve dünya siyasetindeki prestijini ve üstünlüğünü kaybetmeye başlamıştır. Kuzeyde ise Kıpçaklarla ilgili olan emellerden vazgeçilmiş Bucak'tan Astırhan'a kadar olan kısımlar Slavların himayesine bırakılmış.

Devlet-i Aliye'nin içerisine düştüğü bu durum her ne kadar iç açıcı değilse de , beklenilmeyen bir olay da değildi. Çünkü bu dönemde 9 padişah - ki bunların bazısı akli dengesi yerinde olmayan bazısı da henüz yedi ile on dört yaşarlı arasında çocuk yaşta olan kişilerdi - 62 sadrazamın yönetimde bulunması ve de saray kadınlarının idari işlere el atmaları devlette "istikrarsızlığa" sebep olmuş bu da sonun başlangıcını getirmiştir. Halk bu dönem içinde sızlanmaya başlamış, yönetim içinde artan rüşvet olayları devletin gözünün nuru olan "Yeniçeri Ocağı'na" kadar sıçramış bunu fırsat bilen kişiler de şahsi menfaatler doğrultusunda halk isyanları çıkarmıştır.

İsyancı Osmanlı devletinin kanayan bir yarası olarak kalmıştır. Bu tabloya son vermek isteyen ve ciddi anlamda yenilikçi ve ülke bütünlüğünü koruyucu niteliğe sahip padişahlar da bulunmuş olsa da devre hakim olan entrika ve isyanlar sonucu bu tür padişahlara müsaade edilmemiş tahtan indirilmiş hatta öldürülmüştür de.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 17. yüzyılda **Sultan I. Ahmed** (1603-1617), **I. Mustafa** (1617-1618) ve **II. Osman** (1618-1622), **I. Mustafa** (ikinci kez 1622-1623), **IV. Murad** (1623-1640), **Sultan İbrahim** (1640-1648), **IV. Mehmed** (1648-1687), **II. Süleyman** (1687-1691) **II. Ahmed** (1691-1695) padişahlık etmişlerdir. Çoğu zayıf ve tecrübesiz olan bu padişahlar devrinde devlet, her gün biraz daha sarsılmış, zayıflamıştır bu da halk arasında şizmanmaların ve şikayetlerin çoğalmasına sebep olmuş bu da iç isyanları tetiklemiştir.

2. 1. 17.YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUMUN SEBEPLERİ

1. Padişahlık Makamı:

Osmanlı İmparatorluğu'nda sistem gereği devletin tek ve değişmez hakimi yalnızca padişahı. Devletin güçlü oluşu ya da zayıf oluşu padişahların kudretine göre şekillenmekteydi. Bu yüzden şehzadeler henüz çocuk yaşlarda lala denilen kişilerin himayesinde eğitim ve öğretim görmekte bir süre sonra da sancak beyi olarak vilayetlere gönderilerek yönetim konusunda tecrübe kazanmasını sağlanıp devlet idaresine hazırlanırlardı. Ancak bu durum Sultan I. Ahmed zamanında (1603-1617) şehzadelerin sancağa çıkma usulüne son verilmiş ve harem dairelerine kapatılmışlardır.Yıllarca kafes altında tutulan şehzadeler,içinde buldukları durumdan dolayı maddi ve manevi çöküntü içerisine girmiş her an öldürülme korkusu sonucu korkak vehimli bir ruh haline bürünmüştür hatta bazıları da akıl sağlığını kaybetmiştir.

Devlet yönetimi konusunda herhangi bir tecrübesi olmayan bu kişiler sırası geldiğinde tahta oturdukları zaman şaşırıp kalmışlardır.Sancaklarda bulunmadığı için halkıyla içli dışlı

olamayan ve kendi askerini dahi tanımayan bir padişah olmalarından dolayı, seferlere çıkıldığı zaman ordunun başında bulunmakan çekinimlerdir. Ordusuyla sefere çıkmayan bu kişiler devlet idaresinde de çoğu zaman günü kurtarmaya dayalı kararlar alarak işleri yürütmey çalışmışlardır. Kimi padişahlar da şehzadelik döneminde yaşadığı kafes hayatını ve bu zaman diliminde kazandıkları alışkanlıkları devam ettirebilmek için devlet işlerini sadrazamlara bırakmışlardır. Bu devrin hükümdarlarından Sultan I. Ahmed, çok genç, tecrübesiz ve zayıf bir padişahı. Sultan I. Mustafa akli dengesi yerinde olmayan bir padişahken Sultan Ibrahim davranışlarında tutarsızlık bulunan israfa düşkün biriydi. Yedi yaşında tahta çıkan IV. Mehmet ilk zamanlar annesi Kösem Sultan'ın etkisi altında kalırken daha sonraki zamanlarda da av merakı sebebiyle devlet işlerini aksatmıştır.. Sultan II Osman, iyi niyetli, zeki ve yenilik taraftarı, ordusunun başında seferlere katılan askeri alanda yapacağı yenilikler sebebiyle kendi ordusunun askerleri tarafından boğularak öldürülmüştür. Yalnız Sultan IV. Murad, daha çocukluk yıllarında devletin içinde bulunduğu durumu görmüş, saray kadınlarının yönetimdeki etkinlikleri gözlemlemiştir. bu yüzden önce saray kadınlarının etkisinden kurtulmuş ve de etkilerini azaltmış sonra da idareyi tek başına eline almak suretiyle kısa bir zaman da olsa içte ve dışta asayışı sağlamış, askerinin yerli-yersiz her işe karışmasını önlemiş, dış siyasette de devletin eski itibarını kazandırmıştır.

2.2.2. Sadrazamlar:

İdareyi ele alan padişahın bilgi ve yetenek konusunda yetersiz oluşu devlet yönetiminde ikinci dereceden önemli olan "Sadaret" makamının da bilgisiz ve yeteneksiz kişilerin eline geçmesine sebep olmuştur. Saray kadınlarının ve ağalarının müdahalesiyle ve askerlerin de idareye karışması, adam kayırma gibi olaylar sonucu sadrazamlar sık sık değiştirilmiştir. Bu dönemde toplam 62 sadrazam değişikliği olmuş bunlardan çoğu sadece bir ay makamında kalabilirken Obrulu Hüseyin Paşa ikinci sadaretinde bir gün Zumazen Mehmed Paşa da ancak dört saat sadaret makamında kalmışlardır. dört saat ellerinde tutabilmişlerdir. Dürüst ve kıymetli olan vezirler sadrazamlık makamından uzaklaştırılmıştır. Bu makama gelen kişiler de rüşvet ve iltimasla iş başına geçmiş ve sadece kendi menfaatlerini düşünür hale geldiklerinden idareyi hakkıyla yürütememişlerdir. Yalnız IV. Mehmet'in

sadrazam ilan ettiği Köpürülü Mehmet Paşa ve oğlu Fazıl Ahmed Pasa ve de Köpürülü Mehmet Paşa'nın yetiştirdiği Merzifonlu Kara Mustafa Paşa gibi bilgili ve kuvvetli vezirler duruma bir müddet hakim olabilmis ve devletin yıkımını bir müddet de olsa geçiktirmişlerdir.

2.2.3. Saraylı Kadınlar ve Harem Ağaları:

17. yüzyılda devletin kötüye gidişini hızlandıran bir diğer etken de saray kadınları ve de Harem ağalarıdır. Devlet yönetiminde tecrübesiz, bilgisiz ve yeteneksiz olan şehzadelerin padişah olunca çılginca ve isabetsiz kararlar almasına sebep olan saray kadınları ve harem ağaları kendi çıkarları doğrultusunda yüksek rütbeli memuriyetlere bilgisiz kişilerin atanmasını da sağladıkları gibi işlerine gelmeyen vezirlerin hatta padişahların makamlarından indirilip idam edilmesine kadar varan olaylarda etkileri olmuştur. Bunlardan IV Murad'ın vefatı üzerine tahta geçen kardeşi İbrahim Kösem sultan ve Ocak ağalarının ortak hareket etmeleri sonucu tahtan indirilmiş ve öldürülmüştür. Sultan İbrahim'den sonra IV Mehmet tahta geçmiştir. Saltanat naibesi Kösem Sultan IV. Mehmed'in annesi Hadice Tarhan Sultan'ın hem halkı hem de Sultan İbrahimi katleden Yeniçerilere karşı sipahilerin de desteğini alarak güçlenmesi padişahı tahttan indirip yerine Sultan Süleyman'ı geçirme planları yapmış ancak durumdan haberdar olan on yaşındaki padişah IV. Mehmet adamlarıyla birlikte Kösem Sultanın dairesini basıp onu boğdurmuştur. Daha sonra da idareye müdahale eden harem ağaları ortadan kaldırılmıştır. IV. Mehmed'in sadrazam olarak tayin ettiği Köpürülü Mehmed Pasa saraydaki hakimiyeti eline alıncaya kadar bir müddet daha idare saray kadınlarının ve ağalarının elinde kalmıştır.

2.2.4. Yeniçeri Ocağı:

1362'de I. Murad tarafından kurulan Yeniçeriler padişaha bağlı bir kuvvet olurken Osmanlı Devleti' in de kuruluş ve yükselme döneminde ordunun bel kemiğini oluşturan bir birlikti . Yeniçeri askerliği bir meslek edinen devşirmelerden oluşurdu. Ve her padişah değişiminde ulufe alırlardı. Evlenmeleri ve iş kurmaları yasaktı. Ancak 17. yüzyılda devlet idaresindeki bozulma ve idarecilerin yetersizliği askerin disiplini bozmuştur. Düğünlerde şenliklerde ustalık gösteren canbazlar, yokkabazlar, rüşvet karşılığı Yeniçeri Ocağı'na yazılmaya başlamış, yine para karşılığı Yeniçeri olan kişiler yasak olmasına rağmen evlenip iş

kurup esnaflık dahi yapmışlardır. Yeniçerilere verilen bu tavizler zamanın muzaffer birliğini, padişahın ordusunu sefahat yuvası haline getirmiş bunun sonucu olarak da savaşlarda mağlubiyet kaçınılmaz olmuştur. Zamanla savaşlardan bıkan yeniçeriler, İstanbul'da ev kurup oturmaya başlamış ve hatta devlet işlerine bile karışmaya başlamışlardır.

Bu yüzyılda sıklıkla değişen padişahların, ulufelere zam yapılmasına karşı çıkan devlet büyüklerini kim olursa olsun değiştirilmesini sağlamış hatta baplılık yemini ettikleri padişahlarını ile tahttan indirilmesi için ayaklanma çıkarmışlardır.

Ordunun iki önemli gücü olan Sipahi ve Yeniçeriler bazen beraberce, bazen ayrı ayrı isyan ederek İstanbul'u haraca kesmişler, zengin konaklarını yağmalamış ve halka korku salmışlardır. Yeniçerilerin bu tavırlarına son vermek isteyen ve bu amaçla yeniçeri ocağını ortadan kaldırmayı planlayan II. Osman Yeniçeriler tarafından katledilmiştir.

2.2.5. Maddi Durum:

Devlet idaresinin ve ordunun bozulması savaşların kaybedilmesine böylelikle önemli gelir kaynağı olan toprak kazançlarının durması, vergilerin kesilmesi, memleket içinde toplanan vergilerin toplanma anındaki usulsüzlük, Sultan İbrahim gibi padişahların ölçsüz harcamaları hazineyi boşalmış, padişah değişimiyle birlikte cülus bahşişlerinin arttırılması hazinenin durumunu sarmış, devlet maaş ve asker ulufelerini dahi ödeyemez hale gelmişti. Devlet sınırları içinde kıtlık baş göstermiş, giderler gelirleri aşınca vergiler arttırılmış bu da halkın huzurunu kaçırmıştır. Hazinenin atmediği gibi halk arasında hoşnutsuzluğun artmasına da sebep olmuştur.

2.2.6. İsyenlar:

Devlet otoritesinin ve ekonomik sistemin bozulması İstanbul'da ve Anadolu'da isyanların çıkmasına zemin hazırlamış, İran ve Avusturya ile yapılan savaşlarla da bu isyanların yayılmasına sebep olmuştur. İstanbul'da çıkan isyanların çoğu maaşlarının yetersizliğini ve zamanında ödenmediğini bahane eden Yeniçeriler ve Sipahiler tarafından çıkarılmıştır. Kimi devlet adamları kendi çıkarları için Yeniçerileri kullanarak isyanlar

çıkarmış hatta bu isyanlar sonucu padişahlar tahttan indirilip öldürülmüştür de. Yeniçerilerin çıkardığı isyanların en şiddetlileri III.Murat, II.Osman, IV. Murat ve IV. Mehmet zamanında çıkmıştır.

Anadolu’da çıkan ve Anadolu halkına rahat yüzü göstermeyen bu isyanların tamamına da celali isyanları denirken bu isyanlar saltanatın ve devletin geleceğini tehlikeye atacak boyuta ulaşmış, halk haraca bağlanmıştı.Halkın ve devletin huzurunu bozmaya yönelik olan bu isyanlar Kuyucu Mehmet Paşa ve Tiryaki Hasan Paşa’nın üstün gayretiyle kanlı biçimde bastırılmıştır.

2.2.7. Aydınlar arası çatışmalar:

Devlet idaresinde ve bunun sonucu olarak bütün kurumlarda bir gevşeme ve çözülme devam ederken bunlara bir de ulema (aydınlar) sınıfının taassubu eklenmiştir. 17. yüzyılda Osmanlı hayatunda ve düşünce sisteminde toplumun içinde bulunduğu durum gereği aydınlar arasında koyu bir taasub havasının estiği görülmektedir. Özellikle IV. Murad’ın almış olduğu tedbirleri fırsat bilen ve “Kadıze” diye anılan tutucu dinî anlayış mensupları tasavvufi ve Batınî her türlü düşünceye karşı çıkararak tekkelerin kapatılmasını dahi istemişlerdir.

Kadızedeler 17. yüzyılın mutaassıb alimlerinden Mehmed Birgivî Efendi ve onun Tarikat-i Muhammediye adli eserinin de etkisi ile her türlü bi’atın, kahvenin ve tütünün haram olduğunu ilan etmişti. Halk bu tutucu aydınların baskısından bunalmış hala gelmişti. Sultan IV. Murad da tütün ve kahvenin haram sayılmasını fırsat bilip bundan faydalanarak kahveleri kapatmış v halkın rahatını bozan kabadayıları da öldürtmüştür, geri kalanlara ise gözdağı vererek İstanbul’un asayişini sağlamıştır.

Sonuç olarak 17. yüzyılda Osmanlı Devleti için bir gerileme dönemi olmuş bu yğzyılda yapılan savaşlar yeni topraklar kazanma düşüncesinden ziyade itibarive toprak bütünlüğünü korumak için yapılan savunma savaşları halini almıştır.

Sultan I. Ahmed'in tahta ıktığı sıralarda devletin İıran ve Avusturya ile olan savaşı devam ediyordu. Fakat İıran'la yıllarca süren savaş yenilgimizle sonuçlanmıştı. Avusturya ile olansavaşımızda ise "Zitvatorak" anlaşması imzalandı bu anlaşma ile Estergon, Kanije ve Uyvar gibi yerler elimizde kalıyordu ama Avusturya imparatoruna "Çasar" demeyi kabul eden padişah Avusturya imparatoru ile kendini bir tutarak Avusturya'nın üstünlüğünü kabul etmiş oluyordu.

Sultan II Osman uzun zamandan beri süre gelen Lehistan olayına son verebilmek ordunun başında sefere çıkmış ancak ordunun disiplinsizliği ve sultanın tecrübesizliği sonun Hotin civarında yapılan savaşta başarı sağlanamamıştı. IV.Murad zamanında da İıran şahı Şah Abbas'la yapılan savaşlar devam etmiş ve 16 yıl sürmüştür.IV. Murad'ın ordunun başında bizzat savaşa katılıp da Bagdad'ı alınmasından sonra yapılan Kasr-i Sirin anlaşması ile İıran-Osmanlı ilişkileri düzene grmiş oluyordu.

17. yüzyılda devleti içinde bulunduğu açmazlardan çıkarabilmek için bir takım hareketlilikler olmuştur. Bunun için öncelikle yeniliğin karşısında duran yeniçeri ocağını kaldırılması gelir ki ilk girişim "Hotin seferi"sonrası II.Osman'la oluyor. Ancak sultanın tecrübesizliği sonucu başarılı olmamış bir de II. Osman katledilmiştir. IV. Murad'm yeniçeri ve sipahileri birbirine düşürmek suretiyle hakimiyeti ele alması, ço sert ve kanlı tedbirlerle baş kaldıranları ezmesi, bir müddet asayisi yeniden düzeltmede başarılı olmuştur.

Yine bu yüzyılda IV. Mehmet'in sadarete getirdiği Koprulu Mehmet Pasa, sadrazam olduğu beş yıllık dönem içersinden sert de kanlı da olsa aldığı tedbirlerle halkı huzura kavuşturmuş bunun yanında Çanakkale'yi zorlayan Venedikleri yenerek püskürtmüş, Abaza Hasan Paşa ayaklanmasını bastırmak suretiyle Anadolu halkına da biraz rahat nefes aldirmiştir

II. Bölüm

1. 17. YÜZYILIN EDEBİ GÖRÜNÜŞÜ:

Osmanlı Devleti'nin bu asırda içinde bulunduğu sosyal, siyasi, iktisadi ve kültürel bozulmaya ve yıkıma rağmen ilimin, sanatın ve özellikle de edebiyatın gelişmeler hız kaybetmeden devam ettiği ve bu alanlarda Şeyhülislam, Yahya, Şeyhülislam Bahayi, Nabî, Nefî gibi önemli sanatçıların yetiştiği görülmektedir. Sultanahmet Camii, Yeni Cami, Çinili Cami; Topkapı, Revan, Bağdad, İncili Köşk gibi mimari eserler de bu yüzyılda yapılmıştır.

Belli bir geleneğe tabi olan ve bu gelenek çerçevesinde oluşumunu ve de gelişimini gerçekleştiren Klasik Edebiyat, özellikle 16. yüzyıla gelindiğinde kendi oluşumunu tamamlamış ve muhkem bir seviyeye ulaşmıştır. Bu sebeptendir ki İmparatorluğun içinde bulunduğu ve cedelleştiği tüm olumsuz durumlara rağmen şiir varlığını ve popüleritesini koruyarak gelişimini devam ettirmiştir. Tabiki şiirin bu yüzyılda da gelişim göstermesi salt 16. yüzyıldaki mirasına bağlı değildir. Geçen yüzyıllarda olduğu gibi bu Osmanlı hanedanının sanatçı ve sanatçıyı koruyup kollaması geleneğinin devam etmesi de etkili olmuştur. Bu dönemde padişahlık yapmış Sultan I. Ahmed'in "Bahtî" II. Osmanın "Fârisî" mahlasıyla şiir yazması bunun yanında dönemin Şeyhülislamları, Seyhülislam Yahya Efendi ve de Şeyhülislam Bahâyi Efendinin de şiirle ilgilenmesi bu türün edebiyat içindeki popüleritesini daha da arttırmış oldu.

Divan şiiri bu yüzyılda geçen asırlara oranla daha fazla yayılma temayülü göstermiş ve bu doğrultuda Kırım, Peşte, Bagdat, Bosna, Kahire, Diyarbakır gibi büyük şehirler Divan şiirinin şehirleri olmuş ve bu şehirlerde örneğin Erzurum'da Nefî Urfa'da Nâbî,vb. gibi büyük şairler yetişmiştir.

17. ve 18. yüzyılda kaleme alınan tezkirelere de bakıldığında bu yüzyılın Türk edebiyatın en parlak dönemi olduğu görülür. Örneğin bu yüzyılda kaleme alınmış olan Tezkire-i Rıza'da 266, Asım'ın Zübdetü'l-eş'ar'ında ise 123 tane şair hakkında bilgi verilmiştir. Yine 18. yüzyılda kaleme alınan Safayi Tezkiresinde 493 şair tespit edilmiştir. İstanbuldaki kütüphanelerde ise bu yüzyıla ait toplam 150 şairin bilgisi bulunmaktadır.

İmparatorluğun içerisinde bulunduğu iktisadi, siyasi, kültürel bozukluk, rüşvetin ve iltimasın önemli ölçüde etkili olması ve haksızlığın var olması bu dönem şairlerinin konularını belirlemede etkili olmuştur. Bu dönem içerisinde şairler içerisinde bulunduğu toplumun nabzını yutmaya çalışarak devlet nezdindeki ve toplum nezdindeki eksiklikleri tenkit etme şiire konu olarak seçilmiştir. Nev’i, Nev’i-zâde Atâ’î, Nâbî, Sâbit gibi şairlerin toplumsal çevreleri ve sorunlarıyla alakadar olmaları, bu dönem şiirinin genel özelliğini belirtmesi bakımından önemlidir³².

Konu olarak tenkitin ağır bastığı bu yüzyılda nazım biçimi olarak en fazla kaside, gazel ve mesnevi rağbet görmüş ve bu nazım biçimleriyle anılacak kadar önemli şairler yetişmiştir. Örneğin Kaside alanında Nef’i, Sâbri gibi şairler yer alırken; gazel alanında Şeyhülislam Yahya ve Şeyhülislam Bahayî, Neşatî, Nâ’îlî Kâdim, Fehmî Kadîm, Vecdi, İsmetî, Şehrî, Nedîm-i Kadîm, Nâbî, Sâbit gibi dönemine damgasını vurmuş kişiler ön plana çıkmaktadır³³. Yine bu dönemde revaçta olan bir diğer nazım biçimi de mesnevidir. Mesnevi şairleri ve hamse sahipleri ise Nev’izâde Atâ’î, Gâni-zâde Nâdirî, Nâbî’dir.

17. yüzyılda kasidede usta olan Nef’i bu nazım biçiminin süregelen biçimi üzereinde oynama yaparak, “nesip” ve “medhiye” bölümünü diğer asırlarda kullanımına oranla daha kısa tutmuş “fahriye” bölümünü ise genişletmiştir. Nef’i bazı kasidelerinde de “nesip” bölümünü ortadan kaldırıp direk “fahriye” bölümünden başlamıştır.

Bu dönemde kasidede Nef’inin meydana getirdiği orjinalliğine kıyasla gazel alanında herhangi bir değişiklik görülmemekle birlikte 16. yüzyılda Bâkî’nin nükteli ve zarif hayaller içeren gazel anlayışını Gâni-zâde Nâdirî, Şeyhülislam Yahya ve Şeyhülislam Bahayî devam ettirmiştir.

17. yüzyılda mesnevi alanında önemli eserler verilirken aşk konulu mesnevilerin sayılarında ve türlerinde bir azalma görülmektedir. Aşk konulu edinen mesnevilerin sayısı bakımından azalması dikkat çekerken, dini ve tasavvufi konu ağırlıklı kısa cümlelerle

³² Ahmet Atilla Şentürk/ Ahmet Kartal, Ün. İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, s.363

³³ Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, s. 64 v.d.
F. Kadri Timurtaş, Tarih içinde Türk Edebiyatı, s. 217-22.

yazılmış mesneviler yaygınlaşmıştır. Nev'izâde Atâ'î, Gâni-zâde Nâdirî, Nâbî bu alanda meşhur şairlerdendir.

16. yüzyılda Divan şiirinde zirve yapan Osmanlı şairleri Arap ve Fars etkisinde gelişen bu şiire Türk damgasını vurmuşlardır. Ancak 17. yüzyılda meydana gelen birtakım oluşumların etkisinde kalmaktan da kendini kurtaramamıştır.

2. 17. YÜZYIL TÜRK DİVAN ŞİİRİNİ ETKİLEYEN EDEBİ OLUŞUMLAR

2.1. Klâsik üslub:

16. yüzyıla damgasını vuran Baki'nin şiirlerinde yer alan “Klasik Üslub” anlayışına göre “şiirde muhtevadan çok ahenge önem verilmelidir.” Atasözü, deyim ve mahalli unsurları kullanmaya özen gösteren “Klâsik Üslub” şairleri şiirlerinde tasavvufi düşünceye olabildiğince yer vermemeye çalışmışlardır.

2..2. Sebk-i Hindi:

“Hind tarzı” anlamına gelen “Sebk-i hindi” İran'da ortaya çıkmış ancak Safevi baskısından Hindistan'a kaçan İranlı şairler tarafından Hindistan'da geliştirilmiştir. Örfi-i Sîrâzî, Tâlib-i A'mulî , Kelim-i Kasânî, Şevket-i Buhari, Sâ'ib-i Tebrizî gibi önemli temsilcilerinin bulunduğu bu oluşuma göre; şiirde üslub anlayışı ikinci plana itilirken anlam derinliğine ve de girifliğine önem verilmiştir. Şiirde anlam derinliğine ve girifliğine önem verilmesi hayalin üstün tutulmasına sebep olmuş o da şiirin anlaşılmasını güçleştirmiştir. Şiirde mantıktan çok hayal gücü kullanılmış bu da mübalağa sanatının abartılı bir şekilde gelişmesini saptamıştır.

Şiirde hayallere önem verilmesi ve çekilen ızdırağın anlatılabilir olması bu oluşumun somut olmaktan ziyade soyutluğu anlatmasına olanak sağlamış bu da tasavvufi konuların sebk-i hindi tarzıyla anlatılmasına imkan vermiştir. Zaten sebk-i hindi tarzını geliştiren şairlerin tasavvufa yönelmesi de içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla olmuştur.

Sebk-i Hindi tarzının 18. yüzyıl şairlerinden Şeyh Galib'i ve de Nedîm'i de etkilediği de söylenmektedir. Bu tarzın Türk edebiyatındaki temsilcileri: Nâ'ilî Kadîm, Şehri, İsmetî, NeşAti, Fehmi Kadîm, Nedim ve Şehy Galib'dir

2.3.Hikemi Tarz:

“Hikmet”ten gelir, “Hikmet” sözcüğü ise daha çok felsefi anlamda kullanılmış ve gizli düşünce, bilinmeyen neden, olayların oluşunda Allah'ın yaratılanlarca anlaşılmayan amacı, bilgelik sağduyu ve özdeyiş gibi anlamlara gelen Arapça bir kelimedir. Bu tarzın edebiyata yansıyan anlamı ise kısaca; yaşam tecrübesine dayalı dünya görüşü, insanı doğruya götürmeye yarayan görüş, düşünce olarak tanımlanabilir. İran'da Şevket-i Buhari ve Sâ'ib-i Tebrizî tarafından geliştirilen akımın osmanlı sahasındaki en güçlü temsilcisi ise Nâbî'dir.

Nâbî Buhari ve Sâ'ib-i Tebrizî'nin şiirlerinde kullandığı hakimane tarzı benimsiyerek Türk şiirini yeni bir fikri ve hikmet vadisine yönlendirmeye çalışmıştır. Hikemi tarzın oluşumunda ve kabul görmesinde toplumun o zaman içinde bulunduğu siyasî ve toplumsal yapının büyük bir önemi vardır. Nâbî, hikemi tarzla güven ve huzursuzluk sorunun yaşandığı bir dönemde insanlara huzuru ve güveni aşlamaya çalışmıştır.

2.4. Mahalli tarz:

Yerli tarz olarak da isimlendirilen bu oluşumun en dikkat çekici yanı yüzyıllardır süre gelen konuların terk edilerek yerli ve mahalli konulara yönelmesidir. Bu dönemde başlayan mahallileşme hareketleri, şiirde Türkçeyi kullanma isteği ilerleyen zamanda mahallileşme tarzının oluşmasını sağlayacaktır. Bu akımın en önemli temsilcileri Nev'i-zâde Atâ'i ve Sâbit'dir.

III. BÖLÜM

1. ŞEYH MEHMET NAZMİ EENDİNİN YAŞADIĞI DEVRİN TASAVVUFİ VE KÜLTÜREL DURUMU³⁴

17. yüzyıl Osmanlı Devletinin siyasi, askeri, ticari gibi bir çok alanda duraklama yaşadığı bir yüzyıldır. Komşu devletlerle sık sık yapılan savaşlar ve bu savaşlar sonucu elde edilen mağlubiyetler, ordunun gidere bozulması, devlette çok nadir görülen azletmeler ve tayin etmelerin yaşanması, idamların yaşanması sancağa çıkma yasağından dolayı bilgisiz olarak yetişen aynı zamanda da tecrübesiz olan padişahların tahta çıkması, valida sultanların ve Harem ağalarının sarayda etkili olmaya başlaması sonucu yönetime müdahale ediyor olması, kişilerin rüşvet yardımıyla bir mevki sahibi olması, medreselerde muderrisliklerin yeterliliği olmayan kimselere verilmesi³⁵, maliyenin bozulup zevk ü sefaya düşkün olma bu dönemin en belirgin özelliğidir.³⁶

Bu dönemde şiirle birlikte gelişen tasavvuf ve düşüncesi canlılığını korurken sonradan sonraya tasavvufi alanda da bir bozulma görülmeye başlanmıştır. Bu duruma müecelifimiz de Mesela, Mi^cyar-i Tarikat-i tarihi hi adli eserinin bir yerinde, kendi zamamnda birçok tasavvuf ehlinin ehil olmayak kişilere hilafet verdiğini bunların kendilerini irşad etmekten aciz, soytarı kimseler olduğunu ifade eder.³⁷ Bu devirde tarikat şehlerinin akraba bağlılığına göre belirlenmesi, müridlikle alakası olmayan kişilerin tarikatlara doluşması sonucu dini bir yozlaşma da yaşandıdır. Hatta IV. Murad'ın asayişi sağlamak için getirdiği yasaklardan cesaret alan Kadı-zâde Efendi ve ona intisab eden kişiler tütün ve kahve içmenin,

³⁴ Osman Türer, Şeyh Mehmed Nazmi "Hediyetü'l-Ühvan", s. 36

³⁵ I. Hakki Uzuncarşili, Osmanli Tarihli, c. ÜI/I, s. 22ç v.d

³⁶ Ahmet Kabaklı; Turk Edebiyati, c. Ü, s. 367

³⁷ .Namia Tarihi, c. Ü, s. 420 vd.

güzel sesle kuran okumanın dahi haram olacağını ileri sürerken Nazmi Efendi'nin intisâb ettiği Şeyh °Abdülmecid-i Sivasi Efendi bu görüşlere karşı çıkmış ve aralarında çıkan münakaşalar toplumun ve devletin huzurunu bozacak noktaya kadar ulaşmıştır.

Bütün bunlara ragmen, bu devirde tasavvuf sahasında da önemli gelişmeler kaydedilmiş, Aziz Mahmüd-i Hüdayi, °Abdulahad-i Nûri, İsmail Hakki-i Bursevî, Niyazî-i Misrî gibi önemli mutasavvufar yetişmiştir.

Osmanlı'nın ilk dönemlerinde tasavvufa karşı ılımlı bir tavır takınmışken Yavuz Sultan Selim zamanında Şiilik propagandasından ötürü sert bir tavır takınılmıştır. Oysa aynı dönemde Mısır'ı fetheden Yavuz, bütün islam aleminin halifesi olduktan sonra tasavvufa karşı olan tavrını biraz daha yumuşatmıştır. Ancak ehli sünnet akidesini muhafaza etmek için zahiri ilimlere daha fazla önem vermeye başlanmıştır. Bu devirde yani 16. yüzyılda Mehmet Birgivi Efendi, ehli sünnet akidesini muhafaza için "Tarikat-i Muhammediyye" adlı bir eser vücuda getirmiştir. Yalnız bu serde mevcut olan aşırı tutuculuk 17. yüzyıla gelindiğinde "Kadı-zâde" diye anılan bir zümre tarafından iyice benimsenir ve bunun sonucu olarak diğer tarikatlar ve görüşlere önce sözlü saldırılarda bulunulmuş daha sonraları şiddetlenen tartışmalar sonucu tarikat ve tekke müridlerinin tehdit edilmesine, tekkelerin basılmasına şeylerin idam edilip halkın huzurunun bozulmasına kadar ileri giden bir tartışma ortamı oluşmuştur. Nazmi Efendi'nin intisab ettiği Halvetiye tarikatı şeyhleri de bu tür tartışmalar içerisine girmiştir.

IV. BÖLÜM

1. SEYH MEHMED NAZMÎ EFENDİ' NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Doğumu

Ticaretle uğraşan Trabzonlu bir babanın oğlu olarak İstanbul'da dünyaya gelen Şeyh Nazmi Efendi'nin doğum tarihi yukarıda zikrettiğimiz kaynakların³⁸ müşterek ifadesine göre H.1032'dir. Fakat Müstakimzâde Süleymân Sadedîn, Hülâsatü'l- Hediyye adlı eserinde “ Kendi tarihinden münfehim olduğu üzere bin yigirmi dört ve Tezkire-i Salim'de ifade edildiğine nazaran bin otuz iki tarihinde dünyaya gelüb...”³⁹ diyerek Nazmi Efendi'nin H. 1024, M.1615 yılında dünyaya geldiğini iddia ederek diğer bütün kaynakların verdiği bilgiye aykırı bir tutum içerisine girmiştir ki “Kendi tarihinden münfehim..” demesi bu tespitin Nazmi Efendi'ye dayandırdığı anlaşılmaktadır. Oysa Şeyh Nazmi Efendi hakkında bir çok malumata sahip olan ve onun en büyük eseri olarak bilinen Hediyyetü'l- İhvân üzerinde çalışması bulunan Müstâkimzâde'nin doğum tarihi konusunda böyle bir hataya nasıl düştüğünü anlamak gerçekten zor. Bu tarih farkını Müstakimzâde'nin bir hatası olarak kabul etmemizin sebebi salt zikredilen eserlerin H.1032'yi doğum tarihi olarak kabul etmeleri değildir. Şeyh Nazmi Efendi, “Mi' yâr-ı Târiqat-ı İlâhi” eserinde kendi doğumuyla ilgili olarak :

Bu ' abd-i ' acîz-i hâtî' -i aḥkar
Muhammed Nazm-i miskin-i afkâr
Stanbûl maskât-ı ra' sim mekanım
Bin otuz ikide doğdum zamanım⁴⁰

³⁸ Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmam, c. IV, s. 560.
Bursali Mehmed Tahir, Osmanlı Muellifleri, C: I, s. 156.
Şemseddin Sami, Kamusu'l-A'lam, C. VI, s.4550.
Bagdatlı İsmail Pasa, Hediyyetu'l-Arifin, C. II, s. 308.
Şeyhi Mehmed Efendi, Vakayiku'l-Fuzala, C. II, s. 187-188.
Huseyin Vassaf Bey, Sefine-i Evliya, C. III s. 371-372; Tezkire-i Salim, s. 672-673
L A., C. IX, s. 147-148.
Tezkire-i Safayi, s. 286-287.
Tezkiretü'l-Evliya, s. 120.
Beliğ s. 472

³⁹ Müstakimzade, Hulasatü'l-Hediyye, vr. 55 b.) Osman Türer, Şeyh Mehmed Nazmi, Hediyyetu'l-ihvan, s. 51.

⁴⁰ Mi'yar-t Tankat-i Ilahl, vr. 2 b. Osman Türer, Şeyh Mehmed Nazmi, "Hediyyetü'l-ihvan" s.52.

mısralarında doğum tarihini şüpheye ve çelişkilere yer vermeyecek şekilde gayet açık olarak ifade etmiştir. Kaldı ki gerek Şeyh Nazmi Efendi'nin kendi eserlerinde, gerekse Şeyh Nazmi Efendi'yi konu edinen zikrini ettiğimiz eserlerde bu bilgiye rastlanmamaktadır.

Müstakimzade'nin sekiz yıl gibi fark bulunan bir tarih söylemesinde iki ihtimal bulunmaktadır. Müstakimzade, ya ebced hesabı yaparken bir hataya düştü ya da Nazmi Efendi'nin "Mi'yâr-ı Târiqat-ı İlâhî" adlı eserini okumamıştır. Yoksa bu bilgi yanlışlığının başka bir izahatı şimdilik mümkün değildir.

1.2.. Ailesi

Aslen Trabzonlu olan Şeyh Nazmi Efendi'nin dedesinin adı Rüstem babasının adı ise Ramazan'dır. Kaynakların bildirdiğine göre babasının ticaretle uğraşan zengin biri⁴¹ olması onun maddi olarak rahat bir hayat yaşadığı anlamı çıkarılmaktadır.

İki oğlan bir kız olmak kaydıyla üç çocuğu bulunan Nazmi Efendi'nin büyük oğlunun adı Abdurrahman Rafi'a⁴², küçük oğlunun adı ise Abdülmecid'dir⁴³ fakat hiçbir kaynakta gerek kızının adı gerekse kızının erkek çocuklardan büyük mü küçük mü olup olmadığına dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Koca Mustafa Paşa Camii, civarında ikamet eden⁴⁴ Nazmi Efendi'nin kaynaklarda geçen diğer aile bireyi ise devrin alimi olan Hattat Fazullu'llah Efendi'dir⁴⁵ ki Hattat Fazullu'llah Efendi Şeyh Nazmi Efendi'nin çocukluk yıllarında tahsilini üstlenmiş bir kişidir

1. 3. Tahsil Hayatı:

Ailesinin sosyo-ekonomik durumunun iyi olması, kendisini iyi bir şekilde yetiştirmeye müsait bir ortamda bulunması, düzenli bir eğitim görmesine olanak

⁴¹ Şeyhi Mehmet Efendi, Vakâyü'l-Fûzala C.II, s. 187 (Zümre-i tüccar-ı zevi'l iktidardan Ramazan Çelebi namerd-i Salih.)

⁴² Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmam, c. IV, s. 560.

⁴³ Şeyhi Mehmed Efendi, Vakayiku'l-Fuzala CII. S. 187

⁴⁴ Tezkire-i Safâyi, s. 286-87

⁴⁵ Osman Türer, Şeyh Mehmet Nazmi, Hediye'tü'l- İhvan, s. 86

sağlamaktadır ki Şeyhlik makamına oturmuş ve camilerde vazilik yapmış⁴⁶ olan Nazmi Efendi'nin kaliteli ve düzenli bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Nazmi Efendi'nin tahsiliyle ilk alakadar olan kişi dayısı Fazlu'llah Efendi'dir. Müstakimzade'nin de bildirdiğine göre Nazmi Efendi Kur'anı dayısından öğrenmiştir⁴⁷.

Tahsil konusunda dayısından destek alırken aynı zamanda Fazıl Süleyman Efendi'den⁴⁸ (Kara Süleyman Efendi de deniyor) de tahsil görmeye başlamış ve daha sonra Yenikapı Mevlivihanesi şeyhi Sübûbi Ahmed Dede'den Sübûbî Ahmet Dede'nin vefatından sonra El-Hac Ahmed Dede'den de düzenli bir şekilde Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Arapça Ve Farsça gibi ilimlerden tahsil görmüştür.

1. 4. Vefatı:

H. 1032'de dünyaya gelen Nazmi Efendi, yaklaşık seksen yıllık bir hayat yaşadıktan sonra H. 1112'de 3 Nisan pazar günü vefat etmiştir.⁴⁹ Bütün kaynaklar Nazmi Efendi'nin vefat tarihini 1112 olarak verirken sadece Mehmet Süreyyâ Sicil-i Osmâni'sinde vefat tarihi olarak 3 Nisan 1120 olarak vermektedir.⁵⁰ "24 Şevval" yani "3 Nisan" ifadesine bakacak olursak Mehmet Süreyya'nın , şairin vefat ayını ve günü diğer kaynaklardaki gibi verirken yılını farklı vermesinde bir hata olduğu kanaatindeyiz.

Şeyh Nazmi Mehmet Efendi, şeyh olarak atandığı Yavaşça Mehmet Ağa zaviyesinin bitişiğinde⁵¹ kendi adına yapılan türbeye def edilmiştir. Vefatı üzerine, zaviyede boşalan yerine büyük oğlu Abdurrahman Rafi'a ⁵²şeyh olarak geçmiştir.

⁴⁶ Şemseddin Sami, Kamusu'l-A'lam C.VI, s. 4590

⁴⁷ Müstakimzade a.g.e. vr. 59B

Osman Türer, Mehmet Nazmi, Hediyeü'l-İhvan, s.53

⁴⁸ Osman Türer, şeyh Mehmed Nazmi, "Hediyeü'l-ihvan", s. 644

⁴⁹ Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri, Vakayiku'l-Fudala, Şeyhî Mehmed Efendi, İstanbul 1989, C.II, s. 203

⁵⁰ Mehmet Süreyya, Sicil-i Osmâni, C.IV.s.560

⁵¹ Osmanlı Müellifleri, Bursalı Mehmed Tatar, İstanbul 1333, C. I, s. 175.

⁵² Müstakimzâde, a.g.e vr.59B

1. 5. Tasavvufa İntisabı:

Şeyh Nazmi Mehmet Efendi, tasavvufa girişinin Yenikapı Mevlevihanesine gidip gelmelerle olduğunu ve orada Şeyh derviş Mehmet'in sohbetlerine iştirak ettiği Hedietü'l-İhvân adlı eserinde şu şekilde dile getirmektedir:

Fakir-i hati', on sekiz yaşında idim. Ve ah-i uhrevimiz merhum Balat Şeyhi Seyyid Hasan Efendi ile, mukabele gunleri Yeni Kapu Mevlevihanesi iltizam olunmuş, idi. Fukara-yi Mevleviyye'den bir münzevî şeyhzâde Dervîs Mehmed nam bir kimesne var idi. Munasebet olunub, hücreesine varılıb, kelim-i nasihat-amiz ve suhan-i hikmet-engiz ve ma'rifet-i halvet-hîzinden müstefid ve hissemend olurduk. Bir mukabele günü yine hücreesine varıldı. Mahall-i veda'da: Biz vatan-i aslimiz olan 'alem-i ervaha da' vet olunduk. Sizi Hüda'ya ismarladım. Ve Fakîr'e hitab idub: " Sana bir nasihat ve vasiyyetim var. Sem'-i canla istima' eyle: Bin elli bes tarihinde, mesayihden biri bu şehirde kutb olıcaktır. Gaflet itmeyesin, diyicek, merhum Hasan Efendi: 'Bizim hissemiz yok mudur?' didikde, 'Muhabbetin mikdan sen de hisse-dar olursun. deyi cevap itdi. Sahih ve salim vedâ' itdik. Mukabele-i atiyede vardıkda, hem-an ol gice vefat itdügiüü ihbar itdiler. Mezarma varılıb, ruhu icim kıra'at-i Kur'an-i 'Azimü's-şan, hayr-du'alar olundu. Ve bin elli yedi senesinde, sevk-i 'inayet-i ilahiyye ile, Fakir ve Hakir:

"Ya Rab, dilimi hevaya maglub itme.

Her hahis-i nefsi ana mergub itme.

Ayine-i pertevi cemalin olsun.

Simden geru besdir, am mahcub itme."

beyti ile terane -senc-i neva ve zezeme-saz-i sada olub, damen-i Hz. Nurî'ye, tafsili gelecek vech üzere dest-i iradet ile istimsak ve ma'-i tahur-i bi'at ile çirk-i ma-sivadan pâk olmak sa'adetine nâil ve fâiz olundu. Ve nevaziş-i iltifatlarına kemal mertebe mazhar olduğumdan, küstâhâe cera'it idub, makam-i kutbiyyete teşriflerinden istihbar eyledim: 'Bin elli beş Ramazan-i şerifinin on yedinci gicesi, taht-i sa'adet-baht-kutbiyyete cuius müyesser oldu'.

buyurdular. Hezar aferîh ol dervise ki, yedi sene mukaddem, ‘ala vechi'l-kesf ve'l-kerâme ihbar eyledi⁵³ 18 yaşında Derviş Mehmet'in vefatından hmen önce kendisine yaptığı vasiyeti göz önüne alacak olursak, Nazmi Efendi'nin 18 yaşından daha küçük yaşlarda tasavvufa meyilli olduğunu görmekteyiz.

2. ŞEYH MEHMET NAZMÎ EFENDİNİN EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2. 1. Edebi Kişiliği:

17. yüzyıl her ne kadar Osmanlının gerilemeye başladığı, kurumları arasında bozulmaların görüldüğü bir dönem olsa da Divan Edebiyatının 16.yüzyılda yaşadığı en parlak dönemin bir devamıdır. Dolayısıyla bu devirde de bir önceki asırda olduğu gibi edebiyata damgasını vurmuş, edebiyatı fikri ve şekli olarak yönlendirebilen şairler çıkmıştır. İdol olabilen şairlerin bulunduğu bu devirde sadece şeyhlik ve vaizlik mesleğini icra ediyor olması Nazmi Efendi'nin şairler zümresinden tanınan biri olmasını engellemiştir.

Nazmi Efendi'yi elbette ki Bir Nâbî, bir Nedim'le kıyaslamıyoruz ancak yine de şair olarak gereken ilgiyi görmediği kanaatindeyiz. Buna sebep olarak yukarıda da belirttiğimiz üzere devrin büyük şairler yetiştirecek kadar edebi alanda verimli olması, diğer yandan Nazmi Efendi'nin kendini vaizlik görevine adanmasıdır.

Nazmi Efendi, vücuda getirdiği eserlerin çoğunu manzum olarak ele alması, mensur olarak da kaleme aldığı “hediye” eserinde de bolca secilerden faydalanmış olması onun şiirde inceliğe ne kadar çok önem verdiğinin bir göstergesi olmuştur.

“Mi‘ yârü'l-Tarikat-i İlahi” adlı kitabını çok kısa bir zamanda ele almış olması bakarak onun şiir söyleme usta olduğunu söyleyebiliriz.

Şeyh Nazmi Efendi, Sırr-ı Manevi'sinde yani mesnevi çevirisinde muridlerine ve halka bir şeyler anlatma kaygısından olsa gerek olabildiğince açık ve sade bir dil kullanırken, özellikle divanında bu davranışının aksi yönde hareket etmiş ve Arapça, Farça kelimelerden örülü ağır

⁵³ Müstakimzade a.g.e. vr. 123B

bir dil kullanmıştır. Divanında böyle bir dil kullanmasının amacı şairlik yönünü bu eserinde göstermeye çalışmasından olsa gerek.

Yine mesnevi çevirisinde yani kendi çalışmamızda, söz sanatlarına ve tamlamalara olabildiğince az yer vermiştir. Divanında ise teşbih, telmih, istiare gibi sanatları ustaca kullanmıştır. Şiirlerinde şekilden ziyade manaya değer vermiştir. Bundan dolayı onun için güzel şiir yazmak bir maharet değildir. Aksine kristal bir bardakta kötü bir çay içmektir.

Hayat görüşü itibariyle mensubu bulunduğu tarikattan dolayı bir çok kişiden etkilenmiştir. Fakat, farsçayı iyi derece bilen ve kullanan, tasavvufa meraklı, tarikat ehli olması onun en büyük kılavuzunun “Mevlana” olduğu anlaşılmaktadır. Zaten mesnevinin 1.cildini de manzum bir biçimde ve aynı vezinle tercüme etmesi, Mevlana’nın Nazmi Efendi üzerindeki etkisine işaret etmektedir.

2. .2.Eserleri:

Nazmi Efendi, uzun bir ömür yaşamış olsa dahi bu zaman diliminde fazlaca eser bırakmış bir şair değildir. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre onun adı bilinen beş varlığı bulunan dört eseri mevcuttur. Nazmi Eendi’nin bunca zamana az eser bırakmış olması onun yetersiz bir şair olduğu anlamına gelmemelidir. Nitekim daha önce de belirttiğimiz gibi o, öncelikle bir şeyh, bir vaizdir. İkinci olarak 35 varaktan oluşan “Mi‘yarü’l-Tarikat-i İlâhî” adlı eserini kısacık bir zaman diliminde ele almış olması⁵⁴ onun “istediği zaman şiir yazar” olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Biraz önce de belirttiğimiz üzere Nazmi Eendi’nin bilinen beş eseri vardır bunlar sırayla:

1.Hediyetü’l-İhvân

2.Mi’yârü’l Tarikat-i İlâhî

3.Sırr-ı Ma‘nevi (Mesnevi Tercümesi, İncelediğimiz eser.)

4.Divan

⁵⁴ Osman Türer, Şeyh Nazmi Mehmet Eendi, Hediyetü’l-İhvân

5.Mev'iza-i Mücâhede.

Tezkire-i Salimde, Mi'yar-i Tarikat-i ilahi adli eseri hakkında, "Tarik-i Hâlvetiyye meşâyih-i kiramından güzeran eyleyen meşâyih'in terceme-i beyânında, Mi'yâr-i Tariqa ismiyle şehir bir eseri..."⁵⁵ diyerek eserin içeriğiyle ilgili yanlış bir bilgilendirme yapmıştır. Muhtemelen Şemseddin Sami de Kamusu'l –A'lâm'da⁵⁶ verdiği bilgiye Salim Tezkiresinden elde etmiştir. Bu da her iki eserin yanlış bilgi aktarmasına sebep olmuştur. Oysa her iki eserin de içerik olarak verdikleri "Mi'yar-i Tarikat-i ilahi" adlı esere ait değildir. Bahsi kitap aslında "Hediyetü'l İhvân"dır.

Mi'yar-ı Tarikat-ı İlahi'de tarikat erbabının günlük hayatta dikkat etmesi gereken kullara dikkat çekerek, müridlerine öğütler verir.

Kaynaklarda bir de "Mesnevi-i Şerifin Defter-i Evvelinin Türkçe Tercümesi" adlı eserden bahsedilir ki bu eser bizim çalışmamızın kendisidir, ancak bu eserde şair:

"Nâm virdim ana sırr-ı ma'nevi

Oldı tarihi tamam mesnevi" diyerek bu eserin asıl isminin "Sırr-ı Ma'nevi" olduğu anlaşılmaktadır. Bu eserde Mevlana'nın mesnevisinin birinci cildinin tercümesi yapılmıştır.

Diğer yandan kaynaklarda Mev'iza-i Mücâhede" adlı eserden bahsedilirken hiçbir yerde bu eserin nüshasına rastlayan olmamıştır. Ancak Nazmi Efendi hakkında çalışması bulunan ve onu yakinen tanıyan Müstakimzâde, Hulasatü'l-Hediyye'sinde; "Ve şeyhlerine lazım gelen mecâlisi cem' ve ismini Mev'iza-i Mücâhede: 1078 vaz' ve tarih-i cem' kılmıştır." Şeklinde haber vermesinden de anlaşılacağı üzere böyle bir eser var ancak henüz bu eseri gören olmamış.

⁵⁵ tezkire-i Salim, s.673

⁵⁶ Şemseddin Sami, Kâmusu'l-A'lâm, CVI. s.4590

Hediyetü'l İhvân adlı eseri Nazmi Efendi'nin kaleme aldığı son eserdir. Ayrıca mensurdur. En çok nüshası olan bu eserde müellifimiz seksen yıllık bilgi ve birikimlerini bu eserde toplamıştır.

V. BÖLÜM
TERCEME-İ MESNEVİ-Yİ ŞERİF CİLD-İ EVVEL
Lİ'Ş-ŞEYH NAZMÎ-İ HALVETİ RAHMETU'LLÂH

BİSMİLLÂHİRRAHMANİRRAHİM

39. B

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . -

1. Diñle neyden ne hikayet ider ol
Ayrılıklardan şikâyet ider ol
2. Kesdiler tâ kim çamışlıktan beni
İñledür nâlem benim merd ü zeni
3. İsterim bir sîne pür- zaħm-ı firâķ
Diyem aña şerħ-i derd-i iştıyâķ
4. Her kim oldı kendü aşlından cüdâ
Girü ister aşlına ol vaşl ola
5. Ben ki her meclisde nâlân olmuşam
Nîk ü bedle cüft u yârân olmuşam
6. Her kişi zannıyla olur baña yâr
Olmaz esrâr-ı derûnum aşikâr
7. Nâle-i dilden degül sırrım cüdâ

Lîk çeşm ü gûşa yok nûr-ı liķâ

8. Cân u ten beyninde bu' d u dûr yoķ
Herkes e cân görmege destûr yoķ
9. Bâng-ı ney âteşdür anı sanma bād
Yanmayan bu âteşe olsun remād
10. Âteş-i ' aşķ-ı Hüdâdur neyde bu
Cûşîş-i ' aşķ-ı Hüdâdur meyde bu
11. Ney olur yârından ayrılana yâr
Perdeleri perdemiz eyler figâr
12. Ney gibi kim gördi zehr ü tiryâķ
Ney gibi kim gördi demsâz-ı firâķ
13. Ney haber verir reh-i pür-hûndan
Kışşâ-ı ' aşķ-ı dil-i mecnûndan
14. Maħremi bu huşuñ erbâb-ı cünûn
Müşteridir dile gûş-ı talibun
15. Gamda günler olmada bî-vaķt u ân
Günler oldu yanmalara hem-zebân
16. Günlerimiz gitti ise bâk yoķ
Bize sen ķal ey seniñ tek pâk yoķ

17. Şuya balık olmayanlar sîr olur
Şâ'im olanın nehârı dîr olur
18. Añlaya mı suhte halin hiç hâm
İhtişar eyle kelâmı vesselâm
19. Bendi kır âzâd ol gel ey ogul
Altuna aqçeye yeter olma kûl
20. Bañri taldursañ eger bir kûzeeye
Ana şıgan yetmeye bir rûzeeye
21. Kûze-i çeşm-i harişan talmadı
Kani' olmayan şadef pür olmadı.
22. 'Âşkdan kimin libâsı çağ olur
Cümle hırs u 'ayıbdan ol pâk olur
23. Şâd ol ey 'aşk-ı hoş sevdâ-yı dil
Ey tabib-i cümle 'illethâ-yı dil
24. Ey devâ-yı nahvet-i nâmusumuz
'Âşkdur Eflâton u Câlînusumuz
25. 'Âşkla bu cism ber-eflâk olur
Kûh rakş u devr ider çalâk olur
26. 'Âşk cân-ı Tûr olunca 'âşıkâ
Tûr mest u harr-i Mûsâ şâ' ikâ

27. Sen leb-i dem-sâz ile cüft ol baña
Ney gibi bir nice söz diyem saña⁵⁷
28. Olsa her kim hem zebânından cüdâ
Bî- zebândur eyler ise şad-nevâ
29. Çünkü gül gitdi bozuldu gülistân
İşidilmez sergüzeşt-i bülbülân
30. Cümle mâşûkadur ‘ âşık perdedür
Zindedür maşûk ‘ âşık müredür
31. ‘ Âşkıdan pervâsı olmayan kişi
Murg-ı bî- per gibi vâveylâ işi
32. Ben niçe olam ‘ ağıldan hişşedâr
Tâ serepâ olmayınca nûr-ı yâr
33. Nûr-ı yârim sağla şolda taht u fevķ
Gerdenimde başda güyâ ki tavķ
34. ‘ Aşk ister bu sûz ola âşikâr
Ayine gammaz olsa vechi vâr
35. Ayiñen gammaz olmadı seniñ
Jengi zirâ gitmedi cân u teniñ

⁵⁷ Sen leb-dem-sâz ile ol baña cüft
Ney gibi diyem saña bir niçe güft beytinin üzeri çizilmiş ve derkenara yukarıdaki beyit yazılmış

36. Ayineñde zâhir olmaz vech-i yâr
Nazmiyâ zirâ ki daħi jengi vâr

40. A

BİR PÂDİŞÂH BİR CARİYEYE ‘ÂŞIK OLUP AĞIR KÂR OL CÂRİYE MÂLİK
OLDUĞU HIÇÂYESİDÜR.

37. İşidün ey dostlar bir dâsitân
Ol haķıķat ‘ayn-ı hâl-i ‘âşıkân
38. Bir zamanda var idi bir padişâh
Din ü dünyâ padişâhıydı o şâh
39. Bir gün olmışdı o şeh eşheb şuvâr
Maħrem ü haşânlarıyla behr-i şikâr
40. Gördi bir cârîye yolda çünki şâh
Cârîyeye bende oldu padişâh
41. Murg-ı cânı uçmaga çün açdı bâl
Mâlik oldu virdi aña hayli mâl
42. Aldı vaşla irdi ol şâh-ı celîl
Gör kazâyı cârîye oldu ‘âlîl
43. Fîl-mesel ħar buldı pâlân yog idi
Çün semer buldu eşegi ħurd yedi.⁵⁸

⁵⁸ “Bulucaķ pâyân ħârı ħurd yedi” mısrasının üstü çizilmiş.

44. Bardağı buldı yetişmez şuyâ dest⁵⁹
Şu bulunca bardağı oldu şikest
45. Her taraftan şâh idüb cem^c tabîb
Didi elüñüzde iki cân habîb
46. Cân işi aşân baña cânân odur
Derdliyim ben hastaya dermân odur.
47. Her ki dermân eyleye cânanıma
Mâlik olur gencime mercânıma
48. Didiler bu yolda cân oynayalım
‘Âkıluz bunun ‘illâcın bulalım.
49. Her birimiz bir mesih-i rüzgâr
Bir belâya bizde biñ dermân vâr
50. Hâk dilerse demediler ez-bağar
Añlara gösterdi hâk ‘acz-i beşer
51. İnşallâh dimemek kaçvet olur
Dille demek ‘ârızî haleğ olur
52. Çok kişi var almaz istişna dile
Cânı ammâ cân iştişna ile
53. Her ne deñlü itdiler ise ‘illac

⁵⁹ “Kûze var ammâ” ifadesinin üstü çizilip “bardağı buldu.” İfadesiyle değiştirilmiştir.

Renci arttı bulmadı şıhhat mizâc

54. Cârîye oldu marâzdan mû- mişâl
Kıanlu yaşı şâhîñ oldu cû- mişâl
55. Şafrâya döner kıazadan ħal-i ‘asel
Rugan-ı bâdâm olur ħuşki ‘amel
56. Gidüb ıtlâk- ı helile kıayz ider
Ĥemçü nefi-i âb olur imdâd-ı şerer

**BU SURĤ-I ŞERİF PÂDİŞÂHA TABİBLERİN CÂRİYEYE ‘İLLÂCDAN ‘AZCLERİ
ZÂHİR OLICAĞ TABİBLERDEN RÛ-GERDÂN OLAB DERGÂH-I ĤAĞĞA YÛZ
SÛRDÛKDE BİR MÛBEŞŞİR-İ GAYIBİ VÂĤI‘ ASINDA GÖRÛB TABİB-İ İLÂĤİYE
VAŞIL VE MURÂDİ ĤÂŞIL OLMASIN BEŞÂRETİNDENDİR.**

57. ‘Âciz oldu çün ĥakimler gördi şâh
Gitti çıplak mescide dek pâdişâh
58. Vardı mihrâb-ı namaza ağladı
Secdegâhın yaşı ceyhûn eyledi
59. Geldi garkab-ı fenâdan keşrete
Ĥoş lisân açdı şenâ-yı ĥazrete
60. K’ey kemine baĥşîşi mülk-cihân
Ben ne diyem saña zahir her nihân

61. Dedi mevlâ sırrıñız zahir baña
Âşikâra eyleñiz lâkin du‘a
62. Çünkü zâhir oldu canından hûruş
Bahr-i ihsân-ı ilâhi etdi cûş
63. Ağlayarak ha‘ba vardı pâdişâh
Gördi bir pîr-i hidâyet dest-gâh
64. Dedi ey şeh hâcetin oldu revâ
Bir garîb gelse gerek yarin saña
65. O hakîm-i hâzık üstâddur
Anı şadık bil emin ü dâddur
66. Gör ‘îlâcında anıñ şahr-i halâl
Hem mizâcında kemâl-i zi‘l-celâl
67. Gice gidüp oldu çün rûz-ı vişâl
İtdi maşrıqdan güneş arz-ı cemâl
68. Pencereden olmuş idi muntazır
Tâ ki ola âşikâra gizli sır
69. Gördi bi fazıl bulunmaz mâyede
Âfitâb ammâ miyân-ı sâyede
70. Karşudan gelür o meh hem çün hilâl
Yok görünür var çün şekl-i hayâl

40. B

71. Kel ademdür bu hayâl- ender revân
Bir hayâl üzre yeler halk-ı cihân
72. Ol hayâl üzre iderler sulh u ceng
Ol hayâl üzre iderler fahr u neng
73. Ol hayâller k'oldı dâm-ı evliyâ
‘ Aks-i meh- rüyân-ı bostan-ı hûdâ
74. Ol hayâli kim düşünde gördi şâh
Gördi ol mihmânda bî- ıstibâh
75. Karşu vardı aña şâh kapuya dek
İtdi istikbâl aña tapuya dek
76. İki bahri aşinâ biliştiler
Bî – tekellüf iki cân görüştüler
77. Sevdüğüm sensin degül câriye
Lîk ‘ âlemde sebebler sarîye
78. Sen baña çün Muştafa ben çün ‘ Ömer
Hıdmetiñe bağladım ben de kemer
79. Yâ ilâhi Nazmiye it reh – nümâ
Böyle bir pîr-i hidayet aşinâ

CENÂB-I HUDAVEND-İ VELİ-Yİ TEVFİK DEN HER HALDE EDEBE RÎ'ÂYETE
MUVAFFAĞ OLMAĞ RİCA EYLEMEĞİ VE BÎ- EDEBLİĞİN ZARARI 'AZMİN
BEYÂN İDER

80. İsteriz mevlâ bize vire edeb
Bî-edeb olana olmaz luğf-i râb
81. Kendüye sanma ziyân-ı bî- edeb
Belki yaqar âteşe dünyâyı heb
82. Mâide gökden inerdi her zamân
Bî – şıra u bî- meşekkat rayigân
83. Qavm-i Musâdan bir iki bî-edeb
Dedi bize sebze olsa mükteseb
84. Münqatı' oldı ta'âm-ı asumân
Qaldı zer' ü das u renc-i bî- kerân
85. Eyledi Hâqqdan şefâ' at çün Mesih
Bir tabaqla virdi ni' met Hâq aña fasih
86. Geru küstâhân olub bî – edeb
Fazla ni' meti götürürlerdi heb
87. Anlara 'İsâ dedi ey qavm- i dâl
Dai' midür buna eksilmek muhâl

88. Hırşı on rızıñız elbette gelür
Ulular yanında bu küfrân olur
89. Hırşla ol görmedikler itdi bed
Anlara rahmet apusu oldu sed
90. Bitmez ot virmez zekatın agniyâ
Hem vebâ â' ûna bâ' isdür zinâ
91. Her ne gelür kişiyeye zulumât u gam
Ma' şiyetden bî – edeblikden o hem
92. Her ki dost yolunda merd olmaz o kıl
Reh – zen- i merdân ü nâ- merd oldu bîl
93. Asumân oldu edebden pür- ziyâ
Hem melek oldu edebden mürtezâ
94. Oldı küstâhı kûsûf – ı âfitâb
Cür'eti iblisi itdi red-i bâb

**PÂDİŞÂHA DÜŞÜNDE MÜLÂATI İLE MÜJDE EYLEDİKLERİ ABİB- İ İLÂHİYE
MÜLÂAT İTMESİ BEYÂNINDADUR.**

95. Göricek şâh anı itdi der-kânar
' Aş gibi anı itdi cân-şikâr
96. Dest ü pâyin öpdî şâh- ı pür – kemâl
Meskenini rahını itdi su'al

97. Şoruşarak şadre dek çekdi bile
Didi buldum genci aħir şabr ile
98. Didi sensin nûr-ı haķķ def'i harec
Ma' niü's- şabr mütahü'l - ferec⁶⁰
99. Vech-i pâkiñdür cevâb-ı her su' al
Hal idersin müşkili bî- kı l u kâl
100. Tercümânısın gönülde olanın
Dest-gîrîsin çamurda kalanın
101. Merhaba ey mücteba ey mürtezâ
Bizi koyub gitme kim gelür kazâ
102. Saña tâlib olmayan ey müktedâ
Ol helâk olsun muhaķķak bî – çerâ
103. Çün tamam oldu bu bezm-i pür-kerem
Eliñi tutdı getürdi tâ harem

**PÂDİŞÂH OL TABİBİ HASTANIÑ HÂLİN GÖRMEK İÇÜN BAŞI UCUNA GETÜRÜB
KENDÜ GİTMESİ BEYÂNINDADUR.**

104. Hastaniñ halini didi pâdişâh
Hem önünde kodı üstâdı o şâh

⁶⁰ Bu beyitte vezin bozukluğu var.

41. A

105. Reng-1 rûy-1 nabzını gördi hakîm
Oldı esbâb u ‘allâmata ‘alîm
106. Dedi kim şâh etdiler hayli ‘ilâc
Lîk oldı bâ‘is –i şuy-ı mizâc
107. Olmadılar vâkıf-ı hâl-i beden
Şıgınırum iftiradan Hâkka ben
108. Gördügi dem rencin iz‘an eyledi
Lîk şehden yine pinhân eyledi
109. Renc-i şafrâdan degildi bu ta‘ab
Koşusundan bilinür her bir haţab
110. Gördi zârîsini anın zâr gönül
Teni hoş olmuş giriftâr gönül
111. ‘Âşığı rüsvây ider zârî-i dil
Hastalık olmaz çü bîmâri-i dil
112. Hastalık zann etme ‘aşkı ey ki yâ
‘Aşk uşurlab-ı esrâr-ı Hudâ
113. ‘Aşk olmuş yâ haķiķat yâ mecâz
Kûy-ı yâre rehber olur bî- niyâz
114. ‘Aşk nice eylesem şerh ü beyân

‘ Aşka gelsem olurum haclet künâñ

115. Rûşen olur gerçi tefsir-i zebân
‘ Aşkı ta‘ bîr etmemek ûlî hemân
116. Hâme gerçi yazmada çâlağ olur
‘ Aşka geldikde velî Sad-çâk olur
117. ‘ Aşğ anı şerh itmede der-kil çü har
Şerh – i ‘ aşğ u ‘ aşkı hem ‘ aşğ ider
118. Âfitâba âfitâb oldu delil
Yüz çevirsen göremezsün ey galil
119. Şâye andan gerçi kim virir nişân
Şems gibi olmaz ammâ nûr- ı cân
120. Şâye güyâ kışşa – hândür ey püser
Şems zâhir olsa şakğ olur kamer
121. Şemsveş olmaz cihânda bir tabîb
Şems-i cân bâkidir ey cân-ı habîb
122. Şems- i haricle egerçi bî- nazîr
Mislini taşvir anın olur yesîr
123. Şems-i cân kim haric-i çerh-i esîr⁶¹
Zâhir u bâtında yok ona nazîr

⁶¹ Bu mısraın üzeri kırmızı mürekkeple boyanmış.

124. Zâtı olur mı tasavvur yâ hayâl
Tâ mişâlin ola tasvire mecâl
125. Çünkü vech-i şems-i dîn ola ‘ayân
Şems-i tâbân-ı cihân olur niğân
126. Vacib çün olur kim gele nâmı anın
Şerh ola fi’l – cümle ifhâmı anın
127. Bu nefes cân tıtdı dâmânım benim
Bûy- ı Yusuf buldı bu cânım benim
128. Dime haqq-ı sohbet için lâ vü nî
Söyle ol hoş haller ahevâlini
129. Tâ zemin ü asumân handân ola
‘Aql u ruh u çeşmimiz tâbân ola
130. Bana teklîf etme kim oldum fenâ
Fehme geldükde kelâl olmaz şenâ
131. Bir sözü kim söyleye bî- ‘aql u dil
Biñ tekellüf eylese lâyıq degil
132. Ben ne diyem bir kalemde huş yok
Şerh idersem yârı fehm u gûş yok
133. Şerh-i hicr-i dilber ü hûn-ı ciger

Bu zamân olmaz ola vaqt-i diger

134. Dedi it‘âm it beni ey nîk- hâl
Vaqt keskin kılıc eyle i‘ ticâl
135. Şûfi ibnü’l – vaqt olur ey hoş-refîk
Yârin olsun dimez erbâb-ı tarîk
136. Sen meger şûfi degilsin ey civân
Sineden mevcûdu ma‘ düm bil hemân
137. Dedim örtülmek güzeldir sırr-ı yâr
Sen hikâye zımnında gel gûş – dâr
138. Hoş olur gâyet ki sırr-ı dilberân
Söylenile der – hadîs-i digerân⁶²
139. Dedi lütfet âşîkâra bî- gulûl
Söyle def‘ itme beni ey bü’l-fuzûl
140. Pes açık söyle bunu ey meh cebîn
Âşîkâr olmağ gerekdir zikr-i dîn
141. Perdeyi kaldır da cıblağ söyleyin
Sevmem ol yâri k’ola der pîrehen
142. Dedim ‘uryân ola ger yâr-ı cân
Ne kalırsın sen ne vaşl u ne miyân

⁶²Müellifimiz düzeltilmesi gereken mısraların üzerini çizerek yerine uygun olan bir mısra yazarken bu mısranın üzerini çizmeden yerine “Kışşasında gayrinin ola beyân” mısramı yazmıştır.

143. Arzunu eyleme Һadden füzûn
Kûha tâkat eylemez bir berg-i dún

144. Âfitâb eyler cihânı pür-ziyâ
Lîk dünyayı yaķar olsa dü tâ

41.B

TEBRİZİDEN BEYÂN

145. Fitne vü kân dökmege etmeye merâm
Şems-i Tebrizîden olsun söz tamâm

146. Bunun olmaz eylemek itmamını
Yürü söyle kışşanın encâmını

OL VELÎ CÂRİYENİN MARAZIN TEŞHİS İÇÜN CÂRİYE İLE ҺALVET OLMAK MURÂD EYLEDİĞİN BEYÂN EDER

147. Һalvet eyle dedi şâha Һâneyi
Dûr eyle dostu bigâneyi

148. Kimse tutmasun kulaķ dehlizden
Şorayım aña bir iki çizden

149. Һane Һâlî kaldı bir deyyâr yok

Bir şabîb bir çasta var agyâr yok

150. Yâ beçe yâ beçe dedi şehrin şandadır

Zirâ her řehriñ 'illâcî andadır

151. Ol şehirde saña kimdir aşaraba

Dostuñ kimdir seniñ ey meh-likâ

152. Nabzımı tıtdı ve didi di baña

Bileyim cevri felek nedir saña

153. Bir kiřiniñ ayagina batsa řar

Ayagını dizine şor zâr zâr

154. İgne ucuyla arar ucun eger

Bulamazsa dudağıyla yaş ider

155. şar ayakda vire böyle ızdırâb

Dilde diken nice olur vir cevâb

156. Dildeki şarı göreydi her denî

Gam kaçan azurde edeydi tenî

157. Merkebin kıyruGuna kıoysañ diken

Řalgar anıñ def ini bilmez neden

158. Muşkem olur sıçradıkça pek gecer

Aña bir 'âkıll gerek işrâc ider

159. Derdle Һara def^f i Һara sa^c y ider
Çifte atdıqça nice yüz zaҺm acar
160. O Һaқıм-i Һâr-çin üstâd idi
İmtihân edib elin nabzına Һodu.
161. Қıшса yolundan kenizek hâlini
Aña sordı dostlar aҺvâlini
162. Қıшсалар dedi Һakîme aşıkâr
Һocasından dostlarından ne ki vâr
163. Söylediği қışсaya Һutmuşdı güş
Nabzına çümbüşüne Һutmuşdı hüş
164. Tâ kimiñ nâmıyla nabzı cüst olur
Yârı oldır câñı andan süst olur
165. Dostân-ı şehr-i ta^c dâd eyledi
Soñra şehr-i aҺiri yâd eyledi
166. Kendü şehriñden çiqınca ey^c alıl
Қangı şehre evvelâ düşti sebîl
167. İsm-i şehr-i aҺiri verdi Һaber
Reng-i rûy-ı nabzı olmadı digер
168. Nice şehr ü ha^cceden birer birer
Virdi hem nân ü nemeklerden Һaber

169. Ev- be- ev her şehri üstâdda didi
Reng-i rûy u nabzı tagyir olmadı.
170. Nabzı bir hâl üzre idi bî- mekâl
Çün semerkândi ona itdi su'âl
171. Nabzı sür'at itdi yüzi oldı zerd
K'anda bir kıyumcudan olmışdı ferd
172. Çün bu raza vaqıf oldı ol hakîm
Ol belânın aşlına oldı 'alîm
173. Didi semti kıanda baña vir haber⁶³
Didi köprübaşı semt-i Gâtefer
174. Didi seniñ rencini bildim neden
Siğirler idem hılaş itmekte ben
175. Şâd u eymen-i fârig ol ki saña ben
Anı eydem kim hıızır ider bâ-çemen
176. Ben gamıñ yerim seniñ sen yime gam
Yüz pederden ben saña müşfike gam
177. Şağın itme kimseye sen keşf-i râz
Gerçi senden pâdişâh eyler niyâz

⁶³ 27. Beytin ilk mısrası kötü yazılmış olduğundan müellif aynı mısrayı derkenarda tekrar yazmıştır.

178. Merķâd-ı râzı anıñ kim dil ola
Ol kişi maķsûde tîz vaşıl ola
179. Didi peygamber olursa sırr-ı nuhuft
Tîz olur ol kişi maķsuduna cûft
180. Dâne yeraltında çün nihân olur
Sırrı anıñ sebze-i bostân olur
181. Sim ü zer olmasa ger pinhânda
Perveriş bulur mu idi k'anda
182. Va' deler ihsânlar idüb ol ģakîm
Ĥastayı itdi ģalâş-ı renc-i bîm
183. Va' de-i şâdıķ olur hem zevk-i cân
Va' de-i ķâzîb verür tâ sırr hemân

42 A

184. Va' de-i ehl-i kerem genc-i revân
Va' de-i nâ-dân oldu renc-i cân

**OL VELİ ĤASTANIÑ RENCİNE VÂĤIF OLAB PÂDİŞÂHA CARİYENİÑ MARAZIN
ARZ EYLEDİĞİN BEYAN İDER.**

185. Ba' d ez ân 'azm-i ģuzur-ı şâh idüb
Şâha andan şemmecik ağâh idüb
186. Didi budur buna tedbir-i şevâb

Zer geri iħzâr idesin bâ-şitâb

187. Zergeri ol şehirden da‘ vet idüñ
Hil‘ at u zer gönderüp ‘ izzet idün

188. İşidüb şulţân hakîmiñ pendini
Cân u dilden tutdı anın fendini

**PÂDİŞÂH SEMERKANDA ELÇİLER GÖNDERÜB CÂRİYENİN DERSİNE ‘İLAÇ İÇİN
OL ZERGİRİ DA‘ VET ETMESİ BAYÂNINDADIR.**

189. Şâh aña gönderdi bir iki Resûl
Hâzık u zîrek iderler hem ‘ adûl

190. Çün Semerkanda gelüb iki emîr
Zergere şulţândan oldılar beşîr

191. Didiler ey kâmîl usta şan‘ atın
Fâş oldu her şehirde kutretiñ

192. Pâdişâh etdi seni ey bahtiyâr
Kendüye kuyumculuğa ihtiyâr

193. İşte hil‘ at işte altun işte sîm
Varıcağ şulţâna olursuñ nedîm

194. Gördi zerger mâl u hil‘ at bî-şomar
Etdi terk-i şehri ü ehli ihtiyâr

195. Şadımân girdi yola şaha gider
Bilmez anın cânına şehir kaçtı ider
196. Bindü nâziķ atlara mesrûr-ı şâd
Hunbe hasın şâtdı devlet nâ-murâd
197. Nice kimse sefer ider ez-ķaķa
Gider ayağıyla tâ şu' il ķaķa
198. Mülk ü 'izz ü devlet eyler ol hayâl
Dir 'azrail ana *nümâ ta'âl*
199. Çünkü yoldan geldi ol merd-i garîb
Pâdişâha anı iletirdi tabîb
200. Şâha iletirdiler anın nâz ile
Tâ yâna ol şem' a biñ niyâz ile
201. Şâh ana hayli tağzîm eyledi
Mağzen-i altunı teslim eyledi
202. Didi şaha ol hâkîm-i çare-sâz
Câriyeyi vir buña ey şâh-bâz
203. Tâ kenizek vaşilla şihhat bula
Âb-ı vasl ile ol âteş def' ola
204. Câriyeyi ana virdi pâdişâh

Şanki geldi bir yere mihr ile mâh

205. Altı ay sürdiler anda zevk u kâm
Tâ ki sıhhat buldı ol kız bit-tamâm
206. Soñra bir şerbet virüb ana tabîb
Tâ kızın önünde eridi garîb
207. Hastalıktan çün cemâli kalmadı
Dûhterin fikr-i visâli kalmadı
208. Çünkü zişt ü nâ-hoş oldu yüzi zerd
Dûhterin gönlüne yâb yâb oldu serd
209. Reng ü rüya olan ‘aşk-ı bî-çarâr
‘Aşk olmaz olur ahîr neng-ü ‘âr
210. Kâş zerger ‘ayb olaydı ser-be-ser
Tâ bu yolda vermeyeydi cân u ser
211. Kânlar ağıtdı cû gibi gözi
Düşmen oldu cânına anın yüzi
212. Düşmen-i tâvus oldu ziyetî
Nice şâhın katle bâ‘is şevketî
213. Dedi ben ol âhuyum kim behr-i nâf
Dökdi bu şayyâd benden hûn-ı şâf

214. Hayf ben ol dilküyem kim ol pusûdan
Postu için öldüre bir ahre sen
215. Yâ ben ol filim ki zaḥm-ı fil-bân
Dökdi kanımı birây-ı üstülḥ-ân
216. Baña bugün oldu yarın aña olur
Ḳanım olur mu heder olda bulur
217. Şâyesin divâr ider gerçi dırâz
Giru ana ric'at eyler bî-mücâz
218. Bu cihân dag-ı fi'limiz güyâ nidâ
Bize raci'dir nidâlardan şadâ

42.B

219. Bunu didi virdi cânın bî-menâs
Ol kenizek oldu 'aşkından ḥalâş
220. Ölüler 'aşkı degildir pâydâr
Anın için mürde olmaz bize yâr
221. Zinde 'aşkıyla dil ü çeşm ü basarın
Her zamân olmaḳta taze goncadan
222. 'Âşık ol zindeye kim bâkî ol
Kim şarap-ı cân- fezaya saḳî ol
223. Anıñ 'aşkın iste kim heb enbiyâ
Oldılar 'aşkıyla anıñ evliyâ

224. Sen dime bize o şâha rah yok
Kim kerime müşkül iş yok lütfi çok
225. Nazmi kûluna sen ey rabb-i kerîm
Lütf ü ihsân u ‘aṭaîñı kıñl ‘amîm
226. Eyle anı mazḥarı z̄at u şıfâṭ
Görüne ana kemâhi kâi’nat⁶⁴

**OL ṬABİB KUYUMCUYI ZEHİRLEMEK İŞÂRET-İ İLÂHİ İLE OLUB HEVÂ-YI NEFS
VE TE’EMÜ’L-İ FÂSİD İLE OLMADIGIN BEYÂN İDER**

227. Zergeri öldürmek ol ḥazık ḥakîm
Ne ümid ile idi ne ḥod zîbîm
228. Tab‘ı şâh için degildi bu ‘amel
Gelmiş idi emr-i ḥaḳ ile ecel
229. Kesdi başını hıızır bir oğlanın
Şırrını bilmez ‘avamü’l-nâs anın
230. Ana kim ḥaḳdan ola vahy ü ḥitâb
Her ne söylerse olur ‘ayn-ı şevâb
231. Cân viren ḳatlı eylese olur revâ
Desti anın na’ib-i dest-i Hüdâ

⁶⁴ Derkenarda yazılı olan beyittir.(38. Beyt)

232. Önüne o başın İsmâ' il san
Şâd u ħandân tıgına vir bâş u cân
233. Şâd u ħandân kıla cânın tâ ebed
Cân-ı pâķ-i Aħmed âsâ bâ-eħad
234. Ol zamân ' âşık çeker cân-ı safâ
Kendü maħbubu elinde ķatl olâ
235. Şehvet için dökmedi bu ķanı şâh
Bed-gümânlık idüb itme iştibâh
236. Bunu zann itme ola alûdegi
Gış olur mu şavfet-i pâlüdegi
237. Anın için bu riyâzet bu cefâ
Simden tâ ayrıla gış u cûfâ
238. Bil medâr-ı imtiħan-ı nîk ü bed
Anın içündür sicile zer-zibed
239. Olmasa ger işi ilhâm-ı ilâh
Yırtıcı bir kelp idi degildi şâh
240. Pâk idi şehvetten ' âri-i hevâ
Eyu itdi kim göründi şuretâ
241. Gemiyi dilde hızır çün baħrda

Yüz dürüstlük var şikest-i Hızırda

242. Vehmin Mûsa itmedi fehm ü hayâl

Bu hevâda uçma sen bî-per ü bâl

243. Kırmızı güldür aña sen dime kân

Mest-i ‘aqla dime mecnûn-ı zamân

244. Hun-ı mazlumânı itse ol murâd

İsmi ni itmezdim anıñ zikr ü yâd

245. Eşkiyâ mehdiyle ditrer ‘arş-ı râb

Müttaqiyi bed-gümân eyler bu heb

246. Şâh idi ammâ şeh-i âgâh idi

Hâş idi hâş-ı veliyyu’llâh ili

247. Böyle bir şultân anı kim kaçıl ider

Ol kişi baht u sa‘adetle gider

248. Fa‘ide görmese anı kâhrda

Mahz-ı lütf-i Hakkı bunu kaçan ide

249. Nişter-i hüccâmdan ditrer sağır

Vâlîde bu gamdan olur hûn-gîr

250. Nîm cân alırsa virir nice cân

Vehme gelmez lütf ider ol mühr-i bân

251. Evliyâyı kendine etme kıyâş
Anları idrâk itmez bu havâş

**BU HİKÂYE BİR BAĞKALIN TUTİSİ DÜKKANINDA YAG DÖKÜB OL SEBEBLE
TUTİ DİLSİZ OLAB SÖYLEMEDİGİDÜR**

252. Bir zamân var idi bir bağkal-ı ferd
Hoş şedâ bir tutiye mâlikdi o merd

253. Gözedürdi tuti dükkânı tamâm
Söyler idi halka lütf ile kelâm

254. Nuḡ-ı insân ile hoş nâḡık idi
Tutiler dilinde de ḡâzık idi

255. Ḥaḡce bir gün evine oldu revân
Tutiyi ḡodı nigebân-ı dükkân

256. Bir kedi bir mûşa pertâb eyledi
Bîm-i cândan tuticik bâkledi

43. A

257. Şıcradı bir cânibe oldu revân
Gül yağı şisesini kırdı hemân

258. Geldi çün kim ḡaḡce evden muḡterem
Geçdi oturdu dükkâna muḡteşem

259. Gördi yaḡ olmuş libâs ü her maḡal
Tutinın başına urdı oldu kel

260. Bir iki gün itmedi nuṭṭ u kelâm
Merd-i baḳḳal eyleyüb feryâd u tâm
261. Yoldı saçın şaḳalın didi diriğ
Afitâb ni‘ metimi tıtdı sığ
262. Ellerim kırılmış olsa ol zamân
Urmayaydım başına ben bî-amân
263. Eyledi en‘ âm derviş-i gedâ
Tâ ki nuṭṭ ide o murğ-ı hoş sedâ
264. İki üç gün geçecek ḫayrân u zâr
Oturub dükkândan nevmid-vâr
265. Biñ ğam vü âlâma olub yâr u râm
Didi bu murğ ide mi eyâ kelâm
266. Buna nedem ne ide ne eyleye
Tâ ki nuṭṭa gele tıṭi söyleye
267. Cevlâḳî-i baş açık yalın ayak
Başı kel idi anın güyâ kabaḳ
268. Geçdi anı tıṭi görüb söyledi⁶⁵
Bânk urdı ey filân derviş dedi

⁶⁵ “Geçdi gördi tıṭi anı söyledi.” Şeklinde yazılmışken yazar beyti derkenarda yukarıdaki gibi düzeltilmiş.

269. Neden ey kel kellere oldun emîr
Sen de yağ şişesi mi kırdıñ faķîr
270. Bu kıyaşından gülişti halk ana
Şandı kendü gibi ola ehl-i fenâ
271. Kendüni pak'ana eyleme nazîr
Beñzer imlâda egerci şîre şîr
272. Bu sebeble halk gümrâh oldılar
Kimdirür abdâl-ı Haķ bilmediler
273. Evliyâyı kendü gibi bildiler
Kendülerin enbiyâdan kıldılar
274. Dediler añlar beşer biz de beşer
Hem bizim gibi anlar da yer içer
275. Bilmediler enbiyâ ve evliyâ
Oldılar râh-ı Hüdâya reh-nümâ
276. İki arı bir çiçekten itdi fâl
Oldı birinde zehir birinde bal
277. Yedügi ahûnun âb u kâh-ı huşķ
Oldı birinde necîs birinde müşķ
278. İki kâmiş bir maķalden şu içer

Anda olur bâd-ı hevâ anda şeker

279. Nice yüz biñ böyle teşbih ü misâl

Farq var mabeyinde heftâd sâl

280. Bir kişi nâñ yer pelîd ü dûr olur

Ol birisi yer ser- a- ser tûr olur

281. Biri yer ana olur buhl-ı hâsed

Ol birisine olur ‘ aşq-ı âhed

282. Bu maħal münbît olur ötesi şûr

Bu ferîşteh olur ol iblîs-i dûr

283. Her iki şûret bir olsa bî-şikâq

Cümle şular olur idi hoş-mezâq

284. Zevki olmayan ne bilsün ey fetâ

Ŧatlı şu nedir yâħod ne acı mâ

285. Mu‘ cizeye sihri eyleme kıyâs

Mu‘ cizeye mekr olur mu hiç esâs

286. Virdi Mûsâya ‘ aşâyı müsteân

Hem getürdi çok ‘ aşâlar saħirân

287. Ol ‘ aşâyâ beñzemez bunlar velî

İki iş beyninde vâr fark celî

288. Bu işiñ sonunda var la' n ü cüdâ
Ol işin hem ahiri rahm-ı Hüdâ
289. Cenkte maymûn tabiât kafirân
Bi tabiât âdeme ider zîyân
290. Ne 'amel eylerse âdem dem-be-dem
Anı gördükde ider maymûn hem
291. Eyledim âdem gibi eyler gümân
Farkını bilir mi ol istize cân
292. Biri lillâh ider ol biri riyâ
Olur a' mâl-i mürayi heb hebâ
293. Mü'mine uyâr münâfık der-namâz
Mü'mîn itdükçe niyâz eyler o nâz
294. Hâcda oruçla nemâz ve hem zekât
İtmede mü'min münâfık berd ü mât
295. Mü'min olur berd ü Galib 'âkıbet
Hem münâfık mât olur der ahiret
- 43.B
296. Gerçi işler iki kişi bir işi
Biri mervi bir razı ey kişi
297. Her kişi kendü maķamına gider
Kâr itse nâmına göre zevk ider

298. Mü'mine mü'min desen mesrûr olur
Nâmını disen münâfık ħor olur
299. Nâm-ı mü'mîn oldı zâtından ħabîb
Nâmı fi' linden anın oldı Garîb
300. Mim ü vâv ü mim ü nûn olmaz şerîf
Bilinür anınla mü'min ey laţif
301. Ger münâfık disen erbâb-ı nifâk
İstemez bu nâmdan itmez mezâk
302. Olmasa bu nâma dûzaĥ iştikâk
Dûzaĥ itmezdi münâfıkla vifâk
303. Bedligi bu nâmıñ olmaz ħarfdn
Acılıĝı âbıñ olmaz zarfdn
304. Ĥarf zarf oldı aña ma' na çü âb
Baĥr-i ma' nayı sinni ümmü'l-kitâb
305. Oldı acı tatlu baĥrın ey civân
Ortasında berzaĥ-ı lâ-yebgiyân
306. İkinin aşlı birdir bî-gümân
İkisinden de geç aşla ir hemân
307. Ĥalîş altun ħalp altuna ' ayâr

Oldı mihek-i bî-mihek yok i' tibâr

308. Her kimin cânına kudu haqq mühek

Uyulur nedir yâkîn ne-reyb ü şekk

309. Geñzine şıçrasa kişinin ta'âm

Çıkmadıçça eylemez ârâm-ı tâm

310. Nice biñ loğmada bir hâr-ı haqîr

Olsa anı fark ider hiss-i debîr

311. Hiss-i dünyâ bu cihâna nerdübân

Hiss-i dini nerdübân-ı asumân

312. Şihhati bu hissiñ olur her tabîb

Şihhati ol hissiñ oldı bil habîb

313. Buna şihhat oldı ma' mûri-i ten

Şihhat ol hişşe harabî beden

314. Bahtlu ol kim aña 'aşk ola me'âl

Terk ide o hânumân u cân u mâl

315. Cân buluna cismini virân ide

Şonra ol virânı âbâdân ide

316. Genc-i mâl için o kim evin yaqâr

Malı alub evini zibâ yapâr

317. Şuyı kesüb ırmağı pâk eyleyen
Şonra şalar âb -ı pâk-i sîm-ten
318. Eti yarub çıkarırlar demreni
Şonra lahm-ı taze bitirir teni
319. Kâl' ayı alınca eylerler harâb
Şoñra yaparlar nice yüz burç u bâb
320. Bilinür mü keyf-i ef'âl-i Hüdâ
Didigüm didim zaruretle saña
321. Gâh ider bir kâr gâhi zıdd-ı kâr
Kâr-i dinde 'aql olur hayrân u zâr
322. Öyle hayrânı degil kim dūr ider
Öyle hayret belki gark-ı nūr ider
323. Biriniñ yüzi cenâb-ı hazrete
Birisiniñ kendüsine keşrete
324. Herkese eyle nazâr hıfz et özi
Ola ki hıdmetle bileydiñ yüzi
325. Çünkü çok iblîs âdem adı vâr
Alma her kişiden al bî'at medâr
326. Bil ki şayyâd urucağ bâng u safir
Aldadur çok kuşları ol murğ-gâr

327. İşidecek Őıklıđı murg-ı fağır
Cinsi zann idüb olur dâme esîr
328. Hârf-i dervişi ugurlar merd-i dün
Şade dillere ider anı fisûn
329. Kâr-ı merdân-ı hüdâ rûşen olur
Kâr-ı dünân hile-i pijen olur.
330. Yüнден arslânı yaparlar mihr-i bâl
Bû müseyleme lağab Ağmed muhâl
331. Bû meseyleme lağab kezzâb olur
İsm-i Ahmed hem ulu'l-elbâb olur.
332. Mihr-i şahba-yı ilâhi müşk – nâb
Bâde meyhâneden olur ‘azâb
333. Eyleme sermest-i tağlîd ü hevâ
Nazmîyi kıll mest-i tağkîk ey Hüdâ

**OL YAHUDİ PÂDİŞÂHINIŇ HİKÂYETİDİR Kİ KENDÜ MİLLETİNE TA‘ ASSUBDAN
NASRÂNİLERİ KAŖL İDER İDİ.**

44. A

334. Var idi bir şeh-i Yahudi zulm - hû
Düşmeni-i ‘İsî vü nasrânî – ‘adû
335. Din-i ‘İsî ağdi idi ol zamân

Mûsâ cân-ı 'Îsî ol 'Îsâya cân

336. Rah-ı Hâkka şaşî idi çünkü şâh
Bir vücûda iki itmişti nigâh
337. Didi usta şaşî hizmetkâra sen
Var getir bir şişe vardır odadan
338. Didi oğlan şişe iki bî- merâ
Kangısını getürem usta saña
339. Dedi uşa şişe birdir ey gulâm
Aşvel olub virme ana iki nâm
340. Didi ey usta bana ta' n eyleme
Usta didi kır birini söyleme
341. Birini kırdıkda gördi gayrı yok
Hışımla şaşî olanlar katı çok
342. Bir şişeyi çünkü iki gördi ol
Birini kırdıkda hep itdi ufûl
343. Hışm u şehvet kişiyi aşvel ider
Togrı ruhı egrü vü mübdel ider
344. Çün Garaz gele hüner meslûb olur
Göz gönülden Gafil-i mahcûb olur

345. Çünkü kadı rüşvete vire karar
Zâlim ve mazluma itmez i' tibâr
346. Pes 'inâd ile o şâhı kıaltabân
Öyle aıhveldir ki yâ Râb el amân
347. Öldürüb mü' minleri heb bî-günâh
Oldu güyâ din-i Musâya penâh

OL YAHUDİLER ŞÂHINIŃ VEZİRİ PÂDİŞÂHA TA'LİM-İ MEKR İTDİĞÜDÜR.

348. Bir veziri vardı anıñ ' işve-dih
Kim murâd itse şuya bağlar girih
349. Didi tersâlar idüben hıfz-ı cân
Dinlerini senden eylerler nihân
350. Yok yire kıatl eyleme kim sûd yok
Dinde zirâ bûy-ı misk u ' ûd yok
351. Gizli sırdır dine olur yüz gılâf
Zâhiri senin gibi içi hilâf
352. Şâh vezire didi yâ tedbîr ne
Buña mekr ü çare vü tezvîr ne
353. Olmaya Naşranî ' âlemde ' ayân
Din-i İsâ olmaya zâhir nihân

354. Didi şâhım kes kulağım elimi
İt Gazabla bu işi yâr dilimi
355. Çeke beni hem dâre bî çün ü çerâ
Şoñra bir kimse şefi^c olsun bañâ
356. Bu işi it reh-güzâr-ı ^c âmda
Çâr - şûde eyle Subh u şâmda
357. Şoñra sür bir şehre beni eyle dûr
Tâ ki idem anlara biñ şer ü şûr

OL VEZİR NAŞRÂNİLERE EYLEDÜĞİ TELBİS BEYÂNINDADUR.

358. Gizlüce ben diyeyim naşrâniyim
Ol Hüdâ bilur benim hâlimi hem
359. Oldı vaqıf şâh çün imânıma
Kaşd itdi ol me^c âd-ı cânıma
360. Diledim dinim idem şehden nihân
Dinin anıñ idem ızhâr u ^c ayân
361. Şâh duydu ^c âķibet esrârımı
Diñlemez oldı benim güftârımı
362. Dedi sözüñ igne gibi nânda
Hem diliñden pencere var cânda

363. Gördüm ol pencereden cânını
Hâliñi bildim işitmem kâlîñi
364. Cân-ı ‘İsâ olmasa çare baña
Ol cehûd eylerdi biñ dürlü cefâ
365. Cân u başum viririm ‘İsâ için
Anı minnet bilürüm dimem niçün
366. Cânı ‘İsâdan dirîg itmem velî
vaqıfım dînine ‘ilmine celî
367. Hıy olur baña kim ol din-i pâk
Ola câhiller arasında helâk
368. Hakkâ olsun şükür hem ‘isâyâ tâ
Olmuşum ben din-i hakkâ reh-nümâ
369. Ol cehûdi ve dinini terk eyledim
Belime zünnârı şimdi bağladım
370. Devr devr-i ‘İsâdır ey talibân
İşidün esrâr-ı dini râigân
371. Çün vezir ol şâha bu mekri didi
Gitdi gönlünden beküllî guşşası
44. B
372. Didigü işleri itdi ana şâh
Halk buña oldu hayrân u tebâh

373. Sürdi Naşrâniler içre itdi dâm
Ol da halkı da' vete etti kıyâm

NASÂRANUÑ MEKR-İ VEZİRİ KABUL ETMELERİ BEYÂNINDADIR.

374. Nice yüz biñ merd-i tersâ sevine
Yabça yabça derülüb heb kıyuna

375. Gizlüce anlara eyledi beyân
Sırr-ı İncîl ile zûnnâr-ı ' ayân

376. Zahirâ ol va' iz-i aḥkâm idi
Lîk baḥunında şafir ü dâm idi

377. Anın içüñ ba' zı aşḥâb- re'sûl
Şordılar andan ne mekr-i nefsi-i Gûl

378. Söyle ne hile ğarâz eyler nihân
Ol ' ibâdât ile ihlâsla ' ayân

379. İtmediler fazl-ı tâ' atı su'âl
' Ayb-ı zahîr oldu anlara muḥâl

380. Mekt-i nefsi zerre zerre mû be mû
Bilmiş iken şübhesiz anı kıamû

381. Muşıkâfân-ı şahâbe ol zamân
Oldılar bu va' zdan ḥayret – künân

382. Nazmiye yâ Râb luṭfuñ eyle ḥâş
Nefs eliñden ol zâ'îfi it ḥâlâş

NAŞÂRÂNUÑ OL VEZİRE TÂBİ' OLMASI BEYÂNINDADIR

383. Virdiler tersâlar añâ dil tamâm
Ne ola taqlîd-i bî- cây-ı ' avâm

384. Ekdiler câna muhabbet toḥmını
Şandılar kim nâ'ib-i ' İsâ anı

385. O hemân deccâl idi a' mâ la' in
Ey Ḥudâ yetiş bize sensin mu' in

386. Nice yüz biñ dâm vardır ey Ḥudâ
Kuş gibi bizse ḥarîs u bî-nevâ

387. Her nefîs bir tâze dâma mübtelâ
Ölürüz olsaḡ da ' anḡa ya hümâ

388. Sen idersiñ da'imâ bizi ḥâlâş
Biz iderüz yine bir dâmı menâş

389. Biz bu anbarâ ḡoruz buGday dilâ
Cem' olan buGday olur hep hebâ

390. Biz niçün fikr itmezüz nâ-hûş ile
Bu zarar buGdaya meger mûş ile

391. Delmede anbârımız bizim şıçân
Fenn-i mûş ile ħarâb anbâr-ı câñ
392. Evvel ey cân def -i şerr-i mûş kıl
Şoñra buGday cem^ç ine sen cûş kıl
393. Ne buyurdu işit ol şadr-ı şudûr
Bil-namâz olmaz illâ bil-ħuzûr
394. Olmasa anbarda mûş-ı daGal
Kırk yıllık kanî buGday-ı ‘amel
395. Azar azar şıdķ her rûz-ı vefâ
Niçün olmaz cem^ç der-anbar-ı mâ
396. Ahen çakmaķdan âteş kim çıkar
Kav kabul idüb anı câñ çeker
397. Lîk bir ħırsız karanlıkda nihân
Parmagın âteşler üzre ħor hemân
398. Söndürür âteşleri etmez ferâĝ
Tâ ki yanmaya felekde bir çerâĝ
399. Her ħademde olsa yüz biñ dâm eger
Sen bizimle olıcaķ kim Gam çeker
400. Çün ‘ inâyâtıñ bize ola mûkîm

Ol Һarâmiden kim eyler Һavf u bîm

401. Dâm-1 tenden her gice ervâhımız
Kurtarırsıñ koparub elvâhımız
402. Bu kafesden kurtulur bir gice cân
Fâriğ u âzâde bî-kayd-1 cihân
403. Ehl-i zindân Һabsi bilmezler gice
Ehl-i devlet devleti bilmez nice
404. Gice yok efkâr nefi' ü hem ziyân
Yok Һayâl-i bû filân ü bû filân
405. Һal-i 'ârif böyledir ey pâk-zâd
Hem ruķûd didi Һaķķ itme 'inâd
406. Һâl-i dünyâdan uyurlar rûz-1 şeb
Nitekim Һâme döner derdest-i râb
407. Ol ki görür Һâmeyi görmez eli
Zann ider Һâmeyle bu fi' l-i celî
408. Şemmecük bu Һalden gösterse Һaķķ
Hâ~b-1 Һissiye varlar cümle Һaķķ
409. Cânları şaħra-yı bî-çüne gider
Rûh u tenleri olur âsûde ser

45. A

410. Çünkü nûr-ı şubhî ide ‘ arz-ı cemâl
Kerkes-i zerrîn gerdûn açâ bâl
411. Bir şedâdan gerü dâm içre çeken
‘ Adl u dâdda cümleyi çeken çü sen
412. Fâliķû’l-eşbâh İsrâfil vâr
Şûretine herkesi eyler sipâr
413. Münbasıt ervâhı tenle habş ider
Her teni yeñlü ider bâr diger
414. Cân atından egri aldı çü o
Sırr’ul nevm aķu’l-mevt oldu bu
415. Gündüz anın çün getirür giru Hâķ
Ayagina kıoya anıñ bend-i tavķ
416. Giru ol şahrâdan ol perver-digâr
Getirur otluķdan anı zîr u bâr
417. Kıaş çün aşķab-ı keyf olsa bu rûh
Yaķûd itse hıfz çün keşti-i nûh
418. Tâ ki tufân-ı belâ-yı hûşdan
Kıurtulaydıķ bu dil bu hûşdân
419. Ey nice aşķâb-ı key u ‘ ârifân

Hem nişinüñ hemdemüñdür bu zamân

420. Gâr anınla yâr eyler o sürûd
Mihr urulmuş çeşmine ammâ ne sûd
421. Şeyh Muhammed Nazmi kuluñ ey Hudâ
Eyler rûh-ı evliyâyâ aşinâ

HALİFE LEYLÂYI GÖRDÜKDE BEYENMEDÜĞİ BEYÂNINDADIR.

422. Didi Leylâyâ halife ey Nüfeys
Seniñ aşkınla mı mecnûn oldı Qays
423. Gayriden hüsnüñ degil efzûn u hoş
Didi sen mecnûn degilsün ol hamûş
424. Uyanık olan ziyâde uyğuda
Uyanık da uyğuda hem kayguda
425. Haqla uyanık degil çün cânımız
Uynıklık bendümüz zindânımız
426. Cân hayâlîn debmesin yer her zamân
Fikr-i havf u sûd u hirmân u ziyân
427. Qomadı canda şafâ u lutf u fer
Hem idemez âsumân onda sefer
428. O kişi uyğudadır ki her hayâl

Aña maṭlâb ola ide ana fâl

429. Divi çün kim gördi ḥûrives beḥâb
Şehvetiñden ona dökdi ḥayli âb
430. Nesli toḥmûn şûre ekdi bî-me'âl
Kendiye geldükde gördi yoḡ ḥayâl
431. Başı ağır oldı teni hem pelîd
Ah o şûretten ki olur nâ-bedîd
432. Bir kuş olsa gökyüzünde cilve-ger
Yerde anıñ gibi bir kuş devri der
433. Ebleh ol zıllı şikâre sa' y ider
Yorulunca anın ardınca gezer
434. Bî-ḥaber kim bu o murğın sâyesi
Bilmedi kim ḡanda aşlı dâyesi
435. Sâyeye atar ḡamu oḡların o
Terkeşini ḥâlî eyler cüst u cû
436. Ḳalmaz anın terkeş-i ' ömrüñde tîr
Zıllı şayd eyleyenüñ cismi erir
437. Sâye-i yezdânı bulsa dâyeden
Ḳurtara añı ḥâyâl u sâyeden

438. Sâye-i Râbb-i Raḥîm ol bendedir
Olmış ‘âlemden anıñla zindedir
439. Dâmeniñ tûz tut anıñ kim bî- gümân
Görmeyesin fitne-i âḥir zamân
440. Keyf-i meddi’z-zillî naḳş-ı evliyâ
Nur-ı mihr-i Ḥaḳḳa oldur reh-nümâ
441. Bu yola gitme o olmazsa delîl
Lâ- uhûbü’l-âfilin didi Ḥalîl
442. Sâyeden şems-i ḥaḳîkiye yetiş
Dâmen-i şeh Şems-i Tebrize yapış
443. Bilmediñse sen ne rah-ı ‘arş u sûr
Gel ziyâ’ûl Ḥaḳḳ Ḥüsâmeddine şor
444. Tıtmıya bu yolda bu bogazın ḥased
Kim ḥasedle oldı şeytân tard u red
445. O ḥasedden eyledi âdemden ‘âr
O sa‘âdet ile itdi kâr-zâr
446. Bil ḥaseddür bend-i râh-ı evliyâ
Kimde kim yoḳdur ḥased devlet aña
447. Bu cesed beyt-i ḥaseddür bî-gümân
Hem ḥasedden oldı virân ḥanedân

448. Çün Һased evi cesed oldı velik
Bu cesedi pāk ider Allāh nīk

45. B

449. Tahharā beyti beyân- pākıdur
Genc-i nūr gerçe tılsımı Һakîdür

450. İtme pākâna Һased ey merd-i rāh
Tâ Һasedle olmiya Һalbiñ siyâh

451. Ol Gubar-ı pây-i merdân-ı Һüdâ
Şaç Һased başına toprak hemçü mâ

452. Nazmiyi pāk it Һasedden Rabbenâ
Eyle âhlakla anı müçtebâ

VEZİRİN ҺASEDİ BEYÂNINDADIR

453. Ol vezirle çün Һased tutmadı bile
Kulagın burnın virdi yile

454. Mağşadı nîş-i Һaşedle ide çâk
Nice miskîn zümresinin cânın helâk

455. Kim Һaşedden Һoparırsa bir burun
Kendü burnun Һulağın kesdi o dîn

456. Bîni oldur ki duya ol bir Һoğu

Bûy ana bir cânibe aç a kapu

457. Her kimin koqusu yok ma' nası yok

Bûy bûy-1 dindür kim zevki çok

458. Kim ki koqu duydı şükrin itmedi

Kâfir-i ni' met olup burnın yedi

459. Şükür ile şâkirâna bende ol

Anlarıñ önünde ol yanında ol

460. Rehzen olma çün vezir-i bu şifât

Virme halka ruhsat-1 terk-i şalât

461. Nâşih-i dîb idi ol kâfir vezir

Mekr idip halvâya kodı acı sır

NAŞÂRÂNİN HAZIQLARI VEZİRİN MEKRİNİ FEHM EYLEDÜKLERİDİR

462. Sözleriñden ehl-i zevk u hûşyâr

Gördi bir lezzet içinde acı vâr

463. Nükteler söyler ki her bir harfi kaır

Kim cüllâb-1 kand ile alûde zehr

464. Zâhira dirdi ' ibâdet eylerüz

Fi' ille dir iştirâhat eylerüz

465. Zâhira aqçe beyâz ve hem cedîd

İlk esvâbîñ karardur çün hadîd

466. Kırmızı yüzlü şererdür gerçe nâr

Hep siyeh kârıdur aña fi' l ü kâr

467. Yıldırımın nûr gerçe şûreti

Göz kamaştırmağ anın hassiyeti

468. Kim ki câhil ğayr-i şahib zevk idi

Sözi anıñ gerdûnde tavk idi

469. Altı ay miqtarı ba' d-ez nefy-i şâh

Ol vezîr oldı nâşâraya penâh

470. Din ü dil virdiler ana heb mekân

Emrine hükmüne virdi halk cân

ŞÂH OL REHZERİ VEZİRE GİZLİCE HÂBER GÖNDERMESİDİR

471. Gönderüb ol şâha şâh aña haber

Şâh aña tutmuş idi gûş-ı başar

472. Yazdı götürdi şeh ey muqbîl vezir

Vaqt oldı olasın baña beşir

473. Didi şâhım sa' im oldur ser-be-ser

Din-i ' İsâdan koyam ben fitneler

KA VM-İ NAŞÂRİN ON İKİ SEBT Ü FIRÇA OLMASI BEYÂNINDADIR.

474. avm-i İsâ itselerdi dâr u gîr
Hakîm idi anlara on iki mîr
475. Her fariun bir emiri var idi
Ol fârîk ol mîre hizmetkâr idi
476. avmi ile on iki mîr-i kebîr
Olmış idi bende-i mekr u zîr
477. İnanırlardı anîñ güftârîña
Hep uyarlardı anîñ reftârîña
478. Her beg önünde anîñ her vat u ân
Emr edeydi cümlesi verirdi cân

VEZİRİN AKAM-I İNCİLİ TALİT Ü TALİT İTMESİDİR.

479. Her birine virdi bir omar o ar
Yazdı her omarda naş-ı diger
480. Her biriniñ oldu aâm-ı diger
Biri birisine mualif ser-be-ser
481. Birine yazdı riyâzet ile cûc
Tevbe anda rükn idi şartı-ı rücûc
482. Yazdı birinde riyâzet heb hebâ
Bu yola lazım olan cûd u aâ

483. Yazdı birinde ki cû^ç vü cûd-ı halk
Şirkdir sizden bilâ şekk nezdi hağ

484. Gayr-i teslîm u tevekkül bî-kelâm
Cümlesi gamından şafâda mekr ü dâm

46.A

485. Hîdmeti vacib dilemiş birinde hem
Eyleyen fikr-i tevvekkül müttehem

486. Birisinde emr ü nehy-i Kirdigâr
^ç Aczimiz şerhi ne an ki mühür-kâr

487. Tâ ki aczimiz göreyüz râyigân
Kudret-i Hağğ bileyüz ol zamân

488. Birisinde yazdı oldu ^ç acz oldu vebâl
^ç Acz-i küfr-i ni^ç met oldu hem delâl

489. Kudretini gör odur lütf-i Hüdâ
Kudretini ni^ç met-i Hağğ bil şehâ

490. Birisinde bu ikiden kıl güzer
Büt olur her görinen itme nazâr

491. Birisinde şem^ç i söndürmek yamân
Kim nazâr oldu bu cem^ç a şem^ç -sân

492. Çün nazardan geçesin ey merd-i dîn
Şem^ç i vaşlı gice söndürdün hemîn

493. Ol birinde Şem' i söndür itme bk
Gresin nice 'ivaz ey merd-i pk
494. Şem' i söndürür t ki cn efzn ola
Şabr eyle leyli saa mecnn ola
495. Terk-i dnyy kim eyler itiyr
Aa dnydan gelir her ne ki vr
496. Birisinde Hkk ne kim virdi saa
Görünür ol saa hb-ı hoş-lik
497. Ol saa sndır anı it kabl
Virme zamet kendine itme nkl
498. Anı alma idi birinde cevb
Ger kabl idesin oldun redd-i bb
499. Muhtelif yollar katl asn olur
Her kişiye milleti hd-cn olur
500. Hkk müyesser itdig heb olsa rh
Her cuhd u gebr olurdu dile Őh
501. Birisinde her ne müyesser saa
Ol hyt-ı dil olur cna gıda
502. Zevk-ı ũab' ın geçdi n oldu tebh

Şûre yir gibi bitürmez bir giyâh

503. Hâşılı olur peşimânı anîñ
Şanılacaq kaldı hüsranı anîñ
504. Ol müyesser olmaz enver-[‘] âkıbet
Nâm olur ana mu[‘] asser [‘] âkıbet
505. Sen müyesser ne mu[‘] asser ne eger
Bildün ise yüzlerine kııl nazar
506. Birisinde dimiş üstâd it taleb
[‘] Âkıbet-bîn iste isteme haseb
507. [‘] Âkıbet-bînüz didiler her milel
Oldılar lâ-büd zelîl u bed-[‘] amel
508. [‘] Âkıbet-bînlık kolay olaydı sâf
Dîñle olmazdı bu deñlü ihtilâf
509. Ol birinde sensin üstâd ey kıyâ
Anîñ için oldun üstâd aşinâ
510. Saħra-yı merdâñ olma âdem ol
Kendiñi bil olma hayrân yolu bul
511. Birisinde de dimiş bu cümle bir
İki gören kişicik şâşı fâķir

512. Ol birinde yüz bir olmaz bî-ḥilâ
Bunu dîn oldu mecnûn-ı bî-güzâf
513. Her biri bir kavî kim zıdd-ı diğer
Bir olur mu hiç zehr ile şeker
514. Geçmeyince zehr-i sükkerden kişi
Gülşen-i vahdetde yok anın işi
515. On iki tamar-ı hayret efkeni
Yazdı ol dîn-i mesihin düşmeni

BU İHTİLÂF ŞURETDE RÛŞEN OLAB HAKİKATDE OLMADIĞIN BEYÂN İDER.

516. Bilmemiş yekrengi-yi 'İsâyı o
Yok humm-ı 'İsâdan anda fi'l-i vudû
517. Came şadrenge o küpden bî-merâ
Sade vü bî-renk olurdu çün şabâ
518. Olmaz ol yek kim virir melâl
Belki ola çün mâhi vü âbı zülâl
519. Gerçe kurunun hezerân rengi vâ
Kuru ile balığın hem cengi vâ
520. Mâhi nedir baḥr nedir fi'l-mesel
Beñzeze tâ mâliḳe 'iz ü cell,

521. Nice biñ deryâ vü balıkdır vücûd
Eyler ol ikrâm-ı vücûda heb secûd
522. Çok   a a yağmırları b r n ola
Ol sebeble ba r-ıd r ef  n ola
523. Doğmalıdır  ems-i l tfi b -hes b
 arı a t  ba r-ı c d ile seh b

46.B

524. Pertev-i zatina mazhar oldu t n ⁶⁶
D neden  asıl vire r y-ı zem n
525. Ne ekersen yir a a olur em n
Ekdig ni bitirir sa a zem n
526. Bu em net oldu ana a l u nej d
Togdı zir  a a mihr-i   adl   d d
527. H k  ni  n n vird k ce nevbah r
H k  itmez sırlarını a ik r
528. Bir cem da g r ki virdi ol cev d
Hem  aberler hem em net hem sed d
529. Bir cem dı eyleyen fazlı  ab r
  A ılanı eyledi  ahrı dar r

⁶⁶ Derkenarda “t n” kelimesinden sonra mısraya “bey n” kelimesi eklemi  olarak yazılmı tır. Fakat mısram “bey n” kelimesiyle birlikte okunması vezin gereği hatalı olmaktadır.

530. Bunu dirdim cân u dilde cûş yok
Kime diyem dünyede bir gûş yok

531. anda varsa Gûş andan oldu eşm
anda varsa seng andan oldu yeşm

532. Kîmyâkâra ne şeydir kîmyâ
Mu' cize baş ne olur sîmyâ

533. Bu senâ benden olur terk-i senâ
Bu vücûda daldır varlık atâ

534. Varlığı önünde yok cümle vücûd
Varlık önünde anıñ kör ü kebûd

535. Olmasa gör andan olurdu fenâ
Germi-i mihre olurdu aşinâ

536. Ta' ziyetten olmasaydı ol kebûd
Buz gibi onmaz idi her bir vücûd

BU MEKİRDE VEZİRİN ASARETİ BEYÂNINDADIR.

537. Şeh gibi nâdân u gâfildi vezir
Pençeleşdi Rabb-i adirle air

538. Öyle adir kim ' âdemden âdemi
Hem yaratdı nie yüz biñ âlemi

539. Yüz bunuñ gibi cihân peydâ ola
Çünkü çeşmiñ kendüni binâ ola
540. Sana nisbet bu cihân gayet kebîr
Pîş-i kudret zerreden daħi haķîr
541. Cânuñuz cinsi degildir bu cihân
Sa' y idüb aña ki odur şakra-yı cân
542. Bu cihân mâdûd yokdur ana had
Naķş u şûret oldı ol ma' naya sed
543. Nice yüz biñ nize-i fir' avn pest
Bir ' asâ-yı Musâdan oldı şikest
544. Nice yüz biñ tıbb-ı Calinus hem
Ol dem ' İsâya nisbet der u gâm
545. Nice yüz biñ defter-i eş'ar vâr
Oldı ol ümmiye nisbet cümle 'âr
546. Böyle bir gâlib Hüdâya canını
Vermeye mi oluben gâh deni
547. Tağ gibi çok gönül kopardı Haķķ
Urdı çâbüķ kuşlar ayaGına faķ
548. Olmadı fehm ü zekâ rah-ı Hüdâ
İnkisâr oldı medâr-ı her ' aţâ

549. Çok hazine fikr edüb bucağ kazan
Ol hayal endîşe kaldı renc-i ten
550. K'ol kimdir olasın şağal ana
Hıağ nedir gâh olasın ey kiyâ
551. Yüzi kara oldu zinâdan bir zenîñ
Zühreyi mesh eyledi şağın tenîn
552. Bir zenî zühre ayılman mesh beden
Hıağ degil kalmağ degil mi mesh-i ten
553. Olmuş iken asumânda rûh u dil
Kaldın esfelde dirigâ âb u kıl
554. Esfeline kendiñü mesh itsek
Olmış iken reşk-i dil mahsûd-ı melek
555. Gör bu meshi eylemek neden niçün
Bu mesh ol mesihe nişbet pest ü dún
556. Necme çapdun himmet atın ey kiyâ
Añlamadın 'âdem-i mescûdı yâ
557. Bil ki 'âdem-zâdesin ey nâ-ğalef
Niceye dek pestliğı bildün şeref
558. 'Âlemi tutmağ dilersin ser-te- ser

Dolduram dirsen cihâm ey püser

559. ar olsa cümle   âlem ser-be-ser
Mihr anı bir nazra ile mav ider

560. Yüz anıñ gibi veziri vezrini
Bir şererle a ider ifnavüni

561. Ol taayyül çeşmesin ikmet ider
Ol zehirle   ayinini şerbet ider

562. Ol gümân-engize alk ider yaın
Hem muabbet bitirür esbâb-ı kın

47 A

563. Nârı İbrâhime ol gülzâr ider
afı rûha rahat u derkâr ider

564. Bî-sebeb ârında ben sevdâiyem
Hem ziyâ hayalatda çü sofestayiyem

VEZİRİN AVM-İ NASÂRAYİ İDLÂL İÇİN MEKR-İ ÂİR PEYDÂ İTMESİ

565. Ol vezir oldu yine bir fitne âr
Va  azı koyub itdi alvet ihiyâr

566. Nâr-ı şevâ yatı abâbın hemîn
Nice günler oldu çün alvet-güzîn

567. Halkı mecnûn eyledi şevkı anıñ
İftiraķ u şöħbet u zevķi anıñ
568. Yalvarub zâriliķ etdiler aña
Olmış idi ol riyâşedde dü-tâ
569. Bize sensiz yoķdurur nûr u sûrur
Bî- ‘aşâ nice olur aħvâl-i kûr
570. Lütf idüb Allâh için ey müķtedâ
Şoħbetiñden eyleme bizi cüdâ
571. Biz çü tıfluz sen bize dâye şehâ
Üştümüzden sâjeni etmiye cüdâ
572. Dedi cânım sizden olur mu cüdâ
Lîk taşra çıķmaĝa yoķtur rızâ
573. Geldi begler şefa‘ât itdiler
Hem müridân haylî mihnet itdiler
574. Bize ne bedbaħtlıķdur ey kerîm
Dîn ü dilden ķalmıřuz sensiz yetîm
575. Sen baħane etdikçe biz ey hüşmend
Sûz-ı dilden eyleruz biñ ah-ı serd
576. Hıy edindik sözlerüñ ĝuř etmege
Hıķmetiñ südini hem nûş etmege

577. İtme bu cevri bize Allah için
Hıyırı te' hır eylemen bilsek niçün

578. Gönlümüzü cümlemiz virdik saña
Sensiz olur hâşılıımız heb hebâ

579. Kıuruda balık gibi olduğ muğtarib
Bendi kıaldır şuyu şal it münşegib

580. Saña beñzer kimse yok ' âlemde pes
Bize ide niçün ol feryâd- res

VEZİRİN MÜRİDLERİ DEF' İTMESİ BEYÂNINDADIR

581. Didi añlar ki ey sözüñ ragıbları
Va' az u güftâr-ı zebân talibleri

582. Penbeyi bu ğuş-ı hisden def' idiñ
Bend-i hissi çeşmiñüzden def' idiñ

583. Sır kıulağı penbesidir ğuş-ı ser
Sağır olmasa bu ğuş olur o ker

584. Hiss-i ğuş vü fikri ol kim terk ide
İrci' i kavı kerimin işide

585. Uyanıklıkda idersiñ güft ü ğu
Uyhu sözünden olur musun kıoķu

586. Seyr-i zahir kavlı u fi‘l-i gâfilân
Seyr-i bâtın oldu kavlı-ı asumân
587. Hiss-i hûşkı gördi hûşkiden toğar
‘İsî vü cân etdi deryâda karar
588. Cism-i hâki kuruya eyler sefer
Seyr-i cân deryâyı eyler reh-güzer
589. Kurulıkda çünki ‘ömr itdi güzêşt
Kah tağda geh deñizde kah deşt
590. Kanda itdüñ âb-ı hayvân-ı taleb
Kanda olur mevc-i deryâ şakk ‘aceb
591. Mevc-i hâki vehm ü fehm-i fikrimiz
Mevc-i âbı oldu mahv u sekrimiz
592. Bunda olan mest oldu anda dûr
Kim ki bunu gördi anda oldu kûr
593. Güft u gûy zahîr oldu gubâr
Eylemen müddet-i sükût hûş-ı dâr

MÜRİDLER TEKRÂR VEZİRE HALVETİ TERK EYLE DİYU RİCÂ ETMELERİDİR

594. Dediler ey pîr ‘illet eyleme

Bu firîb u cevri bize söyleme

595. Bâr gîre taqatince bâr қо
‘Âciz ana kudretince kâr қо
596. Her kuşun kudretiñce olur loqması
Her kuşun incir olmaz tu‘ mesi
597. Tıfla süd yirine ekmek virseler
Tıfl-ı miskîni ol itmek қatl ider
598. Çünkü şoñra dişleri bite hemân
Kendü tâlîb olub ister lahm u nân
599. Kuş kanadı bitmeden uça eger
Yırtıcı kedi anı tu‘ me ider

47. B

600. Dîv u şeytânî ider nuţkıñ hamûş
Қulağıımız sözün itmez mi hûş
601. Çün қomadı gele uçar kendü hem
İtmez şıdlık tekellüf eyü kem
602. Nuţқа gelsen hoş olur heb gûşemiz
Huşkıımız baır olur olsan sen deñiz
603. Seng ile hâk-i bize gökten ey reh
Ey münevver seniñ ile cümle şeh

604. *Sensiz olsağ bu felek üzre züllâm*⁶⁷

Sensiz ey meh bu felek bize ħarâm

605. Şûret-i rif at ki bu eflâkedir

Ma' na-yı rif at revân-ı pâkidir

606. Şûret-i rif at berâ-yı cismdir

Cisimler ma' nâya nismet ismdir

VEZİRİN MÜRİDLERE ĦALVETİ TERK ETMEM DİYU CEVÂB VİRMESİDÜR.

607. Didi ħuccetleriñiz etmen kesir

Pendem olsun cânımızda câygîr

608. Ben eminim mütte hem olmaz emîn

Gerdir isem ' Asumana ben zemîn

609. Kâmil isem kâmile inkâr ne

Nâkış ism-i zâĥmet ü ikrâr ne

610. Ħalveti terk eylemem ey talebân

Anıñ için k'oldı şuglım ħâl-i cân

MÜRİDLERİN ĦALVET-İ VEZİRE TEKRÂR İ' TİRÂZ ETMELERİDİR

⁶⁷ . Müellif bu mısadaki yazı kötü olunca yanısıra derkanara daha düzgün bir yazıyla yazmış. Aynı mısra hem beyit içinde hem de derkenarda yer almaktadır.

611. Didiler kim ey vezir inkâr yok
Sözümüzde ta' ne'i ağıâr yok
612. Lîk gözyaşı firâkdan revân
Âh cân-gâh olda dilden ' ayân
613. Dâyesiyle eylemez ma' sûm cenk
Söyler amma ne bulursa nîk u nenk
614. Biz misâl-i cenk sensin zaḥme zen
Biz degilüz eyleyen efgân sen
615. Ney gibiyüz bizde sendendir nevâ
Dağ gibiyiz bizde sendendir sadâ
616. Biz çü şantranç itmedeyüz berd ü mât
Senden olur berd ü mât ey hoş şîfât
617. Biz kimüz ey bize olan cân-ı cân
Tâ seniñle olayuz biz ' ayân
618. Biz ' âdem varlığımızla hem ' âdem
Sen vücûd-ı bâķîsin ey zül-kerem
619. Şîruz ammâ şûret-i şîr-i ' alim
Hamlemiz olmaķda yelden dem-be-dem
620. Gizlidür yel hamlemiz ammâ ' ayân
Bizden eksik olmasın gizli olan

621. Bu vücûd u cümbüşü sensin viren
Cümle varlığı iden icâd sen
622. Yoğa varlık lezzetini gösteren
Yoğu sensin kenduñi ‘âşık iden
623. Lezzet ina‘mını itme diriğ
Nükl u hamr u câmiñi itme diriğ
624. Ger diriğ itsen kim ider cüst u cû
Nağş nağğaşa olur mu tünd- hû
625. Bize eyleme nazâr ey Rabbi berr
İtdiğün ikrâm vücûda kııl nazâr
626. Ne teğaza var idi ne hod vücûd
İstemededen bize itdüñ lütf-i vücûd
627. Nağş olur nağğaş öñünde hem kalem
Çün şabı mağlûb u âcizdir şikem
628. Kudretin önünde halk bâr-gâh
‘Âciz igneden nitekim kâr-gâh
629. Gâh şeytân gâh âdem nağş ider
Gâh şâdî vü geh gâm nağş ider.
630. Yoktur el tâ ideyüz aniñla def

Nuḡ yok tâ söyle bu dâr bu nef

631. Oḡu ḡur’andan nedir tefsir-i beyt
Didi bula mevlâ *mara meyta iz’rameyt*⁶⁸
632. Atsaḡ ol bizden degildir ol ‘amel
Biz ḡümanız ok atan Rabb-i ecel
633. Cebr şanma ma‘ni-i cabbâridir
Zikr-i cebbâr-ı berây-ı zâridir
634. Zâriliḡimiz delîl-i ıztırar
Hem ḡicâbımız delîl-i iḡtiyâr
635. Olmasa bizde eger kim iḡtiyâr
Olmaz idi bu ḡayâ vü şerm u zâr
636. Uştâ şakirdi niçün te’ḡdîb rayib ider
Bunca tedbiri ḡöñül tertîbi eder
637. Dir isen sen gafil olma⁶⁹ cebridin
Mâh-ı Ḥaḡḡ sizlere bulutda sen
48. A
638. İşidirsen buna var ḡoş bir cevâb
Küfürden dîni idersin *intiḡâb*
639. Ḥastalıkda ḡasret ü zâri olur
Cümle âḡâhi vü bidâri olur

⁶⁸ Attıḡın zaman sen attın lakin Allah attı (Enfal 17)

⁶⁹ Beytin altında “galet itme” ibaresi ni altına yazılmış.

640. Ol zamân ki olasın bimâr sen
Cürmüne eylersin istigfâr sen
641. Görünür ol dem saña kaç günâh
Niyet eylersen ki iderim ‘azm-i râh
642. ‘Ahd idersiñ kim ideyim ba‘d- ez-ân
Tâ‘t-i mevlâda sa‘-i bî-kerân
643. Pes yakın bilindi bu bimârlık
Virir imiş âdeme çok bidârlık
644. Pes bu aşlı bilesin ey aşıl-cû
Her kimin kim derdi var aldı қоһu
645. Kimde kim bidârlık var derdi çok
Her kimin âgâhlığı çü zerdi çok
646. Beste zincir olan etmez sürûr
Herm esîr-i habs eyler mi hubûr
647. Ayagını bağı görürsen eger
Saña musallaṭ nice қapucular
648. Pes musallât olma sen bir ‘âcizân
Bu degil zirâ ki ṭab‘-ı bende қân
649. Görmediñse cebr Hâḳḳı sev sen hemân

Gördüñ ise anı yâ sende niân

650. anGı kare meyl ider ılıñ hemâñ

udretiñi anda görürsen ‘ayân

651. anGı kâre meyliñ olmaz yok ricâ

Cebri olub dirsen eyledi Hüdâ

652. Enbiyâ dünyâ iinde cebri- yân

ar-ı dinde cebri olur kâfirân

653. Enbiyâ ‘ubây itdi itiyâr

Câhilân dünyâyı itdi itiyâr

654. Her u uar kendü cinsi suyuna

Cân uar ammâ abibi kûyuna

655. ün cehennem cinsi oldu kafirân

Sicn-i dünyâ anlara oldu mekân

656. Cins-i ‘illiyyin oldu enbiyâ

Oldı ‘illiyyin cânlarına câ

657. Bu sözün pâyanı yok ey dil hemân

Gel tamâm asiyyeyi eyle beyân

VEZİR MÜRİDLERİ ALVETİ TERK İTMEMESİNDEN NEV-MÜD EYLEDİKLERİDİR

658. İerüden verdi âvâz ol vezir

K'ey müridler oluñuz benden ħabir

659. Bana 'îsâ böyle gönderdi ħaber
Dostlarıñ ħaşımlarıñ eyle güzâr
660. Oturub تنها yüzüñ divâre vir
Kendü kendünden de ħalvet eyle dir
661. Gayrı yoĸ destur-ı güftâr u kelâm
Ba' d-ez-in size sözüm yok vesselâm
662. Elveda' ey dostlar ben ölmüşüm
Yiri yedinci felekde bulmuşum
663. Tâ felek altında çün nâr-ı ħaţab
Yanmışım zevĸ ü 'anade vü 'aţab
664. Ĥazret-i 'Îsâya oldum ba' d-ez-in
Tâ ferâz-ı çerĥ-i çarımda ħarin

VEZİRİN HER İKİ BAŞKA BAŞKA VELİ 'AĤDE İTMESİDİR

665. Begleri şoñra idüb da' vet tamâm
Her birine didi tenhâ bir kelâm
666. Dîn-i 'Îsâda benim cân u benim
Nâ'ib ħaĸsıñ ħalifesıñ benim
667. Gayri begler cümlesi tâbi' saña

İtdi 'Îsâ cümlesin şâyi' saña

668. Saña her kim uymazise ey emir
Öldür anı yaḥod et habs u esir
669. Lîk ben dünyâda iken söyleme
Ölmeyince ben riyâset eyleme
670. Ölmeyince ben bunu itme beyân
Eyleme da' va-yı şâhi bî-gümân
671. İşte ṭomar işte aḥkâm-ı Mesîḥ
Ümmete bir bir bunu oḡu fâşîḥ
672. Her emire böyle didi bî- merâ
Sensin el' ân nâ'ib-i din-i Ḥüdâ
673. Her birini eyledi bir bir Garîz
Ona didigün buña da didi tîz
674. Her biriñe virdi bir ṭomar kâr
Her birinde ol birinin zıddı vâr
675. Oldı evvel ṭomarlar hep muḥtelif
Şanki ḥarf-i yâ idi tâ-bâ elif
676. Zıdd idi ḥükmü bu ṭomarın ona
Bundan õñ dimişdiñ ol zıddı saña

VEZİRİN HALVETDE KENDÜSİNİ ÖLDÜRDÜGİDİR

677. Kırk gün aından sonra açmadı kapu

Kendüsin kaı eyledi o fitne cü

678. Halk mevtinden çün oldu agâh anı⁷⁰

İtdiler kabriñ kıyâmetgâh anı

679. Kabrine cem^c oldu maıluqat-ı Haıı

Haftanıñ yırtub şakalıñ yolarak

680. Ol kadar kim şağısın bilür Hüdâ

Rûmî vü Türki vü ^c Arab ekrâd-zâ

681. Başlarına saçdılar hakîn hemân

Derdin anıñ buldılar dermân-ı cân

682. Kabri onda halk bir ayet bî-kelâm

Gözleriñden kan aıtdılar müdân

683. Etdiler anıñ firâkıñdan figân

Hem ulûlar hem kiçiler hem şehân

ÜMMET-İ ^cİSÂ OL ON İKİ BEYDE VELİ^c AHD KANGISI İYİDÜGÜN TALEB EYLEMELERİDİLER

⁷⁰ 2. beytin birinci mısraı silinmiş olup yerine “ Halk mevtinden çün oldu agâh anı ” mısraı eklenmiştir.

684. Didiler bir ay geçince ol vezir
Kimi itdi kendi yerine emir
685. Tâ anıñ yerine ol imâm
Vire bze tâ ki bi'ât ol hümân
686. Çün güneş gitdi ve bize urdı dâğ
Ana çâre olmaz illâ kim çerâğ
687. Gözümüzden çünki gitdi vaşl-ı yâr
Bize aından şâ'ibidir yâd-kâr
688. Geçdi gül çün gülistân oldu hârâb
Bûy- gül bulunmaz alâdır güllâb
689. Çünki Hâkğ bu gözlere olmaz 'ayân
Nâ'ib Hâkğ oldılar peygamberân
690. Yoğ Galağ itdim ki nâ'ible minûb
İki zann idersin olmaz nîk u hûb
691. İkidir şûretpereste ey debir
Çurtulan şûretden ana oldu bir
692. Şûrete bağsıñ gözün iki 'ayân
Nûr- çeşm amma ki birdir bî- gümân
693. İki gözün nûrı farğ olmağ muğal
Cümle gözde nûr bir eyleme cidal

⁷¹ MA'NASINCA CÜMLE PEYGÂMBERLER NÛR-I HAĖĖ OLMASI

BEYÂNINDADIR

694. On çerâğ olsa bir oda ey fetâ
Gayridir biri biriniñ şûretâ
695. Her biriniñ nûrını kim fark ıder
Çünkü nûr-ı şem' aya ola nazar
696. Eylesen yüz ayva vü almayı 'ad
Soñra şıksañ yüz gidüb qalur ahd
697. Kısmet ü a' dâd olmaz ma' nide
Tecezziye ifrâd olmaz ma' nide
698. Hoşdur itmek dost ile ey dost ittihad
Ma' nayı tut şûreti itme murad
699. Qo bu serkeş şûret erisin birinç
Tâ o renç altında gör vahdet çü genç
700. Sen aratmazsañ ' inâyetthâ-yı HaĖĖ
Arıdır ol kim odur mevlâ-yı HaĖĖ
701. Gösteriri diller kendüyi ol rağim
Hırqa dervişi diger ol kerim

⁷¹ "Lâ nûferriku bin ehad"

702. Mûnasîb bir gevher idik biz ezel
Başsız ayagız o ‘âlemde ecel
703. Bir gevher idük mişâl-i âfitâb
Bî-girih hem şâf idük anda çü âb
704. Şûrete geldi çün ol nûr-ı sırra
Çoğalub oldı çü zıll-ı küngüre
705. Küngüreyi itse virân mancınık
Ortadan giderdi fark-ı in fârik
706. Şerhin iderdim bunuñ ben ey civân
Korğarın yañıla bundan bence ey cân
707. Nükteler var bunda çün tıg-ı metin
Kalkanın yoksa şakın olma yaqın
708. Gelme bu elmasa karşı ben siper
Tıga zirâ kesmedür hûy-ı dehr
709. Anıñ için tıGı itdim der gılâf
Tâ ki bir kej- táb^c itmeye hilâf
710. Geldük idi kışşanıñ itmâmına
Doğrılar ‘ağd-i vefâ encâmına
711. Kalkdılar bu muqtedâdan soñra heb

Birine bir nâ'ib itdiler taleb

VELİ AHD OLMADA BEGLERİN NİZÂ'İ BEYÂNINDADIR

49. A

712. Geldi ol beglerden ileru biri
Öñüne geldi o kavmin bî- miri

713. Didi şimdi nâ'ibim iḥvân ben
Nâ'ib-i 'Îsâ daḥi el-ân ben

714. İşte bu tomar bürhânım benim
Nâ'ibim ben şimdi devrânım benim

715. Geldi bir beg ileru basdı qadem
Oldı da' va-yı hilâfet itdi hem

716. Gösterüb ol daḥi bir tomar zûd
İkisi de itdiler hıṣm-ı cehûd

717. Hep birer birer o begler geldiler
Birbirine çektiler tıg u teber

718. Her biriniñ tıg u tomarı bedest
Birbirine düştü çün filân mest

719. Qatl olındı nice biñ Naşrâniyân
Küştelerden oldı nice püşte-gân

720. Akdı an seller gibi oldu revân
Tozdan oldu dağlar gökte  ayân
721. Fitneler toğmın ki ekmişti vezir
avmiñ oldu başına derd-i kebir
722. İçlü içlü çok cevizler kırdı ol
Şoñra rûhbâña aşd itdi oğul
723. atl olunmağ ölmek oldu bu tene
Elmayı nârı kırarıñ ona ne
724. Ol ki atludur olur ol nâr u dang
Cevriñ yemişde olmaz gayr bâng
725. Ma nası olanıñ olur aşikâr
Cevriñ olanlar olur rüsvây u hâr
726. ut ulağ ma naya ey şûret-perest
Ma na zira şûrete bâl u perest
727. Ehl-i ma naya olursuñ hem nişin
Çok  atalar bulasın ey merd-i dîn
728. Cân bî-ma na bu tende bî- ģilâf
Şan ağaçdan bir kılıç der- ģilâf
729. ında iken vardır anıñ kıymeti
Çıkısa ından olur âteş illeti

730. Cenge ağaç kılıcı getirme sen
Bağ muqaddem yoğsa virdüñ cân u ten
731. Ağaç ise gayri sen eyle taleb
Ger ola elmâs ona gel kıl tarâb
732. Evliyâ cübbehanesinde tığ- tiz
Evliyâyı görme dir kimyâ ' azîz
733. Cümle dânyân bunu dirler hemîn
Öldi dâne rahmete' n-lil' âlemîn
734. Nâr alırsan çınlagan al ey püser
Dânesinden çınlağı virir haber
735. Ey mübârek şağğ ki ağzından ' ayân
İçi görüne çü dürr-i dere-i cân
736. Nâ-mübârek hande şağğ lâle kî ol
Görünür anda siyahi-i gönül
737. Nâr-ı handan gülşeni handân ider
Şohbet-i merd âdemi insân ider
738. Ol ki seniñ şahraya mermer ola
Bulcağ şâhib veli gevher ola
739. Pâkler sevgisini cânında ço

Gönlü dil-hoşlara vir ey ulu

740. Olma sen nevmîd var ümîdler
Zulmete gitme ki var hûrşidler

741. Ehl-i dil semtine çeker seni dil
Ten çeker kim ide habs-i âb u kil

742. Ehl-i dilden vir dil u câna gîdâ
İste bir muğbitden iğbâ ey Kiyâ

743. Tıfl-ı cân Nazmi-i şi'r ey Hüdâ
Şiristân velidin dir gîdâ⁷²

TA'ZİM-İ NA'AT RESÜ'L-LÛLLÂH ŞALLALLÂHU 'ALEYHİ VESSELLİM İNCİLDE
MEZKÛR OLMASIDIR

744. Var idi İncilde nâm-ı Muştafa
Ol sırr-ı peygamberân baħr-ı şafâ

745. Hilye vü şekli anıñ mezkûr idi
'İz u vüşûm andan hem mastur idi

746. Nice Nasrâni umub ecir u şevâb
Gelseler ol nâma baħr-ı ihtisâb

⁷² Bu beyt derkenâra yazılmış.

747. Bûs iderler idi o tutub muhterem
Yüz sürerlerdi ol vaşf-ı pâke hem

748. Dedi kim fitneden ol kavm-i güzîn
Oldılar ol fitnelerden heb emîn

749. Bulamadı şerr u zir anlara râh
Nâm-ı Aḥmet anlara oldu penâh

750. Oldı neslî anlarıñ Cem-i gafîr
Nûr-ı Aḥmet anlara oldu naşîr

751. Bir bölüğü kim Nasârânın hemân
Tutdılar nâm-ı Resûli müstehân

752. Oldılar bu fitneden ḥ̣âr u ḥaḳîr
İrdi anlara Gam şerr-i vezir

49. B

753. Oldı dini anlarıñ ḥabt u ḥaḳâ
Geldi o tomarlardan bu belâ

754. Nâm-ı Aḥmed ola ırz-ı din u cân
Nûr-ı pâki âleme olur amân

755. Nâm-ı Aḥmed ola çün ḥısn-ı ḥaşîn
Ne ider zâtı k'odur ruhu'l-emîn

756. Bu şeh-i ḥûnrîzden soñra yine

K'öl veziriñ düşdilerdi mekrine

BİR GAYRİ CUHÛD PÂDİŞÂHINIŃ HELÂK-İ DİN-İ 'İSÂYA SA'İ EYLEDİGÜDİR

757. Bu şehin neslinden ahir pâdişâh
 Çavm-i 'İsâya çeküp tıg-ı tebâh
758. Bu huruca ister isen bir haber
 Sure-i zâtü'l-burucâ kııl nazar
759. Sünnetin bed ki eyledi evvel ki şâh
 Kıldı anıñla 'âmel bu pâdişâh
760. Her ki qor 'âlemde bir bed-sünneti
 Aña her sa'at irüşür la'neti
761. Eyüler qodılar eyü sünneti
 Kemler ammâ qodılar zulm u la'neti
762. Tâ kıyamet kem ki kimlerden doğar
 Yüzi kemliğe olub kemlik ider
763. Eyülere mirâş oldu tatlu âb
 Ne güzel mirâş evresna'l- kitâb
764. Yoqsın olmışır niyâz-ı talebâñ
 Şu' lehâ-yı gevher-i peygâamberân
765. Şu' leler gevherler ile devr ider

Şu'leler hem cânib-i kâne gider

766. Pencereniñ nûrı evi dolandır
Burcdan burca güneş zîrâ yürür
767. Kim ki bir yıldıza eyler intisâb
Ona ol yıldızlar olur inqılâb
768. Tâli' i zühre olan eyler tarâb
Meyl-i küllüsi olur aşk u taleb
769. Tâli' i miriğ-i hûnrîz ise ger
Ceng ü bühtân ü huşûmet kân ider
770. Bu nucûmuñ var verâsında nucûm
K'olmaz anda ihtirâk u nahs u şam
771. Gayri göklerde döner ol ihtirân
Şanma kim bu görüne heft asmân
772. Şabitât-ı tâb-ı envar-ı Hüdâ
Biribirine ne vaşl u ne cüdâ
773. Tâli' i kimin ki ola bu nücûm
Ol ider kâfirlere ta' n u rücûm
774. Hışm-ı mirriği degil hışmı kamu
Münkalibdür gâlib u mağlub hû

775. Nûr gâlib naķş u zulmetden emîn
Eşba‘ in nûr-ı mevlâda rehîn
776. Cânlara ol nûrdan şaçdı Hüdâ
Muķbil olanlar etek tıtdı aña
777. Ol nişâr nûrdan alan nâsîb
Yüz çevirdi cümleden oldu ģabîb
778. Her kimiñ dâmân-ı ‘ aşkı olmıya
Ol nişâr nûr-ı Hâķdan bulmıya
779. Cüzleriñ yüzleri semt-i güledir
Bülbülün ‘ aşkı u zârı güledir
780. Taşrasında reng-i insân u bakâr
Var içinden işte envâ‘ -ı diger
781. Eyler reng-i şafâ kûyunda olur
Renk bir syl-i sihay ile gelür
782. Şıbgatu’llâh nâm reng-i müstâţâb
La‘ netu’llah ism-i reng-i nâ- şevâb
783. Ol ki deryâdandır ol baķra gider
Her şeyi eyler geldiği yere gider
784. Dağ başından gelmede seyl-i revân
Cismimizden ‘ aşķla gider bu cân

BİR CUHÛD PÂDİŞÂHI AZİM ÂTEŞ YAĞUB VE KENÂR-I ÂTEŞE BİR BÛT VAZİ'

İDÛB OL BÛTE SECDE İDENİ AZAD İTMESİNİ İDRÂK EYLEDİGİDİR

785. Ol cehûd gelib gör ne eyledi
Koyub âteş yanına bir bût didi
786. Kim buña secder eder olur hâlâs
İtmeyeniñ yeri âteş-i 'âm u hâs
787. Olmadı nefsi bûtün kırmağ ahım
Doğdu nesinden anıñ çün bu şanem
788. Bütlerin anasıdır nefsi-yamân
Zira kim nefsi ejderhadır bût yılân
50. A
789. Bût şerer çaçmağla taşdır nefsi dîn
Ol şerer şudan sunub olur zebûn
790. Seng u ahen şuyla bulmaz sukûn
Âdem oğlu bu ikisinden zebûn
791. Seng u ahen âteşi canda tutar
Su nice ol âteşe itsun güzâr
792. Zâhi-i nâra bulursa şu zafer
Senin vâhin nârına itmez eşir

793. Taş u çaķmaķdır ‘ uyun u nâr u dûd
Ėatreleri küfr-i tersa u cehûd
794. Bir dağın köpük şuyu fânî olur
Çeşme şuyu da’ima bâķî olur
795. Bardaķ içre büt siyeh âb-ı nihân
Çeşme âb-ı siyeh nefsi-i hevân
796. Uyutulmuş büt nedir seyl-i siyah
Büt yapan nefsi oldu ‘ ayn şâhrah
797. Yüz küpü bir pare taş eyler şikest
Çeşme şuyuna irişmez taş u dest
798. Bütü kırmaķ sehldir gayetle sehl
Sehl görmek nefsi oldu cehl-i cehl
799. Nefsi bilmek ister sen ey püser
Ėıřsa-ı nâr caħime ķıl nazar
800. Her nefes bir mekri var mekr-i ‘ ayân
Nice biñ fir‘ avunı garķ ider hemân
801. Eyler isen Rabb-i Mûsâya girîz
Dökmez ‘ imânîñ şuyun Fir‘ avun hîz
802. İt aħdle Aħmede gel iħtişâş

Kardeş ol bu cehl-i nefsinden hâlâs

KÜÇÜK OĞLANCIK NUTKA GELÜB ÂTEŞ İÇİNDEN HALKI ÂTEŞE DA‘ VET
İTMESİDİR

803. Bir zenî oğluyla getirdi cuhûd
Büt önüne k’âteşi şûle fuzûd
804. Alub andan oğlayın itdi âteşe
Ki ‘avretin yüregine k’orqu düşe
805. Secde kâşd idüb didi zem bilmedim
Didi oğlan ey ana ben ölmedim
806. Bunda gül ana bunda ben hoşem
Şûretâ gerçe miyân-ı âteşim
807. Âteş oldı gözlere bende vü hicâb
Raḥmet-i mevlâda itme ictinâb
808. Bunda gel bürhan-ı Hâkķı göresin
‘İşret-i hâşân Hâkķı göresin
809. Gel içeriye şu gör âteş mişâl
Bir cihânda k’âteşidir şu cemâl
810. Sırr-ı İbrâhimi gel gör âşikâr
K’âteş olmuşdı aña verd-i bahâr

811. Şandım ölem beni doğurduğda sen
kaḫî korḫtum bu cihâna gelmeden
812. Doğucaḫ zindândan buldum rehâ
Bu cihân gördüm ki hoş renk ü hevâ
813. Rahm gibi şimdi bu dünyâ baña
Çünkü bu âteşde buldı dil şafâ
814. Ben bu âteş içre gördüm bir cihân
Zerresi anıñ dem-i ‘İsâ-nişân
815. İşde bir ‘âlem ki yoḫ şeklinde vâr
Ol cihân ver şekli ammâ bî- qarâr
816. Analık haḫḫı çün ana gel berü
Gör ki bu âteşde yoḫdur âzeri
817. Vâlide gel içeri gör ‘izzeti
Gel içerü ḫoma elden devleti
818. Ḳudretiñ gördük ol kalbiñ ey ana
Buñla gel gör tâ nedir lütf-ı Ḥüdâ
819. Merḫametden isterem bunda seni
Bir şafâ buldum ki bilmem ben beni
820. Âteşe gir ḫalkı da‘vet eyle hem
K’âteş içre ḫodu Ḥaḫḫ ḫûân-ı kerem

821. Ey Müselmânân geliñ bî-irtiyâb
Azb-ı dinden gayrısı cümle gavâb
822. Giriñiz bu âteşe pervane-var
Bunda zirâ var nice yüz biñ bahâr
823. İşidicek bu nidâyı ol girûh
Cümle halkın cânına düşdi şükûh
824. Bunu gören merd u zen bî-ihtiyâr
Yandılar ol âteşe pervâne-vâr
825. Ne mugül ne ciger-yâr cezb-i yâr
Acıları aıtlu itmek aña kâr
826. Öyle girdiler ki halkı ol ‘uvân
Men‘ idüb dirlerdi girmek el âmân
827. Kare oldı ol Yâhûdiniñ yüzi
Hem peşimân oldı hem yandı özi

50. B

828. Halk ‘imâna çü ‘aşık oldılar
Cisini yakmada şadık oldılar
829. Mekk-i şeytân kendüsin itdi nebâh
Şükr-i şeytân kıldı añı rû- siyâh

830. Gayriniñ yüzine kim ki ne sürer
Kubhi anıñ kendü yüzine irer

831. Her ki halkıñ câmesini itdi çâk
Kendüsünüñ yırtar anlara ne bâk

**HAZRET-İ RESU'L-LULLÂHIÑ ŞALLALLAHU TE'ALA 'ALEYHE VESSELLEM
NÂM- I ŞERİFİNİ SİHRİYYE İLE OQUYANIÑ AĞZI EĞRİ QALMASI
BEYÂNINDADIR**

832. Ağzın eğüb sıhriye ile söyleyen⁷³
Yâ Muhammed oldı bî- şekk kejerden

833. Geldi didi yâ Muhammed 'afv u ken
Kimseniñ letafet u 'ilmiñ min-ledün

834. Cehle sıhriyye itdim ben saña
Baña 'â'id oldı sıhriyyem saña

835. Perdesin çâk itse kişiniñ Hüdâ
Tane-i pâk'ana⁷⁴ eyler mübtelâ

836. Haqq dilerse örter 'ayibiñi o kes
Ehl-i 'ayb 'ayıbindan urmaz ol nefes

837. Dilerse Haqq bize yâri ider
Meylimizi cânib-i zâri ider

⁷³ "Söyleyen" kelimesi mısra da karalanmış olarak bulunduğ u için müellif derkenarda kelimeyi tekrar yazmıştır.

⁷⁴ "ana sözcüğünün "elif"i, "pâk" sözcüğünün "k" sine bitişik yazılmış.

838. Ey mübârek göz ki ola giryân aña
Ey mübârek dil ki ola büryân aña
839. Ağlamam su ki âhîr handedir
Merd-i ahîr-bîn mübârek bendedir
840. Şulu yirde sebze vü ni' met olur
Gözyaşı dökkenlere rahmet olur
841. Ağla çün dolâb ile nâleler
Gülşen-i cânında bite tâ huzur
842. Ağlayaña rahm et ola sana rahm
Kıl za'ife rahm ide Mevlâ rahm
843. Nazmîyi 'aşkıñla giryân eyle sen
Derdiñle zâr u nâlân eyle sen
844. Yâ ilâhi itme 'aşkıñdan cüdâ
Bir nefes anı be haqq-ı Muştafâ

OL CEHÛD PÂDİŞÂHINIÑ ÂTEŞE 'İTÂB İTMESİDİR.

845. Âteşe dedi o şeh ey tünd-hû
Çanı 'âlem -sûz olan şab'-ı nîkû
846. Yağmaz olduñ kanı yâ hâşiyetiñ
Bahtımızdan döndi gibi niyetiñ

847. Yoğ idi âteş perestesinde rahm
Urmaz olduñ düşmeniñe şimdi zâhm
848. Yağmaq idi seniñ ey nâr ‘ âdetiñ
Yağmamaga yoğdı seniñ kudretiñ
849. Bu ‘ aceb gözbağı mı yâ ‘ aql-ı bend
Nice yağmaz böyle bir nâr-ı bülend
850. Câzûluğ mı itdiler yâ simiyâ
Bahtımızdan ‘ aqs-i şab‘ iñ oldu hâ
851. Didi âteş kim yine ben âteşim
Gel içerde tâ göresin tâbeşim
852. Şab‘ ım olmadı diger gûn ey kişi
Tığ-ı Hağğın onunla kesmek işi
853. Çadırı öñünde kelb-i türk-mân
Câblus eyler görünce mihmân
854. Görse geçen ecnebi bigâne rev
Şamle görür kelbden şırana av
855. Ben köpekden kemim kulluğda hâ
Türk-mândan kemimdir kâder-i Hüdâ
856. Âteş-i şab‘ ın seni Gam-gîn ide

Ol yakŝî emr-i şâh din ide

857. Âteş-i tab‘ın ki ŝâdılık vire
Aña ŝâdılık şeh-i dinden ere
858. Gam görürsen dilde istiğfâr kııl
Emr-i Hakkı geldi ol gam kâr kııl
859. Hakkı dilerse ‘ayîn gam şâdi olur
‘Ayn-i bend-i pây âzâdi olur
860. Bil şu âteş Hakkı cümle bendedir
Baña saña ulû Hakkı zindedir
861. Hakkı önünde âteş itmekde kıyâm
Kıvrılır dolaŝur ‘aşk-veş müdâm
862. Taşı urursañ demire âteş çıkar
Emr-i Hakkı ile hem olur aşikâr
863. Taş ile divâr olur sebep velik
Sen yukarı kııl nazâr ey merd-i nîk
864. Ahen nefis u hevayı urma sen
Bu ikisi doğurur çün merd u zen
51. A
865. Ol sebep olur bu esbâba medâr
Ol sebebsiz bu sebep eyler mi kâr

866. Ol sebebler K'enbiyayâ⁷⁵ oldu delîl
Ol sebebler bu sebeblerden celîl
867. Bu sebebde ol sebeb' âmil olur
Ol sebebsiz bu sebeb ba'tıl olur
868. Bu sebebiñ ' aql olur hem maħremi
Ol sebebleriñ nebiler hem-demi
869. Fârisîde buña didiler resen
İp kıyu içinde eyler kâr u fen
870. Çıkrığın dönmesiyle olur medâr
Döndüre mi görmemek noķsan u 'âr
871. Bu sebeler ipin ' âlemde hemin
Çarħ-ı ser-gerdândan añlama şaķın
872. Olma ser-gerdân u hâli hemçün çarħ
Yanmıyasın benyinsizlikten çü merħ
873. Âteş yili yaratdı emr-i Hâķķ
Her birîn set itdi ħamr-i Hâķķ
874. Âb-ı ħilm ü âteş ħıřm ey püser
Aç gözünü gör Hüdâdandır bular

⁷⁵ "Ki enbiyaya" şeklinde yazılması gerekirken müellif vezin gereği "ki" ile "enbiyaya" kelimsini bitişik yazmıştır.

875. Hakkâ vakıf olmasaydı cân-ı bâd
Eylemezdi fark beyn-i kavm-i ‘âd

YEL HÛD PEYGÂMBER ZAMANINDA ‘ÂD KAVMİNİ HELÂK EYLEDİĞÜDİR

876. Çekdi mü’minlere bir da’ire-i Hûd

Onda eşen yel oldu bezm bûd

877. Kim ki hatdan taşra kaldı bî-merâ
Pâre pâre itdi anı bir hevâ

878. Çekse ger Şeybân-ı Râ‘î hem cinân
Kuyunun etrafına bir hat ‘âyan

879. Gitse idi cum‘ aya ol pîr eger
Virmeye kurdlar koyuna tâ zarar

880. Da’ireye kurdlar girmezdi hem
Ol nişândan çıkmaz idi hanem

881. Kurd-ı koyun hırşî yeline ebed
Da’ire-yi merd-i hak olmakda ebed

882. Böyledir bâd-ı ecelle ârifân
Nerm u hoşdır çün nesîm-i gülistân

883. Âteş-i İbrâhime eyler mi zarar
Çünkü maqbûl-ı hak olmuşdı aver

884. Nâr-ı şehvet ile yanmaz ehl-i din
Çeker ammâ ğayr-i ta kıâ' r-i zemîn
885. Mevc-i deryâ Hakkın emriyle yeler
Ümmet-i Mûsâyı kıbtiden seçer
886. Hâk Kıâruna buyırdı çün cüdâ
Tâç u tahtıyla anı itdi fenâ
887. Âb u gül oldu dem ' İsâya yâr
Oldı birbirinde murg-ı bâlı vâr
888. Oldı tesbihiñ har-ı âb-ı kil
Murg-ı cennet oldu nefh-i sıdk-ı dil
889. Tûr itdi nûr-ı Mûsâ ile raķş
Oldı kâmil sufi andan gitdi naķş
890. TâG ' aceb mi olsa şufi ey dedem
Bir kesekden idi cism-i Musâ hem

CEHÛD PÂDİŞÂHINIÑ İNKÂR U TA'N İTMESİ VE HÂS NÂSİHLERİNİÑ
NASİHATİN KÂBUL İTMESİDİR

891. Çok ' acâ'ib gördi ol şâh cehûd
Ta' n u inkârın zîyâd itdi hasûd
892. Haddi geçme didi nâşihler ana

Ta bu deñlü ceng âyetin sorma şeha

893. Naşihâti bende urdı ol pelîd
Zulm-i hâdden izdiyâd itdi nerîd
894. Gaybdan geldi o demde bir nidâ
Çahrimıza dayan ey kelb-i gedâ
895. Kırk ‘ârş âteş yalınlanub hemân
Yağdı cehûdları cümle bî-amân
896. Çün ezelden anların aşlıydı nâr
Eylediler aşı-ı âhîr ihtiyâr
897. Çünki âteş-zade idi ol farîk
Suyu güldür cüzlere âhîr târik
898. Çünki mü’min yakıcı nâr idiler
Odları kendülere itdi eser
899. Anlar kim ümmi ola hâviye
Hâviye anlara olur zaviye
900. Ana oğul birbirin eyler taleb
Der kafa der fer‘lerle aşlı heb
901. Şuya gerçi havuzlar zindandır
Bâd-ı neşf eyler anı erkândır

902. urudur iletir anı k'ana arar
Göremezsiñ az az iletir rûzgâr
903. Cânlarımızı nefesler âb var
Hasb-i ' âlemden âzar âzar çalar
904. Eyley eyü sözler Allâha şu' ûd
Varır ol yire ki bilür ol vedûd
905. Ayır ennfâs-ı mübârek irtîqa
Bizden olur tuhfe-i darü'l-bekâ
906. Ba' de gelür mükâfât- mekâl
Hazret-i Haqqdan bize za' f-ı menâl
907. Şoñra virir nice emşalin Hüdâ
İre tâ kim kul ' aaya da'imâ
908. Yuyula⁷⁶ ıkar böyle iz da'ima
Tayb-ı enfâs ü mükâfât-ı Hüdâ
909. Bil ki bu cezbi-i ilâhi bu keşiş
Ol taraftan geldi ki andadır çeşiş
910. Göz diger ol semte kişi ray-gân
Sûrş sürmüş idi bir gün anda zevk-i cân
911. Kendü cinsinden ider herkes şafâ

⁷⁶ Yıkamak demektir. Halk söyleyişi.

Cüzlere gülden olur mihr ü vefa

912. her ne cinse kim kişi kâil olur
‘Âkıbet ol zümreye vâsıl olur
913. Cinsimiz değil bizim ekmekle şu
Yisin içsin bize olur cins u hu
914. Âb u nânîñ yok bize cinsiyeti
Vâr bir âhir i‘tibâr ile kaçı
915. Cinsimizden gayriden zevk u şafâ
Cinse beñzer anın içindür dilâ
916. Cinse beñzeye olurmuş ‘âriyet
‘Âriyet bâkî kalur mu ‘âkıbet
917. Hoş gelür murga eger evvel safir
Bile çün cinsi değil eyler nefir
918. Teşne zevk ider serâbı göricek
Şu değildir gördi gider âba dek
919. Müflisâne kalb aqçe hoş gelür
Varıcaq darbhâneye rüsvây lour
920. Kalb aqçe olmasın rahzen saña
Keç hayâlin olmasun câh-belâ

921. Gel kelileden işit bu kışşayı
Hem o kışşadan taleb kıl hişşeyi

**ŞİKÂRLARIN ARSLÂNA TEVEKKÛL İLE VE KESBÎ TERK İLE DİLEMESİ
BEYÂNINDADIR**

922. Kendü vadisinde olan hayvanlara
Oldı bir arslân musallât anlara
923. Pusuda gelüb kopardı anları
Ol mağalden ürker oldı cânları
924. Geldiler arslâna hile itdiler
Rızkıñı her gün verelim dediler
925. Gayrı şayd ardınca yeli ey kiyâ
Tâ ki telh olmaya bize bu kiyâ

ARSLÂNIN ŞİKÂRLARA CEVÂB VERMESİ VE CEHDİN FÂ'İDESİN DİLEMESİDİR

926. Didi Hoş görsem vefâ olmasa mekr
Gördüm amma hayli mekr zeyd u bekr
927. Ben helâk mekr-i halkım sad-ı hezâr
Beni şokdı nice aqreb nice mâr
928. Merdüm-ı nefsimdir derûnumda kemîn
Cümle halkdan artuq eyler mekr ü kin

929. ulağım *lâyüldagu'l-mü'min*⁷⁷ dedir.

avl-ı peygâmbere dil u cânımdadır

OL ŐİKÂRLAR TEVEKKÜLİ CEHD U İKTİSÂB ÜZRE TERCİH İTMELERİDİR

930. Cümle didi ey akîm-i bâ- aber

Fa'ide etmez adere bil azer

931. Kim azerden ahir olur Őur u Şer

Gel tevekkül it tevekkül ûb-ter

932. Gel azaya pençe urma ey 'azîz

Tâ azaya seniñle itmeye sitiz

933. Ölü ol geldikde saña ükme-i a

Saña ahm urmıya tâ râbbü'l- felâk

ARSLÂN CEHD U İKTİSÂBİ TEVEKKÜL Ü TESLİM ÜZRE TERCİH İTMESİDİR

934. Didi arslân kim tevekkül emre-i Rabb

Sünnet-i peygâmbere oldu hem sebebe

935. Didi peygâmbere nidâ idüb bülend

ıl tevekkül ile hem ayvañi bend

936. *Remzü'l kâsibe habibu'l-lahi* bil

Terk-i esbâb itme tevekkül ıl

⁷⁷ Mümin bir delikten iki kere ısırılmaz. (Hadis-i Şerif)

ŞİKÂRLARIN TEVEKKÜLİ İCTİHÂDA O ÜZERE TERCİH İTMELERİDİR

52. A

937. Didiler kesb oldu za' f -1 halkdan
Loğma'ı vir tezvir bahr-ı halkdan
938. Kesb-i tevekkülden degildir hûberk
Var mıdır teslimden mahbub-berk
939. Çok kişi kaçır belâdan der belâ
Kaçdı mardan oldu sayd-ı ejdehâ
940. İtdigü hile kişiye dâm olur
Anı ki cân şandı hun aşâm olur
941. Kapuyı kapadı düşmen hanede
Oldı Fir' avun mat bu efsânede
942. Nice biñ tıfl öldürüb kan eyledi
Anı kim arardı ol evde idi
943. Gözümüzde illet-i bisyâr vâr
Gel fenâ kıl bu gözü çeşm-i yâr
944. Gözümüze görmesi ni' mel-^c avz
Görmesinde bulunır güli ivaz
945. Tutmaz ise yürümezse tıfl-ı eger

Babasınıñ omzudur aña makar

946. Çün fuzul olub öz itdi el ayak
Miñnet-i zaħmet ile kıldı yayaq
947. Elden ayakdan muqaddem cânlar
Heb vefadan zevke uçardı meger
948. Oldı ümera emr-i ihbitu zindânımız
Habs u hışm u hırs u qanı^c cânımız
949. Biz ^ciyâl-i ħazretuz hem şır-cû
Didi Aħmed-i Ĥaħq iyâl-lullah qamû
950. Gökden ol kim yağdırur yağmur hemân
Qâdir oldur raħmet ide vire nân

ARSLÂN CEHDİ TEVEKKÛL ÜZRE YİNE TERCİH İTMESİDİR

951. Didi gerçek siz velî rabb-i cihân
Öñümüze qodu bizim nerdûbân
952. Pâye pâye çıkılur ey nîk- nâm
Bunda cebri olmaq oldı hırs-ħâm
953. Ayağın varsa kişi gel olma leng
Hem eliñ var ise gizlü itme ceng

954. Virse bir bâl bendesine bir kişi
Bî- zebân ma' lum olur anıñ işi
955. Bel gibi eller işâret-i Hüdâ
Âhîr anda işi ibaret Hüdâ
956. Cânına ço gel işâretin anıñ
Ol işârete vefâdan vir cânıñ
957. Vire esrâr ol işâretler saña
Saña bir iş vere ki yük kaldıra
958. Hâmil iken seni ol maħmûl ide
Kabil iken seni ol maħbûl ide
959. Kâ'il-i emr olasıñ Kâbil iken
Vaşla talib iken olasıñ vaşl iken
960. Sa' i şükr-i ni' met ü kudret olur
Cebrilik inkâr-ı her ni' met olur
961. Şükr-i kudret kudretiñ efzûn ider
Cebr-i ni' met ni' metin dûn ider
962. Cebrdir yolda uyumağ uyuma
Görmedikçe bâb-ı mutlak uyuma
963. Uyuma ey kâhil-i bî- ' itibâr
Bulmadıkça ta dıraht-ı miyvedâr

964. Dalı taħrik idicek her lahzâ-bâd
Tâ'imîn başına dōke naql u zâd
965. Cebr uyumağdır miyâñ-ı reh-zenân
Vaķitsiz öten ķuşa virmezler amân
966. Hâķķ işâretlerine bıyık buran
Er sanırsun dürsen ammâ anı zen
967. Ne ķadar 'aķlıñ olursa kim olur
Başda kim 'aķıl olmya ol dem olur
968. Şükr etmezsen olur şûm şenar
Cây oldır şükr itmeyene ķa' r-ı nâr
969. Hem tevekkül eyle hem ķıl kesb ü kâr
Ekin ek soñra Hüdâya ķıl sipâr

GİRÜ HAYVANIÑ TEK KEVEKKÜLİ KÂR U KESBE TERCİH İTMELERİDİR

970. Cümle çağrışdılar ey mîr-i kebîr
Ol sebep eken harisan-ı faķır
971. Nice kere nice yüz biñ merd u zen
Pes niçün maħrum olurlar 'ömrden
972. Nice biñ kes ibtidâyı dehirden

Açmış iken ejdeha gibi dehen

973. Ol kadar mekr itdiler ol ‘âkilân
Tagı yerinden koparırlardı şan

974. Vaşf idüb mekrlerin zü'l-celâl
Ol mekrden zâ'il olurdu cibâl

52. B

975. Kısmet-i rûz-ı ezelden Gayri kâr
Çehre göstermedi a‘mal u şikâr

976. Bahtıl oldu cümleten tedbir ü kâr
Kaldı ancak hüküm-i rab-i Kîdigâr

977. Kesbi sen bir nâm bil ey nâm-dâr
Cehdi bir vehm aña ey şahib ‘ayâr

**HAZRETT ‘AZRAİL BİR ‘ADEME NAZAR İDÜB OL ADEM HAFINDAN SÜLEYMÂN
‘ALEYHİS’SELÂMIÑ SARAYINA KAÇMASI VE TEVEKKÜLİ CUHD ÜZERE
TERCİHİÑ TAQRİRİ VE CUHDUÑ FA’İDESİ AZ OLDUĞIN VE GAYIN BEYÂ U
‘AYÂNDIR VALLAHU’L A‘LEM BİS-SEVÂB**

978. Geldi bir kuşluk zamânı bir hayvân
Kaşrına girdi Süleymânıñ hemân

979. Yüzü şarı dudaGı gök h̄ar u zâr

Pes Süleymân didi ey h̄ace ne vâr

980. Didi ‘Azrail baña bir nazar
İtdi kim hışm ile yüregim diler
981. Didi Süleymân murâdın neyse di
Ey penâh-cân yele buyur dedi
982. Tâ ki Hindustane ilete beni
Evvelâ andan kırtaram cân-ı tenimi
983. Fakirden gerçe kaçır halk-ı cihân
Loğma-ı hırş u emel olur hemân
984. Havf-ı fâkr ol h̄aceniñ fakrı hemân
Hırş u cuhdı bil ki sen Hindüstân
985. Yile oldı kim Süleymândan haşâb
Buni Hindüstâna götür kıl şitâb
986. Ertesi gün vâkt divân ü sühehen
Pes Süleymân didi ‘Azrâ’ile sen
987. Ol müsülmâna ki hışm ile nazar
İtmiş idün kim anın cânın yaçar
988. Didi hışm ile nazar olmaz edeb
Bunda görincek anı itdim ‘aceb

989. Kim buyurmuşdı Hüdâ yarın hemân

Canın al Hindüstanda bî-amân

990. Didim olsa yüz kıanadı dağı ger

Nicesine yarın ol Hinde gider

991. Sen cihânın işini heb böyle bil

Aç gözünü gör nedir sırr-ı celîl

992. Kendüden kaçmak kişi oldu muhâl

Çapalım kimden Hüdâdan hod u bâl

GİRÜ ARSLÂN CEHDİ TEVEKKÜL ÜZRE TERCİH VE CEHDİN FA'İDELERİN

BEYÂN İTDÜĞİDÜR

993. Didi kim tevekkül-i haşa ola

Yâ niçün kesb itdi cümle enbiyâ

994. Anların cehdini idüb Haqq revâ

Ne ki gördiler sıcak şovuk cefâ

995. Hileleri anların oldu laţif

Kim zarifin itdiğin cümle zarif

996. Eylediler murg-ı gerdüni şikâr

Oldı eksikleri efzûn şad-hezâr

997. Kadir olduçça çalış ey ehl-i fen

Enbiyâ vü evliya yoluında sen

998. Pençleşmek bâ- қаза olmaz cihâd
Biz қазадан алдық аña i' tiyâd
999. Kâfirim bir kimse görürse ziyâñ
Та' at u iman⁷⁸ yolunda bir zamân
1000. Bağlama başını çün yarıқ değil
Bir iki gün çalış andan һande қıl
1001. İsteyen deryâyı istedi mûһâl
İsteyen ' uқbâyı oldu nîk-һâl
1002. Kesb-i dünyâda meger bârid-dilâ
Terk-i dünyâda meger oldu revâ
1003. Mekrdir zindânı dilemek mekr lîk
Oldı ammâ kim begayet mekr-i nîk
1004. Bu cihân zindân biz oldıқ һabs аña
Dele gör zindânı қurtar сân-dilâ
1005. Gaflet-i Һаққа сеbeb dünyâ odur
Şanma алтun ' avret ogul ақçedir
1006. Mâlî Allâһ için olduñsa һамul
Ni' mam-ı mâl-ı şaliһ didi Resûl

1007. Geminiñ şudur helâkine sebab
Şusuz ammâ gemi yürür mü-^ç aceb

1008. Mal ü mülkü gönlüne çün kıomadı
Pes Süleymân kendüne miskîn didi

1009. Ağzı bağılı bardağ âb üzre gezer
Çünkü yelle tıoludur şuda yüzer

1010. Çünkü dervişlik yelini dil bula
Âb-^ç âlem üzre ol sâkin ola

53. A

1011. Gerçe mülkidir anıñ cümle cihân
Dide-i cânda lâşî'dir cihân

1012. Ur dehân zülle mihr ol hem çü dür
Bâd-gîr-i bin ledünden eyle pîr

1013. Cehd Hâk derd u devâ Hâk ey püser
Teyf cehd içinde münker cehd ider

CEHDİN TEVEKKÜL ÜZRE TERCİHİ MUĞARRER OLMAKLIGIDIR

1014. Böyle çok hüccet getirdi şîr-i mîr
İtdi ol cebrileri ilzâm û sîr

1015. Dilkü vü ahv tavşan u çağal
Eylediler terk cebr ü kııl u kal

1016. Eylediler şîr ile ‘ahd-ı belîG
Kim bu bi‘ adde olmya özr ü dırig
1017. Gele her gün razkî bî-zaḥmet aña
Kesb ü kâre aña zaḥmet ḳalmya
1018. Ḳur‘ a her gün kime düşerse hemân
Pârs ise gide arslâna devân
1019. Çünkü geldi ṭavşân ne bu câm-ı devr
Çağırub didi yete bize bu cevır

**ḤAYVÂNAT ṬAVŞÂNİÑ ARSLÂNA GİTMEDE TE’HİR EYLEDÜĞİN İNKÂR
EYLEDÜKLERİDİR**

1020. Didi ol ḳavm nevbetimizde aña
Aḥdi bozmadık idüb cânlar fedâ
1021. İsteme bu nâmlıgımız ey ‘anûd
Tâ ki incinmeye arslân yürü ûd

ṬAVŞÂNİÑ AÑLARA VİRDİĞİ CEVÂBDİR

1022. Didi mühlet virin ey yârân baña
Mekr idem ki gamdan olasız rehâ

1023. Mekrim ile cânınız bula amân

Buña evlâd ola varı ray-gân

1024. Her peyâmbere ümmetini bî-keâm

Böyle bir muhlîsa okurdu müdâm

1025. Taşra gitmeyi felekden gördiler

Merdüme gibi gücük itsin nazar

1026. Gözbebegin gördi gücük halk eger

Ululıgıñ anlamadı bir beşer

ḤAYVÂNATIÑ ṬAVŞÂNA İC TİRAZ İTMELERİDİR

1027. Didi kavm aña sözümüzü ey eşek

Kendü tavşanlığın aña itme şekk

1028. Bu ne laf olur ki senden ulular

Ḥatırından itmedi bu iş güzer

1029. ‘Acaba düşdün ya bize geldi kaza

Yoḥsa senin gibiye bu söz ḥaṭa

ṬAVŞÂNIÑ ḤAYVANATA GİRÜ CEVÂB VİRMESİDÜR

1030. Didi yâran baña bu ilhâm-ı Ḥaḫḫ

Ben za’if aldım kabîlerden sebaḫ

1031. Ârıya anı ki bildirdi Ḥüdâ

Anı bilmez merkeb ü arslân şahâ

1032. Tatlu ile tolu o eyler binâ

Haq o 'ilmiñ qapusıñ açdı baña

1033. Haq ipek qurduna öğrettiğini

Hiç bilir mi anı yâ fil-i deni

1034. Adem-i hakiyi 'âlim kıldı Haq

Yerde gökde ne ki var virdi sebaq

1035. Nâm u nâmus mülk oldu şikest

Körlüğine anıñ o Haqqda şikest

1036. Altı yüz biñ yıl olan zâhid-i siyer

Ol buzağıya ağız bağı düzer

1037. 'İlm-i din südini tâ kim içmiye

ol yüce köşk cânibinden geçmiye

1038. Ehl-i hissiñ ağızına olur 'ilmi bend⁷⁹

Virmiye süd oña ol 'ilm-i bülend

1039. Qatre-i dilde o gevher var ola

Gökde de deryada yokdır mişal aña

1040. Niceyedek olasın şûret-perest

Cân bî-ma' nañ şûretden perest

⁷⁹ 9. beytin 1.mısra normalde okunmuyor akat müellif aynısını derkenarda yazmış. Bu derkenarda yazılı olan mısra.

1041. Şûret ile adem-i insân olsa eger
Aḥmed ile ola bir bu cehl-i ḥar

1042. Eylesiñ divâre taşvir-i ademi
Var mı ol şûretde noḡsan u kemi

1043. Cümle arslânlar ḳodılar yire ser
Çün seg-i aşḫab oldı mu‘teber

1044. Ne ziyâñ itdi añna naḳş-ı nüfûr
Çanı oldı çünki gark baḫr-i nûr

1045. Naḳş-ı adem yazılır mı namede
‘Âlem-i ‘âdil yazılı ey dede

53. B

1046. ‘Âlim ü ‘âdildurur ma‘nâ-yı ten
Şeş cihetde bulamazsıñ anı sen

1047. Lâ-mekândan tene toḡar ey kişi
Göklere şıḡsın mı hiç cân güneşi

ṬAVŞÂNIÑ DÂNIŞI VE DÂNIŞIÑ FAZİLET Ü MENÂFİ‘İ BEYÂNINDANDIR.

1048. Bu söze yoḡdur nihâyet mi gümân
Ḳıssa-i ṭavşâna ṭut sen gûşi cân

1049. Şât eşek kulağın al gûş-ı kemâl
Şığmaz eşek kulagina bu mekâl
1050. Dilkü oyunun var gör tavşândan
Mekrini gör tavşânıñ aslâna sen
1051. Hâtem-i mülk-i Süleymân ‘ilmidir
Cümle ‘âlem şûret-i cân ‘ilmidir.
1052. Bu hünerden ademe ey ço finûn
Oldı maḥluḳât u ṭâ‘ u ṭaş zebûn
1053. Bu hünerden fâredir şîr ü peleng
Mużtaribdir bahr zevk eyle neheng
1054. Bu hünerden ötürü div ü peri
Çaçu ben ademden oldılar beri
1055. Gizlu düşmen ademe çoḳdur şaḳın
Çorḳak adem oldı ‘âḳil-i dür-bin
1056. Halk gizlu ḥularıdır âşikâr
Gökle her dem ider te’sir u kâr
1057. Gasl için gitsen eger ırmağa sen
Şu içinde ḥardan ḳorkar beden
1058. Gerçe şu içinde gizli ol diken
Ayagiña batdı bildiñ anı sen

1059. İzdirâb-ı vahy ü ħar u vesvese
Bir kese olmaz olur bu herkese
1060. Hissîni sa‘ir ile kim mübeddel ola
Cân gözüyle gör ki müşkil ħâl ola
1061. Bilesin kimler söziñ red eylediñ
Kimlerin sözüne eyvallah dedin
1062. Vesveseden Nazmiyi idüb rehâ
Mazhar-ı ilham u vahy et rabbenâ

MÜNÂCÂT-I MÜTERCİM⁸⁰

1063. Bir kulağ vir kim kelâmın işide
Bir göz i‘tâ it cemâlin seyr ide
1064. Bunuñ ile bulur adem imtiyâz
Cümle ħayvânatdan ey ehl-i râz
1065. Bir gönül vir kim be-ħağğ-ı Muştafâ
Kâbil-i ‘aşğ-ı cemâlu’l-lâh ola
1066. Bir ‘ilm vir bilem aniñla seni
Kendüni bilen kişi bildi seni
1067. Bir fenâ ver mahv ola heb masivâ
Bir gözinde görüne vech-i beğâ

⁸⁰ Araya sıkıştırılarak kırmızı mürekkeble yazılmış.

1068. Ola zât-ı baht ol dem aşikâr
Vaşılıñ ‘ ilmidir olan vaşl-ı yâr

GİRÜ NAHÇİRLER TAVŞÂNIÑ MEKRİNİÑ SIRRINA TALEB İTMESİDİR

1069. Didiler tavşâna kim mekriñ nedir
Söyle görelim senin fikriñ nedir

1070. Sen ki arslân ile eylersiñ savaş
Gizleme fikrini eyle bize fâş

1071. Meşveret idrâk ü büşyâri verir
‘ Akıl ‘ akla kuvvet u yâri verir

1072. Meşveret idiñ didi fahr-i cihân
Meşveret iden kişi çekmez ziyân

TAVŞÂN OL HAYVÂNÂTI MÜRGÂDAN MENİ‘ İTMESİDİR

1073. Layık olmaz kişi râzıñ söylemek
Kim oyun kâh çift gelür kâh tek

1074. Eyle sen bir şaf ayineye âh
Tiz olur ayinenin yüzü siyâh

1075. Üç yaşı söyleme depretme lîk
Seferine alıtununu müzhebiñ

1076. Kim bu üçe gizlü düşmen bî-şimâr
Duyulursañ sana olurlar aşikâr

1077. Bir iki kimseden itmezsın nihân
Sırrıñ olur ‘ âleme şâyi’ hemân

1078. İki üç kuş bir yire bağlana hem
Yeryüziñde gayri çekmezler elem

1079. Meşvereti gizli itmek hıbdur
Bir kinâye ile Galât-ı maḥbubdur

1080. Dostlarıyla meşveret itse Resûl
Vaḳf olmaz idi aşlına fecûl

1081. Zire temşîl içinde dirdi ey ulû
Tâ başı ayağı bilmeye ‘ adu

1082. Cümle anlardan cevâb alurdu o
Gayrı anıñ sözüñden olmazdı ḳoḳu

54. A

ṬAVŞÂNIÑ ASLÂNA EYLEDÜĞİ FİKR Ü HİLENİÑ ḲİŞŞA VÜ BEYÂNIDIR

1083. Eglenüb bir sa‘ at ol ṭavşân hemân
Geldi aslân öñüne soñra devân

1084. Böyle geç geldigü çün ṭavşân-ı faḳir
Yırleri yırtub çağırırđı ol şîr

1085. Dir idim ben didim idige ‘ayân
‘Ahde itmezler vefâ bu ahmağân
1086. Böyle sözleriñi çok çaldı yire
İnanırdım yine ben bu sözlere
1087. Kaldı ‘âciz ol kaba şakallı mîr
Önün ardın bilmedi ahmağ fakîr
1088. Yol düz altında velî var dâmlar
Mani‘ bulunmaz tehi çün nâmlar
1089. Dâme beñzer lafz u nâm ey nik-i nâm
‘Ömrümüz şuyuna kum tatlu kelâm
1090. Bir kum olur şu çıkarandan revân
Kati azdır anı ara bul hemân
1091. Nedir ol kum ey oğul merd-i Hüdâ
Hakğı bulub Hakğdan olmuşdur cüdâ
1092. Din şuyu andan bulur cûş-ı şafâ
Andan olur talebe neş u nemâ
1093. Merd-i Hakğın gayrı kuru kum hemân
Âb ‘ömrüñ yir senin o her zamân
1094. Etse hikmet merd-i Hakğdan ey hakîm

Tâ olasin sen daği andan   alım

1095. Taleb-i hikmet olur kân-ı hüküm

Aña tahşil ü sebep olmaz ehem

1096. Hâfız-ıl lefğ oldı bir mağfuz-ı lefğ

  Aklı oldı ruğdan mağşuz u ruğ

1097.   Aklı üstâd eder aña evvelâ

  Aklı şakirt oldı aña ba  dezâ

1098.   Aklı Cibril gibi dir ey Muştafâ

bir kadem kıoyşam yağar beni ziyâ

1099. Yine bunda kıo ilerü ol revân

Bu benim haddimdi ey sultân-ı cân

1100. Kim ki kâmil olub etmez şükr ü şabr

O hemân bilür ki kıutar pâyı cebr

1101. Cebri olan kendüsin renc eder

Öyle hasta kendüsin dergûr eder

1102. Lâğ ile hasta olar didi Resûl

Hasta olur ölürl mişâl-i şem  ol

1103. Cebr kırık bağlamağâ didiler

Hem yetişmekdir urulmuş bir tomar

1104. Çünkü sen bu yolda kırmadıñ ayaG
Kime gülerseñ ne ayagında baG
1105. Ol ki din yoluñda kırmışdır ayak
Bendi ol geldi aña Hakkdan Burak
1106. Hamil-i din oldu maħmul ey fetâ
Kabil-i din oldu mağbul-ı Hüdâ
1107. Hakkın emrinçün kabul itdi Resûl
Şoñra cin ü inse fermân itdi ol
1108. Eyler iken ana yıldızlar eser
Oldı yıldızlar ama fermân-ber
1109. Bunda işkâl eyler isen sen eger
Pes idersiñ şekki inşâkkü'l- kamer
1110. Taze it imâniñ olmaya söz ol
Ey hevayi taze eyleyin cehûl
1111. Tâ hevâ tazedir imân olmıya
Oldı geleydi bu vâdiniñ hevâ
1112. Eyledüñ te'vîl ħarf-i bikri sen
Kendüñi te'vîl it itme zikri sen
1113. Eyledüñ kûramı te'vil-i deni
Senden alçağ oldu ma' na seni

SİNEĞİN REKİK TE'VİLİNİN ZEBÛN-İ BÎ-İ' TİBÂR OLMASI BEYÂNDADIR

1114. O sinegin beñzer Ahvâliñ hemin
Kim ol adem zan idüben kendüsin
1115. Kendüsinden geçmiş içmedin şerâb
Zerresini zan iderdi âfitâb
1116. Vaşfin işitse toğanların ' ayân
Dirdi ben ' ankâ-yı vaqtim bî-gümâm
1117. Bal hârdâ yaprak özinde ol sinek
Baş kaldırmış idi be –melah tek
1118. Dir idi kim gemiyi deryâyı ben
Fikir iderdim çok zamân âyan
1119. İşte deryâ işte gemi ben hemân
Usta gemicim ehlim reh-rân
1120. Şalını sürerdi olub reh-nümun
Bu görünürdi aña hudden kıızın
1121. Aña nişbet bu südük bî-ğad idi
Ol nazarla gördü çün gerçek dedi
1122. Görünüşe göre olur ' âlemi

54. B

Böyle bahrîñ böyle olur ademi

1123. Eyleyin ta'vil-i ba'ıl çün mekes
Vehmi bol hârdır 'ilmi hâr u has

1124. Re'y ile itdigü te'vil-i kasâ
Ol sinegi bahtı eylerdi Hümâ

1125. Ol sinek mi anda bu 'ibret ola
Ruħı anıñ bu şûrete olmaz revâ

TAVŞÂNIÑ GEÇ GELMESİNDEN ASLÂNIN ÖGÜRÜB BAĞIRMASIDIR

1126. Aslâna karşı koyan tavşân ferd
Ruħı olmaz lâyıķ kad-ı cesed

1127. Didi aslân hışm u kin ile benim
Söz ile bağladı gözüm düşmenim

1128. Bağladı cebrilerin mekri beni
İtdi ağaç kılıçları hâsta teni

1129. Diñlemem şimden gerü böyle haber
Kim şadâ-yı Gûl u şeytândır bular

1130. Durma yırt bulutları ey gönül hemin
Postların yırt kim bulardır postın

1131. Post nedür dirlü dirlü kıl u kal

Şu yüzünde nağs eglenmek muğal

1132. Söz kabuğdur içi ma' nadır hemân

Sözü şûret añla sen ma' na-yı cân

1133. Çürük için ' aybın örter gerçe post

ŞaG içi örter gayretinden gayb u dost

1134. Çün kalem yel ola kâgız ola şu

Ne yazarsıñ bazulur fil- hâl o

1135. Nağş-ı şudan iden ümid-i vefâ

Döndi elin ısrarağ bî-şehâ

1136. Yel ne ademde hevâ vü arzu

Çün hevâyı geçdiñ oldiñ yâr-hû

1137. Hübdir aħbâr-ı rabb-ı Kirdigâr

Kim oldır başdan ayağa payidâr

1138. Şevket-i şahân olur cümle fenâ

Çalur ammâ nâm u şân-ı enbiyâ

1139. Kim hevâdır şöhret-i şâhân hevâ

Kibriyâdandır berât-ı enbiyâ

1140. Ağçelerden de gider nâm-ı şâhân

Nâm-ı Aħmed bâkîdir itme gümân

1141. Nâm-ı Aḥmed nâm-ı cümle enbiyâ
Yüz direk taḫsan denildi ey fetâ

ṬAVŞÂNİÑ MEKRİ BEYÂNINDADIR

1142. Gitmede ṭavşân te'hir eyledi
Mekrini aslâna tedbîr eyledi

1143. Girdi yola bû' d-ı ta'hir-i dirâz
Tâ ki aslâna dir bir iki râz

1144. Bil çok 'âlem var diyâr-ı 'ağılda
Gör ne vüs' at var sicâr-ı 'ağılda

1145. Şûretimiz ol deñizde ey tesîr
Şu yüzüñde kâseler gibi yeler

1146. Dolmadıkça şu yüzünde dir lakin
Dolıcaḫ deryâya ğarḫ olur legen

1147. 'Aḫl pinhân 'âlemi zahir dedim
Şûretimiz mevcdir andan yâ-nem

1148. Şûretimiz neye vesile ider
Ol vesileye deñiz ṭaşra atar

1149. Görmiye tâ dil u dehende'-i razı ol
Bilmeye hem tir –i dûr endâzı ol

1150. Atını zayı' şanub eyler tîz
Yeldir atını yolda tiz tiz
1151. Gerçe zayı' şanub atın ol cevâd
Atı anı çekmededir hem çü bâd
1152. Eyler ol ser-sem figân u cüst u cû
Her taraf sorar gezer kabu kabu
1153. Dirler ki atım kim uğrıldı ' aceb
Dirler altında nedir bî-
1154. Dir ki at altımda atım kıani yâ
Kendüne gel ey at ıssı bî-nevâ
1155. Cân zuhurundan nihân u gizlidir
Küpde şuyu görür ol kim gözlidür
1156. Göre mi kırmızı yeşil sarı mor
İbtidâ ol kışı kim görmeye nûr
1157. Çün tola elvâna ' akl
Olur ol nûra o renkler heb hicâb
1158. Çün gice ol renkler ola nihân
Bildik olur renk nûr ile ' ayân
1159. Nûrî nice gösterir nûr-ı birûn

55. A

Böyledir reng-i hayâl-i enderûn

1160. Zâhiri nura sebep şems u sehâ

Nûr-ı bahtın 'aqs-ı envâr-ı Hüdâ

1161. Nur nur çeşmiñ oldı kor dil

Nûr-ı çeşmi nûr-ı dilden añla bil

1162. Bil ki nûr nûr-ı dil nûr-ı Hüdâ

Kim o 'aql-ı haddin olmuşdur cüdâ

1163. Gece nûr olmaz görünmez renkler

Nûru pes zıddıyla bildüñ ey püser

1164. Rengir görmek nûr-ı görmekdir hemân

Bunı zıdd-ı nûr ile bildüñ 'ayân

1165. Gizlüler zıdd ile olur 'ayân

Çünkü Haqqın zıddı yok olur nihân

1166. Zaht-i renc-i yâr etti ki Hüdâ

Tâ bu zıddla biline zevk ü şafâ

1167. Kim görünür nûr-ı evvel sonra reng

Zıddla zıdd bülünür çün rûm u zeng

1168. Pes bilendi nûr zıdd nûr ile

Geldi zıdd zıddı ile kalb u dile

1169. Nûr-ı Hakkıñ zıddı yokdur bî-gümân
Tâ ki zıddıyla o nûr ola ‘ayân
1170. Hakkı idrâke göze yokdur mesag
Bunu saña gösterir Mûsa vü tâg
1171. Şûret-i mâ‘ayı şîr u bişe bil
Yâhud âvâz-ı söz ü endişe bil
1172. Bu söz âvâz-ı fikirden zâhir olur
Bağr-ı endişe ‘aceb kıandan gelür
1173. Çünkü söz mevcini göresin laîf
Bildiñ anın bağrını hûb u şerif
1174. Çün ‘ilimde mevc-i endişeyle
Andan âvâz ile söz şûret gele
1175. Pes şuhandan doğdı şûret oldı hem
Mevc eyletdi kendüni bahra dedim
1176. Çün ‘ademden oldı ol şûret-i birûn
Giru gitti *innâ ileyhû raciûn*
1177. Her nefis ölür dirilürsin ‘ayân
Dünyâ bir sa‘at didi fağr-ı cihân
1178. Fikrimiz hudan hevada çün hadenk

Bir heva durmaz gider tâ Hâkka dek

1179. Her nefis dünyâyı mevla yeñiler

Biz beğâda yenilikden bî-ğaber

1180. ‘Ömrünü yeni irer nehr var

Gören anı zan ider kim pây-dâr

1181. Tîzliginden müstemir şeklen eger

Tiz çevirsen âteş olur bir şerer

1182. Ucu yanmış cubuğı dutdur müdâm

Bir ‘azîm âteş görünür hemân

1183. Tiz desti eyledi anı dırâz

Sür‘ atı -sûni‘ ile oldı çok bu az

1184. Olsa ‘allame bu sırrıñ talibî

Ol Hüsamed-diniñ olsun tağibi

TAVŞÂNIÑ ASLÂNA ERİŞDÜGİDİR

1185. Pür-Gazab aslân hem pür-ğışm u şûr

Gördi kim tavşân ırağdan gelür

1186. Korkusuz küstağ bilüb gelür av

Ğışm u kin ile Gazabla turş-rev

1187. Korkusuz gelmek giderir töhmeti

Cür'et etse eyler def -i şekk ü reybinî

1188. Geldi çün bî-bâk tavşân tâ-be-sâf

Çağırub aslân dedi ey nâ-hâlef

1189. Yırtarım ben nice filler dem-be-dem

Yavuz aslânlar kulağın burmuşum

1190. Bir küçük tavşân ki böyle bî- mecâl

Emrime itmiye benim emtişâl

1191. Terk-i h̄ab-ı gaflet har-gûş et

Na' re-i aslânı ey har-gûş et

TAVŞÂN GİÇ GELDÜĞİNE 'ÖZR BEYÂN EYLEMESDİR

1192. Didi tavşân diyem 'özrüm vir amân

'Afv ider ise Hüdâvend-i zamân

1193. Didi ne 'özür ey kuşûr-ı eblehân

Pâdişâha gelünir mi bu zamân

1194. Murğ-ı bî-vaqte virirler mi amân

Ahmak 'özrin diñlemez 'âkil olan

55. B

1195. Ahmak 'özri günâhından beter

'Özri nâ-dânıñ olur zehr-i hüner

1196. ‘Özürin ey tavşân dânişden ırak
ben ki tavşân değilim tutamam kulak
1197. Didi ey şeh nâ-kesem gerçi ki ben
‘Özrini sitem görenin diñle sen
1198. Bâ-ħuşûş olur zekâtı câhının
Yâ gelene ol delili râhının
1199. Şûyı ırmaqlara viren baħr iken
Her ħası başında oldur götüren
1200. Vire mi noķşan deryâya kerem
Ola mı deryâ keremden piş u kem
1201. Didi aslân ehle iderim kerem
Herkesi ħaftân bunca keserem
1202. Didi tavşân ger diñlesem lûţfa- câ
Başım önünde senin ey ejderhâ
1203. Yula kuşluk vaķti girdim idi hem
Yoldaşım la sen şehre tâ kim gelem
1204. Baña bir tavşânı itdiler refik
Sen şehre gönderdilerdi ol ferik
1205. Yolda bir aslân kaşdı itdi bize
İkimize kaşdı gelürken size

1206. Ol ŧehen ŧâha kuluz dedim aña
Ol kapu kulurıyız itme merâ
1207. Didi ŧâhan ŧâh kimdir it hayâ
Aña her bir nâķisi havf it baña
1208. Yırtarım hen seni hem ŧâhını ben
Yoldaşınıla dönesin kapumdan
1209. Didim aña ķo beni vâr-ı diger
ŧâhımın yüzün görem virem haber
1210. Bu eŧeđi rehin vir tâ kim baña
Mezhebimde yoķsa kırba sen sezâ
1211. Çok rica ettim velî sûd itmedi
Beni gönderdi anı alı ķodı
1212. Yoldaşım üç ben ķadardı ey emir
Semiz idi güzel idi hem kebir
1213. Bağladı ŧimdengir bu ol yolu
Saña dedim halî ben ey ulû
1214. İtme ümit ü vazife ba' d ez-ân
Hakķı didim Hakķ acıdır bî- gümân
1215. Yolu pâk eyle ve vazifen tâ gele

Def it anı k rkmez ol senden hele

ASLÂNIN CEVÂB VİRMEYÜB  AVŞÂN İLE YOLA GİRMESİDİR

1216. Didi bismillâh gel k ndadır ol
Düş öñüme gerçek ise kanı bul

1217. Tâ anın yüz kat cezasını virem
Kezb ise sözüñ saña neler idem

1218. Düş öñüme it kulaguzlık baña
Getür anı damına it mübtelâ

1219. Bir kuyu kim  avşân itmişti nişân
İtdi aslâna o çâhı dam-ı cân

1220. Gitdiler ol deñlü görüñdi kuyu
İşte bir  avşân samân altında şu

1221. Şu şamânı götürür ş hraya heb
 ağı götürse olur ammâ   aceb

1222. Dam-ı mekriñ itdi aslâna kemend
Özge  avşân ki geçe aslâna fend

1223. Şanki bir Mûsâ idi yâ- nil-i p k
Leşker ile itdi fir  avunı hel k

1224. Bir y r- kanat sinek-i Nemrudı o

Bî-tekellüf başı boyun yardı o

1225. Düşmeniñ sözüñ tutanıñ hâli zâr

Gör cezâsın kim hasûda ola yâr

1226. Hâli hamana uyanın böyle olur

Hâli Şeytana uyanıñ böyle olur

1227. Gerçe düşmen dost gibi söyler saña

Dâm bil ger dâneden dirse nola

1228. Saña sükker virse bil sen anı zehr

Zahirâ luğf itse bil sen anı qahr

1229. Çün qaza gele görünmez illa post

Añlamazsan kibr-i düşmanı yâ dost

1230. Budır iş çünki it Hağğa niyâz

Nâle vü teşbih vü şavm it kıl namâz

1231. Nâle idüb de ki ey esrâr-dân

Mekr taşıyla bizi dögme amân

1232. Kelblik itdikse biz ey şîr aferin

İtme aslânı bize yâr u qarîn

1233. Şekl-i âteş virme şuyâ yâ ilâh

Âteş içinde koma şekl-i mübâh

56. A

1234. Çün şerâb-ı kahrından mest ola ten
Yoqlara sensin begim varlık viren

1235. Varlık oldır görmeden bağlana çeşm
Tâ ki taş incü görine yün-i yeşm

1236. Ne dürür varlık havaz-ı mğbeddel ola
Gözde ayların ağacı sandal ola

**KİŞŞA-YI HÜDHÜD-Ü SÜLEYMÂN ‘ ALEHİSSELAMİN BEYÂNINDADIR Kİ ÇÜN
KAZA GELE MÜNEVVER GÖZLER BAĞLANUB GÖRMEZ OLUR**

1237. Koursalar otağ-ı Süleymâna eger
Cümle kuşlar hıdmetine geleler

1238. Kendülere bulub anı hem-zebân
Cân ile öñüne oldılar revân

1239. Cümle kuşlar eyleyüb terk-i şadâ
Kardaşından efşah oldılar aña

1240. Hünerbânlıqdır hasımlık ey civân
Kişi nâ-mahremle zindânda hemân

1241. Hem-zebân çok Türk ü Hindu yâr olur
İki kardaş birbirine hâr olur

1242. Dille hem-râz olmak ol hod Gayri şey
Hem-zebânlıqdan gönül birliği ey
1243. Bî- işâret bî-kitâbet bî- nişân
Zahir olur dilde yüz biñ tercümân
1244. Cümle kuşlar her biri esrarını
‘İlm ü hünerden ne ise kârını
1245. Gösterir zillerdi Süleymâna ‘ayân
Kendülerin ‘arz idüben her zamân
1246. Bu vücûd u kibirden degildir bil
Tâ ilerü çeke anı ol celîl
1247. Bir kulu almağ dilese bir kişi
Hüneriñ ‘arz idmedi kılun işi
1248. Aña kul olmağdan itse bende ‘âr
Olur ol topal şagır hasta vü zâr
1249. Nevbet irdi Hüdhüde çünki hemân
Eyleyüb ol san‘at ü fikrin beyân
1250. Didi ey şeh san‘atimden bir hüner
Didim benden müfid ü muhtesar
1251. Didi söyle ne hünerdir ol hüner

Dedi kim açsam hevâda bal u per

1252. Çün baķam diķķat gözüyle yüceden

Görürüm şuyu yerin dibinde ben

1253. Ķandadır derin midir rengi ne hem

Toprak u taşdan mı çıkar görirem

1254. Ey Süleymân şü için ben âneni

Toput seferlerde bile hâk-rehi

1255. Pes Süleymân didi ey eyü refik

Ol beyâbânlar ki yoķ şuyu ‘ amîk

1256. Leşkere şuyu bulursañ bî-keder

Olasın aşhaba saķa her sefer

ĶARGANIŃ HÛDHÛDE TA‘ M-I DAĶL İTMESİDİR

1257. Ķarga çün işitdi eyledi hâsed

Didi Süleymâna bu söz egri bed

1258. Şeh öñünde itmedi edeble ķâl

Hem huşuşa eyledi kezb-i muhâl

1259. Bu nazar olsaydı aña ey hümâm

Toprak altında niçün görmezdi dâm

1260. Niçün olur bende dâm ol hoş nihâd

Niçün olur ol kafesde nâ-murâd

1261. Didi Süleymân revâ mı Hüdhüda

Senden evvel kâsede cur' a ola

1262. Mestlik ızhar idesiñ İrandan

Edesin öñümde kizb ü lâf sen

HÜDHÜD KARGANIÑ TA'N U DAHLİNE CEVÂB VİRMESİDİR

1263. Didi ey şâh-i fakir u agniyâ

Diñleme düşmen sözüñ behr-i Hüdâ

1264. Bâtil ise itdügüm da' vi şâha

Gerdenimden kes başım eyle cüdâ

1265. Karga k'oldı münkir-i hükm-i қаза

Nice biñ ' aklı olsa kâfirdi aña

1266. Kâfirândan anda bir kâf olsa bil

Çün kes zen cây-ı şehvetsin rezil

1267. Ben hevâda dâmı görürdüm şehâ

O örtmese ' aklım gözini ger қаза

1268. Çün қаза gele uyur rây-ı sevâb

Ay siyâh olur tutulur afitâb

1269. Böyle örter pes қаза-ы қадирі
Bil қазадандır қазанıñ мүнкiri

56. B

ҲАЗРЕТ-І ЕБУ'Л-БЕŞЕР АДЕМ ' АЛЕЙҺІССЕЛЪМ VE KAZA АДЕМІN NAZARIN
NEYHİ SARIHE Rİ' ÂYET VE TE'VİLİ TERKE Rİ' ÂYETDEN BEND İTMESİDİR

1270. Bu'l –beşer ki ' allame'l esmaya mir
Her ıomarı nice biñ ' ilm ile sır

1271. Adıñı her şey'in oldugu gibi
Tâ kıyâmet bilür idi ey şabî

1272. Her laқab ki virdi bâtıл olmaz ol
Kime çabük didi kahil olmaz ol

1273. Bildi evvel şoñra mü'mîn olanı
Şoñra kim kâfirdürür bildi anı

1274. Her şey'in adını işit ehilden
' Allamu'l esmâ rumûzın diñle sen

1275. Bilürüz eşyanıñ ismin zahirâ
Bâtını ismin bilür ancaқ Һüdâ

1276. Degnekiniñ adı Musâya ' aşâ
Ҳазret-i mevlâ yanında ejdehâ

1277. Bunda ' ammar adı idi бүт perest
Lîk-i mü'mindi adı ruz-ı elest

1278. Ol ki bize ismidir anıñ meni
Hakq katuñda oldurır naqş seni
1279. Yoğ iken bir şûret idi bu meni
Olduğı gibi bilürdi Hakq anı
1280. Pes haqıkat oldur ad u sanımız
Hakq öñünde neyse aħır şânımız
1281. Herkese bir ad qorlar ‘âkıbet
Ad olur mı ol ki qona ‘âriyet
1282. Gördi nûr-ı Hakqla çün adem âtâ
Sırr-ı esmâ oldı zahir heb añâ
1283. Nûr-ı Hakqı anda gördi çün melek
Secde idüb hidmetin itdi dilek
1284. Ben ol adem nâmını medħ iderim
Tâ kıyâmet medħin itsem qaşırım
1285. Cümleyi bildirdi çün geldi qaza
Bilmeyüb bir nehy eyledi haţâ
1286. Nehyi taħrimi midir âya ki bu
Bilmedim tenzihi midir yoħsa o
1287. Buldı gönlünde çü te’vil-i kavi

Hayret ile tab' ı buGday diledi

1288. Bağbânın batdı pâyine çü hâr

Duzd- fırsat bulub eşyâyı çalâr

1289. Gitdi hayret çünki geldi yola zâr

Gördi kim hırsız getirmiş ne ki vâr

1290. *Rabbena inna zelemnâ*⁸¹ didi vâh

Geldi qaralu yañuldum yolu âh

1291. Bir bulutdur kim qaža örter güneş

Şîr u ejdehâyı eyler mûş-veş

1292. Dâmı vaqt-ı hükümünde görmez isem

Anda câhil yalnız ben degilem

1293. Ey sa' adetlü o iyi kâr ide

Zor terk eyleye âh u zâr ide

1294. Ger qaža itse seni zulmet-şifaţ

Heem qaža tuta elini 'âķibet

1295. Ger qaža yüz kere qaşd-ı cân ide

Hem qazadır cân vire dermân ide

1296. Ger qaža yüz kere yolñ öre

Çâdırıñ âhir üzre qura

⁸¹ Rabbimiz!Biz kendimize zülmettik. (Ayet)

1297. Bil keremden k r kudur seni H d 

   lim eymende Őul n ide t 

1298.  ok uzandı bu s ze olmaz kar r

Di le asl n k Ősasın al i  tib r

 AVŐAN  UYIYA YA LAŐTIKDA ASL NDAN AYAĞIN GER   EKMESİDİR

1299.   n yağın geldi  uyıya g rdi Ő r

Giru  aldı yoldan ol  avŐan fa  r

1300. Didi asl n kim ni  n  ladın gir 

Ayagın  ekme giru gel iler 

1301. Didi  anı el ayak gitdi  amu

Kapudı ciğer ditredi c n ey  l 

1302. Reng-i r yım g rdi  oldu ŐanĐi zer

Y r mekden  od verir rengim  aber

1303. İtdi sim yı ma  arif-i r b bir

   rif n sim ya eylerler naz r

1304. Ren u r   ammaz oldu   n ceres

 t  sana  amz ider b ng-ı feres

1305. B ni  her Şey'ini  virir andan  aber

FarĐ olunır b ng-ı  arle b n n der

57. A

1306. Halkı temiz itmede der Muştafa
Dili altında kişi gizli ola
1307. Reng-1 rû virir gönüllerden nişân
Rağmet it dik gönlüme mihrin hemân
1308. Yüz kıızıllığı durur şükre nişân
şarı çehre oldı küfrândan beyân
1309. Baña ol geldi ki dest u pâ kıomaz
Reng-1 rûy-1 vefret u simâ kıomaz
1310. Ol ki her neye gelürse kıırar
Kıoparır ağacı kökünden ayırar
1311. Bana ol geldi ki andan oldı mât
Adem oğlu câ-nûr-1 Câmd-i nebât
1312. Bunlara eczâd ider hem andan kıülliyât
Levni olur şarı kıırmusı fâsidât
1313. Tâ cihân geh şabr olur geh şekür
Bostân-i hafitân-gir geh geh 'ûr
1314. Bu güneş doğduğda doğar nâr-1 gûn
Geçecek bir sâ' at olur ser-nîgûn
1315. Gökde yıldızlar olurken pür-ziya

Şoñra olurlar ihtirağa mübtelâ

1316. Âyda kim yıldızdan artuğdır cemâl

Renc-i dağdan oldı mânend-i hayâl

1317. Yerde vâirken bu suğûn bu edeb

Zelzele virür ana lerze vü teb

1318. Bu hevâ olmış iken rûha qarîn

Çün aza gele vebâ olur hemîn

1319. Tatlu şu kim rûhla hemŝiredir

Gülde şarı acı ve hem tîredir

1320. Âteŝiñ kim yil bıyığında idi

‘ Âķibet yel aña olursiñ didi

1321. Gör deñiziñ ızdırab u cûŝını

Añla tebdilât-ı ‘ aql u huŝını

1322. Başı döñer cüst u cûda asumân

Ĥâli güyâ ĥâl evladı hemân

1323. Geh ĥadîd u geh miyâne kâh evc

Sa‘ d u naĥs aña gelürler fevc fevc

1324. Kendü nefsiñden sen ey cüz’i ‘ ayân

Bil nedir aĥval-i sırr-ı cümle cihân

1325. Çünkü külliyâtda vardır renc ü derd

Nice olmaz cüz'î ile rûy zerd

1326. Bâ huşûş ol cüz'i kim ezdâddan

Cem' ola toprak u od u bâddan

1327. Bu 'aceb olamaz koyun kırtıdan kaç

Kırda koyun virse dil 'aceb ola

1328. Ülfeti bu zıddların oldu hayât

İhtilâf u cengleri oldu humât

1329. Luţf-ı Hakkı gör ki şîr u gûra hem

İki zıdda virdi ülfet ey dedem

1330. Çün cihân hasta vü zindânı ola

Yâ 'aceb mi hasta ger fânî ola

1331. Şîre virdi o bu yüzden nice pend

Didi beni giru kıor işte bu bend

ASLÂNIN TAŞÂNA ŞORMASIDIR Kİ NE SEBEBDEN AYAGIN GİRÜ ÇEKDİN

1332. Didi aslân nedir esbâb-ı maraz

Ol sebep de odur bana ğaraz

1333. Didi taşân bu kıuyudadır o şîr

Oldı bu kıal'ade emîn u emîr

1334. Ka‘r-ı câhi eyler ‘âkıl ihtiyâr
Kim olur halvetde kalb-i zevk kalb-i zâr

1335. Zulmet-i halkdan kuyıdır baña
Kurtarır baş ol ki halkdan çeke pâ

1336. Gel öne gör zaımımı kahır mıdır
Gör ki aslân kuyuda hazır mıdır

1337. Didi tavşân yakdı ol âteş beni
Al kucağına meger hıfz it beni

1338. Sen zaİR olursın ey kân-ı kerem
Gözüm açub kuyu içine bakam

ASLÂN KUYUYA BAĞUB KENDİNİN VE OL TAVŞÂNİN ‘AKŞİNİ GÖRMESİDİR

1339. Çekdi aslân gögsüne anı hemân
Kuyuya dek şîr ile oldu revân

1340. Çünkü itdiler kuyı içre nazâr
Şu içinde gördiler ‘aks u eser

1341. Gördi aslân şuda ‘aksi yeldurar
Kucağında bir semiz tavşânı var

1342. Şu içinde hasmını gördi dilîr
Tavşânı koyub çehe şıcradı şîr

1343. Kazdığı kuyuya düşdi şîr-i her⁸²
Zalimiñ zulmu başına geliser

1344. Câh muzlîm oldu zulm-ı zalimân
Böyle didiler cem'î-i 'âlimân

57. B

1345. Kim ki zulmü çok kuyusu korkı heb
Kemliğe kemlik 'adl buyurdu Rab

1346. Manşibiñdan sen ki zulm itdüñ o an
Kendüñe bir kuyı kazdın bî- gümân

1347. Kendüñe şarma ipiñ kurdî mişâl
Kendüñe kazdın kuyı endâze âl

1348. Şanma kim ola za' ifân bî-naşir
sure'i zâ-câ⁸³yı okı ol habîr

1349. Fil iseñ kaçarsa senden hasm eger
Pes ceza tayrân ebâ bil⁸⁴al haber

1350. Bir za' if yerde didikde el amân
Zâr- ı zâr irler sipâh-ı asumân

1351. Işırub dişiñle itseñ kan heb
Dişiñ ağrı tutsa neylersin 'aceb

⁸²Kendi kazdığı kuyuya kendi düşmek. (Deyim)

⁸³Allah'ın yardımı geldiğinde (Nasr suresi 1. ayet)

⁸⁴Ebabil Kuşları (Fil suresi 1-5)

1352. Şîr ‘ aksin gördi kıuyuda o har
Bilmedi kendüyin ‘ adavetden meger
1353. ‘ Aksini zann itdi kendüye ‘ adu
lâ-cerem çekdi kılıç itdi gulû
1354. Ey nice zulmü görürsen Gayriden
Kendü hıyuñdır görürsen anda sen
1355. Varlığındır oldı añlardan ‘ ayân
Ger nifâk u zulm-ı bed mesti âmân
1356. Sensin ol ol zaħmı urdıñ sen sene
Ol zamânda la‘ net itdüñ kendüñe
1357. Ol bedi kendüñde görseydiñ ‘ ayân
Kendüñe düşmen olırdıñ ey civân
1358. Ĥamle itdüñ kendüñe ey sâde-bâl
Kendüñe Ĥamle iden aslân misal
1359. Çünkü hıyuñ ka‘ rine irdiñ hemân
Bildüñ ol nâkesligiñ senden ‘ ayân
1360. Ka‘ r-ı cehde gördi aslân kendüsin
Kendü naqşın gayri zann itdi hemîn
1361. Kim çıkardı bir za‘ ifin dişiñi
İtdi ol şîr-i galağ bîn işini

1362. Ey gören ‘ ammi yüzüñde hâl-bed
‘ Aks hâliñ itme ‘ amiñde raşad

1363. Birbiriñe aynadır mü’minîn
Böyle buyırdı ol fahrü’l-‘ âlemîn

1364. Pencereyi câmı reng-âmiz iden
Güneşin nûrıdır añla anı sen

1365. Göziñe gök yine tutdıñ ‘ ayân
Ol sebebden gök göründi bu cihân

1366. Gök şişeden oldu körlük ey civân
Kendüñe kim de dime gayra ‘ ayân

1367. Nûr-ı Hâkka mü’min itmese nazâr
Gaybı nice görür idi ey püser

1368. Çünkü nâru’l-llah ile itdün nazâr
Eyu kim anlamaz ey cân-ı peder

1369. Azar azar nûr-ı nâre ur ki sen
Tâ ki nârın nûr ola ey bü’l-ğazen

MÜNÂCÂT

1370. Yâ ilâhi sen şacub ma’-ı tahûr
‘ Âlemiñ nârını eyle cümle nûr

1371. Emriñe fermân-ber deryâ seniñ
Âteş u şu heb Hüdavendâ seniñ
1372. Ger dilersen âteş-i âb hûş olur
Diler iseñ âb âteş-i cûş olur
1373. Bu taleb bizde seniñ halkıñ şehâ
Zulümden kurtulmağ ‘adliñ ey Hüdâ
1374. Bî-taleb virdiñ taleb ey Kirdigâr
Eyledüñ ihsân ü lutf-i bî-şomâr

MÜNÂCÂT-I MÜTERCİM

1375. Vireñ kuluñ Nazmiye yâ Rab taleb
Anı eyle mazhar feyz u edeb
1376. ‘Aşk u ihlâs u şadâkat vir ana
Vuşlat u ‘irfân-ı muhabbet vir ana
1377. Nâr-ı hırmân ile yakma rabbenâ
Nûr-ı kurb ile anı kıl pür-ziya
1378. Lutf idüb yine bizi bize işmarlama
Bu uzak yolda koma irgür saña

TAVŞANIÑ HAYVÂNÂTA MÜJDE İTMESİDİR Kİ ASLÂN KUYUYA DÜŞDİ VE
HELÂK OLDI

1379. Kurtulub aslân oldu şâd u mân
Oldı hayvânâta toğrı ol revân
1380. Cehde gördi aslânı zâr u fiGân
Cariğ urub şahraya gitdi şâd-mân
1381. Kurtulub mevtden urur el çün çenâr
Tâze vü raqşân hevada berk-vâr
1382. Hâkden azâd olunca berk ü bâr
Baş çeküb oldı nedîm rûzigâr
1383. Dalı yapraqları yarub oldı devân
Tâ ağaç doruguna çıkdı hemân
1384. Şettaş diliyle idüb şükr-i Hakk
Irladı yaprağ u miyve müttefik
1385. Didiler besler gögümüz zül-^c aña
Tâ ağaç istiglaz u istevâ oldı
1386. Âb u kille baGlanan cân u fu'âd
Kurtılacaq âb u kilden oldı şâd
1387. Oldılar raqşan hevâ-yı ^c aşqda
Mâh-ı tâbâd-veş şafa-yı ^c aşqda
1388. Raqş idince cism ü cândan sorma sen

58. A

Câna neler var bilür mü añı ten

1389. Aslânı tavşân kıoya zindâna hayf

ala bir tavşândan aslâna hayf

1390. B yle ma' y b iken ol budur ' acerb

Kim diyeler fahr-ı d n ana laab

1391. Sen ki asl nsın kıuyu dibinde ferd

Nefs tavş n d ke  n n derd-mend

1392. Nefs-i tavş n ide sahrada er 

Sen eh  n   er da y f sana

1393. Gitdi hayv nata o asl n g r

Mutuluk ey avm gelmidir be r

1394. M jdemizde ey gir h-i ' iy-s z

Gitdi ol kelb cehennem n ra-b z

1395. M jde m jde ol ' adu-yı c n tam m

ırdı dii n ahir h l k ve'ssel m

1396. Ol ki ok kelleler itmidi ikest

S p r b c r b mevt eyledi best

**AYV NLAR AVŞ N N ERAFINA CEM' OLAB C MLESİ AVŞ NA SEN 
İTMESİDİR**

1397. Ol Zamân cem' oldılar cümle vuḥûş
Şâd u ḥandân itdiler cûş u ḥırûş
1398. Halka oldılar o ortada çü şem'
Secde idüb didiler anâ o cem'
1399. Sen melek yaḥod peri cibrilsin
Yok sen aslânlarâ 'azrâ'ilsin
1400. Her ne iseñ cânımız ḳurbân saña
Ḳoluna ḳuvvet zehî 'irfân saña
1401. Hakk bu şuyı sürdi çünki seniñ
Aferîn ḳolına bâzûna seniñ
1402. Nice inândırdıñ anı mekriñe
Nice sürdiñ ol gavvatı mekriñe
1403. Ḳışşayı söyle ki dermân em ola
Girü söyle cânlara merhem ola
1404. Zülmüni naql it aniñ bu anda
Nice yüz biñ zâhmı vardır cânda
1405. Didi bu te'yid-i Hakkdır ey mehân
Yoḥsa bir tavşân kim ola bî-nişân
1406. Virdi ḳuvvet ḳalbime hem daḫi nûr
Nûr-ı dil ele ayaḡa virdi zûr

1407. Canib-i Hakkdan gelür tafşiller
Hem dağı Hakkdan gelür tebdiller

1408. Devr-i nevbet ‘ âleminde bunu Hakk
Ehl-i zanna gösterir virir şebağ

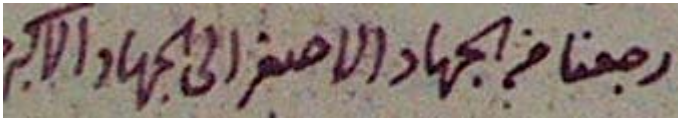
TAVŞÂNIÑ NAHCİRÂNE ZİHNÂR BUÑA ŞÂD OLMAN DİYU NAŞİHAT
VİRMESİDİR

1409. ‘ Âlem-i nevbetde şâd olma şağın
Nevbete bağılsın olma sen emîn

1410. Mülk-i anıñ nevbetden ‘ âlî ola ger
Nevbetiñ eflâğ üzere çaldılar

1411. Ehl-i Hakk nevbetden olmışdır halâş
Cânları olmışdır ‘ işret ihtisâş

1412. Bir iki gün bu şerâbı terk iden
Ol şerâb-ı bâkîya tutar dehen

⁸⁵ HADİSİNİÑ TAQSİR İDER

1413. Zâhiri haşmı ben öldürdüm şehâ
Çaldı bir haşm içerü oldır belâ

⁸⁵ Biz küçük cihâddan büyük cihâda döndük.

1414. Bunı öldürmek değil ' aklı revâ
Şîr-i bâtın tavşâna olmaz Gıdâ
1415. Nefs dûzahdır ne dûzah-ı ejdehâ
Eksilir mi yedi deryâ ile yâ
1416. Yedi deryâyı eger içse henüz
Zerrece eksilmez ol insân-ı sûz
1417. Taşlar kâfirler ele hem-i taş dil
Gelüb aña gireler zâr u hacîl
1418. Anı sâkîn itmeye bunca gıdâ
Aña irince Hüdâdan bu nidâ
1419. Diye duydın mı diye duymam henüz
İşte âteş işte şu' le işte sûz
1420. ' Âlemi bir loğma eyler ol şedîd
Na' ra urub yine der *helmin-mezîd*⁸⁶
58. B
1421. Lâ-mekândan kıoya aña Hâk kadem
Ol zamân sâkîn ola urmaya dem
1422. Nefsimiz çün cüz'i dûzahdır hemân
Cüz'i kül tab'ın tutar itme gümân
1423. Pâ-yi mevlâdır ki anı depeler

⁸⁶ Cehenneme atılacaklar atılır, fakat o, sürekli daha yok mu der. Sonunda Allah (yücelik) ayağını onun üstüne basar da cehennem o vakit yeter, der. (Hadis)

Haqqdan özge kim anıñ yayın çeker

1424. Toğrı oğ qorlar kemâne her biri

Egri bir gûne bu yayıñ oğları

1425. Toğrı ol oğ gibi qurtul yaydan

Toğrılar şaçar kemândan bî-miñen

1426. Ceng-i zahirden çün eddim ben rücû‘

Eyledim pes bâtını cenge şürû‘

1427. Döndürüb küçük qazâdan göz ü yüz

Biz nebi ile büyük seferde yüz

1428. İsterem tevfiq-i kuvvet vere Rab

Kûh-ı qafı qoparam igneyle heb

1429. Bir kolay aslândır ol kim san büze

Şîr odur kim nefsinı şayub düze

**HAZRET-İ ‘ÖMERE RÛM PÂDİŞÂHINDAN ELÇİ GELÛB VE HAZRET-İ ‘ÖMERDEN
KERÂMET GÖRMESİ BEYÂNINDADIR**

1430. Geldi Qayserden ‘ömere bir resûl

Tâ Medineye uzaq yollardan ol

1431. Didi qanda qasr-ı şulţân ey haşem

Tâ ki ben anda atım râhşım çekem

1432. Didiler yok asrını anıñ ey seni
‘Ömeriñ var aşr-ı cân rûşeni
1433. Gerçe beslikle anıñ o avezesi
Hücre-i derviş gibi kâzesi
1434. aşrını nice görürsüñ sen anıñ
Cân gözünde çünki ıl bitmiş seniñ
1435. ıldan ‘illetden gözünü pâk ıl
Şoñra aşrını anıñ idrâk ıl
1436. Her kimiñ ola hevesden cânı pâk
Tîz görür hazreti eyvanı pâk
1437. Çün Muhammed oldu bu evden halâş
anda baksa gördi vechu’llâh hâş
1438. Bil refiın vesvese Şeytân iken
Anlamazsın *semme vechu’llâhi*⁸⁷sen
1439. Her kimiñ albiñden ola fet-i bâb
Göñli gögünde görür yüz âfitâb
1440. Gayriler beyninde zahirdir Hüdâ
Nitekim yıldızlar içre meh şehâ
1441. İki parmanın gözüne o hemân

⁸⁷ Nereye dönerseniz dönün Hakkın yüzü oradadır.(Bakara 115)

Görünür mü hiç inşâf it cihân

1442. Görmemekle sen cihân olmaz ‘adem

Nefs elindedir bu ‘ayb ey bî-himem

1443. Barmağın kaldır gözünden bir zamân⁸⁸

Şoñra neyi ister isen gör ‘ayân

1444. Nûha didi ümmeti kânî şevâb

Didi Hakkdandır bürindiler şiyâb

1445. Yürüdünüz başınızla yüziñiz

Görmediñiz gerçi kim var göziñiz

1446. Ademi görmek durur gayrısı post

Görmek oldur ki göresin rûy-ı dost

1447. Rûy-ı yâri görmiyenden kör ey

Bâkî kalmaz dost kalmaz dûr ey

1448. Elçi kim bu sözleri gûş eyledi

Oldı müştâk-ı ‘Ömer cûş eyledi

1449. Oldı maşşudı anıñ rûy-ı ‘Ömer

Raht u atın zayı‘ etdi ser-teser

1450. Her taraf ol med-kâr ardınca zâr

⁸⁸ Müellif “parmak” sözcüğünü 12. beyitte “p” harfiyle yazmışken bu mısradaki “b” harfiyle yazmayı uygun görmüştür.

Gider idi şorarak divâne vâr

1451. Dirdi dünyâda ola bir böyle merd
Hem cihândan gizlene cân gibi ferd

1452. Anı arardı ola bende aña
İsteyen maflûbını bulur dilâ

1453. Gördi bir A‘rabî-zen anı ğarîb
Didi hurma sâye sayesindedir habîb

1454. Zir-i hurma halkdan olmuş cüdâ
H̄aba varmış gölünde zıll-ı Hüdâ

RESÛL-I RÛM ‘ÖMER-İ HURMÂ AGACI ALTINDA UYUR BULDUGIDIR

1455. Geldi anda durdı irakdan haķir
‘Ömer gördikde dirdi faķir

59. A

1456. Geldi bir hâlet ‘Ömerden şânına
Bir güzel hâlet hem itdi cânına

1457. Mihr ü heybet birbirine zıdd iken
Bu iki zıddeyine cem‘ olmaķ neden

1458. Kendüye didi ki gördüm nice şâh
Çok ûlû şulţâna oldum hayr-h̄âh

1459. Yine de yokdı pâdişâhlar haşyeti

‘ Aqlım aldı bunun ammâ heybeti

1460. Aslâna kaplana vardım bî-direnk
İtmedi anlardan yüzüm tebdîl-i renk

1461. Nice kere cenge girdim şâd u mân
Şîr-veş oldum ki olurdu iş yamân

1462. Yaraladım yaralandım bî-kıyaş
Kimseden gelmezdi gönülüne heras

1463. Yok silahı yerde uyur bir nesnedir
Ditrer endamım hem cemi‘ân bu nedir

1464. Heybet-i Hakkdır degildir havf-ı halk
Bu degildir havf-ı merd ehl-i dalk

1465. Kim ki Hakkdan korkub ola müttâki
Korçar andan cinn u insân u şakî

1466. Bu fikirde bağlayub el ol resûl
Tâ ‘Ömer bî-dâr olunca durdı ol

KAŞERİN ELÇİSİ HAZRET-İ ‘ÖMERE SELÂM VİRMESİDİR

1467. Hıdmet itdi ‘Ömere virdi selâm
Didi peygamber selâm andan kelâm

1468. Pes selâm aldı önüne okıdı

Ḥavf itme durma gel otur didi

1469. Ḥâifine lâteḥafudur nüzul

Anlara layık durur bu ecr-i küll

1470. Kim ki qorqar añı iderler emîn

Qorqanıñ gönlüne itmezler hazîn

1471. Qorqmayana sen dilemzsiñ qorqma pes

Ders alur mı olmiyan muḥtâc-ı ders

1472. Ol dili gitmişi dil-şâd eyledi

Ḥâtır-ı virânın âbâd eyledi

1473. Ba‘ de didi nice sözler daqıq

Kim şıfat-ı Ḥaqqdan ol nia‘ mel-refik

1474. Daḥi âbdâla Ḥaqqdan iḥsanını

Tabı ile ḥâl u maqâmıñ şânını

1475. Ḥal-i ‘arusıñ gitmesi refât ile

Bil maqâm ammâ ki ḥalvet- yâr ile

1476. Şâh gayri şâh görür cilvesin

Vaqt-i ḥalvet şâh olur ammâ qarin

1477. Ḥaş u ‘amâ cilve itmiştir ‘arus

Ḥalvet içre şeḥle girmiştir ‘arus

1478. Şufilerden ehl-i hâl çok ey hümâm
içlerinde azdır erbâb-ı maķâm

1479. Cânı menzillerini itdi beyân
Ruķının seyrânını itdi ‘ayân

1480. Ol zamânda kim tehi azmândan
Ol maķâm-ı kudsi ‘âlişândan

1481. Ol hevâdan k’anda bu simurg-ı rûh
Bundan evvel gördi per-vâz u fütûh

1482. Herkesin pervâzı göklerden kesîr
Hem ümid u hırsı ‘âşıkdan vepir

1483. Buldı aġyâr şûretiñde yâr ‘Ömer
Cân-ı anın talib-i sırr u haber

1484. Şeyh u kâmil idi talib-i müştehi
Merd-i çapuk idi merkeb-i dergehi

1485. Gördi mürşîd-i ġabil irşâd u dem
Toħm-ı pâk ekdi zemîn pâke hem

RESÛL-I RÛMUÑ EMİRÛ’L MÛ’MİNİNDEN ŞÛAL İTMESİDİR

1486. Elçi didi ey emirü’l-mü’mînîn
Niçin indi cân yire ey merd-i dîn

1487. Bu ulû kuş nice oldı der-ķâfes
Didi Hakk okıdı efsûn u ķaşas
1488. Ol ‘ademlerde ki yoķdur çeşm u ğûn
Çün füsûn okıya Hakk eyler ħurûş
1489. Ol füsûn ile ‘ademler tîz tîz
Gelmede sû-yi vücuda ey ‘azîz
1490. Bir füsûn oķur girü mevcûda râb
‘Askerin sürer ‘ademden yana heb
1491. Bir ķulaĝa dir gül-i ħandân ider
Bir taşa söyler ‘aķîķ u kân ider
1492. Cisme bir âyet didi cân oldı o
Mihre bir söz didi raĝşân oldı ol
1493. Ķulaĝına dirse bir nükte-i meĥûf
Pes düşer güneş yüzüne yüz kûsûf

59. B

1494. Ķulaĝına ne didi berk ⁸⁹
Kim gözüñden kırbarlarla yaş döker
1495. Ne didi ĥâkîñ ķulaĝına Hüdâ
Kim mûraķıb oldı epsem da’imâ

⁸⁹ Mürekkeb sayfaya yayıldıĝı için okunmuyor.

1496. Pes tereddüde alur aufte hal
Ana kim didi mu amm-y meal
1497. Bu iki zannda alub eker emek
Boynumu itsem an f diyerek
1498. Emr-i Hala birine virüb arar
kisinden birin eyler itiyar
1499. İtmesün dirseñ tereddüd hüş-i cn
Tkama⁹⁰ pamu iide güş-i cn
1500. Kef ola t kim mu ammlar sana
Zahir u bn amu ma lm ola
1501. Pes maal-ivay oldu güş-i cn
Vai ne der söylemek hisden nihn
1502. Cn gzi ulağı bu hissden Garb
 Al u hiss ulağı andan b- nab
1503. Cebr dirsem  a ol b- abır ider
 A olmayn o habs- i cibr ider
1504. Bu ma iyetdir degildir cebr b
Nr-ıdır an degildir ebr b
1505. Cebr ise bu cebr-i  adır begim

⁹⁰ “Tkama” szcüğü mısra iinde okunmaz ekilde olduğundan müellif bu kelimeyi derkenarda okunaklı olarak tekrar yazmıtır.

Zemm olınan cebr-i 'âşıkdır begim

1506. Cebri anlar bildiler kim ey püser
Açmış ola dillerinden Hâkğ başar
1507. Anlar geçmiş gelecek aşikâr
Zıkr-i mazi anlara neye yarâr
1508. İhtiyâr u cebr olardan muteber
Katreler olur şadeflerde gevher
1509. Katre iken taşrada küçük büyük
Pes şadef dür olur büyük küçük
1510. Nâfe-i ahû gibi ol kavm hem
İçerisi miskdür taşrası dem
1511. Taşrada bu maya dime kan iken
Nâfeye girdükde misk olmak neden
1512. Taşrada gerçe bağan hor ey püser
Oldı iksir içre altun u gevher
1513. İhtiyâr u cebr olur sende hayâl
Olur anlarda dili nûr-ı halâl
1514. Sofrada oldukça tân oldı cemâd
Oldı rûh-ı ümide rûh-ı şâd

1515. Sofrada itmek olur mı müstehîl

Cân anı tebdîl ider ez-selsebîl

1516. Kuvvet-i cân bu olunca bî-gümân

Yâ ne olur cân-ı cân

1517. Zûr-ı cân egle berât-ı pâre civân

Dağ-ı bahrı kâfi şakq eyler ‘ ayân

1518. Zûr-ı cânı kûh-ken yarar hâcer

Zûr-ı cân cân ider şakq-ı kamer

1519. Ger bu dil-i enbân razî keşf ide

Cân-ı ‘ ârif cânib‘ arşa gide

**HAZRET-İ ADEM SIRR-I CEBR U İHTİYÂRE VAQIF OLMAGIN OL ZELLEYİ
RABBENÂ ZALEMNÂ⁹¹DİMEKLE KENDÜ NEFSİNE İZAFET İDUB ŞEYTÂN KENDÜ
GÜNAHIN BİMÂ AGVEYTENİ⁹²DİMEKLE HAQQ TE‘ ÂLAYA İZAFET EYLEMEİDİR**

1520. İkinin gör fi‘ l-i Haqq vâr halk vâr

Fi‘ limiz vardır bizim bil aşikâr

1521. Yog ise ortada haqqıñ eger işi

Kimseye dime niçün itdiñ kişi

1522. Haqq bizim işlerimiz icâd ider

Fi‘ limiz aşâr-ı Haqqı yâd ider

⁹¹ Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. (Ayet)

⁹² Beni azdırdın. (Araf, 16.)

1523. Söyleyen ya lafzı görür ya ' araz
Bir nefesde ola mı iki garaz
1524. Gitse ma' na semtine ger kaldı söz
Bizden önün ardını görür mi göz
1525. Ol zamân kim gördiñ erdiñ râyigân
Sen kaçan görürsen erdin ey hadân
1526. Harf u ma' na bî- muhîf olsun revân
Nice olur ikisin halin bu cân
1527. Cümleyi itmiş ihağa Kirdigâr
Girü tutmaz kârdan bir gayri kâr
1528. Didi Şeytân niçün ezdirdin beni
Kendü işin gizledi diyu dedi
1529. Didi adem ki zulmanâ rabbenâ
Fi' l-i Hâkğdan şanma ki gâfil olâ
1530. Fi' l-i Hâkğı gizledi idüb edeb
Bu gene benden didi oldu lütf-i rab
60. A
1531. Ademe tevbe idicek didi rab
Ben yaratmadı mı ol cürmi ' aceb
1532. Ol benim tağdirim idi bî-gümân

‘Özr vaḳti fi‘ limi itdũñ nihân

1533. Didi kim ḳorḳdum ki alem bî-edeb

Seni dost tutdum anın çün didi rab

1534. Ḥurmet iden buldı ḥurmet ey zebîr

Kim ki sükker getüre özine yîr

1535. Ṭayyibâl oldı naṣibi ṭayyibîn

Yârı ḥoş it incitme ol yine emîn

1536. Farḳ için ey dil getür bir ḥoş mişâl

İḥtiyârı cebri bil añla me‘âl

1537. Ra‘ şeden bir al ki ditrer oldı hû

Senin oynatdığım el gibi mi o

1538. İkisi de gerçe kim ḥalḳ-ı Ḥüdâ

Lîk olamaz bu ḳıyaş asla ana

1539. Bundan oldıñ nâdim itdũñ diyu sen

Mürte‘ iş nâdim midir ey mûmteḥin

1540. Baḥş-ı ‘aḳlîdir bu ‘aḳıl ḥile-ger

Bu yola giden za‘if ola meger

1541. Baḥş-i ‘aḳlî ger dürr-i mercân ola

Gayridür ol çünki baḥş-i cân ola

1542. Baḥş-ı cânın pes mâḳamın başḳadır
Bade cânın kıvamı başḳadır

1543. Ol zamân kim baḥş-ı ‘aḳlî sâz idi
Pes ‘Ömerle bu ḥükm hem-râz idi

1544. ‘Aḳıldan kim cânâ geldi çün ‘Ömer
Oldı anda bu ḥükm bu cehl-i her

1545. Semt-i ḥiss ü ‘aḳılda kâmil idi
Cânâ nisbetle velî câhil idi

1546. Baḥş-i ḥiss ü ‘aḳıl eserdir yâ sebeb
Baḥş-ı cân ammâ ‘acebdir bü'l-aceb

1547. Nûr-ı cân gelse gidr ey müstezi
Lâzım u melzum ü nâfi ü muḳtezi

1548. Bir başire toḡsa bir nûr-ı celil
Olmaz ol ‘ammâ ider terk-i delil

**VE HÜVE ME‘AḲŪM EYNEMÂ KŪNTŪM⁹³ ÂYETİNİN TEFSİRİDİR YA‘Nİ ALLÂH
SİZİNLE HER ƐANDA İSEÑİZ**

1549. Yine geldik kışşaya biz ey püser
Ɛışşadan ḥod taşra geldik eger

1550. Cehle gelsek ol Ḥaḳḳıñ zindanıdır

⁹³ Her nereveyseniz o sizinle beraberdir. (Ayet)

‘ İlme gelseñ ol anıñ eyvanıdır

1551. Uyğuda mestânesidir cânımız

Uyanıklıkda odur destânemiz

1552. Ağlasağ anıñ sehab-ı zer-fiyûz

Gülsek anıñ ol zamân pes bir kıyuz

1553. Hışm u cenge gelsen ‘ aks-ı kahrıdır

Şulh u ‘ özr eylersen ‘ aks-i mihridir

1554. Biz ikimiz ‘ âlemde ‘ âlem piç piç

Biz elf gibi yüz ol tutar mı hiç

**RESÛL-I RUMİÑ HAZRETİ ‘ ÖMERDEN SU’AL İDER Kİ BU RÛH NE SEBEB İLE ÂB
Û KİL-İ CİSME MÛBTELÂ OLDI**

1555. Çün ‘ Ömerden bunu işitdi resûl

Nûr-ı ‘ irfân itdi kâlbine duhûl

1556. Kâlmâi anda su’al hem cevâb

Cümleden geçdi hağa vü ger şevâb

1557. Aşla irdi kodı fer‘ î bî-meğâl

Hikmet ecli çün idüb ammâ su’âl

1558. Didi yâ ‘ Ömer ne sırdır ne zuhûr

Böyle muzlim yirde hâbs olmak o nûr

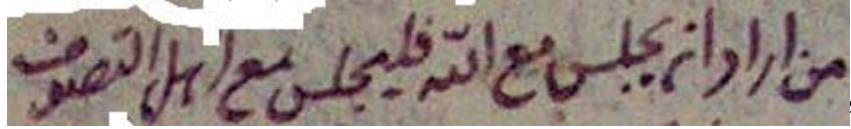
1559. Âb-1 şafi ola balçıkda nihân
Bu bedende bağlana ol şafi cân
1560. Didi ‘Ömer eylediñ baḥş-i ‘azim
Bağladuñ ma‘nayı ḥarfe ey kelim
1561. Ḥabş itdüñ ma‘ne-i azâdı sen
Bağladıñ bir ḥarfde pes bâdı sen
1562. Bunı itdüñ ki olasıñ fâ’ide
Sen ḥod olduñ fâ’ideden perdede
.
1563. Ol ki andan ṭoḡdı bu nef‘-i keşir
Gördüğümüz görmiye mi ol başir
1564. Nuṭḡ u vaḡtı cüz’-i cüz iken dilâ
Faide ola kül külde olmaya
1565. Sen cüz’in kârında ola nef‘-i tâm
Pes niçün gülle ola ṭa‘n u kelâm
1566. Söyleme yoḡ ise sözde fâ’ide
Yoḡsa şükr it i‘tirazı ḳo dede
1567. Şükr-i ḥaḳḳı herkese sen farz bil
Pes cidâl itmek yüz ekşitme degil
1568. Şükr olur ise yüz ekşitme eger
Kimse olmaz sirke gibi sekker ider

60. B

1569. Yol irerse çekse sirke hemîn
De ana sirkeden ol dön ol *sirkengebîn*

1570. Ma' ni kim nazm ola olur sehv ü zabt
Ol şapan taşı gibi olur mı zabt

MEN ERADAN

94

ḤADİS-İ ŞERİFİNİN BEYÂNINDADIR MA' NA :BİR KİMSEDE ALLAH TE'ALA İLE
OTURMAK MURÂD EYLESE EHL-İ TAŞAVVUF İLE OTURSUN

1571. Elçiyi mest itdi bu bir iki câm
Ne risâlet kaldı anda ne peyâm

1572. Kudretu'llâh ile hayrân oldu ol
Bir yire irdi ki şâh oldu resûl

1573. Sel geldi bahre baħr oldu o dem
Dâne hake geldi maħsûl oldu hem

1574. Çün ta' aluğ buldı nân u bü'l-beşer
Öli ekmek dirilüb duydu haber

⁹⁴ Kim Allah ile oturmak isterse tasavvuf ehli ile beraber otursun. (Hadis-i şerif)

1575. Mum odun çün kim fedâ-yı nâr ola
Zulmeti cümle gide envâr ola

1576. Sürme taşı göze bu ‘aceb
Gözcü olur görmeye olur sebab

1577. Devlet aña oldı nefsiñden hâlâş
Eyledi bir zinde câna ihtîşâş

1578. Vay o hayye ola mevtâyâ qarîn
Oldı meyyit hayy iken ol merd-i dîn

1579. Çün kaçub kur’ana itdün irtibât
Enbiyâ rûhuyla itdün ihtilât

1580. Oldı kur’an hâl u şân-ı enbiyâ
Mâhiyân-ı baħr-ı pâk-i kibriyâ

1581. Oқuyub kur’anı itmezsın qâbul
Enbiyâ vü evliyâyı görmüş ol

1582. Ger qâbul itsen oқuduқça qışşâş
Murg-ı câna dâr olur pes bu qâfes

1583. Quş kim ana çün qâfes zindândır
Ger hâlâş istemiye nâdândır

1584. Rûhlar kim bu qâfesden qurtula
Enbiyâ-yı hâdi lâyıq ola

1585. Bu kafesden kırtulanlar dir müdâm
Yol budur kırtulmaga bu vesselam

1586. Bu kafesden biz bunuñla olduğ ħalâş
Kim bu yoldurur buña ancağ menâş

1587. Kendünî eyle ‘alîl-i zâr-ı zâr
Seni ideler ħalâş ez iştiĥâr

1588. İштиĥâr-ı ħalkdır bend-i ħavi
Bend-i ahende bükem mi ey seni

**BİR BAZİRGÂN HİNDÜSTANA TİCARETE GİTDÜKDE KAFESDE MAĞBÛS OLAN
TÛTİSİ HİNDÛSTÂN TÛTİLERİNE SELÂM GÖNDERMESİDİR**

1589. Var idi bir tûtî bir tacirde pes
Olmuş idi tûtî mağbûs-ı ħâfes

1590. Çünkü bâzîrgân sağra itdi ‘azm
Gitmege ol Ėinde itdi ‘azm u cezm

1591. Her kıula câriye idüb seĥâ
Didi size ne getirem diyin baña

1592. Her biri didi murâdıñı ana
Cümlesine ĥace va‘d itdi şaha

1593. Didi tûtîye saña ne armağân

Getüreyim tuhfe-i Hindistân

1594. Didi ol tûfî ki anda tûfîyân

Çün göresin eyle aḫvalim beyân

1595. Kim filân tûfî size müştâkdir

Bizde ammâ ki pür eşvâkdir

1596. Eyleyüb size selâm eyledi dâd

Sizden ister çâre vü râh-ı reşâd

1597. Didi layık mı ki olalım iştiyâk

Cân virem bunda olam der iftirâk

1598. Ben olam bend içre bunda zarda

Siz olasız sebze vü escârda

1599. Böyle mi olur vefâ-yı dostân

Bunda ben habş ve siz anda şâd-mân

1600. Ben faķir zârı añub ey mihân

Bir ķadehle murġ-zâr içre hemân

1601. Yâri yâri añsa hoş meymûn ola

Bâ-ḫuşûş ol leylî bu mecnûn ola

1602. Ey büt-i mevzununa olan ḫarîf

Ḥûn-ı dil nûş itme der kâr-ı za'îf

1603. Bir adeh nûş eyleyüb yâd it beni
Dâd-ı mey virmek dilersen ey seni

61. A

1604. Ya bu ben uftâdeniñ yadıyla sen
İçdüğüñ de dök yire o cûr' adân

1605. anı ol va' deyle anı ol yemîn
Va' deler anı olu ben sükkerin

1606. Bu firâkâ kemlik olduysa sebeb
Kime kem itdün ne oldu fark' aceb

1607. Bize şol kemlik ki itdün cenkden
Yekdir ol bize şadâ-yı cenkden

1608. Ey bize cevriñ vefâdan hûbdur
Intikâmıñ cândan maħbûbdur

1609. Bu ola nârın' aceb nûrun nedir
Matemiñ bu olıcağ sûrun nedir

1610. Bu halâvet kim seniñ cevriñde vâd
Lütfünüñ ğavrını kimi der şûmâr

1611. İnlerim orğarım inânûb o yâr
Cevriñ az ide bañâ ol şive-kâr

1612. Lütf u ahrı' âşkıyem cidd ile
Ülfet itdüm ben bu iki zıdd ile

1613. Bu dikenden bostâne ger gidem
Derd ile bülbül gibi feryâd idem

1614. Bu ‘aceb bülbül ki açdıķda dehân
Hâr île gülzârı yir birden hemân

1615. Bu ne bülbül bir balıķdır âteşîn
Aşķdan nâ-hoşlar aña hoş hemin

1616. Gülle ‘aşık kendü hod gül bu ‘aceb
Zatına ‘aşık îder ‘aşkın taleb

‘UĞUL U İLLAHİ KUŞLARININ KANATLARI ŞIFATIDIR

1617. Kışsa-ı Tuṭî-i cân budur dilâ
Kanı bir kes kim buna mahrem ola

1618. Kanı bir murğ-ı Zâif-î bî-günâh
Anda ola hem Süleymân hem sîpâh

1619. İnlese ah itse bî-şükr ü gile
Yedi kat göklere düşe gûlgule

1620. Ana dâ’îm yüz kıtâb yüz peyk gelür
Bir kez Allah dise yüz “*lebbeyk*⁹⁵” gelür

1621. Hakk katında cürmi ta’atden hasen

⁹⁵ Buyur ey kulum.

Küfri öñünde anıñ îmân kühen

1622. Her dem olur aña yüz mi' rac-ı haş

Tâc-ı üzre ıodu Haş yüz tâc-ı haş

1623. Şûret i hâk üzre cânı lâ-mekân

Lâ-mekân kim fevk-ı hem sâlıkân

1624. Lâ-mekân degül ki fehm îde ricâl

Yâ hod andan toğa sana bir hayâl

1625. Belki hükmünde mekân ü lâ-mekân

Cennet înhariyle cün ehl-i cinân

1626. Yüz çevir bundan yeter şerh ü hıtab

Söyleme vallahu'l-a' lem ü bi's-şevâb⁹⁶

**HO'CANI'N HİNDUSTÂN TU'İLERİN GÖRDÜKDE KENDÜNİ'N TU'İSİNİN HABER
VE SELÂMIN ERIŞDÜR DİGİDİR.**

1627. Dostlar bundan gîrü geldin hemân

Murğ-ı tâcîr kışşâsı ola beyân.

1628. Merd-î bâzirgân kabul itdi peyâm

Tu'iyân-ı Hinde götüre selâm

1629. Çünkü Hind iklimine itdi güzer

Gördi bir kaç tu'î şahrada gezer

⁹⁶Mesnevinin orijinal nüshasına göre 2 beyit eksik yazılmış

1630. Çeküp atın başını itdi nidâ
Ol emânet ü selâm oldu edâ
1631. İçlerinden ditredi bir tûfî pes
Düşti öldi gayrı virmedi nefes
1632. Söylediğine peşimân oldu heb
Didi şunun mevtine oldum sebeb
1633. O tûfîye hısm itdi meger
İki cism ammâ ki cân bir ey püser
1634. Niçün itdim bunu getürdüm peyâm
Yağdı ol biçâreyi bircik kelâm
1635. Taş ile demür gibidir bu zebân
Şıçrayan andan olur âteş hemân
1636. Urma taşı demüre itme güzâf
Gâh vech naql eyle gâhice lâf
1637. Kim қaranu her taraf һod penbe-zâr
Penbeye düşse ne ider bir şerâr
1638. Zâlîm anlardır ki diküp gözlerin
Yağdılar bir sözle dünyayı hemin
1639. Bir söz ile bir cihân virân olur

Ölü dilki cân bulup aslân olur

1640. Cânlar aşlında eğerçe ‘îsi-dem

Gâh zaħm olur gehi merhem dedem

61. B

1641. Cânlardan alkar ise ger hicâb

Her kesin sözi olur ‘Îsî-ıtâb

1642. İster isen sözün ola mu‘teber

Yime şabr it ırşdan and ü şeker

1643. Şabr oldu arzu-yı zîre kân

Oldı helva arzu-yı ûdegân

1644. Şabr iden ıdı felekten yukaru

Kim ki ol helvâ yidi gitdi geru

FERİDİD’DİN ‘AṬṬAR ADDESE SIRRAHUNUŃ BU AVLİNİN TEFŚİRÜDÜR.⁹⁷

1645. Ehl-i diller eylemez bundan ziyân

Yerler ise zehr-i atil ger ‘ayân

1646. Buldılar şıhat geüp perhizden

Ṭalib-i miskin daı mahmum-ı ten

1647. Didi peygamber ki ey ṭalib-i cerî

⁹⁷ “Tu şaib-i nefsi ey âfil miyân-ı hâk hûn miyor ki şaib-i dili eger zehri ordan anîñ min başed” Yani ey afil sen şaib-i nefsin topra içinde an yersin ammâ bir gönül sâhibi zehir yerse ona bal olur.

Sen şaķın maḡlûb ile itme merî

1648. Âteşe Nemrut iken itme duḡûl

Girer iseñ evvel ibrâhim ol

1649. Ne şinavversin ne ḡod baḡr-ı vatan

Atma kendün ‘aceb eyle deryâya sen

1650. Oddan ol kırmızı güller bitürür

Hem zararlardan fevâ’id getürür

1651. Kâmilin destinde ḡâk altun olur⁹⁸

Zer kefi nâķııda ḡâk-dûn olur

1652. Çün kabul ola ol merd-i dîn

Eli işlerde olur dest-i metîn.

1653. Div ü şeytan elidir nâķıs eli

ḡıle vü teklif damende belî

1654. Cehl-i kâmilde olur ‘ilm ü kemâl

‘İlm-i nâķııda olur ceħl ü vebâl

1655. Her ne kim ḡuta ‘alîl-i ‘illet olur

ḡutsa bir kâmil küfür millet olur

1656. Ey yayâ atlu eyle ḡo lüççi sen

İster isen baş ayak tut şimdiden

⁹⁸ “Topraġa yapıssa kâmil zer olur.” Mısramı üzeri çizilip yerine bu mısra derkenara yazılmış

SAHİRLER HAZRETİ MUSAYA TA'ZİM İDÜB EMRİNİZ NEDİR EVVEL 'AŞÂYI SİZ
Mİ ATARSIZ MEYDANA DİDİKLERİDİR

1657. Sâhirân-ı 'ahd-i Fir'avn-ı la'în
İtdiler Mûsâ ile çün leçç-i kin

1658. Lîk Mûsâyı ki tekrim itdiler
Sâhirân ana ki terkîm itdiler

1659. Dediler fermân seniñdir ey Kiyâ
İster iseñ sen biraç evvel 'aşâ

1660. Didi yok evvel atıñ ey sâhirân
Hilelerin atdılar pes sâhirân

1661. Bu kadar ta'zîm ile din aldılar
Pes cedelçün el ayak kesildi ger

1662. Hâk Mûsâyı çü bildi sâhirân
El ayak virdiler ol cürme hemân

1663. Kâmilin loğma vü nükte helâl
Sen degilsin kâmil ol lâl itme kâl

1664. Dil degilsin sen kulak ol ey ûlû
Kulağâ buyurdu Hâk kim *entu*

1665. Toğıcak oğlan süd içer bir zamân

Söylemez cümle kulâk oldır hemân

1666. Ağzını dikmek gerek nice zamân
Sözden evvel tâ öglene lâfz u beyân

1667. Ger kulağ tutmazsa ti ti söyler ol
Kendüsiñ ' âlemde dilsiz eyler ol

1668. Anasından ol ki şağır toğdı pes
Dilsiz olup eylemez söze heves

1669. Söze diñlemek gerekdir evvelâ
Söze diñlemek yoluñdan gel dilâ

1670. Dağil olun evlere ebvâbdân
İsteyin maşşuduñuz esbâbdân

1671. Sem' a mefkûf olmıyan nuţğ u kelâm
Nuţğ u ħallâğ oldı ancak vesselâm

1672. Ol ider icâd ana üstâd yok
Cümleye mesned ana isnât yok

1673. Gayriler biliri sa' atda sözde bî-meğâl
Tâbi' -i üstâd u muhtâc-mişâl

1674. Bu sözüñ ehli degil sen ey dede
Eskileri gey ağla bir virânedede

1675. Ağladı kırtuldu adem zelleden
Vaqt-ı tevbe ağla sen ey mümtaħan
1676. Yire Adem itdi k'ağlaya müdâm
Tâ ola maħzûn ide feryâd-ı tâm
1677. Yedi gök cennetden Adem bî- gümân
Gitdi pâ-câna 'azer içün hemân
1678. Adem evlâdında iseñ sen daħi
Ol talebde zümresinden ol aħi
1679. Göz yaşın dil-i âteşin it naql-ı cân
Kim güneş yağmurla güler bostân
1680. Ne bilirsın gözyaşı ħavķını pes
Etmek oldu görmemişlere heves
1681. Eyle bu etmek toğarcığın celâ
Ululuk gevherleriyle dola tâ
1682. Tıfl-ı câna virme Şeytân şüdüni
Şoñra meleklerle ortak it anı
1683. Tâ ki zulmani melûl u tîresin
Bil ki Şeytân ile sen hemşîresin
1684. Loķma kim ol artturur nurda kemâl
Oldı ol kesb-i celâl ile nevâl

1685. Çünkü kandilimizi söndüre yağ
Şudı aña ol ki söndüre çerâğ
1686. ‘İlm ü hikmet loğma’ı halden toğar
‘Aşk u rikkat loğma’ı halden toğâr
1687. Loğmadan çün kim göresin hıkd u dâm
Cehl u gaflet toğdı bîl anı harâm
1688. Arpâ biter mi begim bugdaydan
At eşek toğırdugın gördüñ mi sen
1689. Loğma-ı tohumu u miyvesi ezkârdır
Loğma derya incusi efkârdır
1690. Pes helâl loğmadan olur itme şekk
Hıdmet u dost iline ‘azm eylemek

**BÂZİRGAN HİND TUTİLERİNDEN GÖRDÜĞİN KENDÜ TUTİSİNE NAKL
İTMESİDİR**

1691. İtdi bâzırgân ticâreti tamâm
Giru geldi menziline şâd-kâm
1692. Her kuluna getürüb bir armağan
Cariyelere bağısladı nişân
1693. Didi tuți kanı armağan kulâ HH

Ne ki gördüñ ne ki didiñ de baña

1694. Didi dimem k'olmuşum nâ-dim aña

Kim yedim el barmaq ışırdım aña

1695. Ben ' abeş bu çabük haberi niçun âh

Getürub itdim sefâhat-ı cehl u âh

1696. Didi ey hâ~ce peşimânlık neden

Ne bu hışm u kine bâ' iş söyle sen

1697. Didi didim şekveni ey hoş şadâ

Bir gürûh tuñıye kim beñzer baña

1698. Yiri aldı çünkü derdiñden koñû

Ditrete koptı yüreği öldü o

1699. Nâdim oldum buna ne söz bî-'â'ide

Çün dedim pişmânlık etmez fâ'ide

1700. Çıkısa bir nükte ağzından bil ki sen

Oğ gibidir ol ki çıkdı yaydan

1701. Giru dönmez yoldan ol ok ey püser

Seyli başdan bağlamak gerek meger

1702. Başdan aşdı çün tutar dünyâyı hep

Ger cihânı baksa olunmaz 'aceb

1703. Gaybda toğar her işden bir eğer
Hük-m-i halk ile degil mevlâ diler
1704. Ortağı yok cümlesin Hakk halk ider
Nisbeti bize mevlâidiñ eđer
1705. Zeyd-i ‘ Amra atdı bir ok ey vir
‘ Amrı paraladı kaplân gibi tır
1706. Bir sene miqdârı okdan toğdı derd
Hakk yaradur derdleri şanma ki merd
1707. Ok atan zeyd korkusundan ölse ger
Tâ olunca ‘ Amra derd itdi eğer
1708. Gerçe ağrıdan eser der öldü o
Zeyda ok atdığı çün kıtal oku
1709. Ağrılarını zeyde nisbet eyle sen
Cümlesin gerçe ki mevlâdır iden
1710. Böyledir ekin nef-s-i tuzağ cimâ‘
Bu eserler hakkâ râm u müsteta‘
1711. Evliyâda var Hüdadan zor hu
Giru getirürler atılmış oku
1712. Dest-i mevcudi sebebden bağlar ol
Nâdim olsa çün yed-i hakk ile bu

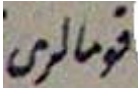
1713. Dermiş olur denmemiş bâ-feth- bâz
Pes ne andan şiş yânar ne hüd kebâb

62. B

1714. Her gönülden nükteyi işitir o
Sözleri nâ-büd maḥv ider kamu

1715. Ey ulu hûccet gerek ise sana
Oku sen min ayete o *Nünsiha*⁹⁹

1716. Oḡu *Ensevküm*¹⁰⁰ zikri âyetin¹⁰¹

Anla nisyân kudretin

1717. Egdürüb kâder un
Ḥalkın anlar dillerine kâhirun

1718. Bağlar ise ol nazâr yolun eger
İş bahrımız olsa da ehl-i hüner

1719. Maşhara-yı şandıñız ehlü's-semû
Oḡuyın ḡur'andan *Ensevküm*¹⁰²

1720. Şah-ı ʿ âlem bu bedenler şâhıdır.
Ehl-i diller cân u neyler şâhıdır.

⁹⁹ Biz bir âyeti unutturursak veya nesh edersek, ondan daha hayırlısını ve mislini getiririz. (Bakara,106)

¹⁰⁰ Siz iman edenlerle alay ettiniz. Size beni anmayı unutturdum...(Mü'min, 110)

¹⁰¹ Ayet

1721. Görmege iş fer^ç oldu itme şekk
Pes degildir âdem illâ gözbebek
1722. Bu söz i kâmil dimek emr-i muhâl
Kim ider eshâb-ı merkez men^ç -i kâl
1723. Andan anmağ hem utanmağ âdeme.
Hem urur feryâd-res ehl-i gama
1724. Yüz biñ aydan daği kimden ol ûlû
Her gice gökleri boşaldır o
1725. Gündüz eyler dilleri andan tolu
Ol sedefler dolâr incuden kamu
1726. Cümle evvel itdügi efkâr heb
Cânlar egler kim hidâyet itdi râb
1727. Şan^çat u ^ç aqlın gelür senden baña
Tâ sebebler kapusun açâ saña
1728. Gitmez altuncu işi ahengere
Ol eyu huy gide mi o münkere
1729. Şan^çat u huy ve her cehiz misâl
Şahibine geliser yevmu's-su'âl
1730. Hüy-ı şan^çat uyhudan şoñra kamu

Şahibine bilerek gelir giru

1731. Fıkr u şan'at bes seher vaqtinden hem

Andan ider kim odur eyu vü kem

**OL TÛTÎ BÂZÎRGÂNDAN OL TÛTÎLERİN HAREKETİN İŞİTDİKTE KAFESDE
ÖLDÜĞİN VE HOCACA TEVECCÜH-İ FIGÂN İTDÜĞİ BEYÂNINDIR**

1732. Şol kör cin gibi gayr-ı şehirden

Dâne için eyleye 'azmi vağan

1733. Çün işitdi tûtîler ne itdügin

Ditredi düşdi bu da öldü hemin

1734. Hocaca gördi tûtî düşmüş çün o dem

Şıçradı urdı külahın ire hem

1735. Gördü çün bu hâl ile olmuş helâk

Hocaca şıçradı yaqasın itdi çâk

1736. Didi ey tûtî-i ne hoş elhân-u hu

Sana bu ne niçün oldu böyle bu

1737. Hayf tûtî-i hoş âvâzım benim.

Ey nedimim yâr-ı hem-razım benim.

1738. Hayf tûtî-i hoş elhanım benim.

Râhat-ı cân bâğ-ı reyhânım benim.

1739. Pes süleymân böyle bir kuş bulsa ger
İtmez idi ğayri kuşlara nazâr
1740. Ey diriGâ tûfî kim buldum ucuz
Lîk yüzünden çevirdim tiz yüz
1741. Çok ziyân eylersen ey dil sen baña
Söyleyici sen ne diyem ben sañâ
1742. H̄arman u âteşte sensin ey zebân
H̄armana âteş urub itmeye ziyân
1743. Cân senden dâ'ima eyler fiġan
Gerçe nedir sen anı eyler hemân
1744. Genc-i bî-pâyân sensin ey zebân
Renc-i bî-dermân sensin ey zebân
1745. Kuşlara şaflık kim belâ-yı cân sen
Hem ins-i vahşet-i hicrân sen
1746. Bir âmân vir bana sen ey bî-âmân
Baña kin eyleyüb kuran gümân
1747. İşte uçurduñ kuşumu ey zebân
Zulm murġın senden az otla aķa sen
1748. Ya cevâbım ver yâhud dâd it banâ

Yâ sürûr esbâbımı yâd it banâ

1749. Ey benim tûtî-i zulmet-sûzum âh

Ey benim tûtî-i rûz efrûzum âh

1750. Ey benim tûtî-i hoş revânım âh

İntihâdan ola itdin mi râh

1751. ‘ Aşık-ı zahmet oldı nâdân tâ¹⁰³

Çalk oku Lâ uksimû fi kesebed¹⁰⁴

63. A

1752. Yüzün ile fâriğ oldum gebeddem

Şâfi oldum armağanda zebedden

1753. Hep hâyaliñden ...¹⁰⁵

Kesilüb naqd-ı vücudunda tamâm

1754. Ğayret-i hak idi haqqa çare yok

Çanı bir dil hükmi haqda pare yok

1755. Gayret¹⁰⁶ anın kim o gayri cümleinin

Ol beyânından münezzehdir senin

1756. Ey diriğâ yaşım olsa bahr-ı vâr

Dilber-i zîbâya olsaydı nisâr

1757. Tûtî bir hoş huy-ı dildâr-ım idi

¹⁰³ Vezin bozuk

¹⁰⁴ Hayır, bu şehre(Mekke’ye) andolsun ki sen bu şehre girmektesin(yaşamaktasın). (Beled, 1-2)

¹⁰⁵ yarım bırakılmış yazılmamış.

¹⁰⁶ “gayret” kelimesinde gayın harfinin noktasını koymamış yazan

Tercemân u fikr ü esrârım idi

1758. Rızķ virsem virsem gelür bana

Gelür ol sözden ol yâda dilâ

1759. Tûṭî kim vahy idi âvâzı anın

Bu vücuddan ol ağazı anıñ¹⁰⁷

1760. Sende olmuştur o tûṭî pûr-nihân

‘ Aksidir her gördin anıñ ‘ ayân

1761. Şâd ki sen andan iltürdüğün ol

Zulmi andan ‘ adl-veş etdiñ kabul

1762. Ol ki cânı ten için yaqdı dilâ

Cânı yaqdı tenine virdi ziyâ

1763. Yanmışım ben yânmışı ister ol kişi

Tâ ki benden eder ol hura âteşi

1764. Yanmış olur kâbil-i âteşi ufûl

Yanmışı ol kim âteşi cezb eder ol

1765. Ey diriğa ey diriğa ey diriğ

Böyle berâ-yı kâle zira sûr zayığ

1766. Ah etsem ki âteşin dil u tiz ola

¹⁰⁷ * z mü ellif “anın” sözcüğünü yazmamış vezin gereği biz böyle düşündük

Şir-i hecr aşüfte u hunrîz ola

1767. Ol ki tünd u mest ola 'âkîl iken

Nice olur alsa ele câm egle sen

1768. Mest aslân-ı vaşıfdan birûn ola

Gülşene gelse daği efzûn ola

1769. Kâfiye fikr iderim yârim benim

Dir yeter ço gayret didârım benim

1770. Kâfiye fikrin ço ey cân u benim

Kâfiye-i devletim sensing benim

1771. Harf nedir fikri ola saña kâr

Harf ne didâr-ı bağa şanki hâr

1772. Harf ü şureti sözü terk et 'âşıkâ

Bu evçi terk it müşşahib ol bañâ

1773. Ol demi kim anlamamışdı halîl

Ol demi kim bilmemişdi Cebra'il

1774. Ol demi kim itdi ademden nihân

Sana diyem anı ey sırrı cihân

1775. Ol nefes k'urmadı andan 'İsî dem

Gayret-i haqq biz siz urmaz anı hem

1776. Bir lügatde oldı çok eşbâb-ı nefy
Ben ki ma' d umum benim bî-zât u nefy
1777. Varlığı yoklukda buldum ben gedâ
Varlığı yoklukda pes itdim fedâ
1778. Kullarının kuludur cümle sahân
Olmuşunun olmuş cümle cihân
1779. Padişahlar pestlerinin pestidir
Halk cümle mestlerinin mestidir
1780. Kuşlara şayyad olur ol şikâr
Tâ ki onları ider şayyad kenâr
1781. Cân ile 'uşşâkı ister dilberân
Cümle ma' şûkân şikâr-ı 'âşikân
1782. Kim 'âşığı göresin ma' şûk bil
Oldurur ma' şûk u' âşık ey halîl
1783. Teşneler şu ister ise bî-gümân
Âb-ı hod ' âlemde ister teşne gân
1784. Çünkü ol 'âşıkdurur sen sâkin ol
Sen kulâğ ol çün kulâğın çeker ol
1785. Bend eyle çünkü seyl ola revân
Yohsa rüsvây u hârâb oldı cihân

1786. Bane ne ğam olsa virâne cihân
Kim oldu virânedede genc-i nihân
1787. Ğark-ı hağ ister ki ola ğarğter
Mevc-i bağr-i cân gibi zir u zeber
1788. Altımı deryâ bil üstümü güzel
Oğumu kağkanımı anıñ ecel
1789. Vesveseyle pârelenmişsin dilâ
Zevkı bilesin belâdan özge tâ
1790. Ger muradıñda şükür zevkı ola
Bî-murâdı ğod murâd dil-rûbâ
1791. Yıldızdır kân-behâ-yı yüz hilâl
‘Âlemin kanın dökerse ol helâl

63 B

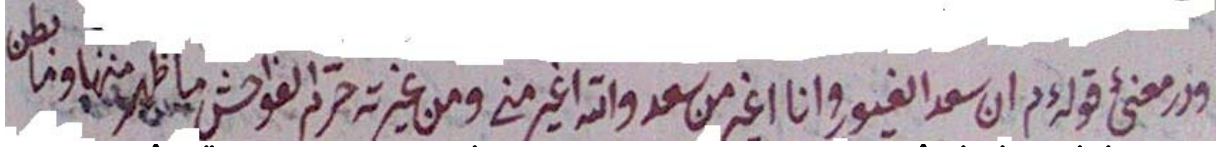
“ İLK İKİ BEYİT SİLİNİMİŞ “

1792. İstedim göñlünü yârin râz ile
Ol bâhâne itdi baña nâz ile
1793. Didim olmuş ğarğ-ı ‘ağl u cân saña
Didi var git oğuma efsûn baña
1794. Bilmezim ne fikr idersiñ anı ben
Çünkü iki gözle gördiñ devi sen

1795. Ey girân cân h r g rdin y ri sen
Kim ucuz aldundı anı c mleden
1796. Her ki ucuz alır ucuz virir ol
Gevhere itmek virir tıfl-ı k'ol
1797. Garķım ol  aŗka kim anda  ark-ı leb
Evvelin ve aŗirinin  aŗkı heb
1798. Bunu m cmel didim itmedim bey n
Yoŗsa hem ifh m yanar hem zeb n
1799. Ben ki leb diyem v  leb dery  olur
Ben ki l -diyem mur d ill  olur
1800.  atluluŗumdan y zime ekŗisi heb
S zimin  okluŗudur Őamta sebeb
1801.  atluŗumuz iki   lemede t 
Ekŗilik perdesi altında  al 
1802. Her  ulaŗa girmeye bu s z bu dem
Nice y z sırr-ı led nden bir direm

ہرچہ از راه واملکہ کہفان حرف وچہ ایمان • ہرچہ از دست دورافچہ زشت ان نقش وچہ پرتیا

 E ZIBA NA Ş VE  E ZIBA NA Ş-U  E EPN . YAN  HER NE İLE K  RAH-I
 A KDAN G RU KALASIN NE FAR I VAR OL  ARF N GER İM N İMİŞ GER
K F R İMİŞ VE HER NE İLE K  DOSTDAN IR K OLASIN NE FAR I VAR OL
NA ŞIN GEREK ZİŞT OLMUŞ GEREK ZİB 

RESÛL-Û EKREM ‘ ALEYHİSSELAM BUYURUR VE OL HÂDİS-İ ŞERİFİN
TEFSİRİNDEDİR Kİ TAĞKİK SA‘D ZİYÂDE GAYRET- ŞÂĞİBİDİR VE BEN
GAYRETLİYİM VE ALLAH U TE‘ ALA BENDEN DAHA GAYRETLİDİR VE ALLAH
TE‘ ALANIN GAYRETİNDENDİR Kİ FEVÂHİŞ Ü KABAĞİNİN ÂŞİKÂRA VE
GIZLISIN ĖARAM EYLEMİŞTİR.

1803. Cümle ‘ âlem oldu anın çün gayur
Gayret-i ĖaĖk cümleden itdi ‘ ubur.
1804. Cân gibidir ĖaĖk çü Ėalıbdır cihân
Kemlik eylik Ėalıba cândan hemân
1805. Kimin oldu Ėiblesi miğrâb-ı ‘ ayn
Gitmek ‘ imân cânibine oldu şeyn
1806. Kim ki ola padişaha came-dâr
Ana şahîçün ticaret ‘ ayb u ‘ âr
1807. Her kim ola pâdişâha hem-nişin
Ana eşik üzre oturmak ‘ ânîñ
1808. Kime elin öptürürse pâdişâh
Ol ayağın öpmek isterse günâh
1809. Ayağ üzere baş ĖomaĖ dilâ
Ana gore oldu bu Ėıdmet ĖaĖâ

1810. Ğayret-i haşem ider ana pâdişah
Görmüş iken şoşuya şanî' ola
1811. Gayret-i hařķ fi'l-mesel bağday hemân
Gayret-i insane güyâ kim şamân
1812. Aşlını ğayretleriñ haşdan olan biliñ
Gayret-i insân fir'avdan şılın
1813. Terk idüb şerhin bunuñ şeşva idem
On gönüllü yâr cevrinden derem
1814. Eglerim zira ana hoş nâleler
İki 'âlemden gam u nâle diler
1815. Acı acı anladır destân-ı yâr
Çün değilim hem-dem-i mestan-ı yâr
1816. Nice olmam şebb gibi bî rûz ben
Görmedim çün ruy-ı rûz-efrûz ben.

64. A

1817. Nâ- hořu hoş cânımâ anıñ dilâ
Yâr diler ne cânımâ cânım fedâ
1818. Kendü renc ü derdime ben 'âşıkım

Şâh-ı ferdim çünkü hoşnud şadıkım.

1819. Ğam tozın sürme idem gözüme tâ

İki gözüm deñizi âgu tola

1820. Anıñ için halkın ağladığı yaş

Yaş şanma incidür ey hâ'ce taş

1821. Cân-ı cânımdan şikâyet eylerim

Eylemen şekvâ rivâyet eylerim

1822. Dir gönül kim olmuşum rencide-ten

Bu nifâkından iderem hânde ben

1823. Toğrılık it toğruların fahri sen

Ey ki sen şadr u çapun eşigi ben

1824. Şadr u eşik ma' nada yakındadır

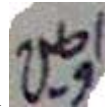
Sen ben olmaz anda kim yâr andadur

1825. Ey ki cânı sen denîden kurtulân

Erde vü' âvretde lañife-i rûh olân

1826. 'Âvret erçün bir ola sensiñ hemin

Çünkü ne birler mañu ola sensiñ

1827. Bu ben ü biz sözlerin düzmek neden

Nerd-i hıdmet oynuyâsın tâ ki sen

1828. Bu ben ü sen giru hem bir cân olur
‘ Âkıbet müştâğrağ-ı cânân olur.
1829. Heb bu var ey emr-i kün gel baña sen
Ey münezzeh kııl u kâl ü gelmede sen
1830. Seni bu cismâni göz görmek muhâl
Handeni vü nâleñi etmek hayâl
1831. Gülmek ü gam kaydına düşen gönül
Olmaz anı görmege lâyıķ oğul
1832. Ol ki ol kayd-ı ğam u ya hânedür
Ol bu iki ‘âriyetle zindedir
1833. Bağ-ı sebz ü ‘aşka yok hadd ü kenâr
Anda var şâdi vü gamdan hoş semar
1834. Bu iki hâletten ‘âşıklık ûlû
Yok baharı yok hazanı sebz hû
1835. Vir zekât-i hüsnüñi ey hûb-rû
Şerha şerha cân şerhin vir giru
1836. Gazme-i ğammazdan idüb nazâr
Cânıma kodı yine bir dağ-ı ter
1837. Kanımı döksün helâl olsun o yâr

Ben helâl iderem ol ider firâr

1838. İstemezseñ ehl-i derdin nâlesin

Göñlüne niçün dökersin gam hemin

1839. Ey ki her göz kim o maşrıktan toğar

Çü şade buldı seni hürşid var

1840. Yine virirsen bahâne bana yâ

Ey şeker dudaklar yine yok bahâ

1841. Ey ki sensin köhne dehre yeñi cân

Bu ten-i bî cânndan işit figân

1842. Terk idüp Allah için gül şerhını

Eyle gülden devr-i bulbul şerhını

1843. Şâdi vü gamdan degildir cûşumuz

Hem hayâl ü vehm şanma cûşumuz

1844. Gayrî bir hâlet olur nadir o hâl

Münkir olma sen ki qadir-i zül celâl

1845. Hâlet-i insândan itme sen kıyâs

Cûd u ihsân içre eyleme esâs

1846. Cevr ü ihsân şâdi vü gam-ı hadiş durur

Bunlar ölür haqq buna varisdurur

1847. Şubhı oldı şubha ey peşt ü penâh
Ol hüsameddine gayr-i özü hâ
1848. ‘Özr-hâh-ı ‘aql-ı kül ü cân sen
Cân-ı cân şu‘le-i mercân sen
1849. Tığdı nûr-ı şubhı biz vaqt-i şabağ
Heb senin nurından olmağ mest-i râğ
1850. Bize itdi câm-ı ‘ışkın bül-‘aceb
Bâde kimdir ki bize bize vire tarab
1851. Cüşade bâde fakir-i cüşumuz
Çarğ gerdişte gedâyı hüşumuz
1852. Bâde bizden mest biz andan degil
Cism bizden hest biz andan degil
1853. Gûyiya biz arı kalıblar çü mum
Hâne hâne arı qalıplar çü mûm

HÂ‘CE-İ TÂCİR YİNE HİKÂYESİNE RÜCÛ‘ DUR

1854. Bir dükenmez bağışdır dikim baña
Noldu ol eyü kişinin hâli tâ
1855. Ha‘ce âteşde ider âh u enin
Yüz perişânlıqla böyle dir hemin.

64. B

1856. Geh tenâküz geh naz u gen niyâz

Gah sevda-yı haqikat geh mecâz

1857. Garğ olur âdem cân çekişür

Her ota elin uzadur yapışur

1858. Kim tutar elim diyu vaqt-i ecel

Havf-ı cân ile urur ayak el

1859. Bu perişânlık Hüdâya sevgilu

Yok yire çalışmak uyhu da eyu

1860. İşsiz olmaya o şah-ı bî-zevâl

Nâle hasta olmıyandan özge hâl

1861. Anın çün didi rahman ey oğul

*Küllî yevmin hüve fi şe'n*¹⁰⁸ey oğul

1862. Sen bu yolda çalış u diriş dedem

Bir nefes olunca ğâfil olma hem

1863. Şoñ nefesde ki dem-i âhir ola

Pes 'inâyet sâna şahib-i sır ola

1864. Her kişinin yine çalışa cânı

Cânı şâhı görür işidir anı

**OL MERD-I TÂCİR TÛTÛYI ÖLDİ DIYU KAFESDEN TAŞRA ATMASI VE OL ÖLMÜŞ
TÛTÛNIN UÇMASI BEYÂNINDADIR**

¹⁰⁸O Hergün (her an) bir iştedir. (Rahman, 29)

1865. Atti bundan soñra tûtîyi hemân
Uçdı tûtî itdi bir şahı mekân
1866. Ölü tûtî öyle perrân eyledi
Şarqdan şân-ı şems seyrân eyledi
1867. Hañce hayrân oldı kuşuñ qârına
Vaqıf oldı tûtînin esrârına
1868. Kaldırıp başını didi tûtîyâ
Bizi hâlinden haberdâr it ki ta
1869. Netdi ol anda ki sen oldun ‘ilm
Bizi yakdın eyledin bir mekr kim
1870. Didi ol fi‘l ile nuşh itdi baña
Kim gülüb açılma itme hoş sedâ
1871. Zira âvâzın seni bend eyledi
Kendin ölü gösterib pend eyledi
1872. Ey olan güyâ-yı bezm-i ‘âm u haş
Bencileyin ol ki bulasın halâş
1873. Dâne olursan düşürüb kuşlar yir
Gonca olursan o şâqiler koparır
1874. Dâneyi gizle ser-a-ser dâm ola

Goncayı gizle giyah-1 tam ola

1875. Kim mezâda vire hüsün ey feta

Yüz kazâ yüz kor o kişiden yaña

1876. Hışmlar gözler hasedler bî me^ç al

Başına döküle müşkden şû- missal

1877. Anı yırtarlar hasedle düşmenân

Vaqtini yağma iderler dostân

1878. Bu bahâr u seyr bilmeyen hemin

Ne bilur bu rûzigârın kıymetin

1879. Hıfz-ı lütf-ı haqqa eyle ilticâ

Dökdi ervâh üzre nice biñ^ç atâ

1880. Bulasın tâ bir penâh özge penâh

Âteş ile şû ola saña sipâh

1881. Nuḥâ Musaya deñizler yâr idi

Anların düşmenine qahhar idi

1882. Âteş-i İbrahim çün oldu hisar haqqâ

Geldi Nemrudun dilinden dūd u nâr

1883. İtmedi mi dâ^ç Yaḥyayı taleb

Qaşd idenler ana taş itdi heb

1884. Didi ey Yaħya baña kaç gel ki sen
Tâ penâh olam saña şimşirden

ṬŪṬÎNIN ĤAĤCE-İ TÂCİRE VEDA‘İTMESİ VE UÇMASI BEYANINDADIR

1885. Ṭŭṭî virdi ĥaĥceye nush tamâm
Şoñra didi elveda‘ saña selâm

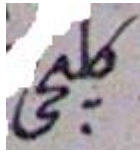
1886. Ĥaĥce didi var amân Allah’ta ol
Şimdi gösterdin baña bir iki tûl

1887. Ĥaĥce didi ey bu baña pend-i nişab
Ṭŭtayım anıñ yolın bu yol şevâb

1888. Ṭŭṭîden cânım ola mı kem
Cân eyu izli gerekdir ey dedem

ĤALĤIN TA‘ZİMİNİŇ ZARARI VE BARMAĞ İLE GÖSTERİLMENİN ZARARI BEYÂNINDADIR

1889. Ten kafes şeklinde oldu cânâ ĥâr

gitdi

aldatmakta yâr

1890. Dir ki bu hemrâz oldum ben saña
Dir ki o enbâz oldum ben saña

1891. Dir ki bu yokdur senin gibi vücûd

Sendedir fazl u cemâl ihsân u cûd

1892. Ol biri dir heb seniñdir ka'inât

Cânımız senden ider kesb-i hayât

65. A

1893. Halkı görür kendüne olmuş esir

Kibr ile gitdi elinden ol faqir

1894. Bilmez ol kendü gibi nice begin

Şû içene itdi şeytân-ı lâ' in

1895. İltifât-ı halk şirin loğmadır

Andan az ye ki âteş ekin loğmadır

1896. Âteşi gizlu şafâsı âşikâr

Tütünü şoñra çıkar ey hâk-sâr

1897. Dime kim ol medhe aldanmam şağın

İzlerim medhi tãma' dandır hemin

1898. Medh eden ger hicv iderse âşikâr

Nice günler gönlü yaqar o nâr

1899. Niye hicv itdü günü bildüñ ' ayân

K'itdügü ümid-i dil itdi ziyân

1900. Ol eşer qalur diliñde çok zâmân

Var bu hâlet-i medhde it imtiñân

1901. Nice günler ol eşer bâki alur
Mâye'i kibr u gurûr cân olur
1902. İyü görünür ki atludur medh
Kim görünür acıdır zirâ ki adeh
1903. Acı ma' cûn gibidir adeh ey civân
Acusu alur dilde çok zamân
1904. Ger yisen elva şafâsı tiz geçer
Bu anın gibi müdâm itmez eşer
1905. Zâhira gider eşer alur nihân
Zıddı zıddıyla bilürsin ey civân
1906. Gizlü te'siri şeker gibi hemin
Nişter ister bir çâpândır ba' d-hîn
1907. Nefs olur medhiyle firva'un-ı kebir
Nefsini or eyle olmasın emir
1908. Bende ola hemvâre şulţân olmasın
Zâhm bî-tûb gibi çevgân olmasın
1909. Yosa çün almaya bu luţf u cemâl
Senden ol kişilere gelir melâl¹⁰⁹
1910. Ol cemâ' at ki saña virir riv¹¹⁰
Görelere çün seni dirler işte dîv

¹⁰⁹ Derkenarda yazılmıştır

¹¹⁰ Bir sonraki sayfada derkenara yazılmış

1911. Cümlesi dir seni gorse taşra git
Baş kaldırdı kabirden ölmüş it¹¹¹
1912. Tâze oğlâna qorlar ki nâm
Anı hîle ile iderler şad-dâm
1913. Çünkü saqlata bir nâmlıkla o
‘Âr ider şeytân dimez ki noldu bu
1914. Adem oldum sen erdikden la‘in
Hem yiler hem tâtıdır şahba-yı kîn
1915. Çünkü şeytân huyı ola saña yâr
Pes kaçır senden la‘în nâ-bekâr
1916. Dâmeniñe yapısın meddahlar
Heb kaçırılar böyle olursın eger¹¹²

**MAŞA‘ ALLAH K’AN HADİŞİN TEFSİRİDİR YA‘Nİ ALLAH TE‘ALÂNIN DİLEDİĞİ
OLUR**

1917. Heb dedigün kin bu yolda ey feta
Hiç çün olmazsa ‘inâyet-i hûdâ
1918. Olmayınca ‘avn-ı haqq haşân-ı haqq
Ger melek ise olur kıra varak

¹¹¹ Derkenara yazılmış

¹¹²“ kaçırılar böyle” ifadesini müellif bir alt satırdaki mısraın üzerine sıkıştırarak yazmış

1919. Ey Hûda fazlın seniñ hâcet revâ
Kimseyi seniñle yâd olmaz revâ
1920. Bu kadar irşâdı itdin sen ‘atâ
‘Âybımız örttüñ bunuñla ey Hûdâ
1921. Eyledin bir kaçre ‘ilm evvel ‘atâ
Anı deryâna ülüştür şâniyâ
1922. ‘İlmden bir kaçre itdiñ câna hâş
Anı hâk-i ten hevâdan it halâs
1923. Andan ol yirler anı hasf ide
Andan ol yeller anı neşf ide¹¹³
1924. Neşf iderse yeller ey kâdir-i Hûdâ
Anı anlardan olursun bî-çerâ
1925. Kaçre yire düşse olsa yâ hevâ
Kudretin gencinden olur mu rehâ
1926. Ger ‘adem yâ nûr-ı ‘adem içre gide
Gel desen ana başın ayağ ide
1927. Nice biñ zıdd zıddını efnâ ider
Yine Hükümñ anları taşra çeker
1928. Bil ‘ademlerden vücûda her zamân

¹¹³ Sayfada “Andan ol yeller ide neşf anı” şeklinde yazılmıştı vez,n gereği düzeltili.

Gelmededir kervân ber kervân

1929. Her gice hüd fikirler hem ‘akıllar
Ol dürrün deryâda maḥv olur gider

1930. Gıru vaḳt-ı şubḥ ol Allahiyân
Bâş ururlar deñizden çün mâhiyân

1931. Nice dâl yapraḳ ḥazân vaḳti yine
Bozulub gitdi ölüm deryâsına

1932. Mâtem idüb ḳarga pes giydi siyâh
Ol yeşillige ider gülşende âh

65.B

1933. Gelicek ḥaḳdan girü furḳan ana
Ey ‘adem vir yidugin giru baña

1934. Yidugini giru vir ey mevt sen
Otdan ve yapraḳdan ve otluḳdan

1935. Bir nefes gel ‘aḳla gardaş gör ‘ayân
Sende de vardır bahar ile ḥazân

1936. Taze vü ter gör gönül baḡın hemin
Ṭolu gonca serv ü gül hem yâsemin

1937. Çoḳluḡundan yapraḡın gizlendi dâl
Keşret-i gülden nihân şaḫra cibâl

1938. Heb bu sözler ki dedim ‘ akl-i küllün
Buyudur o bağ-ı serv ü sünbülün
1939. Buyı gül gördiñ mi olmaz anda gül
Cûş-ı mil gördüñ mi olmaz anda mil
1940. Sâna kulavız u rehberdir koğu
Cennet u kevsere ister seni bu
1941. Koğu nurani ider gözi yüzi
Kođudan açıldı Ya‘ kubiñ gözü
1942. Gözi çirkin koku kim bî-nür ider
Büy-ı Yûsûf gözleri mesrûr ider
1943. Çünkü Yûsûf olmadıñ Ya‘ kûb ol
Ağla anın gibi pûr-aşûb ol
1944. Diñle kim didi Hakîm Ğaznevî
Bulaman eski vücuduñda nevi
1945. Yüz gereğdir gül gibi kim ide nâz
Yoğise hüsn olma bed-hu et niyâz
1946. Çirkin olur yüzi çirkin itse nâz
Sahtdür görmez göze derd-i dirâz
1947. Eyleme Yûsûf önünde hüsn ü nâz

İt niyâz u âh-ı Ya' kubî tırâz

1948. Tûfî olman ma' nasî oldu niyâz

Ol niyâz u fakrde ol ehl-i râz

1949. Tâ bir 'iysi-dem seni zinde ide

Kendü gibi hûb u ferhûnde ide

1950. Hiç bahâr ile yeşersin mi hacir

Hâk olursan dürlü dürlü gül biter

1951. Nice yeller taş iden güyâ hemân

Tecrübe için ğubâr ol bir zamân

**PİR-İ CENGİ HİKÂYESİDİR Kİ FAĞRINDAN ALLAH İÇÜN MEZARLARDA CENG
ÇALAR İDİ HAZRETİ 'ÖMER RADİALLAHU HAMD ZAMÂN-I ŞERİFLERİNDE**

1952. Anı işitdiñ ki zamân ' Ömerde

Var idi bir ceng-i şaşrak dede

1953. Bülbül avazından eylerdi ' aceb

Hoş şadasından yüz olur bir tarab

1954. Bezemişti nağmesi her meclisi

Çoparır idi kıyâmetler sesi

1955. Şanki İsrâfildi ses itse hemân

Ölülerin cismine gelurdi cân

1956. Olmuş İsrâfile yâr-ı hemnişin
Fil kınadlanur işitse nağmesin
1957. Urur İsrâfil birgün nâlesin
Cân virir çürük bedenlere hemin
1958. Dilde ider nâğmeler hem enbiyâ
Tâlibe virir hayât-ı bî-bahâ
1959. Bî haber bu nağmelerden gûş-ı hiss
Kim sitemden gûş-ı hiss olmuş necis
1960. Adem işitmez periniñ nağmesin
Kim periniñ esrârına yoğdur yakın
1961. Bu cihân dengin o name ey ha'ce
Nağme-i dil bu ikisinden yüce
1962. Ki peri ü âdemi zindânıdır
Her ikisi bende-i nâdânıdır
1963. *Ma'şer ü-cinni* oğu rahmândan
*Testati u tenfizûyu*¹¹⁴anla sen
1964. Enbiyâ gönlünde olân nağmeler
Evvelâ der ey yoğ eczâ-yı beşer

¹¹⁴ Eu cin ve insanoğlu topluluğ! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse geçin, fakat bir kudret olmadıkça geçemezsiniz.(Rahman, 33)

1965. Bu ' ademden baş kırtarmağ ehem
Bir yaña atub hayâl ü vehm hem

1966. Ey bu ' âlemde çürük evdanınız
Bitmedi toğmadı bâkî cânıñız

1967. Dirsem ol nağmelerin bir şemmesin
Dahmelerden bâş urur cânlar hemin

1968. Tut kulağ ol nağmelerde dūr yoğ
Saña nağle lîk anı destûr yoğ

1969. Evliyâ bil oldı İsrâfil var
Kim ölüye ider anlar cân nişâr

1970. Qabr-i tenden olmuş olan kesleri
Kefeninden çıkarırlar nefsleri

66. A

1971. Der bu ses ğayrı şadâlardan cüdâ
Kim diriltmek kâr-ı avâz-ı Hüdâ

1972. Biz ölüb olduğ fenâ ender-fenâ
Geldi avâz-ı Hüdâ bulduğ beğâ

1973. Aşıkâra gizlu avâz-ı Hüdâ
Meryeme virdigüni virir saña

1974. Ey bu post altında olanlar fenâ

Giru gelin dostdan geldi nidâ

1975. Ol şadâyı muṭlaḳa Allâh didi

Gerçe ‘ Abdullah boğazından idi

1976. Didi oña ki diliñ göziñ benim

Hem rıza hem hışm ve hem özün benim

1977. Yürü bî-semi‘ -i bî-yübsirdesin

Serde sensin belki şâhib-i serdesen

1978. Sen benim olub viresiñ baş u cân

Ben daḫi senin olurum bî-gümân

1979. Sana direm gâh sen gâhî benim

Her ne dirsem âfitâb-ı rûşenim

1980. Ƙanḳı mişkâta verem bir dem ziyâ

Nice biñ müşkiller andan ḫal ola

1981. Bir Ƙaranu ki olmya güneşle dūr

Bir nefesimizle olur maḫs-ı nūr

1982. Âdeme esmâ yı gösterdi Hüdâ

Gayrilere andan oldu rû-nümâ

1983. Nuru andan al ya ḫod damdan al

Bâdeyi destiden al yâ ḫumdan al

1984. Ol kapağ küpe ulaşıktır tamâm
Ol kapağ senin gibi olmaz şâd-kâm

1985. Göre ne devlet nebi dirmi Resûl
Dağı şu ki gördi nebi göreni ol

1986. Bir çerâğ alsa şem' den nur u tâb
Anı gören şem' i gördi bî-hicâb

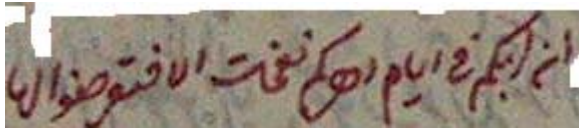
1987. Yüz çerâğa naql olunsa ol ziyâ
Aşlı gördi sonra kin gören şehâ

1988. Nûr oldın dilersen anı al
Şem' i cândan al dilersen bir me' al

1989. İstersen gör çerâğ-ı evveli
İster isen ahiri gör ey velî

OL HADİS-İ ŞERİFİN BEYÂNINDADIR Kİ RESÛL-İ EKREM ' ALEYHİS-SELATU

VESSELAM BUYURUR Kİ

**YANİ RABBİNİZİN ÖMRÜNÜZ GÜNLERİNDE GÜZEL RAYİHÂLAR VARDIR. GAFİL
OLMAN ONDAN HİSSEDAR OLMAGA SA' EDİN**

1990. Didi Peygâmbere nice eltaf çok
Günler içre virmede size sebağ

1991. Tutunuz bu vakte akl u gûşunuz

Böyle eltafi kapasız ta ki siz

1992. Nefha geldi sizi gördi gitti ol

Kimi dilediyse cân-baş itdi ol

1993. Bir daği gelur bu nefhe hazır ol

Çalma andan daği giru zâkir ol

1994. Buldı andan cân nâr-ı âteş kişi

Mürde cân hem buldı andan cümbüşü

1995. Cân-ı âteş buldı andan inîfâ

Mürde geydi hem beğâsından kabâ

1996. Bundan olur cümbüş-i tûbâ ‘âm

Cümbüş-i halk gibi değil bu hırâm

1997. Bu düşeydi yire göge kırkıdan

Zühreleri şu olurdı ol zamân

1998. Bilesin ne bu dem-i bî-müntehâ

Oku fâ-beyn-i *En yeħmilnehâ*¹¹⁵

1999. Ne idi *Eşfâknâ minhâ*¹¹⁶ ey civân

Çorkıdan olmasa dağın kalbi kân

2000. Dün gice el virdi nice ma‘ ni âh

¹¹⁵ Biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk. Onu yüklenmekten kaçındılar ve korktular. Onu insan yükledi.
(Ahzâb, 72)

¹¹⁶ Aynı ayet (Ahzâb, 72)

Geldi bir kaç loğma oldu sedd-i râh

2001. Loğma için habs ola loğmân-gîrî

Vaqt-i loğmandır sen ey loğma yüri

2002. Heb bu ğam tâsa olur bir loğmadan

Çıkarın Loğmanın eliñden diken

2003. Yok anın elinde diken gönle hem

Hırstdan yok sizde temyiz ey dedem

2004. Gördiğin hürmayı sen anla diken

Kâti nâr gör görmedigin idesin

2005. Cânı loğmânın hüdâ gülzarı ola

Ayağında hastalık harı nola

2006. Bir devedir bu cesed kim yir diken

Bir Muhammed zattır ana binen

2007. Ey deve arķanda bir denk-gülñihân

Ėoķusundan bitmede yüz gülistân

66. B

2008. Sen muğeylana idersin meyl sen

Nice bir gül düşersen hârdan

2009. Bu taleble her yâna devr eyleyen

Nice bir dirseñ bu Gülşen kande sen

2010. Ayağından çıkmadıkça bu diken
Göz karanlık idemezsin seyr sen
2011. ‘Âleme şıgmayan adem bî-tamâm
Bir diken ucunda olur ol nihân
2012. Muştafa geldi bula bir hem nefes
Söyle baña ey Humeyrâ söyle pes
2013. Ey humeyrâ âteşe kıo na‘ lı sen
Ola na‘ liñden la‘ l-gûn- beden
2014. Bu humeyrâ lafzı te‘ niz oldu cân
Aña da didi mü‘ ennes-i ‘ alimân
2015. Lîk te‘ niz eylemez cânâ ziyân
Rûha merdûzen şerik olmaz ‘ ayân
2016. Bu mü‘ ennesden müzekkerden şerif
Degil o cân kıurıdan yaştan lañif
2017. Bu degil ol cân gûyiyâ nândan
Kah semire kah âriqlaya beden
2018. Hoş ider hoşdır dañi ‘ ayn-ı hoşı
Olmayın hoş hoş olur mı ey mürteşi
2019. Sen şekerden tatlu olduñsa hemân
Gâhi olur ol şeker senden nihân

2020. Kimi sekir itse te'sir-i vefâ
Pes şeker olur mu sükkerden cüdâ
2021. Balsa 'âşık kendüden hamr-i rahîk
'Aql anda maḥy olur maḥy ey refîk
2022. 'Aql-ı cüz'i münkir-i 'aşk-ı Hûdâ
Gösterir gerçe ki şahib sır olâ
2023. Zirek u dâna veli olmânı dilâ
Devirir olmazsa mülk maḥy u fena
2024. Gerçe sözde işde olur yârimiz
Hale gelsen bilmez ammâ k'arımız
2025. Maḥu olur çün varın itmedi fenâ
Ṭav'an olmazsa olur kerhen dilâ
2026. Cân-ı kâmidir nidası ḥod kemâl
Muştafa dirdi eriḥnâ yâ bilâl
2027. Ey Bilâl eyle şada ki yücesin
Cânına nefḥ etdigim enfâsdan
2028. Ademi ol demdi med-hûş eyleyen
Yedi gök ehli bî-hûş eyleyen
2029. Bî-hod itdi Aḥmedi ol şuret az

Leyle-i ta'vîz fevk oldu namâz

2030. Uyğudan kaldırmadı bâşın resûl

Tâ güneş kuşluk yerine geldi ol

2031. Ol arûs ögünde ol gice tamâm

Dest-bûs itdiler aşhab-ı 'izâm

2032. 'Âşğ u cân ikisinde pinhân u ğayb

Ger 'arûs ıtlâk idersem itme 'ayb

2033. Söylemezdim yâr olsaydı melûl

Bir nefes hem virse mühlet bana ol

2034. Lik der söyle ki 'ayb olmaz bañâ

Bu degil ola takaza-yı қаза

2035. 'Ayb gören kişiye olur mu 'ayb

Ğayb görsün mi olanlar can ğayb

2036. Halka nisbetle olur 'ayb u kusûr

Hakka nisbetle degildir 'ayb-ı zûr

2037. Hakka nisbet hikmet olur küfür hem

Bize nisbet itseñ âfet-i derd u ğam

2038. Yüz hezle cem' ola bir 'ayb eger

Ol nebât içre çöpe beñzer meger

2039. Ey kesân yeksân çekerler bî-gümân

Her biri zirâ ki oldu cism u cân

2040. Ulular idi bunu itme hilâf

Cism-i pakân oldu gayre cân-ı şâf

2041. Nefesleri naqışları sözleri

Cân-ı muflâk oldu cümle özleri

2042. Anlara düşmen olanıñ cânı cism

Tavulda ziyâd oyunu gibi ism

2043. Toprağa qarışdı anlar oldu hâk

Bunlar amma toza düşdi oldu pâk

2044. Ol nemekden emlâh oldu Muştafa

Ol haberden efsah aldı Muştafa

2045. Bu nemek miras-ı bâkîdir kamû

Seng ile varışân it cüst u cû

2046. Oturur önünde önüñ yok belî

Var önüñ on fikir ider cân yok velî

2047. O kim ardım var dirisen bî-kân

Bend-i cisme bağlasun mahrum u cân

67. A

2048. Vaşf-ı tendir ard u önalçak yüce

Bî cihettir cân-ı rûşen ey h̄ace

2049. Nûr-ı pâk şehden aç gözüñ şehâ

Añlama kûteh nazarlar gibi tâ

2050. Sen sen isen gelmede şâdi vü gâm

Çanı ol ki ardı olmayan ‘adem

2051. Gün yağmırlıdır yüri var tâ beşeb

Bunı yağmır şanma bu bârân-ı reteb

**HAZRET-İ ‘ÂİŞE ŞİDDİKA HAZRETDEN ŞORDUGIDUR YA RESÛLU’LLAH SİZ BU
GÜN FİRARLIGA GETÜRDÜĞÜNÜZDE YAĞMUR YAĞDI VE ‘ACEB MÜBÂREK
LİBASİÑİZ ISLANMAMIŞ VE RESÛL-İ EKREMİN ‘ÂİŞE’YE CEVABIDIR**

2052. Makbereye gitti birgün Muştafâ

Dostlarından bir cenâzeyle dilâ

2053. Toldurub qabrini topraqla hemân

Virdi yir altında ana taze cân

2054. Bu ağaçlar adem oğlu gûyiyâ

Hakdan el kaldırub eyler du‘â

2055. Halka iderler işâret-i kesir

Çulağı olan kişi olur habir

2056. Yaprak elle daldan dille ‘ayân

Toprağın gönlünde kin eyler beyân

2057. Şuya dalmış bahriyeler gibi bular
Kah olur tãvus olur geh kırga vãr
2058. Bunları kışın ider mahbûs hãkı
Kırgalar iken ider tãvus hãkı
2059. Kışda virir bunlara gerçe memãt
Yãzĩn amma ki virir yaprak hayãt
2060. Mũnkerãn dirler ki bu ‘ãlem kãdĩm
Pes niçe dirũz ki yarattı kerĩm
2061. ĩnkãra kũrlık dil-i ‘uşşãkda
Hãkı bitũrdi bağ ũ bostãn ey dede
2062. Dilde her biri bir gũl ki kıoğa bĩ-gũmãn
Şũyler ol gũl setr-i gũlzarı ‘ayan
2063. Mũnkerãn rağmına anlardan kıoğu
‘ãlemiĩn etrafına gider kãmũ
2064. Buy-ı gũlden bokbũceđi mũnkerãn
Tavula dũymez ya yufkı mağz u cãn
2065. Eylemişler kendũlerin şũ‘ le garkı
Hiç bakmazlar ne bu lem‘ a bu berkı
2066. Gũz uğurlarlar ki yokdur çeşm-i cãn

Göz odur ki göre bir cây-ı âmân

2067. Mağbereden çünkü döndi Muştafa

Geldi kim şiddıkaya hem-râz olâ

2068. ‘Âişe gördi yüzün çün Aħmediñ

Ɔodı yüzine elin ol emcedin

2069. Şarığına yüzine giysüsine

Tâyakasına göğsüne bazusına

2070. Didi Peyğamber ne ararsın ana

Didi kim yağdı bugün yâğmur şehâ

2071. Ararım eş vâbıñı idüb taleb

Görürüm ıslânmamışsın ne ‘aceb

2072. Ne Ɔodıñdı didi başıña Resûl

Başıma Ɔodum ridânı didi ol

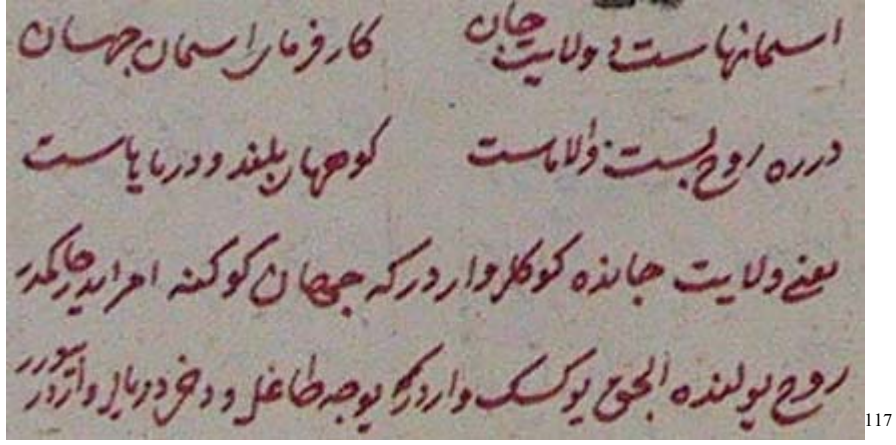
2073. Didi kim anın için ey pâk ceyb

Sana gösterdi Hûda barân-ı gayb

2074. Ol bu yağmurdan dökildi ey ‘ari

Ğayridir buludu başka gökleri

HAKÎM SENÂYİ KUDİSSE SIRRI HUNUÑ İKİ BEYT-İ ŞERİFİNİÑ TERFİSİDİR Kİ
BEYÂN OLUNUR

YA‘Nİ VELAYET-İ CÂNDÂ GÖKLER VARDIR Kİ CİHÂN GÖKİNE EMİR İDER
ḤÂKİMDİR RUH YOLUNDA ALCAK YÜKSEK VARDIR Kİ YÜCE TAĞLAR VE
DAḤİ DERYÂLAR VARDIR BUYURUR.

2075. Buludu yağmurı ğaybîñ ğayridir
Gögide güneşi daḥi iridir
2076. Görmez anı kimse illâ evliyâ
Ğayriyer şekkde ki da‘im ḥalk̄ ola
2077. Bir maṭar var baĝa virir taze cân
Bir maṭar var gülşeni eyler ḥazân
2078. Nef‘i yaz yağmurınıñ olur ‘aceb
Semmedür güz yağmırı bostâna heb

¹¹⁷ Asumanhâ est dola yest cân

Ḷâr ferma-yı âsuman-i cihân

Derde rûh-ı best ola hest

Gevher-i bülend u derya hest

2079. Ol bahar yağmırını ider size zâr
Bu hazân yağmırını ider târ u mâr

2080. Böyledir kış yeller ve hem afitâb
Heb tefâvüt üzeredir añla cevâb

67. B

2081. Ğaybda da var böyle enva' ı kesir
Hem ziyân hem fayda renc-i kebir

2082. Bu dem abdaldan olur ol bahar
Cân u dilden biter andan sebze-zâr

2083. Ağaca yaz yağmırını ider eşer
Anların nefisleri eyvâye ser

2084. Kâlsa bir yerde kuru ağaç eger
Cân yelinden bilme anı ey püser

2085. Esdi yıl eyledi qarın aşikâr
Cânı olan anı itdi ihtiyâr

**OL HADİS-İ ŞERİFİN MA'NASINDADIR Kİ RESÛL-ULLAH 'ALEYHİS-SELÂM
BUYURUR Kİ EVVEL-İ BAHARIN SOVUGU İLE İNÂYETLENMEK Kİ OL
AGAÇLARA İTDİĞİ BEDENLERİNÜZE İDER VE GÜZ ŞOVGUNDAN KAÇAN ZİRA
TAHKİK OL AGAÇLARA NE İDERSE BEDENLERİNİZE DAHİ ANI İDER**

2086. Yaz şovuğundan didi kim Muştafâ
Görde gözi örtme göz ey asfiyâ

2087. Kim ider cân göze ol rûzigâr
Anı kim ağaçlara ider bahar
2088. Lîk idüñ güz sovuğundan hazer
Anı ider size kim bağa ider
2089. Raviler pes zâhirine gitdiler
Hem bu şûretle kanâ‘at itdiler
2090. Bi-ğaberdir cânndan pes ol gürûh
Görmediler k’anı görüb tağ u kûh
2091. Hâk katında ol hazân nefis ü hevâ
‘Aql u cân oldu bahar ile beğâ
2092. Var ise bir ‘aql-i cüz’i sende ger
Tâlib ol iste bir ‘aql-ı kâmil er
2093. Ta o külden cüz’in ola kül müdâm
‘Aql –ı küll nefis üzre ola bend-i tâm
2094. Cüz’i vü kül ol külden oldu âşikâr
‘Aql olur pes bâdeden mest u figâr
2095. Bu olur tev’ili kim enfas-ı pâk
Oldı güya kim bahar-ı berç ü tâk
2096. Kâti vü yumuşak kelâm-i evliyâ
Örtme ten kim diniñe nafi‘ola

2097. Serd diye yumuşak diye hoş tüt hemin

Ta şovukdan ısıdan kırtulasın

2098. Germi serdidür bahar-ı zindegi

Maye’i sıdk u yakın benдеgi

2099. Zira andan diridir bostân-ı cân

Bu cevâhirden tolu ‘ummân-ı cân

2100. ‘Âkılin gönlüne olur nice ğam

Bağ-ı dilden bir hâlâl olursa kem

‘ÂİŞE’NİN RESÛLU’LLÂH HÂZRETİNDEN SÛAL İTMESİNE BUGÛN YAGMUR

SIRRI NE İDİ VALLAHU’L-‘ÂLEM

2101. Mefhâr-ı kevneyne şiddıka didi

Bu yağan yağmurda hikmet ne idi

2102. Bu ‘aceb bârân-ı rahmet mi idi

Kibriya mı idi nıķmet mi idi

2103. Bu eltaf-ı baharidenmidir

Yoħsa güz afat-ı taridenmidir

2104. Didi teskîn-i ğam için ol yağar

Kim müşibetden o kim kıalbe toğar

2105. Adem ol âteşte kıalsaydı eger

Çok fenâ vü nakşa düşerdi beşer

2106. Bu cihân virân olurdu ol zamân

Çurtulurdu hırşdan halk-ı cihân

2107. Bu cihânın direği gaflet dürür

‘ Akl olmak ‘ âleme afet dürür

2108. Ol cihândandır ‘ akl çün ol hemân

Gâlib olsa pest olur heb bu cihân

2109. Hırş karanû yâ güneşdir ‘ akl-ı cân

‘ Akıl şu güya ki kirdir bu cihân

2110. Ol cihândan az sezer bunda meded

Tâ cihanda eger diye hırş u hâsed

2111. Çok sezer ise eger kim feyz u gayb

Ne hüner kıala bu ‘ âlemde ne ‘ ayb

2112. Buna yok had ibtidâya gel hemân

Merd-i Muṭrib kışşasın eyle beyân

PİR-İ ÇENGİNİN HİKÂYESİNİN BAĞIYYESİ VE ANIN HALÂŞI BEYÂNINDADIR

VALLAHÛ-‘ ALEM

2113. Halk o muṭribden olurdu pür- târab

Bitirirdi avazı halat-ı ‘ aceb

2114. Murğ-1 dil-perrân olurdu itse nidâ
‘ Âklı-1 cân hayrân olurdu itse şadâ

2115. Çünkü ‘ömri geçdi öldi çengi pir
‘ Aczle oldu bâz-cân-1 pişşegîr

68. A

2116. Olmuş idi küp gibi arçası ham
Pâldem idi gözi üzre çaşı hem

2117. Güzel avazı anıñ olmışdı bed
İ‘ tibâr etmezdi ana bir ahad

2118. Reşk-i zühre olan ol ra‘ nâ nevâ
Bir koca eşek sesiydi gûyiyâ

2119. Kağı ma‘ muredir olmya harâb
Kağı sağıfı gördiñ olmaya türâb

2120. Ancağ âvaz-1 veliye yok fütûr
K’olur anlarıñ deminden nefh-i şûr

2121. Bir gönül kim diller andan cümle mest
Bir fenâ kim andan olur cümle hest

2122. Kehrubay-1 fikr her âvaz o dur
Lezzet-i ilhâm u vahy u râz odur

2123. Çünkü muṭrib oldu böyle şeyḫ u pîr
Oldı bir kerdeye muḥtâc u fakîr
2124. Didi virdin ‘ömr u mühlet tâ-kese
Eylediñ elṭaf-ı ilâhi ben ḥasa
2125. Olmuşum yetmiş yıl ‘işyân iktisâb
Kesmediñ İhsânıñ itmediñ ‘itab
2126. Yok bugün kesbim konuğum ben sana
Çünkü seniñçün çalarım ey ḥudâ
2127. Aldı çengin ele Allah diyerek
Gitdi kabristâna feryâd iderek
2128. Didi ḥaqqdan isterem ger peşin bahâ
Çün kimi eylüge tutar ol ḥudâ
2129. Çengini çok çaldı kadı yere baş
Çengi yaşdıķ itdi yatdı dökdi pâş
2130. Murğ-ı cânı uyıdı buldı ḥalâş
Çengilikden çengden oldu ḥalâş
2131. Zahmet-i tenden cihândan kurtulub
Sâde ‘âlem cân kazasını bulub
2132. Cânı onda ayarlayub idüb nevâ
Dirdi beni ḳosalar bunda nolâ

2133. Cânım oldu rahat-ı bağ u bahâr
Oldı bu sahrada lâlezâr
2134. Bunlara ayaksız kanatsızdır sefer
Hem yinür dişsiz dudaqsız her şeker
2135. Zikr ü fikrinde çü yok renç-i dimağ
Sâkinân çarh ile olmağda lâg
2136. Görmüşim gör ... ¹¹⁸bir cihân
Devşirir elsiz gül ü reyhân bu cân
2137. Murğ-ı bahri ğark-ı deryâ-yı ʿasel
Çeşme-i Eyüb-nûş u muğtesel
2138. Anda Eyüb ayağından başa dek
Rençden pâk oldı nûr-ı şark tek
2139. Mesnevi gökler gibi olsa ʿazîm
Şıgmıya bundan ana pes baʿz-ı nîm
2140. Kim bu vâsiʿ yerler ve gökler hemi
Varlıqdan pârelerdi gönülümü
2141. Bir cihân gördim uyukum içre ben
İnkışâfından açıldı bâl-ı ten

¹¹⁸ yazı silinmiş

2142. Bu cihânın yolu olsa aşikâr
Anda bir lahza kim eylerdi qarâr

2143. Emr-i haqq geldi ümidiñ kesme sen
Kir bulacaqdı ayağından diken

2144. Cân-ı çengi anda kalmağ istedi
Kim fezâ-yı rahmet ü ihsân idi

HATENİÑ HAZRET-İ 'ÖMER'E TAĞKİK DİMESİDİR Kİ ŞUKADAR ALTUN
BEYTÜ'L MÂLDEN OL KİMSEYE VİR Kİ FİRÂRİSTÂNDÂ UYUMUŞDUR
VALLAHU'L- TE' ALE A'LEM

2145. Virdi haqq bir uyku 'ömere o dem
Almadı uyğudan kendini hem

2146. Böyle bî vaqt uyğudan itdi 'aceb
Ėaybdan geldi bu vardır hük-m-i râb

2147. Uyudu gördi düşünde gûyuyâ
Cânına geldi hüdâdan bir nidâ

2148. Bir nidâdır ol ki aşl-ı her nidâ
Öldürir ancak nidâ bâķî- şadâ

2149. Türk ü kürd hem 'acem daği 'Arab
Anı añlarlar kulağsız cümle heb

2150. Bu ne sözdi Türk zengi hem 'acem

Bunı añlar taş ağaç toprak hem

2151. Her nefesde der elest ol Kirdigâr

Cevher u a' raz olurlar cümle vâ

2152. Ger beli gelmezse anlardan velî

Yoğdan anlar geldügi oldu bî

2153. Didim anı idi egler anı seng ü çöb

Diyeyim kışsa saña añla hû

68. B

HANNANE DİREGİNİÑ İNLEMESİ ÇÜNKİ RESÜLLU'LLÂHA MİMBER YAPDILAR
ZİRÂ CEMA' AT ÇOĞALDI VE DİDİLER Kİ VA' ZI ENBİYASINDA BİZ SENİÑ
MÜBÂREK YÜZİNİ GÖRMEZİZ VE RESUL VE SAHĖABENİÑ O NÂLEYİ İŞİTMESİ
VE RESULLU'LLÂHİN DİREGE AŞİKÂRE 'ALÂSINA SU'AL CEVABI BEYÂNINDIR

2154. Hicr-i Ahmedle hannane ol direk

İñledi ağladı ehl-i ' amel tek

2155. Meclis-i va' z ortasında rayigân

Andan agah oldu her pîr ü civân

2156. Kaldılar hayretde Aşhab-ı Resûl

Neden iñler bu direk bâ- ' arz u tûl

2157. Didi peygamber ne istersin sûtûn

Didi cânım firqatiñle oldu hûn

2158. Bana dayanur idiñ ¼odun beni
Mesned itdüñ minberi gördüm seni
2159. İster iseñ na¼l-i ¼urma ol eger
¼erk u ¼arb ehli yiye senden ¼emer
2160. Ya o  âlemde ide bir serv-i ahed
Tâ ter u tâze ¼alasin tâ ebed
2161. Didi anı isterem dâim alam
İ¼it ey ¼âfil a¼açdan olma kem
2162. Ol diregi gömdi yire ol emîn
¼a¼r ola adem gibi tâ yevm-i din
2163. Tâ bilesin kimi o¼uya ¼üdâ
Ol ki¼i egler cihân işin fedâ
2164. Her kime ola ¼üdâdan kâr u bâr
Buldı anda zev¼ itdi terk-i kâr
2165. Ana kim esrârdan yok ke¼ ü dâd
Eglemez ta¼dı¼ ide nâle cemâd
2166. Dilden itmez itse de ol ittifâk
Dimiyeler kim budır ehl-i nifâ¼
2167. Olmıyadı vâ¼ıfân emir-i kün
Ma¼v olur idi cihândan bu su¼en

2168. Niçe yüz biñ ehl-i taqlid-ü nişân
Bir yarım vehm anlara virdi gümân
2169. Zann ile taqlîd ü istidlâlleri
Zanla kayim cümle per u balleri
2170. Dirse şeytân anlara bir şebbe-ger
Cümle ol körler baş aşağı düşer
2171. Pây-ı istidlâl ağaçdır âşikâr
Hiç ağaç ayak olur mı pâyidâr
2172. Ancağ ol kûtb-ı zamân ehl-i nazâr
Kim vaqarından olur tağ-ı hire-ser
2173. Olur ‘âmâmîñ ayağı pes ‘âsâ
Baş aşağı düşmiye taş üzre tâ
2174. Ol bir atlu kim odur halka zafer
Oldır ehl-i dine şulţan-ı başar
2175. Pes ‘âsâ ile görür ‘âmâ yolu
Gözi açık adem penâhında velî
2176. Olmayaydı gözliler şehler eger
Müjde olırdı cemi‘ i körler
2177. Gelmez ekmek biçmek ‘âmâdan şehâ

Ne ticâret fâ'ide ne h od binâ

2178. Olmayaydı size ger efdaller

 ırılırdı c b-i istidl ller

2179. Bu   s  nedir kıyas ile delil

Ol   s yı size dirdi ol celfil

2180.   n   s  ola allet-i cenk u nefir

Ol   s  yıkır ey   m  f k r

2181. H k    s  virdi gele siz ona t 

Hısmıla sez ver deniz ana   s 

2182. K rler i inde ne i e geldi n z

Getiri n orta g ze g zciyi siz

2183. T t etegin kim ki virmi tir   s 

Bak neler g rmi dir  dem az   s 

2184. Mu   ciz t-1 Ahmed   M s  niger

Oldı   s  m r u direk aldı h ber

2185. M r-1   s  dan n le direkden hemin

Urmada be  kere nevbet behr-i din

2186. Yo sa ma   kul olsa idi bu meze

H cet olmazdı bu dengl  mu   cize

2187. ‘ Aqla uyanı ider ‘ âkil kabul
Mu‘ cizesiz ...¹¹⁹
2188. Bir tarîk-i mekr ya ma‘ kıli gör
Muqbiliñ gönlünde bu maqbuli gör
2189. Ademiden nitekim İblis u ded
Kâçdılar cezireye idüb hased
2190. Mu‘ cizât-ı enbiyâdan havfdan
Çekdi münkirler ot altına beden
2191. ‘ Arz-ı İslâm ile ta ‘ iş ide
İde sâlu suluğ ki bilinmeye bu
69. A
2192. Nitekim kalb aqçe ol nakd-ı tebâh
Yılduzı var hem var anda nâm-ı şâh
2193. Sözleri zâhirde tevhid-i Hüdâ
Başımı delüceli istemek dilâ
2194. Felsefeniñ zühresi yok dem ura
Dem urursa Hakk anı muhkem ura
2195. Eli ayağı cemâd-ı cânı meger
Her ne dirse ikisi fermân ber
2196. Dil ile gerçe ki töhmet itmede

¹¹⁹ Mısrâm geri kalan kısmı yoktur.

Eli ayağı şehâdet itmede

**HAZRET-İ ‘ALEYHİS-SELÂMIÑ MU‘CİZE İZHÂR İTMESİDİR Kİ EBU CEHİL
AYAGININ ALTINDAKİ UFAK TAŞLARI SÖZE GELÜP MUHAMMED ‘ALEYHİS-
SELÂMIN HAQQ PEYGAMBER OLMASINA ŞEHÂDET İTMESİDİR**

2197. Var idi Ebu Cehliñ avcunda hâcer

Didi ey Ahmed nedir bu vir hâber

2198. Ger Resûl isen ne avcumda nihân

Çün idersin gökteki razi beyân

2199. Diyeyim istersin anlardan hâber

Yağod anlar mı eylesün benden seyr

2200. (E) Bu Cehl didi ki bu nâdir olur

Didi Ahmed-i Hâqq bu ki kâdir olur

2201. Avcu içindeki her taş u seng

İtdiler cümle şehâdet bî direng

2202. Lâ ilâhe didi İllallâh be hem

Didiler Aħmed Resûlu’llah hem

2203. İşidince bunu Bû cehl-i La‘in

Taşları urub yire bâ hışm u kin

2204. Didi sâhir görmedim sen gibi ben

Sâhir anıñ bâşı-sen ser tacı sen

2205. Başına toprak ki ol kör ü la' in
Gözi şeytân idi anıñ hâk-bîn

PÎR-İ CENGİNİN KİŞŞASIN SIRRINA EMİRÜ-L MÜ'MÜNİN 'ÖMER-
HATİFDEN ÂVÂZ GELDİ DİYU HÂBER VİRMESİDİR

2206. Giri muṭrib ḫalini diñle tamâm
K'intizardan geldi ana 'acz-i tâm

2207. Geldi hatifden 'Ömere bir nidâ
Ḳulumuñ ḫacetlerini it revâ

2208. Bir ḳulum vardır ki ḫaş ve muḫterem
Var mezaristana aña it kerem

2209. Ey 'ömer ḳalk al zi-beytü'l-mâl 'âm
Avcuña ḳo yediyüz altun tamâm

2210. İlet aña anı di ey ihtiyâr
Bu ḳadar şimdi hele ma'zur var

2211. Sana bu miḳdar ibrişim be hâ
Ḫarç it anı dükeni çek gel banâ

2212. Heybetinden bu şadanın pes 'ömer
Şıçradı kâra bağladı kemer

2213. Pes mezaristâna yüz tıtdı ‘Ömer
Koltuğunda kise yeler devr ider
2214. Gezdi etrafı mezaristanı çok
Gördi pîrden gayrı anda kimse yok
2215. Bu değil dedi ne dolandı mîr
‘Âciz oldu ‘izzi yok illâ ki pîr
2216. Didi haqq buyurdu bir kulum ger o
Layık u şâfî u kütlü nîk hû
2217. Pîr-i çengi ola mı hâş-ı Hüdâ
Ne güzel sırr-ı pinhân habbe-zâ
2218. Yine dolaşdı kuburi pes ‘Ömer
Şayd arar aslân gibi ol zü-hüner
2219. Çün yakîn bildi ki yoqdır gayri pîr
Didi zûlmetde münevver dil-i kesir
2220. Geldi âdâb ile yanına ‘Ömer
Aksırub ‘Ömer uyandı pîr-ı ber
2221. ‘Ömer’i gördi te‘accüb itdi pîr
Gitmek ister lîk ditrer ol fakir
2222. Didi maḥfî dâd senden ey Hüdâ
Muḥtesib mi cengi-i pîre ceza

2223. Bağdı ol pîre ‘Ömer ol ihtiyâr
Görđi kim yüzi sararmış şerm-sâr
2224. Pes ‘Ömer didi ki benden kırğma sen
Sana getürdim Hüdâdan müjde ben
2225. Eyledi mevlâ seni medğ u şenâ
Tâ ‘Ömer i ‘âşık eyledi saña
2226. Öñüme otur benim ey pür-niyâz
Tâ ki gûşuna diyem iqbâl-i râz
2227. Hâğğ selâm eyledi şordı hâliñi
Renc u ğamdan nicedir aħvâliñi
2228. Birkaç altun işte ibrişim baha
Bunu ħarç eyle giru gel sen baña

69. B

2229. İşidicek ditredi pîr-i ħarâb
Elini çığnedi itdi ıztırâb
2230. Çağırub didi ki ey rabb-i başir
Pes hayadan eridi biçare pîr
2231. Çünkü çok ağladı hadden işitdi savğ
Cengi pire urdu kırdı itdi zevğ

2232. Sen hicâbım sen benim Allâhdan
Yolumu urdun benim şeh-rahdan
2233. Ey içen kânım benim heftâd-ı sâl
Ey yüzüm senden siyeh pîş-i kemâl
2234. Sâna maşûş ey Hüdâ luğf-ı vefâ
Ma^ç şiyetde geçmiş ^ç ömre kıl ^ç a tâ
2235. Virdi Haqq bir ^ç ömr her u vaqtî nevâl
Kimse anıñ kıymetiñ bilmek mu hâl
2236. Harç itdim ^ç ömrümi ben dem-be-dem
Cümle üfürdüm anı der zir u bem
2237. Ah maqam-ı perde-i evç ırak
Gitdi yâdımdan dem-i telh-i firâk
2238. Tizi-i kûçekden oldu sine çâk
Kurudu maşsulüm oldu dil-helâk
2239. Bu yigirmi dört maqâmdan âh vâh
Kârbân geçdi günüm oldu tebâh
2240. Ey Hüdâ feryâd nefsimden saña
Dâd-h^ç ahım yine nefsimdir baña
2241. Var mıdır bir kimse baña dâd ider

Ol ki benden bana aķrebdir meger

2242. Kim bu benlik bana andan her zamân

Gitse benlik anı görürdüm ‘ayân

2243. Sana ol kimse gibi kim vire zer

Kendüñe olmaz ana olur nazâr

2244. Böyle aĝlardı iderdi nâleler

Nice yıllık cürmün añardı meger

**HAZRET-İ ‘ÖMER PİR-i CENGİNİN NAZARIN MAKAM-I GİR YEDEN MAĶAM-I
İSTİĶRAKA DURDUĶINIÑ BEYÂNIDIR. ZİRÂ AĶLAMAĶ VARLIĶ
MAĶÂMINDANDIR İSTİĶRAĶ FENA ‘ÂLEMİNDENDİR MAĶLÛB OLAN FENÂDIR**

2245. Pes ‘Ömer didi ki zâr u âh vâh

Varlıĝından oldu aşâr u gûvâh

2246. Ol ki fâni ola rahî başkadır

Varlıĝın zira günâhı başkadır

2247. VarlıĶ olur añmadan maz‘i yi hem

Mazi-i müstaķbel hicâb haķķ dedem

2248. Bu ikisin âteşe yak tâbını

Olasın bundan boĝum boĝum cûyı

2249. Neyde boĝum olsa hemdâm olmiya

Ol leb u âvâza maķrem olmiya

2250. Çün tavaf itdiñ tavaf oldu ridâ
Eve geldin hem yine varlıkla yâ
2251. Ey haberleri Hüdâdan bî-haber
Tövben olmuşdır günâhından beter
2252. Ey geçmiş hâlden tövbe iden
Pes kaçan bundan idersin tevbe sen
2253. Kâh idersiñ bâng-ı zîri kıble sen
Gâh girye gâh zarı kıble sen
2254. Çün ‘ Ömer Ayine-i esrâr idi
Cân pır-i esrârdan bidâr idi
2255. Cân gibi bî-girye hem bî-ğandedir
Gitdi cânı ğayri cândan zindedir
2256. Geldi bir hayret egerkim ol zamân
Heb gözinden çıktdı arz u asumân
2257. Geldi bundan özge aña cüst u cû
Bilmezem ben sen bilirsiñ di ne o
2258. Bundan özge geldi aña kâl u hâl
Oldı ol ğarķ-ı cemâl-i zül-celâl
2259. Ola ğarķ olmadı ki kırtula tâ

Bilmez anı bahrdan ğayri ŧehâ

2260. Klden ‘aql cz’i vermezdi haber

Olmasaydı bu taċâzâlar eger

2261. Ćn teċâza bir teċâza iriŧr

Ol deniziñ mevci bunda iriŧr

2262. Bunda irdi kıŧŧası pîrin szi

Pîr u ħali perdeye ċekdi yzi

2263. Gft u ğdan pir silkdi damenin

Aĝzımızda ċaldı ba‘ z sz hemin

2264. Ol ŧafâ v zevk  ‘ıyŧ iċn

Nice yzbiñ cân fedâ olsa revâ

2265. Bîŧe’-i cânı ŧikâre ol toĝân

Cân-bâz ol hem ċ ħurŧîd-i cihân

2266. Bezl ider cânın ğneŧ ŧubĥ u mesâ

Boŧâlursa doldururlar dâ’imâ

70. A

2267. Cân-ı ŧabâh ey âfitâb-i ma‘ nevi

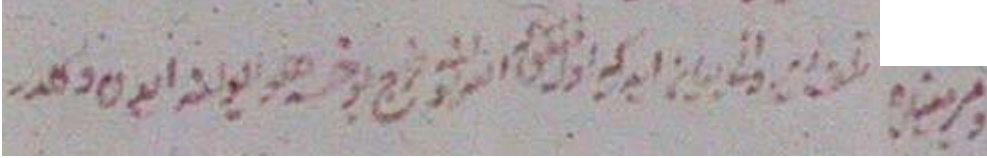
Gster eski ‘âlem tâ kim nevi

2268. Âdemiñ cisminde bu cân u revân

Gaybdan gelmekte ċn âb-ı revân

MELİKİŃ DU‘ASINIŃ TEFSİRİDİR Kİ HER GÜN HER ÇARSÛ BAŞINDA
NEVA İDÛB DİR Kİ ALLAH’IM .‘AŤA MÛNNEFİK.. HĀLŤA ALLAH’IM.YA‘Nİ
YARAB HER MĀLİNİ SAKLAMAYUB FUŤARAYA VİRDİRENLERE İVAŤ VİR VE
HER MĀLİNİ ŖAŤLAYUB FUŤARAYA VE

2269. Didi Peyğamber ki bend için saña

İki ferişte ider dâ'im nidâ

2270. Ey Hüdâ vir eşhiyâ-ya sen ğınna

Birine vir biñ ‘ivaž yüz biñ cezâ

2271. Ol ki virmez malını ŖaŤla hemân

Ana vir da‘im ziyân içre ziyân

2272. Virmeden ey virmek var ey hümâm

Mal haŤkı emr-i haŤka vir müdâm

2273. Ta ‘ivažlar vire niçe genç u kân

Kâfirândan olmaya sen râyigân

2274. İste bir vaşıldan emr-i HaŤk tâ

Emr-i HaŤk her dilde bulunmaz dilâ

2275. Ğaflet ehlin qorqudur qur'anda heb
K'anlarıñ ittifâkı hasret oldu heb

2276. Qavm-i Mekke çenk-i Peyğamberde ol
Şândılar qurbanları ola qabul

2277. Develer qurbân iderlerdi ki tâ
Ağmede ğâlîb ola ol eşkiyâ

2278. Yağı bir qul gibi kim ol 'adil ider
Mâl-ı şahî bâğıyâne bezl ider

2279. Böyle quluñ 'adl ü dâdi âşikâr
Yüz qarası oldu hem hışma medâr

2280. Qorqusundan dir anıñ çün müminiñ
Toğrı yola it hidâyet ey mu'în

2281. Bezl-i mâl ider sağıler her zamân
Bezl-i cân oldu sağı-yı 'âşikân

2282. Nân virirseñ haqqâ nân virir saña
Cân virirseñ Haqqâ cân virir saña

2283. Ki dökerse yaprağını bir çınâr
Yine virir aña yapraq Kirdigâr

2284. Qalmasa bezl eyle sen elinde mâl

Fazl-ı Hakk seni ider mi pâyi mâl

2285. Her kim ekse olur enbârı hetî

Mezra'asında olur amma behî

2286. Ol ki anbara kodu fa'eyledi

Pes havadiş sıçanı biti yedi

2287. Bu cihân fânî bekâda it taleb

Şûretiñ boş mu'iniñ ammâ behr-i râb

2288. Acı cânıñ tut kılıca bî-amân

Şoñra al deryâ gibi bir tatlu cân

2289. Bu kapuya olmadıñsa âşinâ

Diñle bir kışşa diyeyim ben saña

**OL BİR HALİFENİN KİŞŞASIDIR Kİ KEREMDE KENDÜ ZAMANINDA HATEM TÂİYİ
GEÇMİŞ İDİ VE NAZARIN TUTMAZ İDİ MA'NAYI BÎ-NAZİR İDİ VESSELÂM**

2290. Bir halife var idi Bağdadda

Hatemi kul itdi cûd u dâdda

2291. Cûd u ikram sancâğın kaldırmışdı o

Faqr u hâcet dünyadan gitmiş kamu

2292. Başışindendir deñiz uşdı şâf

Pes sehası gitmiş idi tâ-betâf

2293. ‘ Âlem-i hâke o ebr u âb idi
mazhar-i bahşayış-i vehhâb idi
2294. Bahr u kâna virdi cûda zelzele
Gelür idi her tarafından kâfile
2295. Kible’i hacât idi der vâzesi
Gitdi dehre cûdınıñ avâzesi
2296. Hem ‘ Acem hem Rum vehem Türk u ‘ Arab
Cûd u ihsânına itmişdi ‘ aceb
2297. Âb-ı hayvân idi hem bahr-ı kerem
Hayy ider andan ‘ Arab dâhi ‘ Acem

**BİR FAĞİR ‘ ARABIÑ KİŞŞASI VE HATUNUNUN FAĞİRLİK VE YOĞLUĞ SEBEBİ
İLE ERİ OLAN ‘ ARABIYLE MÂCERASINI BEYÂNDIR VALLÂHU TE‘ ALA ‘ ÂLEM
70. B**

2298. Kim çeker biz hemân fağr u sitem
Cümle ‘ âlem hoş ola biz pür elem
2299. İtmegimiz yok katık hod derd ü reşk
Bir dağımız yok şu gözden ağan eşk
2300. Hırkamız gündüzde tâb-ı âfitâb
Gice yorgân yaşdık oldu mâhtab
2301. Kırş-ı âyî şanmışuz biz kırs-ı nân
Göge uzatdık elimiz râyigân

2302. Fağrimizden geldi bizim fağra ‘âr
Gice gündüz rızkımızdır fikr ü kâr

2303. Bizden ürker âşinâ-yı bigâne heb
Sâmiri-veş ‘âkil ü divâne heb

2304. İstesem bir kimseden bir mercimek
Dir ki merk ü derd ye çekme emek

2305. Fağr-i evlâd-ı ‘arab cûd-u ğazâ
Sen ‘arabda güyyâ hıtt-ı hıttâ

2306. Ne ğaza olduk ğazasız biz helâk
Tığ-ı fağr itdi bizi hıd çak çak

2307. Ne ‘atâ oldı gedâlık bize kâr
Biz hevâda ideriz şekl-i şikâr

2308. Bir konuğ gelse eger ki ol benim
Uyuduğda comesini şoyarım

MÜRİD-İ MUHTÂCİN MU‘DE-İ VÜ MEZEVVİRE YED-İ MUHTAÇ OLMASI VE
ANLARI ŞEYH-İ MUHTEŞEM AŞL-I KÂMİL ZANN İDÜB VE NAKD U NES’İRİ
NUKDDEN VE HÂLİŞ GÜMÜŞİ KALB GÜMÜŞDEN FARĞ İTMESİ VE BİR BESTE Kİ
ŞÛRET UĞRISIDIR BİR RİŞTEDEN Kİ MUHLİSANDIR AÑLAMAMASI
BEYANINDADIR

2309. Anın için dediler erbâb-ı fen

Ehl-i ihsâna konuğ olmak ĥasen

2310. Sen aña olduñ mürid u mihmân

Ĥaşılın alur senin virmez amân

2311. Ol degil gâlib k'ide gâlib seni

Nur virmez tire ider ol deni

2312. Kendüde yoğ zerrece nûr-ı Ĥüdâ

Ĥayre nice vire ol nûr-ı ziyâ

2313. Gözi agrır ĥayre itdikte devâ

Göz taşu çeküb ider gözi fedâ

2314. Ĥâlimiz Fağr u 'inade de böyle pes

Bize konuğ olmasun bir ferd u kes

2315. Görmeyen on sene ĥađtı şuretâ

Gözin açsın bize bağsun da'imâ

2316. Zâhirimiz çün derûn-u müdde' i

Gönlü ĥara dili olmuş şa' şa' i

2317. Ne Ĥüdâdan bir ĥođu var ne eşer

Da' va idüb dir ki şitim Bü'l-beşer

2318. Nefsini göstermiş şeytân aña

Dir ki ebdâlim re'is-i evliyâ

2319. Çok kişi dervişlerin sözü çalar
Tâ anı âdem şana her nâmdâr
2320. Söze geldikde geçünür Bâ Yazid
‘Âr ider anın derûnundan yezid
2321. Nân u han-ı asumândan bî-nişân
İtmemiş ana hüdâ bir üstühvân
2322. Çağurub dir mün‘im ü âzâdeyim
Na‘ib-i hâkım halife-zâdeyim
2323. Eşşelâ ey sâde diller eşşelâ
İşte ni‘met yiyinüz doyunca tâ
2324. Va‘de’i ferdası halka nice sâl
Ol kapuda gayet ferdâ muhâl
2325. Çok zamân ister ki sır-ı ademi
Âşikâra ola eyusı kimi
2326. Genç mi divâr-ı cismin ati yâ
Beyt-i mâr u mur mı ya ejdehâ
2327. Çün bilendi ol diñlemiş bir vücûd
‘Ömr-i tâlib gitti bilinmiş ne sûd

ANIN BEYANINDADIR Kİ AZ VAKİ‘ OLUR Kİ BİR MÜRİD-İ ŞÂDİK BİR MÜDDE‘İ
MÜZZEVVİR MÜRŞİDE SIDK U İ‘TİNÂT İLE RİCA‘L-İLLAHDANDIR DEYÜ İRADET
Kuşağın bağı ve ol İ‘tikad ile bir maqama vasıl olur ki

2328. Az olur talib hulusında dede
Aña şeyhiñ kendi ola fâ‘ide

2329. Niyetiyle ol bulur ‘âli ta‘âm
Şeyhı cân şandı o cism itdi tamâm

2330. Gice itdi kıbleyi bir kes ricâ
Kıblesiz oldı ğazi pes revâ

71. A

2331. Müdde‘ iniñ қаht-ı cânı serdedir
Lik қаht-ı nân bize zahirdedir

ŞEYHİ OL MERTEBEYİ VAQ‘ ASINDA GÖREMEZ VE OL MÜRİD ŞU VE ÂTEŞ
ZARAR İLE MİHENK BİR ŞAĦİBÜ‘L- KİRAMA KİMSE OLUR ÂTEŞ U ŞU ŞEYHİNE
ZARAR İDER LAKİN ZİYADE AZ VAQİ‘ OLUR

2332. Müdde‘ i-veş müdde‘ i setri niçün
Cân çekişe yüz kodu bir ‘arz için

‘ARABINIŇ ZEVCİNE ŞABR İLE EMR EYLEMESİ VE ‘AVRETİNE ŞABIR VE
FAQRIN FAZİLETİNİ DİMESİDİR

2333. Didi ‘ Arabi ne sende bu taleb
Gitdi ‘ ömrün çoğu ne kaldı ‘ aceb
2334. Çoğa aza akıl eyler mi nazar
Sel gibi ikisi de tiz geçer
2335. Şaf olmuş sel ya hod tire rû
Söyleme andan ki bâkî değil o
2336. Bu cihânda nice biñ hayvân var
Kim derilür ‘ iş ider bi-kesb ü kâr
2337. Ögiñ da’im Hüdâ’ya şükr ider
Gice rızkıym yok deyu çekmez keder
2338. Hâmd u şükr eyler Hüdâya ‘ andelib
Kim viren sensin bize rısk ey mucîb
2339. Çün tufâna şâh elindendir ta‘âm
Cümleden ümidini kesdi tamâm
2340. Böyle tüt sözi sekkinden tâ bağıl
Hep ‘ iyâllillâh hâkık-ı ni‘ me’l mu’îl
2341. Sinemizdeki bu gamlar ne ki vâr
Böyledir bu öyledir odun su doğar
2342. Göğümüz kıran bu gamlar dasımız

Böyle bu öyledir o vesvasımız

2343. Hıstaniñ belki ölümdeñ pâredir
Pâresim sever kim olma çaredir

2344. Kaçmağ olmaz çünki cüz'i mevtden
Külü başıña dökerler añla sen

2345. Cüz'i merk olursa ki tatlu saña
Mevti dağı bil saña tatlu ola

2346. Hastalıklar oldu olmadan Resûl
Ol Resûlden yüz çevirme ey fuzûl

2347. Tatlu virilen olur acı deni
Tenine tapan iyletmez cânını

2348. Kaşımı kim kırdın eve çekseler
Belki semizin boğazlarlar meger

2349. Gice geçdi ey temur oldu şehir
Niçe bir efsane'i altun zir-ser

2350. Sen civân iken kana' at-ver iden
Tâleb-i zer oldın evvel zer iden

2351. Meyveli aşma niçün kâsid ola
Miyve vağı pişmeye fasid ola

2352. Miyveñ olmağ gerek idi tatlu heb

Sen muṭaf giru gitmek ʿ aceb

2353. Çiftimizsin çift gerekdir hem şıfat

Ta ki ḥaşıl ola cümle maslaḥat

2354. Çift olur çifte münâsib ser-be-ser

Mest u papuç çifte eyler nazar

2355. Papucuñ biri ayağa olsa ṭâr

İkisinde kariña olmaz medâr

2356. Kapının iki kanadı bir olur

Hiç olur mı kurdun eşi şir olur

2357. Deveye olur beraber her çuvâl

Biri ṭolı biri boş olmağ muḥal

2358. Ben kanaʿat içre olam dil-i kavi

Sen senaʿat içre olursun ceri

2359. Merd u kâniʿ ez sırr-ı ihlâş ı söz

Böyle dirdi ʿ avretine tâ beruz

AʿRABİNİN ʿ AVRETİ AʿRABİYE NAŞİḤAT EYLEMESİ DİR Kİ KENDÜ MAKAM-I
KIDEMİNDEN ZİYADE SÖZ SÖYLEME Kİ ḤAḤḤ TEʿALA “LEM TEḤULUN MÂLÂ
TEFʿALÜN” BUYURMIŞDIR YAʿNİ NİÇÜN İŞLEMEDİĞÜNİZ SÖYLERSİZ GERÇİ
MAKAM-I TEVEKKÜL DÜRÜSTDÜR ʿ ÂLİDİR LİKİN SENİN MAKAMIN DEĞİLDİR

VE BU KENDÜ MAKAM U MAĀAMLIGINDAN ‘ĀLĪ MÜNEVVERİ SÖYLEMEK TÂ

Kİ ZİYÂN İLE KİBR İNAN İNDALLAH OLUR MA‘NA ALLAH ĀATINDA

ĤİŞM U ĠAZAB BUNDAN GERİ ‘AZİM OLUR SİZİN DİMEÑİZ ŞOL ŞEYKİ

İŞLEMESİNİZ

2360. Ĥaykırub zen didi ey ‘ar ıssı er

ArtuĤ efsunuñ yimem toğrı Ĥaber

2361. Turrehat-ı da‘vet ve da‘vayı Ĥo

Giru naĤvet ü gavgayı Ĥo

2362. Niceye dek tımçuraĤ u kar u yâr

Kendü Ĥalin gör utan ey nâ-bekâr

2363. Kibi kim amma gedâdan daĤi kim

Came ıŖlâĤ Ĥaru Ŗavuk ruz-hem

71. B

2364. Nice bir da‘vi ne bûd bâd berût

Eye vi güyâ ki beyt-i ‘ankebût

2365. Canın aldı mı Ĥana‘atden ziya

Sen Ĥana‘at ismine olduñ rıza

2366. Didi PeyĖamber Ĥana‘at genc aĤi

Genc ü renç añladıñ sen daĤi

2367. Bu Ĥana‘atdir begim genc-i revân

Laf urma senge sensin renc-i cân

2368. İtme ğılzet dime baña çift sen

Ehl-i inşâfa olurum çift ben

2369. Mir u bedgen dem urursan cümle heb

Niçün içersiñ sekkiñ kıanıñ ‘ aceb

2370. Kelplerle bu kemik cengindesin sen

İçi boş ney gibi efkânın neden

2371. Bana bakma ħorlığla süst hem

Yoğsa ne varsa tamarında direm

2372. Kendü ‘ aqlın benden ey artuk gören

Nice gördin bu ben eksik ‘ aqlı sen

2373. Bize ğafil kıurd gibi şıçrama var

Seniñ ‘ aqlından ider mecnûn ‘ âr

2374. Çün senin ‘ aqlıñ ola ħalka ‘ ukal

Ol ılan aķrebdir ‘ aql olmaķ muĥal

2375. Ħaşm ola zılmüne meger ki Ħüdâ

Meger ‘ aqlın ola bizlerden cüdâ

2376. Hem ılan sen hem fûsuncu bu ‘ aceb

Margir u mârsın ‘ âr-i ‘ arab

2377. Kargâ bilse çirkin olduğun eger
Kar gibi ğamdan erirdi meger
2378. Bir kişi ılanda efsun okusa
Ol ılan da okusa efsun aña
2379. Olmasaydı dam ana efsun-ı mar
Ol fisun-ı mare olmazdı Şikâr
2380. Hırs-ı kesb ile fisûn ider hemân
Añlamaz efsun-ı mârı ol zamân
2381. Gafil olma ey fisunger der o mâr
Gör benim efsununmu oldum Şikâr
2382. İsm-i Haqq ile Şikâr etdiñ beni
Eylediñ rüsvey u bednâm u deni
2383. İsm-i Haqqdır bend u bağ olan saña
Nâm-ı haqqı dam itdiñ vay saña
2384. Senden alsun ismi Haqq dadım benim
Nâm-ı Haqqı virmişim cân u tenim
2385. Ya benim zağmımla cânıñ kan ola
Ya benim gibi yeriñ zindân olsa
2386. Zen bunuñ gibi yoğun sözle meger
Erine okudu nice nağmeler

ERİN ‘AVRETİNE NASİHAT EYLEMESİDİR Kİ FAĞIRLERE HÖR BAĞMA VE KÂR-I
HAĞKA KEMÂL-İ ZANLA BAĞ VE FAĞİR U FAĞIRLERE KENDÜ YOĞLUGUÑ
GÜMÂN VE HAYALLER İLE TA‘N EYLEME VALLAHU TA‘ALA ‘ALEM

2387. Didi ey zen zen misin yâ bü’l hazen

Fağr-ı fağı mdir başıma urmasen

2388. Mal-ı altun başa güyüya külâh

Kel olan eyler külâha pes penâh

2389. Ol ki ola erinde zülf-i mu‘teber

Çün külâhı giy de olur hıubter

2390. Oldı güyâ merd-i Hağğ nur-ı başar

Göz açık gerek ki ede ol nazar

2391. Şatar iken kulumı bende fūrüş

Çıkarır haftanı haftan ‘ayb-püş

2392. Hiç soyar mı ‘iysi olursa eger

Belki haftanla ana hile ider

2393. Dir ki kemden iyüden mağcûbdur

Şoysun anı ürker ol mahubdur

2394. Ha~ce batmış bağr-i ‘ayba tabe-güş

Malı vardır mal olur ʿ ayb- pûş

2395. ʿ Aybını görmez anın ʿ taliʿ beden
Ki ʿ tamamdır dilleri cemʿ eyleyen

2396. Dürr-ü cevher söyler ise bir fakir
Ne ʿ kulak tutar fakir u ne kebir

2397. ʿ Aqla sığmaz ʿ kâr-ı derviş ey püser
Eyleme dervişe sen egri nazar

2398. Mâl u mülki ʿ kodı ʿ çün dervişler
Ulu niʿ metlere buldılar ʿ zafer

2399. Çün ʿ Hüdâ ʿ âdildir ol ʿ adil ʿ Hüdâ
Eylemez dervişlere cevri u cefâ

2400. Birine vire nice mâl u menâl
Ol birin nâra ata ol zül-celâl

2401. Kim bu ʿ zannı iderse yağa nâr
Bir ʿ Hüdâdır dü-cihâmı itdi vâr

72. A

2402. Faqr-ı Faḥri şanma kim ola mecaz
Niçe biñ var anda gizli ʿ izz u nâz

2403. Bana laḳablar ʿ koduñ idüb ʿ gâzab
Yâr-gir mar-gir itdüñ laḳâb

2404. Çıkarırım dişini tutsam ılân
Tâ başın dögmekden olmaya ziyân
2405. Kim o diş ana   adû-yı cân u semm
Düşmeni bu   âlemde dost iderem
2406. Ben tama  la oğumam her giz fisûn
Eyledim ben hırş zirâ ser-nigûn
2407. Hâşali'l-lâh Halk için hırş ide cân
Var kana  atden gönülde bir cihân
2408. Armûd ağacında görürsün   ayân
İn aşağı ta ki kalmıya gümân
2409. Çünkü döndin döndi başın ey ulu
Hâneyi döner görürsün sensin o

ANIN BEYÂNINDADIR Kİ HER KESİN CÜNBUŞİ KENDÜ MAĞAMINDANDIR VE
HERKES KENDÜ DAİRE'İ-İ RÜCURUÑDAN GÖRDÜR MESELÂ GÖK ŞİŞE GÜNEŞİ
KÖK VE KIRMIZI ŞİŞE KIRMIZI GÖSTERİR ÇÜNKİ ŞİŞELERDE RENKLER
OLMIYA BEYAZ OLUR CÜMLE ŞİŞELERDEN OL TOĞRI SÖYLEYİCİ VE TOĞRI
GÖSTERİCİ OLUR VALLAHU   ALEM

2410. Aħmede didi ebu Cehl-i la  in
Yok beni Hâşimde zışt-i sencileyin
2411. Didi Aħmed aña toğrı söyledin

Haddi geçdiñ gerce toğrısın didiñ

2412. Didi şadık Aħmede ey afitâb

Sen ne şarkisin ne ğarbî- bî-sehâb

2413. Didi Aħmed rast didiñ ey ğariz

Ey bu dünyâdan olan pâk u temyiz

2414. Didi hazırlar ki ey şadr-ı verâ

Her iki zıdd nicesi toğrı ola

2415. Didi ben ayine-i pâkizeyem

Bende görür kendüsin Türk u ‘ Acem

2416. Sen tama‘ kâr eğledin ey zen beni

Zen gibi itme taħarrî ey seni

2417. Pes tama‘ gibi bu rahmetdir velî

Yok tama‘ burda ni‘ metdir velî

2418. Bir iki gün Fakrı eyle imtihân

Fakr içinde gör ğınna-yı bî-kerân

2419. Fağre şabır it ço melâli ey kiyâ

Kim bu fağr içindedir ‘ izz u ğinnâ

2420. Sirke şatma görünce biñ cân u bâl

Pes kanâ‘ atden ğariğ-i bağr-ı bâl

2421. Gör nice biñ acı çekmesin cânı sen
Gel şükl içinde gül gibi hasen
2422. Ey diriga sende olmasa kuşur
Şerh-ı dil cânımdan eylerdi zuhur
2423. Cân memesinde bu söz sevidir ‘ ayân
Emmeyince cûş idüb olmaz revân
2424. Müstemi‘ çün isteyüb teşne ola
Va‘ iz ölü ise söyliye dilâ
2425. Müstemi‘ çün taze ola bî-melâl
Sözde dilsuz ide yüz dille mekâl
2426. Gelse nâ-maḥrem kapıdan pes o dem
Perde de mestûr olur ehl-i ḥarem
2427. Gelse bir maḥrem zararsız içeru
Ana ol mestûre göstere rû
2428. Her neye kim ziyb u ziynet ideler
Gözlüler için ideler ey püser
2429. Ola mı avaz çenk u zir u bem
Bir kulaḫ için ki işitmez asem
2430. Yok yire ḥaḫḫ miske virmedi ḫoḫu
Hüsn içündür yok zükâm ola ne bu

2431. Çün semâ vü arzı Halk itdi şekür
Ortasında kodı niçe nâr u nur
2432. Adem u hayvana yir oldı mağar
Gökleri etdi melekke müsteğâr
2433. Hakiyân ehl-i semâya dil-figâr
Müşterisi her mekânıñ aşikâr
2434. Pes sen ey müstûre-i şahib- vefâ
Kendünü‘ amâ içün düzdün mü yâ
2435. ‘ Âlem incu ile çolsa ey habîb
Nideyim olmya çün saña naşîb
2436. Cengi yol urmağı ey zen eyle terk
Yoğsa beni terke kaçdın eyle berk
2437. Eyü kim cengine yoğ bende merâm
Kim bu göñlüm şuğlden ur ki müdâm

72. B

2438. Ebsem ol yoğsa iderim anı ben
Hanumanı terk iderim kal esen

‘ AVRET ERİNİÑ HA TIRINA Rİ‘ ÂYET VE SÖYLEDİĞİ SÖZDEN İSTİGFÂR
İTMESİDİR

2439. Gördi ‘ avret erini serkeş tamâm
Ağladı kim ağlamak ‘ avrete dâm
2440. Didi kim senden bunu itdim ümîd
Senden ümidim benim lütf-i mezîd
2441. Geldi zen yokluğ yolundan içerû
Didi hâkpây kim ey hub-rû
2442. Cism u cân her ne ki var seniñdir ol
Hükm-ü fermân heb seniñ red u kabul
2443. Gerçi bî-şabr idi faqr ile gönül
Seniñ için idi benim çün degil
2444. Sen benim derdime olmıştıñ tabîb
İstemem kim olasın sen bî-naşîb
2445. Cânıñ için bu degil benim için
Seniñ içüñdi bu nâle bu hanıñ
2446. Ben ki vallah senin çün olmusum
İsterem ben dâ'im ögüñde olam
2447. Kâşki cânım cânıña olsun fedâ
Cânıñ olsa canıma vaqıf nolâ
2448. Çünkü sen bana idersin böyle zann
Bana gerekmez bu cân u bu beden

2449. Toprak altun ve gümüşden ey baña

Çünkü sen benimle olasın şehâ

2450. Senge cân u dilde itmişdiñ vağan

Bu kadarla beni terk itmek neden

2451. Kudretiñ var beni terk itsen eger

Sen teberra eylesen cân 'özü ider

2452. Eş o vakte olmuş idim ben sana

Şanki bir büt sen tabir idüñ bana

2453. Kavlin uydu sana gönli toldı nûr

Yandı dir pişdi mi disen bir sürur

2454. Ispanağım ne pişirirseñ pişir

Tatlu yağod eşki çorba ile der

2455. Söyledimse küfr geldim dine ben

Mu' rız hükmiñe geldim cândan

2456. Bilmedim şahane huyıñı ğarîb

Önüñe küstâh sürdüm har-i 'acîb

2457. Çünkü 'afvüñdan senin yağıdım cerâğ

Tevbe itdim i' tiraza yok mesâğ

2458. Öñüñe kodum seniñ tığ-ı kefen

Boynum ur odum önüne başı ben

2459. Ayrılığdan bana eyleme kelâm

Ne dilersen it bunu itme merâm

2460. Sende gizlu ‘özt-h’ahım var benim

Sende bensiz bir penâhım var benim

2461. ‘Özt- ha’him sende hulkumdur şehâ

Ana dayanub gönül ider haâ

2462. Gizlü rahmet it bana ey hışm eyleyen

Kim seniñ hulkun eyü olur bâldan

2463. Derdi bu üslûbla lütf-u kelâm

Ağlamak tutdu bu ortada tamâm

2464. Hadden aşdı ağlamak hem pây-ı nây

Ağlamadan olmuşdı deler bây

2465. İtdi bir âteş bu yağmur aşikâr

Göglüne urdı o merdiñ bir şerâr

2466. Merd güzel yüzine olmuşdı esir

ulluk izhar ide zen ne olur fağır

2467. Ol ki girenden gögül lertzân ola

Niçe olur çün ol sana giryân ola

2468. Ol ki nazından dil u cân kân ola
Çün niyaz ide bu dil büryân ola
2469. Cevri anıñ kim ola dâm-şikâr
Özrümüz nedir çü ‘özür ide o yâr
2470. Zeynel-linnâs-i haqđır bezeyen ¹²⁰
Ol ki haqđ bezedi kurtulmağ neden
2471. Çünki üns içün yaratmışdır Hüdâ
Nicesi Havvâdan Adem kaç‘ ola
2472. Rüstem olsa Hamzadan olsa dilîr
‘Avretiniñ sözine olur esir
2473. Ol ki ‘âlim sözünün mesti idi
Söyleye ey ‘Âi’şe baña didi
2474. Âteş üzre şu olur ğâlib dede
Kıynadur âteş şu olsa zarfdâ
2475. Arasına girse bir çömlek nolâ
Yok idüb âteş şuyu eyler hevâ
2476. Zâhira her ‘avrete er ğalib olur
Bağıla mağlub kim ta‘lib olur

73. A

¹²⁰ Arapça ibare.

2477. Böyle haşîyet olur insanda
Pes muhabbet az olur hayvânda

“ BEYÂNINDADIR YA‘NÎ ‘AVRETLER ‘AĞIL ERLERE GALİB OLURLAR VE
CAHİL ERLER ‘AVRETLERE GALİB OLURLAR

2478. Didi kim Peygamber-i aḥir zamân
Geldi gâlib ‘âqilân üzre zamân

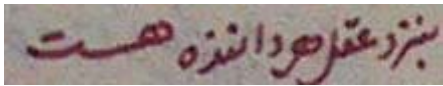
2479. Lîk cahiller zene gâlib olur
Anıñ çün kim ḳavi hârib olur

2480. Kim olarda az olur lütf u vedâd
Anlara hayvanlık olmuştur nihad

2481. Mihr ü rikḳat vasf-ı insani olur
Hışm u şehvet vaşf-ı hayvâni olur

2482. Pertev-i ḥaḳdır o ḥod ma‘ şuḳ deĝil
Güyyâ ḥalıḳdır ol maḥluḳ deĝil

MERD-İ ‘ARABİ TÂLEB-İ MA‘ YİŞETDEN ‘AVRATINIÑ İLTİMASINA KENDÜSİNİ
TESLİM İTMESİ VE ‘AVRETİN İ‘RAZINI İŞÂRET-İ ḤAḲḲ BİLMESİDİR

YA‘NÎ HER ‘ÂLİMİN ‘AĞL ḲATINDA BU ZAHİRDİR
Kİ HER DÜVENCİNİN DÖNDÜRÜCÜSÜ VARDIR

2483. Bu sözine nadim oldı şöyle şân

Kim dem aħirde zülme zâlimân

2484. Didi niçün haşm-ı cân cân olam

Cânımın başına debmeler urâm

2485. Çün kazanla kalur göz görmeden

Başı ayakdan seçemez ‘aql-ı fen

2486. Kendüsin yir çünki geçdi ol қаза

Perde yırtılmış görüb yırtar yaқа

2487. Didi merd aña peşimân olmuşum

Kâfir isem ger müselmân olmuşum

2488. Ben günâhkârım baña raħm eyle sen

Beni қoparma göğümден yerden

2489. Pîr kâfir çün peşimân ola ol

Çünkü ‘öзr idüb müslümân ola ol

2490. Hâzretiñ pür raħmet ve hem pür kerem

‘Âşıkındır hem vücûd u hem ‘adem

2491. ‘Âşıkı ol қибriyânıñ küfr-i imân

Bendesı ol kimyanıñ mest u cân

HAZRET-İ MUSA ‘ALEYHI’S-SELÂM DAĞI FIR‘AVN HER İKİSİ MUSAĐĐAR-I
MEŞİT İLAHİ OLMASI BEYÂNINDADIR NİTEKİM ZEHR Ü BÂ-ZEHR AĞİRİN NÛR-

I ZÜLMÂT U FIR'AVNÎN 'ALEYHÜ'L LA'NETE HALVETLE 'ARZI ŞİKEST
OLMAMAK İÇÜN MÜNACAÂT EYLEMESİDÜR

2492. Musa ve Fir'avn ma'nanîñ kavlı
Zâhirâ ol yolda ol yolusar belî
2493. Hâkķ önünde Musa gündüz inledi
Dün yârısı oldu Fir'avn aĭladı
2494. Kim bu ne gül gerdenimde ey Hüdâ
Olmasa ĭul ben dimezdim ben baña
2495. Ol ki Musâ'yı münevver eylediñ
Beni andan hem mükedder eylediñ
2496. Musâ'yı andan ki Meh-rû eylediñ
Cânımı andan siyeh-rû eylediñ
2497. Hiç olur mı yıldızım iden yüce
Çün fusûf ola nedir çare h'ace
2498. Nevbetim Sulţan ve rab çalındı ger
Ey tutıldık da çalarlar taşlar
2499. Halk urub ol tase ĭargâ ittiler
Ayı ol zahm ile rüsvay ittiler
2500. Ben ki fir'avnum halkdan vâ banâ
Zahm taş ol rabbil-'ala baña

2501. H̄ace daşuş ana ammâ hikmetiñ
Keseri yârar bu dağı san'atıñ
2502. Aşlar aña soñra bir şâh-ı 'acîb
Ġayri bu dağı kesüb eyler garîb
2503. Var mi dağa keserden hiç menâş
Şâh olur mı keserden hiç ħalâş
2504. Ol keserde kuvvetiñ çün rabbenâ
Togriyet egrimiz kerem it eyle H̄üdâ
2505. Giru kendüye didi fir'avn 'aceb
Rabbenâ dimez miyem ben cümle şeb
2506. H̄âk-i rumuzda olurum tenhada ben
Çün irem bu sâye ħun olmak neden
2507. K̄alb altun rengi olsa k̄ât olsa ger
Âteşe girse siye-rûdur o zer
2508. K̄alíbım k̄albimiñ seng ħükmünde dost
Olurum bir laħza iç bir laħza post
73. B
2509. Sebz olur ekin ol dise bekâ
Şaru olurum dise zişt ol şehâ
2510. Olurum bir dem kamer bir dem siyâh

Buna kim kâdir budur kâr alsa

2511. Hüküm kiü çevgânı önünde müdâm

Kâh mekânda yelerim kâh lâ-fi'âm

2512. Renksizlik kim ola renge esir

Musa Musa'ya ide cenk-i kesir

2513. Çünkü bî-rengi ola saña 'ayân

Şulh ide Fir'avn ile Musa hemân

2514. Ger bu nüktede gelürse bir su'âl

Renkden hâli olur mı kıl u kâl

2515. Bu 'aceb bu renk ol bî-renkden

Reng-i bî-renk ile cenk itmek neden

2516. Rûganın aşlına şu iken sebep

Şonra niçün zıd olur suya 'aceb

2517. Çünkü yoğrıldı şudan yağ oldu şâf

Niçün ider yağ ile şu ihtilâf

2518. Gül dikendendir diken gülden dilâ

Bu ikisinde nedir bu mâcera

2519. Yâd-ı güldür cenk bu hikmekdürür

Har satanlar cengi bir şan'atdürür

2520. Ne odur ne bu bu hayranlık dede

Mâl isterseñ ara virânedede

2521. Ol ki gencîne tevehhüm eyledin

O tevehhümden anı kim eyledin

2522. Rây u vehmini ‘imâret gibi bil

Genç ‘imâretde olur mı ey Hâlîl

2523. Pes ‘imâretle olur varlıkla cenk

Yokluğa varlıktan olur ‘âr u nenk

2524. Varlık itmez yokdan feryâd u zâr

Belki yok ider o vâre dâd u zâr

2525. Sen dime ben eylerim yokdan güriz

Yok kaçır senden yigirmi kez ‘aziz

2526. Zâhira kendüne okur ey seni

Red ider degnekle başından seni

2527. Baz güne na‘ldır bu ey Selîm

Bil ider fir‘avndan nefret kelîm

**EŞKİYÂNIN İKİ CİHÂDA MAHRUM OLMASINI BEYÂNINDADIR Kİ ŞAKİ
DÜNYÂDA VE AĞİRETE ZİYÂN EYLER**

2528. Bir tabi‘î i‘tikâd itmiş hemin

Gök yumurdaşarusı güyâ zemîn

2529. Didi bir sâ'il niçe kalur bu yir

Ortada gökler muhîf iken meger

2530. Bir aşılmış kandil âsâ bî-sebeb

Aşağı yukaru gitmiye ' acerb

2531. Ol tabi'î didi cezb eyler semâ

Şeş cihetden kim kalur pes ber hevâ

2532. Olsa mıknaşından bir kubbe-ger

Ahen anın ortasın eyler maşar

2533. Birisi didi çekmek gök laşif

Kendüye çeksün mi yiri pîr-ı kesif

2534. Belki def' eyler zemini asumân

Anın çün kaldı ortada hemân

2535. Red ider çün haşır ehl-i kemâl

Olur anıñ çün niçe fir'avn-ı zâl

2536. Def' ider pes bu cihân hem ol cihân

Çaldı ol yolsuzlar bî-în ü ân

2537. Baş çekersin evliyâdan bî-meşal

Senden anlar bil ki toğmuşdır melâl

2538. Keh-rûbaların iderlerse ‘ayân
Cezb iderler varlığın otun hemân
2539. Keh-rûbâların iderlerse hemân
Olasıñ teslîm iken tuğyân-ı cân
2540. Ancılayındır bu kim hayvanlık
Eylemiş anı esir-i insanlık
2541. Rütbe’i insânı dest-i evliyâ
Râm ider hayvan gibi hem ey kiyâ
2542. Didi Aḥmed kollarım tutub reşâd
Ḥalka cümle oḡı sen kıl ya ‘abâd
2543. Sen devesin deveci ‘aḡlın dedim
Seni çeker her taraḡa eyu kim
2544. ‘Aḡlın ‘aḡlı olıcak pes evliyâ
Cümle ḡalka devecidir güyiyâ
2545. Anlara ‘ibretle aḡır kıl nazâr
Nice biñ cânâ biri rehber yeter
2546. Ne kılavuz ne deveci añla sen
Belki bir gözdir görür şemsü’l-minen
2547. Baraḡa ḡalmış meḡdır gice cihân
Muntazırdır gündüze güne hemân

74. A

2548. Bir güneş kim işte zerrede nihân

Çozı bostanda saña şîr-i jiyân

2549. İşte bir deñiz şamân altında o

Olsa şaman ayağın bî-şebih-ko

2550. Şebih u zan olsa kalbiñle eger

Raḥmet-i ḥaḫdır beray-ı râh-ber

2551. Yalnız geldi cihâna her resûl

Yüz cihâna mâlik idi gizli ol

2552. ‘ Âlem-i Kübrâyı efsûsun Ḥüdâ

Bir kühen naḫş içre gösterdi saña

2553. Gördi eblehler anı ferd u za‘if

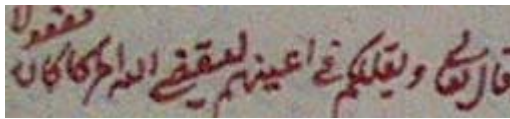
Ne za‘if olur olan şah-ı ḥarîf

2554. Didi ebleh çok degil bir kişi bu

Var ana kim ‘âḫîbet bin olmaz o

ḤAZRET-İ SALİḤ ‘ALEYHİS-SELÂMI VE DEVESİNİ ZÂHİR GÖZİ ḤAḫİR VE
ḤASMIN YOḔ GÖRMESİ BEYÂNINDADIR.ḤAḫḔ TE‘ALÂ BİR LEŞKERİ HELÂK-I
MURÂD EYLESE ANLARA ḤASIMLARIN ḤAḫİR U AZ GÖSTERİR TÂ Kİ ḤASIM-I

GÂLİB OLA

2555. Naḫe-i şaliḫ deve aydı şureti

Cehl ile sekirledi bir kavm anı

2556. Su için hasm oldılar ana o kavm

Nânkör u âbkör oldı bu kavm

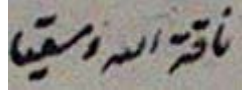
2557. Ol deve içerdi âb-cûy-u miğ

Âb-ı-ḥaḳḳı tutdılar ḥaḳdan diriğ

2558. Nâḳadir güyâ ki cism u şâliḥân

Bir puşu k'eyler o katl-i ḫalihân

2559. Oldılar derdiyle hâlek ol ümem

itdi hem

2560. İstedi pes şahne' -i ḳahr-ı Hüdâ

Bir deveye bir cihânı hûn behâ

2561. Ruḥu şalih bil teni naḳâ-mişâl

Tende faḳr u fâḳa cânda var visâl

2562. Ruḥ-ı şâliḥ âfeti eylemez ḳabul

Naḳaye zaḥm olur olmaz ruha ol

2563. Ruḥ olmaz ḳabil-i âzar-dûn

Nûr-ı Ḥaḳḳ olsun mı küffare zebûn

2564. Ḥaḳḳ anî çün ola şaḳḳ-ı cisme nihân

İncideler cismi ide imtiḫân

2565. Cism-i âzâr oldu âzâr-ı Hüdâ
Âb-ı cûya muttaşıl kübde ki mâ
2566. Cisme itmişdir ta' alluğ kim ilâh
Cümle ' âlem ideler ana penâh
2567. Kimse anlar göglüne bulmaz zâfer
Kim şadef görür zarar görmez gevher
2568. Evliyânîñ korsuñ ayağına baş
Rûh-ı şâlihle olursun h̄'ace-daş
2569. Didi şâlih çünki oldu bu hâsed
Hağdan irişi ' azab-ı bî-'aded
2570. Giru üç gün geçicek hağdan ' ayân
Gele bir âfet ki tuta üç nişân
2571. Cümle gözin yüziniñ rengi meger
Renk-i aher ola itdikde nazâr
2572. Pes ola evvelki gün çün zağferân
Ola ikincide güyâ erguvân
2573. Yüz göz üçüncü gün ola siyâh
Gele andan soñra pes kahr-ı ilâh
2574. Bu ' azaba benden istersen nişân

Taga oldu deve küçügi revân

2575. Tutar iseñiz ola çare yedid

Yoħsa kaçdı dâmdan murg-ı ümid

2576. Tutamadılar küçük oldu ba' yid

Gitdi taşlar içre oldu nâ-bedîd

2577. Şanki rûh-ı pâk idüb tenden 'âr

Eyledi ol cânib-i haķķa firâr

2578. Didi şaliħ oldu mübrim bu kazâ

Boynın urdı şahs-ı ümidin Hüdâ

2579. Bu gücük ne oldu tab' -ı evliyâ

İdiñiz añlara ihsân u 'aţâ

2580. Kurtulursuz söz gelse göñlü yerine

Yoħsa nev-mid olu ben ellerine

2581. Çün işitdiler va' idi münkeder

Gözlerin dikdiler olup müntazır

2582. Gördiler evvelki gün yüzleri zerd

İtdiler nevmîd olub ah-ı serd

2583. Kızaruub ikinci gün rûy u beden

Oldılar may'us ümid ü tevbeden

2584. Oldı üçünci günü yüzler siyâh
Hük-m-i şâlih râst oldı bî-sipâh

74. B

2585. Baş koyub kesdi ümidi cümlesi
Kuş gibi diz çökdiler kesüb sesi

2586. Getürüb kıuranda cibril-i emîn
Şerh idüb bu hâli didi *câsimî*¹²¹n

2587. Ol zamân diz çök saña ta' lim ola
Böyle diz çökmek olur havf u hayâ

2588. Oldılar heb zahm-ı kâhra muntazır
İtdi yok ol şehr-i kâhri muhtedir

2589. Geldi şâlih şehre halvetden giru
Gördi şehri dūd-ı nef t üzre kâmu

2590. Cüzleri işitdi eyler nâle
Gördi cânı gözleri kân şâyes döker

2591. Nefhâ var ammâ ki yok nevha ider
İşidüb gönüllerinden nâleler¹²²

2592. İşidüb şâlih bâña itdi hemîn
Eyledi ol kavm için ah u enîn

¹²¹ Araf 73-79. Burada “Câsimîn” kelimesi diz çökmek manasında bir hürmeti ifade ediyor.

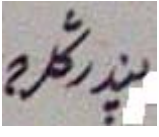
¹²² Sah kaydı: Bir önceki beytin yerine derkenarda yazılmış.

2593. Didi ey avm itdiñiz adan firâr
Sizden itdim aa girye ah u zâr

2594. a buyurdu Őabret bu cevre sen
Vir naşihat az aldı devirden

2595. Ben didim pendimi bend itdi cefâ
Pend sdim arttırır meyl u safâ

2596. Baña ol deñlü cefâlar itdiler

Tkdi Şîr meger

2597. a didi virdim saña Ltf-i tamâm
Ben senin zamıña merhemler oyâm

2598. Gk gibi gnlm Şâf itdi dâ
arımdan gitdi heb cevr ü cefâ

2599. Eyledim yine size pend-i diger
Niçe skker gibi emsâl u aber

2600. Tâze sz itdim Şekerden âşikâr
Sze sti ballı ılt itsem ne vâr

2601. Sizde zehr olurdu bu ltf u kelâm
Zehr ider fikr başdan ayaga tamâm

2602. Ğam ekem mi o Ğam olsun ser-nign

Ġam idüñiz bâña ey kıavm-i Ĥarûn

2603. Kimse ġam gitdi diyu eyler mi zâr

Baş kılın kim yolar

2604. Kendü kendüne didi ey neĥâ-ger

Nâle ki lâyıķ degildir bu nefer

2605. Toġrı kıurân okuyân geķ okuya

Zâlimine dil nice mahsun olsa

2606. Cân u dilinde giru buldı bâña

Geldi bir raĥmet sebebsiz pes ana

2607. Yaşına ĥayran olurdı ol vücûd

Bî-sebebdî kıatre'i deryâyı cûd

2608. ' Aķli ana dirdi bu girye neden

Layıķ-ı girih degil bu siĥre fen

2609. Ne bu girye işler ĥod heb vebâl

Kineleri ĥod sipâh-ı bed-fe'âl

2610. Paslı ve kıara ġöñülleri yamân

Dilleri şân zehr-i mâr idi hemân

2611. Nefsi dişleri seksâr ġüiyâ

' Aķrebe ġözleri aġızları câ

2612. Cenk ü istihzârına mı ağlamak

Sükr itdi anları maḥbûs-ı Ḥaḳ

2613. Elleri ayakları gözleri kenç

Silahları ḥıṣm ve hem gözleri keç

2614. Nakl u taḳlîd ile itmişler vifâḳ

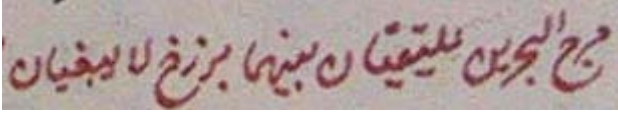
Rûy-ı pîr ‘ aḳla ḳomuşlar ayak

2615. İstemezler pir cümle pir-i ḥar

Heb riyâ işleri yoḳ Ḥaḳdan ḥaber

2616. Bendeler götürdi cennetden Ḥüdâ

Anlara gösterir ehl-i nârı tâ

AYETİ KERİMENİNİN MA‘NASINIŃ

BEYÂNIDIR YA‘Nİ ḤAḲḲ TE‘ALA İKİ DERYÂYI BİRİ ṬATLU VE BİRİ ACI
MUTTAŞŞIL AḲITDI LİKİN ALLAH SÜBHANEHU VE TE‘ALÂNIN KUDRETİ ḤACİS
VE ḤAİLDİR Kİ BİRİ BİRİNE ḲARIŞMAZLAR

2617. Baḳsan ehl-i nâr u cennet murtebit

Ortada hâ’il var itmez muḥtelit

2618. Ehl-i nâr u nûr itmiş iḥtilâf

Ortalarında ve velî var kûh-ı kâf

2619. Toprak altun ki anda eyler ihtilât
Ortalarında nice şâhra ribât
2620. Buncağ incü dizilcek mürtebit
Yolcular gibi k'olurlar muhtelif
2621. Naşf-i deryânîñ sükkerden tölüdür
Ta' mi tatlu rengi mehveş katludur
2622. Yarısı güyâ ki olmuş zehre mâl
Ta' mi acı rengi muzlim şanki nâr

75. A

2623. Birbiriyle cenk iderler taht-u evç
Güyya deryâdır olmuş mevç mevç
2624. Cenklere şûreti cism-i tengde
İhtilât-ı cân şulh u cenkde
2625. Şulh mevci doğuşursa ey fetâ
Kinelerden sineler olur rehâ
2626. Mevc-i cenk olur velî şekl-i digger
Sevgileri ider ol zir u zeber
2627. Sevgi acıyı ider tatlu oğul

Sevginiñ zirâ ki aşlı toğrı yol

2628. Tatlıyı kahr âciya çeker müdâm

Tatlı ile acı bir mi ey hümâm

2629. Tatlıyı acıyı görmez bu nazar

‘ Âķibet bîn ol göresin ey püser

2630. Çeşm-i ahir bîn görürse revâ

Çeşm-i ahir-bîn olur ‘ ayn-ı haķâ

2631. Çok şeker gibi leziz u tatlı vâr

Ol şeker içinde vardır zehr-i mâr

2632. Kõkusundan duvaranı ‘ âķilân

Ağzına aldıķda duyâr digerân

2633. Dudağı boğazı anı red ider

Gerçe dir şeytân yîñ itmek hâzer

2634. Boğazında bir nîk zâhir olur

Bedeninde bir nîk bahir olur

2635. Ol birini vaķt-i hacetde yaķar

Zevķi bir çeker dilin yare açar

2636. Niçe günden soñra birine koyar¹²³

Ol biri öldükde ķabr içre toyar

¹²³ günden sonra bitişik yazılmış

2637. abrde mhlet olursa b-ar
L-bd ider yemm-i maerde zuhr
2638. Her nebt u sekr u ehd-i cihn
Ana bir mhlet virir devr-i zamn
2639. Nice yl gemek gerek kim afitb
L l vire zeng-i ry- b u tb
2640. İki ide hal olur sebzevt
Yetiir bir yılda gl olur sebt
2641. Ann n didi H izz u Cell
Sure'i en'mda zikr-i ecel
2642. Her ili olsun ula iit nikat
N olsun idigin b- hayt
2643. b- hayvn de buna dime kelm
Khne ire yei cn gr mdm
2644. Dile bir nkte dai sen ey refi
Cn gibi gizlidir ol gyet dai
2645. Bir yir oldır kim olur yz zehr-i mr
Hın emir ile gyet ho-gvr
2646. Bir maalde zehir bir yirde dev

Bir maħalde küfr bir yerde revâ

2647. Gerçe anda olur ol câna zarar

Bunda geldikde olur dermân-u fer

2648. Kõoruğın şuyı olur ekşi vü lik

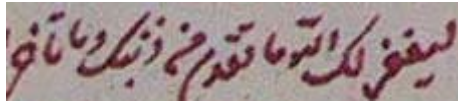
Üzüm olduğda olur tatlu vü nîk

2649. Şoñra küpde ħamr olub olur ħarâm

Sirke olduğda olur ni^c mel âdâm

OL NESNEYİ Kİ VELİ KÂMİL İDER ANIÑ BEYÂNIÑDADIR VE MÜRİD KÜSTÂHLIK
İDÜB ONI İTMEK LAYIK DEGİLDİ ZİRA ĦAL'ÂN TABİBE ZİYÂN İTMEZ AMMÂ
HASTAYA ZİYÂN İDER KĀR U ŞAĞUĞ ÜZÜME ZARAR İTMEZ AMMÂ E KĀRUGA

ZARAR İDER Kİ HENÜZ YOLDADIR

ÂYETİNE

DAĦİ MAZHAR OLMAMIŞTIR

2650. Zehir yese bir velî ol nûş olur

Yise bir talib veli bî-hûş olur

2651. *Râb-i heblî*¹²⁴ süleymândır diyen

Virme benden ħayriye bu mülki sen

¹²⁴ (Süleymân) Rabbim, demişti. Beni ağışla ve bana öyle bir saltanat ver ki benden sonra kimse o saltanata nail olmasın (Sad, 35)

2652. Görme benden ğayre bu lütf sezâ
Bunı şanma kim Һaseddir yâ hevâ

2653. Cânla “Lâ *yenbeg*¹²⁵” sırrın oğu
Sırr-ı mim bagdi necilden midir o

2654. Belki gördi mülkde nice Һaţar
Cümleten mülk-i cihândır bîm-i ser

2655. Bîm-i ser hem bîm-i cân hem bîm-i din
İmtihan olmaz bize böyle hemîn

2656. Pes süleymân himmet olmalı ki tâ
Keçe böyle zib u zinetden şehâ

2657. Böyle Һuvvetle Süleymân dağı hem
Oldı mevcinden ol mülkün bestedem

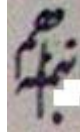
2658. Çün bu gamdan Һondı gönlüne ğubâr
Raĥmet idüb cümle Һalka oldı yâr

75. B

2659. Hem şefi^c olub didi mülk ü livâ
Vir kemâl ile virirsiñ ey Һüdâ

2660. Kime virseñ vir kemâl eyle kerîm
Ol süleyman olur ol kişi benim

¹²⁵ Bir önceki ayet (Sad, 35)

2661. Şoñra olmaz benden ol hem
Benim ile ne dimekdir ol benim

2662. Şerhi Farz iken bunuñ ben ðod yine
Giru döndüm kışsa'-i merd u zene

‘ARABIN ‘AVRETİNİN MÂCERASINIÑ MAĞLAŞ VE TE’VİLİ BEYANINDADIR

2663. Kışsasını eriñ ‘avretiñ tamâm
Giru ister anı bir mağlaş-u merâm

2664. Merd u zen ağvâli olunmuşdı nağl
Bunu sen bil bu mişâl-i nefis u ‘ağl

2665. Bu er ‘avret oldı nefis u ‘ağl hem
İyüye keme gerekdir bu ehem

2666. Bu iki lâzımlı bu dünyâda pes
Gice gündüz cenkdedür her nefes

2667. Zen eviñ ister hemişe Ėâcetiñ
‘Arz u itmek sofra vü mañıb hemin

2668. Nefis ‘avret gibi mağsudun diler
Ki ta‘zim ki tevâzu‘lar ider

2669. ‘AĞlda olmaz bu fikr u bu merâm

‘ Aql u fikrinde Hüdâdır vesselâm

2670. Kışsa’-i hişşe egerçe dâne-dâm

Şûretiñi kışsanıñ diñle tamâm

2671. Pes beyân-ı ma‘ nevi yitse n’olâ

Halk-ı ‘ âlem ‘ âtıl u bağıl ola

2672. Hem muhabbet fikr u mani olsa ger

Zâhira şavm-ı şalâtı kim nider

2673. Virir anın çün hediye dustân

Dostluğdan şûretâ virir nişân

2674. Ta şehâdet eyleye bu armağan

Ol muhabbet üzre kim olmuş nihân

2675. Zâhiri ihsân-ı şâhiddir ‘ ayân

Gizli sevgi üzre ey mahbûb-ı cân

2676. Şâhidin geh rast u geh pest olur

Kimi meyden kimi sûddan mest olur

2677. Sûd-ı mestânelik peydâ ider

Hay u huy u fitne vü gavga ider

2678. Sâ’im u ‘ âbidimiz eyi da’imâ

Tâ anı zanñ ideler mest-i dilâ

2679. Haşılı başka olur zâhirde kâr
Niçe eyler gizli şey ü âşikâr
2680. Vir bu temyizi bize yâ râb sen
Añlalım eğriyi tâ doğrıdan
2681. Hısse temyiz eylemek nice olâ
Meger ol hiss nûr-ı yezdâni olâ
2682. Ger eşer yoksa sebep ızhâr ider
Ol haşımlık gibi hub ızhâr ider
2683. Ol ki nûr-ı Haqq aña oldu imam
Olmaz ol esbâb-u aşâra gûlâm
2684. Ta muhabbet gönlüne ura ziyâ
Ol eşerden fâriğ olur bî-merâ
2685. Hâceti yok olına i' lâm-ı mihr
Kim muhabbet nûrın urdı tâ sipihr
2686. Bunda çok tafşıl-vâr olsun temâm
Bu söz ammâ işte anı ves'selâm
2687. Oldı ma'nâ gerçe şûretde bedîd
Şûret u ma' na qarîb u hem ba' id
2688. Şu ağaç gibi delâletde sedîd

Bağsañ ammâ ki haqîkatde ba' id

2689. Dime mâhiyet u hâşşiyati қо

Eyle şem-i hâl-i ân dû-mâh-rû

‘ ARAB KENDÜ DİLBERİ OLÂN ‘ AVRETİNİN İLTİMAS VE RİCÂSINA GÖNÜL
KÖYÜB VE RAZİ OLAB VE BENİM SAÑA BU TESLİM OLMAMDA BİR HİLEDİR
İMTİHANIM YOKDIR DİYÜ YEMİN EYLEMESİ BEYÂNINDÂDIR

2690. Didi er geçtim hilâf etmem ‘ ayan

Hükm elinde çek kılıç virme amân

2691. Her ne dirseñ ben saña fermân-berim

Eyu kem ne dersen anı eylerim

2692. Ben vücûduñda seniñ oldum ‘ adem

Ben muhibbim hûb ider amâ âşem

2693. Didi zen eylemek kaçdın baña heb

Sırrımı hileyle açık mı ‘ aceb

76. A

2694. Didi vallahu'l ‘ âlemü’s-sıru’l- hâfi

Kim yaratdı ademi itdi şafi

2695. Üç eriş qalibda gösterdi Hüdâ

dâr-ı elvâh¹²⁶ ervağda ana

¹²⁶ Elvâh(Levhalardan) kasit, maddî ve manevî alemin sırlarıdır.

2696. Her ne var ise tâ ebed cümle Hüdâ
‘ Alleme’l-esmâdan öğretti aña
2697. Bî-ḥod oldu tâ mülk-i tedrisden
Ḳuds u aḥer buldı ol taḳdisten
2698. İtdi bir keşf anlara ermeden zuhur
Asumândan olmadı bu keşf u nûr
2699. Buldu ol deñlü fezây-ı pâk-i cân
Tenk geldi ana yedi âsumân
2700. Didi Peygamber buyurmuşdur Hüdâ
Alçağa yükseke şıgmam ben belâ
2701. Göklere yirlere ‘ arşa bî-ḥilâf
Şıgmazım ben bir hoş aña itme lâf
2702. Müminiñ gönlüne sıgdım bu ‘ aceb
Beni istersen gönülde it tâleb
2703. Didi gir ḳollârıma ol multâḳı
Rû’yetim cennetine ey müttâḳı
2704. ‘ Arş ol nûr ile ol vüs ‘ atle hem
Ḳalbi gördi gitdi kendünden o dem
2705. ‘ Arş ḥod olmuş durur ḡayet kebîr
Lik şûret-i ma‘ naya nisbet şaḡir

2706. Her melek didi ki biz bundan evvel
Ülfet itmiştik yir ile bî-mehâl
2707. Yire tohum-ı hizmeti ekdikdi heb
Bu ta' aluğdan biz eylerdik ' acerb
2708. Bu ' alağa pes bu toprağa neden
Asumân üzre yarılmış iken
2709. Nûr iken beniz olavuz zulmet kârin
Nûruyla zulmat verilsin mi hemin
2710. Boyun ey âdem sebebmiş meyle tâ
Yirden imiş pes eriş argaç sañâ
2711. Doğumuşlar hâkdan cism u teniñ
Nûr-ı pâkiñ yirde bulmuşlar seniñ
2712. Beynimizde bu olan mihr u vefâ
Hâkda bulmuşduğ anı evvelâ
2713. Yirde biz yirden ' acerb gâfil yediñ
Yirde medfûn gençden zahil idin
2714. Çün bize buyruldı ol yirden sefer
Acı oldı ağzımız bundan meger
2715. Nice hücetler getirdik biz buna

Yirimize kim gele yâ rabbenâ

2716. Nûr-ı tesbiḥ ile tahlilât heb

Ḳıl u ḳâle şâtarsîñ olur ‘ aceb

2717. Ḥükm-i Ḥaḳḳ bize döşedi bir bisâd

Kim diyeñ siz bâ ṭariḳ-i inbisâd

2718. Her ne gele diliñize yok ziyân

Maḳbûl oğulla peder gibi hemân

2719. Lâyık olmaz böyle söz size velî

Hem ğazabdan raḥmetim sâbık belî

2720. Pes bu sebḳı idüb izḥâr ey melek

Sizde ḳodum niçe sebih niçe şek

2721. Tâ ne dirsenez ğazâb itmey ebed

Ḥilmimi inkâr ider mi bir aḥed

2722. Ḥilmim içinde niçe mâder peder

Her nefes toğar ve maḥv olub gider

2723. Baḥr-ı ḥilmimden köpük hilm-i cihân

Kef gelür gider deñizdir aşl u kân

2724. Ne diyem oldır önünde bu şadef

Degil illâ kef kef kef kef

2725. Ol köpük haqqı vü deryâyı şâf
Kim degil bu imtihan u qavl-lâf

2726. Bu söz itmişdir muhabbetden tãvuç
Ol Hüdâ haqqı ki aña virir cuç

2727. İmtihân ise öñüñde bu heves
İmtihânı imtihan it bir nefes

2728. Sırrı örtme sırrım ola tâ çayân
Yine qadirsem bana emr it hemân

2729. Göñlüñ örtme göñlüm olsun âşikâr
Her neye qâbilsem idem ihtiyâr

2730. Ne ideyim yoq elimde care hiç
Cânıma baq bana işler piç piç

çAVRETİNİN KENDÜ KETHÜDA O ŞÂHİB HÂNESİ OLAN ERİNE RIZK TALEBİNİN
YOLNI TAç YİN VE BEYÂN OL DAHI QABUL EYLEMESİ BEYÂNINDADIR

76. B

2731. Didi çavret bir güneş itdi zuhur
Buldu çâlem cümle andan zîb u nûr

2732. Nâçib haqq ol haline cûd-ı kâr
Şehr-i Bağdâd oldı andan nev-behâr

2733. Şâh olasin şaha eyle intisâb
Eyleme her müdebbir ardınca şitâb

2734. Muḳbil ile Şohbet oldu kimyâ
Bir nigâhı gibi kimyâ ęande ola
2735. ün Ebu Bekr e nazâr itdi Resûl
Oldu bir taŐdîęden Őaddię ol
2736. Didi nebî Şâh eyler mi ęabul
Bî-bahâne nice idem yâ duğûl
2737. Ya gerekdir hîle ya hüd intisâb
İllet olmayınca olmaz feth-i bâb
2738. Biri mecnûnı görüb itti hağâb
Hastedir leyl-i mekkâre hinâb
2739. Bî-bahâne nice gidem dedi âh
Gitmez isem hüd olur halim tebâh
2740. Ben olayım ęaŐki hanzığ-ęabib
Eyleseydim ‘azm-i leylâ-yı habîb
2741. ‘Aynen al didi bize ęün Hüdâ
Oldı her refî‘ -i Őerrimde bu reh-nümâ
2742. Şeb-perreniñ olsa gözi illeti
Gündüz uçub hoş oldırdı hâleti
2743. Didi ‘avret Şah olduğda ‘ayân

‘ Ayn-ı illet ola her bî-illetân

2744. Varlık u da‘vi imiş illet meger

Pest u bî-illet olursun iş u beter

2745. Didi illetsizliği itmem merâm

K’olurum bî-illeti ile menâm

2746. Pes gerek iflasıma benim güvâh

Rahm ide yâ mûnis ola pâdişâh

2747. Güft u gûdan renkten gayri güvâh

Gösterir sen sâna rahm ide o şâh

2748. Olsa sâhid hileden sözden eger

Çadı yanında olur mu dûd-ı şer

2749. Şâhidi ola anın taşdıķ-ı hâll¹²⁷

Nûrı anıñ zâhir ola bî-meķâl

**‘ ARABIÑ MEYÂN-I BÂDİYEDEN BER-DEST YAGMUR ŞUYUNI BAGDÂD
CÂNİBİNDEN EMİRÜ’L-MÜMİNİN OLAN PÂDİŞÂHA BAGDÂDDA ŞUYA MUHİT
OLMAK MÜLAHAZASI HEDİYE İTMESİDİR**

2750. Didi ‘avret sıdķ ögüñdükden tamam

Hem geçesin kudretinden vesselâm

2751. Deste yağmur şuyu var hoş şudur

¹²⁷ Müellif bu beyt arasına “olsa şahid hileden” ifadesini yazmış ve yarım bırakmıştır.

Sâna sermaye vü mülk esbâb odur

2752. Desti ile şuyu ilet gir yola

Pâdişâha armağan düz it şenâ

2753. Diger bundan ğayri yoğ bizde sebeb

Bundan a' lâ şu olur mu hiç ' aceb

2754. Gerçe çok anda meta' -1 hoş-nümâ

Böyle şu bulunmaya nadir ola

2755. Nedir ol bardağ ten maşsurumuz

Anda ki şu ğod ğavas-1 şurumuz

2756. Kúpümüz bardağımız sen ey Ğüdâ

Fazlıñ ile eyle bizden iştirâ

2757. Bardağın beş lülesidir penç ğis

Pâk tut ol şuyu eyleme necis

2758. Ta bu bardaga yol ola suy-1 bağr

Bardağımız tuta tâkim ğuy-1 bağr

2759. Armağanın şaha ilet ol cerî

Ğûb görür ana olur ol müşteri

2760. Ol bundan sonra âb-1 rayigân

Bardağımdan tola nice yüz cihân

2761. Lü'leyi pek bağla küpden eyleme pîr
Hakk hevâdan gözi yumuñ buyurur

2762. Gurre olub didi yok bu armağan
Öyle bir şaha budur layık hemân

2763. Bilmedin zen reh-güzarında meger
Anda carî şât güya kim şeker

2764. Şehrde câri deniz gibi ol âb
Balık ağı gemiler var bî-hisâb

2765. Yiru şulţana gore seni kâr u bâr
Göre his anda aţar enhâr vâr

2766. Bizde bu idrâk hiss-i naţuvân
Kâtrekdir ol nehr şafidir hemân

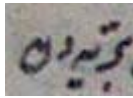
‘AVRET YAGMUR ŞUYU İLE TOLU TESTİYİ HIRKASINIŃ İÇİNE DİKÜP VE ERİNİŃ
G AYET İKTİKADINDAN ANA MUĞABBET VİRMESİ BEYÂNINDADIR

2767. Destiniñ bağla başını didi er
Kim bu hediye bize çok nef ider

77. A

2768. Dik gice içine bu destiyi sen
Pâdişâh orucın açâ bu şudan

2769. Bu şu yok ‘âlemde bî-iţlâkdır
Bu rağik u mâye-i ezvaqdır

2770. Acı Şu ierler idi da' imâ
Gözleri za' if u cism olmuş dü-tâ
2771. Tuzlu Şu olursa murğîñ mekeni
Ona bilir cây-ı âb rûşeni
2772. Tuzlu Şuyı eylen cây-i Şebât
Ol ne bilir nehr-i Ceyhun u Firât
2773. Sen bu fâni dũnyayı terk itmeden
Ne bilursun imnisâd u maħvı sen
2774. Nağl-ı ecdâd ile bilurseñ nola
Oldı ebced gibi bu sözler saña
2775. Ebced ü hüvez olur ğâyet ' ayân
Her küçük bilür velî mâ' na mihân
2776. Destiyi aldı pes ol merd-i ' arb
' Azm-i râh idüb giderdi rûz u Şeb
2777. Destiye afağdan lertzân-ı beden
Şehre ilette anı
2778. Döşeyüb seccâdeden eyler niyâz
Rab silim virdi kıılır çok namâz

2779. Kı şuyı hırsızdan it hıfz u penâh
Bahre irgür gevheri sen yâ ilâh
2780. Gerçe zevcem ‘âkıll agahdır
Gevhere düşmen gedâ vü şahdır
2781. Gevher ol nedir bu hüd kevser eşer
Kaşresidir bunuñ aşlı her gevher
2782. Eyles eylerdi du‘ âlar âh u zâr
Eriñ ağır yükü gam hüd bî şûmâr
2783. Taş u hırsızdan olup sâlim hemân
Oldu tâ darü’l-hilâfeye revân
2784. Gördi bir dergâh ni‘metler tolu
Ehl-i hâcet dâm kurmuş su-be-su
2785. Her tarafda ehl-i hâcet dâ’ima
Ol kapudan bulur ihsân u ‘aâtâ
2786. Mü’mün ü küffâre zıst u hûba hem
Şânki yağmur güneşi yâ hüd irem
2787. Gördü bir kavmi bezenmiş şâd-gâm
Kavm-i aher münâzır itmiş kıyâm
2788. Haş u ‘âm a‘lâ vü ednâ râyigân
Cân bulmuş şudan güya cihân

2789. Ehl-i Şûret cevhere olmuş ğârîk
Ehl-i ma' na bahri ma' naya refîk

2790. Ol ki bî himmet bulur mi himmet ol
Himmet ıssı buldu ulu ni' met ol

ANIN BEYÂNINDADIR FAĞİR KERİM VE KERİME 'ÂŞIK OLDUĞU GİBİ KERİM
DAHİ 'ÂŞIK-I FAĞIRDİR VE EGER FAĞİR ŞABR İTSE KERİM OL FAĞİRİN
KAPUSUNA GELÜR İDİ VE EGER KERİM ŞABR İTSE FAĞİR KERİMİN KAPUSUNA
GELÜRDİ LÂKİN FAĞİRİN ŞABRI FAĞİRE KEMÂLDIR KERİMİN ŞABRI KERİME
NOKŞANDIR

2791. Gel gel ey talib diyu oldu şadâ
Sa' ile muhtâcdır zirâ seâ

2792. Cûdd ister sâ'il u faqr u ğarîb
Nitekim mir'at-ı şâf ister habîb

2793. Hûb olur âyineden maḥbûb hem
Hem gedâdan görünür vech-i kerem

2794. *Vedduha*¹²⁸da dedi anın çün Hüdâ
Yâ Muhammed eyleme redd-i gedâ

2795. Çün geda ayine-i cûd oldu pes
Rûy-ı mir'âta eyler ziyân eyler nefes

¹²⁸ Kuşluk vakitine and olsun(Duha, 1)

2796. Birinin cûdın gedâ eyler bedîd
Ol biri verir gedâyâ çok mezîd

2797. Cûd-ı Hakkâ ayine oldı gedâ
Cûd-ı mutlakdır olan hakk âşinâ

2798. Bu ikiden olmayan hüd murdedir
Bu kapuda yok o nakş perdedir

**HÜDÂYA DERVİŞ Ü MUHTÂC VE HÜDÂYA TEŞNE OLAN KİMESNE İLE
HÜDÂDAN DERVİŞ RÛ- GERDAN OLUB GAYRİYE TEŞNE VÜ TÂLİB OLAN
KİMESNENİN BEYNİNİ FARĞ BEYANINDADIR**

2799. Şûreti derviş olmaz ehl-i cân
Nakşî kelbe atmasın hiç üstühân

2800. Loğmaya ‘âşık olur mu ehl-i hakk
Koma olmuş nakş önüne sen tabak

2801. Kuru balığı imiş ol nân arar
Şekl-i bâlık lîk deryâdan kaçar

2802. Ol kusedir degil simurğ-ı kâf
Lüt yir hâkdan yemez ol feyz-i şâf

77. B

2803. ‘Âşık-ı hâkdır veli behr-i nevâl
Cânı degil ‘âşık hüsn-ü cemâl

2804. Ger tevvehhüm itse anı ‘aşk-ı zât

Zat olmaz vehm-i esmâ vü sıfât

2805. Vehm hadisedir bilursun bunu sen

Hakk te'ala toğmadı bir kimseden

2806. Vehmine kuşuruna 'âşık geçen

Çanda olur 'âşık-ı şahib minen

2807. Vehme 'aşkı şâdıç olursa eger

Ol mecâz olur haçikat al haber

2808. Bu söz ister kim ola şerh-i hüsn

Korçarım anlamaya fehm-i kühen

2809. Nice fehm-i nâkııs kûteh nazâr

Yüz hayâl-i nâ-münâsib fikr ider

2810. Rast añlar mi sözü her nâ-sezâ

Her kuşa incir olur mu ğidâ

2811. Bâ-çuşuş ol kuş olub çürüye ol

Pür hayal âmâ ola görmeye yol

2812. Naçş-ı mâhiye deñiz ne çara ne

Reng-i hindiye şâbun ne çara ne

2813. Naçş-ı ger ğam-nâk yazsan bir varak

Ol gam u sâdiden olsun mu sebaç

2814. Şûret i ğam-nâķ ol çekmez keder
Şûreti ħandan andan bî-ħaber
2815. Dilde taħrir olunan şâdi vü ğam
Ol ğam ü şâdideye nisbet naķş-ı kem
2816. Bizim içündür bu naķş gam-ı nedîm
Bize zâhir ola râh-ı müştâķim
2817. Şûret-i ħandan senin çündür o hem
Tâ o şûret ola fezaya ‘alem
2818. Bu cihân ħamamına naķş olunân
Câmekende came gibidir hemân
2819. Taşrada ancak görürsün câmeler
Câmeyi ķo içre gel it nazar
2820. Kim o semte came ile yok güzer
Câme tenden ten bu cândan bî-ħaber

**ĤALİFENİN ÇAVUŞLARI VE KAPUCULARI A‘RABIYE İKRÂM İÇÜN VE
HEDİYESİN KĀBUL İÇİN İLER VE KİMLERİ BEYÂNINDADIR VESSELÂM**

2821. Pes ol A‘rabi beyâbândan revân
Geldi çün dârü’l-ħilâfete hemân
2822. Öñüne geldi nâķibân ħoş seyir

Yüzine ihsân güllâbın şacdılar

2823. Hâcetini bildiler bî-ķıl u ķâl

İşleri ĥod lütf u ihsân-ı bî- suâl

2824. Aña didiler ki ey vech-i ‘ Arab

Sen ne yirden sen nice rab-ı ta‘ ab

2825. Didi yüz virirseniz vechim derim

Yüzüme bakmazsanız pâ-y-ı ĥarem

2826. Ey yüzü gözden nişân mihri

Şevketünüz ĥoş cözer ca‘ ferî

2827. Bir yüzünüzdür sizing rûy-ı hezâr

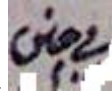
Diniñize nice altunlar nişar

2828. Cümle gözde nûr-ı ĥaķķ ile nazâr

Baĥşîş içün şaha itmişdür sagar

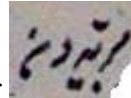
2829. Kim ururuz kimyâ-yı nazradan

Bu baķır hilķatin başına

2830. Bir garibim gelmişim bir

Pâdişahın lütfi ümüdiyle ben

2831. Bûy-ı lütfi dutdı dünyâyı tamâm

Cânları hem hafzı zerresi müdâm

2832. Gelmiş idim bunda gerçe bahr-ı mâl
Çünkü geldim olmuşum mest-i cemâl

2833. Biri etmekçiye gider ala nân
Görücek etmekçiyi virir o cân

2834. Biri itdi kaçt-ı seyr-i gülüstân
Oldı anıñ seyri vech-i bâlbân

2835. Ol ‘Arab gibi kuyudan çekdi âb
Rûy-ı Yusuf ’dan tada bûy-ı gülâb

2836. Gitdi Mûsa kim ide nâr-ı menâş
Gördi bir nâr oldu âteşten halâş

2837. Şıçradı düşmenden ‘isi-i rûh-i haqq
Göge ilette anı ol şıçramak

2838. ‘Ademe buğday egerçe oldı dâm
Tâ vücudundan gele cümle enâm

2839. Loğma için dâm tutuldu toğan
Pâdişâhın kulunu itdi mekân

2840. Oğumağa mektebe küçük gider
Kuş ümüdiyle ola lütf birer

2841. Pes o mektepten ol aħir şadr olur
Gerçe aylık virir ammâ bedr olur

2842. Cenk için ‘ Abbas geldi itdi kin
Muşafayı kaldıra hem kalkça din

2843. Tâ kıyâmet oldu ol dine mu‘in
Oldı evlâdı ħalife ber zemiñ

2844. Gelmiş idim bu kapuya ħaber idem
Çün kapuya geldim oldum şadr hem

2845. İtmek için şadd getürdüm armağân
İtdi bûy-ı nân beni cennet-mekân

2846. Ademi nân itdi cennetten cüdâ
Beni etdi ehl-i cennet âşinâ

2847. Şudan etmekden geçüb oldum melek
Yok garez bu bâbda misl-i felek

2848. Bu cihânda gerdîş olmaz bî-sebeb
‘ Âşıkıñ cân u teninde ħayri heb

‘ ARABDA BU MEŞELDİR Kİ ZİNA İDERSEN İT SİRÇA İDERSİN İNCU SİRÇA EYLE

2849. ile zinâ oldu mesel
İnci uğurla hem oldu müntakel

2850. Kul efendisine gitdi kaldı zr
Gl kokusu gitdi gle kaldı hr
2851. Sevdignden dr u mehur oldu hem
Sayi zayi payi ma zr oldu hem
2852. Bezer ol avcıya ttdı syeyi
Sye ttan ttamaz sermyeyi
2853. Ttdı bir ku glgesi bir n-bekr
Ku aada bu ie hyrn u zr
2854. Bu midfa kime gler kim  aceb
Btl ii bu hem bilinmez sebep
2855. Sen ana dir se klle cz muttasl
Dikeni yi glle diken muhtemel
2856. Muttasl olmaz glle cz her yana
Yoksa batl idi ba s-i enbiy
2857. Hlk Hkka valı geldi enbiy
Bir olursa cz  kl ne val ola
2858. Bu sze olmaz nihyet ey glm
Aam oldu kıayı syle tamm

‘ARAB DESTİYİ PÂDİŞÂHIÑ HİDMETKÂRLARINA İŞMARLAYUB TESLİM
İTMESİNİN BEYÂNINDADIR

2859. Ol şu destisini dutdı ileru
Şâh öñünde tohm-ı hıdmed ekdi o
2860. Didi şâha iyletdüñ hediyem ki hâş
Sâ’ilim-i hacetten itdiñüz halâş
2861. Şuyı tatlu destisi yeşil yeñi
Hem çü kıarda cem’ olân yağmur şuyu
2862. Güldiler bundan kıapucılar belî
Cân gibi maqbûl tutdılar velî
2863. Lütfi zirâ eyü şâhıñ ser-be-ser
Eylemişdi cümle erkâne eşer
2864. Şâhlar huyın re’ âya aqs ider
Gök yeşil olsa yeşil olur bu yer
2865. Pâdişâh bir havz-ı erkân lüleler
Luleden akan su ol gölden akar
2866. Çünkü havzıñ şuyı cümle pâk ola
Luleden şular leţâfet-nâk ola
2867. Havuzda murdâr u ecr olsa şu
Lulelerden akan ol şudur kamu

2868. Muttaşıldır havuza zira lüleler
Bu sözün ma' nasına dal ey püser

78. B

2869. Lütf-ı Haqq ile bu cân-ı lâ-mekân
Tende cümle ne eşer itdi ' ayân

2870. Aşl-ı zatı pâk ' aqlin lütfi hem
Cümle cismi pür-edeb itdi dedem

2871. ' Aşk-ı pâk bî-ķarar u bî-sükûn¹²⁹
Cümle cisme olur ol derd-i cünûn

2872. Lütfi ol baħrın k'ola kevser eşer
Taşı anın heb olur dürr-ü güvher

2873. Ne hünere kim ustâ kim ma' rûf ola
Öylece şâkk-i diller mevsûf ola

2874. Olsa üstâdı uşûli hem uşûl
Oķuyub şâk- dâni eyler huşûl

2875. Fıķh oķur usta fakih ise eger
Ol uşûli añlamaz fıķha yeler

2876. Naħvi olur ise üstâdı ' ayân
Hem olur şâkirdi naħvi bî-gümân

¹²⁹ Derkenara yazılmış

2877. Var bir ustâ kim o maḥv-1 rahdır
Cân şâkirdide maḥv-1 şâhdır

2878. Bu hünelerden ölüm vaḳti hemân
Faḳrı bilmekdir bu yolda zâd-1 cân

NAḤVÎ İLE GEMİCİNİN HİKÂYESİ BEYÂNINDADIR VESSELÂM

2879. Bir gemiye bindi bir naḥvi meger
İtdi ol ḥodbîn gemiciye nazar

2880. Didi hiç nahiv oḳuduñ mı didi lâ
Didi yârim ‘ömrüñ olmışdır fenâ

2881. Gemiciye geldi bu sebebden ıztırâb
Likin oldum virmedim ana cevâb

2882. Gemiye girdaba itdi ruzigâr
Gemici did ki ey naḥvi-i yâr

2883. Yüzmegi biliyor musun söyle baña
Didi benden yüzmek isteme şehâ

2884. Didi cümle ‘ömrüñ ey naḥvî fenâ
Garḳ olur şimdi gemi olmaz rehâ

2885. Bunda mahv olmaḳ gerek naḥvi nedir
Maḥv isen yûri şuda yoḳdur ḥaḫar

2886. Ölüyü deryâ başı üzre tutar
Diri olan kimseyi deryâ boğâr
2887. Olasın vaşf-ı beşerden ey seni
Başı üzere tuta bahrı ser seni
2888. Sen ki hâlka hâr idesin râyigân
Hâr gibi kaldıñ çayurda ol zamân
2889. Sen cihânda olasın ‘allame eger
Bes fenâ-yı ‘âlem işte it nazâr
2890. Naḥviyi vaşl itdim anınçün buña
Semt-i mahvi o kerem müstakim saña
2891. ‘İlm-i fikh u kaçd naḥv ü şarf-ı şarf
Nâkış olur dâ’im ey yâr-ı şekerf
2892. ‘İlmimizdir ol şû destisi dilâ
ol ḥalife dicle-i ‘ilm-i Hüdâ
2893. Dicleye götürürüz desti tolu
Ḳubhını bilmez oldıḳ hâr kamu
2894. Ol ‘Arab anıñ içün mağzur ider
Dicleden ol Gâfil ider dūr ider
2895. Dicleden bizim gibi olsa ḥabîr
Destisini götürmez idi ol faḳîr

2896. Belki olsa dicleden vaqıf eger
Destisi taşa ururdu bî-keder

**HALİFE A‘RABİNİN HEDİYESİN KABUL İDUB VE OL HEDİYEDEN VE OL
DESTİDEN KEMÂL- İ İSTİGNASI İLE ‘AṬÂ VÜ İHŞAN BUYURMASI
BEYÂNINDADIR**

2897. Şâh işitdi hâliñi gördi ‘ayân
Destisin altunla taldurdu hemân

2898. Faqirden ‘Arabiye itdi halâş
Virdi bahşişle dañi hil‘ at ki hâş

2899. Tolu altun destisi vireñ añâ
Getürün gitdikde dicleden yaña

2900. Pes naqıbâne buyurdu ol qubâd
Ol cihân bahşiş ol bañr-dâd

2901. Qaradan geldi bu geldikde hemin
Dicleden getirdiñiz ol yol muqın

2902. Dicleden gemiye bindi çün ‘Arab
Secde itdi bükülüb itdi edeb

2903. Ne ‘aceb ehl-i kerem olur bu şâh
Bu ‘acebdir şuyu aldı pâdişâh

2904. Nice ol deryayı cûd itdi abul

Böyle bir âb ıdı muzi ol

2905. ‘ Alemi bir desti añla ey püser

‘ İlm ü hüsñ ile oludur ser-be-ser

2906. Cümlesi bir atre bari hüsñ-i rab

Çokluğundan şığmadı postuna heb

79. A

2907. Kenz-i mafı çokluğundan oldu âk

Hakî itdi her felekden tâp-nâk

2908. Kenz-i mafı birliğinden itdi cûş

İtdi hâkî bir şeh-i atlas bûş

2909. Dicle’i Hâdan göreydi bir özîr

Destiyi ol dem ırardı ol faîr

2910. Kim ki gördi niçün oldu itdi zâr

aşa urdı destiyi mecnûn vâr

2911. Gayretinden destiyi aşa urân

Desti ırıldı bütün oldu hemân

2912. Kûb ırıldı şu dökülmedi velî

Yüz dürürstlük bu ırıklıda belî

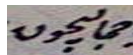
2913. İtdi kûpûñ her cüz tasîl-i hâl

‘ Aql-ı cüz’iyeye görünür bu muhâl

2914. Anda ne desti olur zahir ne âb
Hüşça gör vallahu a‘ lem bi’s- şevâb
2915. Ma‘ na bâbın ur saña bâz ideler
Yeter fikri ur ki şeh-bâz ideler
2916. Pür-fikriñ oldı balçıkla kerân
Saña zira kül yemek oldı çü nân
2917. Etmek it kildir yeme çok it hâzer
Kalmıyasın kil gibi yerde meger
2918. Ac olursan kelb olursun bu zibân
Serkeş u bed hûy u bed aşl u bed ‘ imân
2919. Toğ olursun hod dahı murdârsın
Gitdi hissiñ şanki bir divârsiñ
2920. Bir nefes murdar bir dem kelb-i sîr
Nice gidersiñ ki ay Hâkka faqîr
2921. Alet-i şaydını kelb aña hemân
Nefs kelbi erzağ et sen üstühvân
2922. Kelb olur ser-keş toğ olsa her zamân
Ol kaçan avdan yana ola revân

2923. Çekdi A^ç rabiye fakr u zilleti
Ol ulu dergâhı buldı devleti
2924. Kışsada denmiş idi ihsân-ı şâh
Ol fakîre ki aña yoqdır penâh
2925. Her ne dirse merd-i ^ç âşık bûy-ı ^ç aşk
Şıçrar ağzından anıñ der kûy-ı ^ç aşk
2926. Fıkh dirse faqr bîl ol kavli sen
Ol şedâdan bûy-ı faqr olur gelen
2927. Küfür dirse gelür andan bûy-ı dîn
Şekk dir ise şekki hüd olur yakîn
2928. Eğri dirse görünür ol mustakîm
Buna egri toGıyı ide selîm
2929. Egri keff baqr-ı şadaqatdan velî
Aşl-ı şaf ol tireyi eyler ^ç alî
2930. Ol küfri ma^ç bul u şâfi aña sen
Şanki sövmekdir leb-i ma^ç şûqdan
2931. Sebb-i nâ-ma^ç kûl olmuşdur ana
Hoş ki maḥbubı cemâl çün¹³⁰ revâ
2932. Ger şükkerden pişvere sen şekl-i nân

¹³⁰ iki kelime bitişik yazılmış

Emicek ta' am-1 şekker gelir hemân

2933. Balsa bir mu'min bir altun büt eger

Müşrik için kor mı anı ey püser

2934. Bil ki atar âteşe itmez hâzer

‘Âriyet şûretin anıñ maḥv ider

2935. Qalmıya büt-i naqşı altun üzere tâ

Rehzen ü mâ' ni olur şûret şehâ

2936. Altunuñ zâtı Hüdâdan ol 'aṭâ

Naqş-ı büt 'âriyet olmışdır aña

2937. Yağma bir pîre için sen bir kilim

Gündüze olma sinek için garîm

2938. Büt-perest olma olub bend-i şüver

Şureti ço ma' niye eyle nazar

2939. Hâcisiñ sen câmiyi eyle taleb

Terk olsun Hindu olmuş yelub

2940. Bâkma anıñ naqşına vü rengine

Qaşdına baq 'azmine ahengine

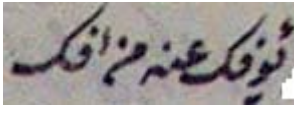
2941. Qara ise de hem ahengiñdir ol

Ver libâş aña ki hem rengiñdir ol

2942. Bu hikâyet dindi pes zir u zeber
‘ Âşıkın fikri gibi ber pâvüu ser
2943. Başı yokdur ki ezelle hem ‘ inân
Ayağı yokdur ki ebedle hem zibân
2944. Belki bir şu kıatresi anîñ ‘ ayân
Baş ayak hem baş ayak yok rayigân
2945. Hâşaler bu hikâyet ola bu
Halimizdir bu seniñ bizim kamu
2946. Şufî ker ü fer ile olur dedem
Zikr olunmaz ol ki mazi ola hem

79. B

2947. Hem ‘ Arab biz her sebu biz hem meket

Cümle biz

2948. Akıl er bil ‘ avreti nefis ü tamam

Bu ikisi (münker) akıl ile şem

2949. Diñle şimdi aşı-ı efkârı neden
Kim olur küllüñ cüz’i enva’ ı fen

2950. Cüz’-i kül cüz’ olmadı nisbet be kül
Büy-ı gül gibi degil k’ol cüz’-i kül

2951. Cüz’-i sebze-i luğf cüz’-i kül olur

Bâng-i kumrı cüz' ol bülbül olur

2952. Ger olam meşgul-i eşkâl ü cevâb

Teşnekâne pes kaçan virem şerâb

2953. Saña olursa bu eşkâl u hıraç

Şabr it kim şabr miftahü'l-ferec

2954. Eyle sen efkârdan perhiz var

Fikr-i hayvânât diller mişe-zâr

2955. Her devânîñ başı perhiz ile yâd

Kim kaçınmağ uyuzu eyler ziyâd

2956. Her devânîñ aşlı perhiz oldı hem

Perhiz ile¹³¹ cân kıavi olsun dedem

2957. Kıâbil bu sözlere kıulağ mişal

Tâ ki altun küpe düzem saña al

2958. Küpe nedir olasın sen kân-ı zer

Âydan ülkelerden olasın zeber

2959. Evvelâ işit bu halk-ı muhtelif

Muhtelif cânlardır ezyâta elif

2960. İhtilâf u şekkde dir heb harfler

Gerçe bir yüzden bîr olur ser-be-ser

¹³¹ “Ahtıma it” yazılmış ancak üzeri çizilip yerine “Perhiz ile” yazılmış

2961. Zıdd iken bir yüzden olur müttehid
Hezl ise bir vech-i ahîr ile ced
2962. Pes kıyâmet ‘ arz-ı ekberdir o gün
‘ Arz ister ziyneti olan bu gün
2963. Bir gül olmya ola cümle hâr
Düşmen esrârıdır anıñ bahâr
2964. Ol ki ser-tâ-pâ gül u susen ola
İki çeşmim olur bahar olsa añ
2965. Hâr-ı bî-ma‘ ni hazân ister hazân
Tâ ide da‘ vayı hâl-i gülistân
2966. Örtüle hüsnü anıñ nengi bunuñ
Rengi görünmesi anıñ jengi bunuñ
2967. Pes hazân ana bahar vehm-i hayât
Bir görünmeye seng ü yâkut zekât
2968. Pes hazânda bilur anı ba‘ bân
Bîri görmek gibi gömek cihân
2969. Ben cihânım dirse ol kes ile ol
Gökde yıldızlarıdır cüz’ime ol
2970. Pes dimekde dir kamu naş u nigâr

Müjde müjde geldi işde nevbahâr

2971. Tâ çiçek tâ-bân ola hemçün zirih
Miyveler eyler mi hiç peydâ gerih

2972. Döküle çiçek ider miyve zuhûr
Ol giderse andan ider şudûr

2973. Dökülür çiçek olur pes miyvedâr
Ten kırıldıķda olur cân aşikâr

2974. Miyve ma' nadır şükufe şüreti
Ol şükûfe müjde miyve ni' meti

2975. Kût olmaz tâ kırılmaz cürm-i nân
Şalkımı kırmazsan olmaz kût-ı cân

2976. Pes helile kırılır bâ edviye
Şoñra olur şihhat-efzâ edviye

**PİR-İ HÜDÂNİN ŞAFFETİ VE ANA MUTAVA' AT VE TESLİM OLMAK
BEYÂNINDADIR**

2977. Ey Hüsâmü'l-haķ ziyâ'üddin
Bir iki kağıd yazılsun vaşf-ı pîr

2978. Gerçi nazikdir teninde zûr yok
Lîk bî-hurşîd bizde nûr yok

2979. Gerçi çün kandil-i nûr sriştesin
Lîk seri hayl-i ile ser-riştesin

2980. Çünkü serrişte elinde ye hümâm
‘ Aqd-ı dil inculerine dir nizâm

2981. Pîr-i kâmil vaşfını yaz bit-tamâm
Pire irmekdir tarikat vesselâm

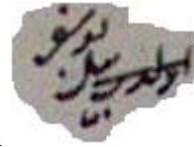
2982. Pîri yaz aña bu halk göz mişâl
Halk gice pir-i mah hoş-hişâl

2983. Eyledim baht-ı cibane nâm-ı pîr
Pîr-i haqqdır ol ne az eyyâm-ı pîr

80. A

2984. Öyle pîr ol kim aña yok ibdidâ’
Öyle bir der yetmem olmaz cehâ

2985. Hayli kutlı olur ki ne şerâb
Bâ-huşûş ola ledünden iktisâb

2986. Pîre emir kim pirsiz oldu bu sefer
Oldı pür harf ü pür afet pür hatır

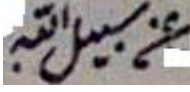
2987. Bir yola gitsek nice güzâr halîl
Yâ gelürsün yine olmasa delîl

2988. Pes uyul kim görmediñ hiç ey seben
Bî-çalâvuz gitmek ol yola neden
2989. Sâye şalmaz sâkî-i pîrân oğul
Pes seni hayrân ider avaz-ı gûl
2990. Seni gulân azdırub eyler zarar
Senden ‘âkıllar bu yolda kaldılar
2991. Oğu Qurânda yañılmış sâlikîn
Neylemiş anlara iblis-i la‘în
2992. Toğrı yoldan nice biñ yıl itdi dûr
Eyledi anları ‘uryân bî şu‘ûr
2993. Anlarıñ kemiklerin gör kılların
‘İbret al ol yana sürme har şağın
2994. Çek eşekin başını getür yola
Yolculardan yol bilenlerden baña
2995. Merkeb-i nefsinden el çekme şağın
Meyli zira zebze-zaradır hemîn
2996. Bir nefes sen anı terk itsen eger
Nice fersağ otlağa toğrı gider
2997. Yola düşmen merkebiñ mest-i ‘alef
İtdi çok harbendeyi ahîr-telef

2998. Yolu bilmezseñ ne isterse o ħar
Aksin it kim toğrı yoldır bu güzer

2999. Meşveret it anlar ile it ħilâf
‘ Âşı olmazsañ iderler itilâf

3000. Olma nefis ile hevaye sen ħalîl

Pes naşiblik ¹³²bîl

3001. Bu hevâyı kimse kırmaz dünyede
Saye-i mürşidden özge ey dede

**ĤAZRETİ ‘ ÂLEYHİSSELÂMIÑ ĤAZRETİ ‘ ÂLİYE VAŞİYET EYLEMESİDİR Kİ ÇÜN
HER BİR KİMESNE BİR NEV‘ İ TÂ‘ AT İLE ĤAĤĤ TEALEYA TAĤARRUT İSTEYE
SEN ‘ ÂĤİLİÑ VE ĤAŞ BENDENİÑ ŞOĤBETİYLE ĤAĤĤ TEALA ĤAZRETİNE
TAĤARRUB İSTE TÂ ANLARIÑ CÜMLESİNDEN PİŞ ĤAVM VE SÂBIĤ OLASIN
ĤÜDÂYA TAĤARRÜTDE ANI BEYÂN İDER**

3002. Didi peygâmbere ‘ Aliye ey ‘ Âlî
Şîr-i ĤaĤĤsın pehlivânsın ey velî

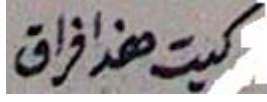
3003. Lîk itme kendüne hem i‘ timâd
Sâyey-i nahl-ı Ĥüdâyı it murâd

3004. Zıllına ol ‘ âĤiliñ gel ey civân
Seni çıkarmaya yoldan nâĤilân

¹³² Ayet

3005. Gölgesi yirde ineñ çün kûh-kâf
Ruħıdır simurg-veş ‘âlî-tavâf
3006. Tâ kıyamet na‘atini dirsem eger
Maқта u ğayet yoқ ana ey püser
3007. Şûret-i insânda güzel afitâb
Bunu añla Hâkқ bilur nedir şevâb
3008. Rûh-ı şemsidir degil mihr-i felek
Zinde nurundan anıñ ins u melek
3009. Yâ ‘Alî sen cümle tâ‘atden şomâr
Eyle zıll-ı hâş-ı hâkқı ihtiyâr
3010. Her kişi bir tâ‘at ile kârger
Kendüsine anı maḥlaş zann ider
3011. Sen yüri it sâye’-i hâş-ı menâş
Çünkü gizli düşmenlikden ol ḥalâş
3012. Cümle tâ‘atden bu ‘Âlîdir belî
Cümleyi gecdiñ bunuñla ey ‘Alî
3013. Çünkü irdiñ pîre ol teslîm-i tâm
Hükm-i Hızr ile Musa-veş merâm
3014. Şabr eyle k’ar Hızra bî-nifâk

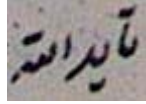
Tâ dimiye hıızra

133

3015. Gemiye deldşkde niçün dilme sen
Tıflı öldürsün şacıñ yolmak neden

3016. Eline çünkim elim didi Hüdâ

134 fevk ider hem dilâ

3017. Dest-i Haqq öldürse ol virir hayât
Zinde ne eyler anı cân şebât

3018. Her ki nâdir bu yola tenhâ gider
Himmet-i pîr ile hem eyler sefer

3019. Gâ'ibândan dest-i pîr olmaz kaçır
Kâbza'ı Allahdır çün dest-i pîr

80. B

3020. Böyle hil'at giyeler çün Gâ'ibân
Gâ'ibândan hâzirân yekdir 'ayân

3021. Ga'ibâne çün nevâle vireler
Pes misâfirleri ne lütfâ ereleler

3022. Öñlerinde ol ki bağladı kemer
Taşrada olân gibi midir o er

¹³³ Arapça ifade

¹³⁴ Arapça ifade

3023. Pîre irdiñ olma nâzik dil şağın
Süst olma hemçün âb u gül şağın

3024. Eyleme her zağmla kiyne dilâ
Ayine şayqalsız olmaz rû-numâ

**BİR KAZVINİN BAGRI ÜZRE ASLÂN ŞÛRETİNİ GÖK CUDDAN URMASI VE
‘ÂĞİBET İGNE ZAĞMINDAN PEŞİMÂN OLMASI BEYÂNINDADIR VESSELÂM**

3025. Bir hikâyet diñle dir şâhib beyân¹³⁵
Olmuşidi ‘âdet-i Kazviniyân

3026. Kóluna arqasına göksüne hem
İkne ile gök iderlerdi rağam

3027. Geldi bir kazvini dilâ ki hemân
Didi şîrinlik baña yaz ey civân

3028. Didi ne şûret yazam ey pehlivân
Didi kim yaz şûret-i şîr-i jiyân

3029. Tâli‘ m çünkim esed yaz nağş-i şîr
Cehd it gök rengi ile hûb u sîr

3030. Didi kangı ‘uzvuñ üzre nağş idem
Didi bagrım üzre it anı rağım

3031. İkneyi dilân çün urdı aña

¹³⁵ “Sahib” kelimesinden önce “dellâk” sözcüğü yazılmış ancak üzeri çizilerek yerine “sahib” yazılmıştır.

İkne zaḥmı bagrin itdi mübtelâ

3032. Pehlivân feryâd idüb dir ey seni

Bu ne şûretdir ki öldürdüñ beni

3033. Didi aslân yaz buyurmuşdıñ baña

Didi ƣangı ‘uvza itdiñ ibtidâ’

3034. Didi kim ƣuyruƣdan itdim ibtidâ

Didi terk it ƣuyrugı ey çeşm-i mâ

3035. Demiñe şîr ile şunuldı nefes

ƘuyruGı tutdı dimem kesildi ses

3036. Bî-dem olsun şîr kim ey üstâd

İkne zaḥmından ḥarâb oldı fevâd

3037. Gayri yirin yazub urdı ḥunki zaḥm

Bî muḥâbâ eylemedi aña raḥm

3038. Yine feryâd itdi ƣanGı ‘uvzu bu

Didi ƣulağın yazarım ey nîkû

3039. Didi olmasun ƣulağı ey ḥakîm

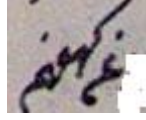
Gûşi ƣo urma baña zaḥm-ı elîm

3040. Gayrı yire şoğdı dellâk ikneyi

Yine feryâd itdi ƣazvini didi

3041. Bu üçüncü 'uvzı nedir söyle tîz
Didi budır arnı aslânın 'azîz
3042. Didi arnı daı olmasun şehâ
Derdim artu oldu zam urma baa
3043. aldı dellâk aa hayrân dir amân
ParmaGın ıırdı aldı çok ziyân
3044. İgneyi urdı pîre üstâd pes
Didi gördi mi bunı 'âlemde kes
3045. Baı arnı uyruı yok şîri yâ
Kimse gördi mi yaratdı mı Hüdâ
3046. Şabr it ardâş bu derde tâ ki cân
zam-ı nefsin kibirden bulsun amân
3047. Ol kim anlar itdiler terk-i vücûd
Alara ay u güneş eyler sücûd
3048. Kim ki tenden nefs-i kibri merd ola
Ebr u hûrşîd ola fermânber aa
3049. Bir gönül kim ola şem' efrûz-i rûz
Afitâb eyler mi anı harf u sûz
3050. Didi Hâ zahit güneş haında kim

Meyl iderdi toğucak

136

3051. Hâr u has heb olur çün gül-ü maķber
Ol cüz öñünde kim ol külle gider
3052. Nedurur mevlaya ta' zîm añla bil
Kenduñi tutmaķdurur ħord u rezil
3053. Ne durur tevĥîd-i Haķķ fehm gel it
Kendüñi vâĥid öñünde yak kül it
3054. Gül gibi olmaķ dilerseñ pür-ziyâ
Şeb gibi varlığını yak ey kiyâ
3055. Haķķ vücûdunda vücûduñ eyle zâr
Mes gibi kimyayı at eyle güdâz
3056. Mâ vü mende ħaldı eliñ pek yamân
Cümle virânlık ikilikden ' ayân

ᲘURD VE DİLKU ARSLÂN HİDMETİNDE ŞİKÂR GİTDİKLERU BEYÂNINDADIR

81. A

3057. Იurd arslân dilku ħaşd idub şikâr
Იağlara gıtdiler ol üç yâr-ı gâr

¹³⁶ Arapça ibare

3058. İdeler yardımlaşub çok şaydlar
Bağlayalar yolu idub kaydlar
3059. Ol ûlû şahrada bu üç nâm-dâr
Eyleyeler kâtî çok şayd u şikâr
3060. Gerçe bunlardan olurdu şîre ‘âr
İdüb ikrâm oldu yoldaş oldu yâr
3061. Böyle şâha gerçe leşker zaḥme test
Yoldaş oldu kim cemâ‘ at raḥmest
3062. Böyle bir aya olur yıldızdan ‘umâr
İtdi cûdundan nücûm içre qarâr
3063. Aḥmede geldi vü şâver hem muşîr
Re’yine bir re’y olmazken nazîr
3064. Altun arpa ile vezin olur eger
Arpa cevher olmaz ammâ meşel zer
3065. Rûḥ u kalıb şimdi oldu hem ‘anâm
Segi nigehbân idi bâbı bir zamân
3066. Bu cemâ‘ at oldular t̂âga revân
Ol mehib arslân rikâbında hemân
3067. T̂âg keçisi şagrı tavşân semîn
Buldılar çün işleri bitdi hemîn

3068. Kim ola bir cenk çü şîre arîn
Gice gündüz yir kebâb u dil- nişîn
3069. Çün şikârı tağdan getürdiler
Depelenmiş yarelü anlı çeker
3070. urda dilkuya ama^ç geldi yamân
Kim olur mu ısmet ^ç adl-i şehân
3071. Bunlarıñ ^ç aks itdi fikri şîre heb
Bildi arslân kim buna nedir sebep
3072. Kim ola esrare arslân u emîr
Ol bilur her ne ki fikr ide zamir
3073. Göñli hıfz ile ey endiş-hû
Kim fikirlerden ki bilur cümle o
3074. Bilur ammâ merkebin sürer hamûş
Yüziñe gül ki ide rûy-pûş
3075. Şîr bildi ve vesveselerin ^ç ayân
Tınmadı itdi ri^ç ayet ol zamân
3076. Kendü kendüne didi idem sezâ
Sizlere ben ey haziyân u gedâ
3077. Olmadı re'yim benim kâfi size

Zannıñız budur ‘ aţâmızda bize

3078. Re’yimizden ‘ aql u ra’yiñiz siziñ

Heb cihân ara ‘ aţâmızdan bizim

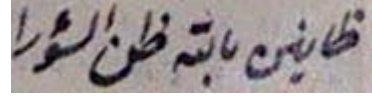
3079. Naķş-ı naķķâse ‘ acerb ne zann ider

Viren oldır çün ana zan u ħaber

3080. Böyle sũ-i zân idesiz aşikâr

Baňa sezâ zamâne sızsiz nenk ü ‘ âr

3081.

Kesmez isem başıñız ‘ ayn-ı ħaţa

3082. ‘ Ârıñızdan çerĥi daĥi kırtaram

Tâ kıala ‘ âlemde bu dasitân hem

3083. Bu fikirde şîr zâhirde güler

Ĥıffet senden sen emîn olma ħazer

3084. Mal-ı dünyâ ħande’-i Ĥaķķdır hemân

Bizi eyler mest u maĥrur-ı cihân

3085. Saňa yegdir ħastalık faķr u keder

Vardır ol ħande tuzaĥında zarar

3086. Didi aslân kıurda taķsîm eylesin

‘ Adli taze eyle ey kıürk-i kıühen

3087. Na'ibim ol sen benim kısmetde tâ
Zahir ola sen ne gevhersin bâna

3088. Didi k'o vahşidir hisseñ şehâ
Sen büyüksün ol büyük saña sezâ

3089. Tag keçisi bâna ol orta vasať
Tavşanı ey dilku sen al bî-galať

3090. Ne didin bir daği ey kürk sen
Ben olam da sen diyesiñ sen ü ben

3091. Ne köpekdir kırd kendin köre kes
Bir benim gibi esed önünde pes

3092. Didi ey har gel önüme ol habîr
Gelicek önüne anı yırtdı şîr

3093. Görmedi çün anda 'aql u rüşdü hem
Postını yüzdü seyasetde o dem

3094. Beni görmek sende kıoya 'aql u kâr
Böyle cân ölmek gerekdir hor u zâr

81. B

3095. Niçün olmadın önümde fânî sen
Farzdır bâna uram boyunun ben

3096. Vech-i Hakkdan gayrı şey'i hâlik ola
Vech-i Hakkda olmayız fânî dilâ

3097. Kim ki ola zât-ı mevlâda fenâ
Külli şey'in hâlikun olmaz cezâ
3098. Geçdi zirâ lâyı ilâdadır ol
Fânî olmaz bulan illâya vûşûl
3099. apuda olan men u mâyı our
apudan merdûddır lâyı doûr
3100. Biri bir dosta gelüb aıda apu
İçeruden didi dostu kimdir o
3101. Didi ben didi yürü vatı degil
Kim degil bu loma hûân hâm degil
3102. Hâm-ı ayr-i âteş-i hecr ü firâk
Kim pişirir itdirir terk-i nifâk
3103. Gitdi ol miskîn idüb bir yıl sefer
Yandı hier-i yâr ile şâm u seher
3104. Puhte oldı şehrine geldi giru
Pes şîriñi hânesine devr itdi o
3105. apuyı urdı edeble hıavf ile
Gelmeye nâ-puhte söz tâ kim dile
3106. Yâri haygırdı apuyı kim aGân

Didi sensin apuda ey dil-sitân

3107. ünkü sen bensin didi gel ieru

Bu eve Şıgmaz iki kişi amu

3108. İki iplik gemez ikneden ayân

ünkü pîrsiñ gir bu ikneden hemân

3109. İkne iplik irtibât itse sezâ

İkne gözi deveye olmaz revâ

3110. İnce olur mı aceb cism-i cemel

Meger eyleye riyâzât u âmel

3111. Hâ eli gerekdir aña ey filân

Kim ola her bir muale ki künfeân

3112. Dest-i Hâdan mümkün olur her muâl

orusundan her urden olur ayâl

3113. Gözsüz abraŐ nedir olmuş âdemi

Diri eyler ol âzizin bir demi

3114. Ol ki yok ola olub ola türâb

Kef-i icadında eyler ıztırâb

3115. *Külle yevmin hüve fî Şe'ni*¹³⁷ ou

Anı di kâr-ı âmel Şanma aır

¹³⁷ O her gün bir iştedir. (Rahmân, 29)

3116. Azacık işi budur her gün Hüdâ
Eyler üç ' asker revâna bî-mürâ
3117. Ana rahmine biri erden gider
Ana rahminden anı evlâd ider
3118. Biri gelür rahm mâderden ' ayân
Kimi er kimi dişî dolar cihân
3119. Biri ' âlemden gider gelüb ecel
Tâ göre herkes ne itdiyse ' amel
3120. Bu söze pâyân olmaz bi gümân
Kışşasın it ol iken dostuñ beyân
3121. Didi yâr-ı gül ki sensin cümle ben
Yok hilâf aşlâ mişâl-i gül diken
3122. Bir kat oldu bî-galât iplik künden
İkidir gerçe hûrûf-ı kâf u nûn
3123. Kâf u nûn çekicidir hemçün kemend
Tâ ' adem ola bir emir-i mu' temend
3124. Pes olur şûretde it gerçe dû-tâ
İkisinden bir eşer olur şehâ
3125. Ger iki ger dörd ayak yol kat' ider

İki at mikkraz gibi pür keser

3126. İki ortâk erciyi gör bî-hilâf

ahirâ eylerler anlar ihtilâf

3127. Aşladur birisi bizi ibtidâ'

Ol bir ortağı urudur şâniyâ

3128. Ol biri ol uruyı işlar giru

İki zıdd şan cenk iderler rû-be-rû

3129. Bu iki zıdd gösterir gerçe cidâl

İşleri dilleri bir bir aňla mişal

3130. Her nebiye her velîye başkâ râh

Cümle birdir çün ide vaşl-ı ilâh

82. A

3131. Mutemi' de olmıya çün intibâh

Şu degirmen taşını getürdi âh

3132. Şu degirmen üzre olurken revân

Gitdi degirmene siz geçün hemân

3133. Ger size lâzım degilse degirmân

Aşlına olur yine ol şu revân

3134. Dilde ta' lime gelür nu u edâ

Yosa ırmağı sözün olur cüdâ

3135. Söz olur tekrâr sensin siz revân
Ol cinâne taḥiyetdir enhâr cân
3136. Ol maḳamı cânâ göster ey Ḥüdâ
Kim kelâm anda olur bî- ḥarf edâ
3137. Tâ ki cân-ı pâk ide başın ḳadem
Suy-ı şaḥrayı ‘ademde bî-elem
3138. Ḳatî vasi‘dir o şaḥra-yı ‘adem
Gelür anda bu ḥayâl u cism hem
3139. Bil ḥayâl oldu ‘ademden kâhım
Ol sebebdendir ḥayâlât oldu ğam
3140. Gıru darlıḳ ṭâr oldu ez ḥayâl
Ol sebebden ay oldu çün ḥilâl
3141. Gıru hest’i-i cihân hiss u renk
Ṭardır zîrâ ki zindân oldu tenk
3142. Ṭarlıĝa oldu sebep terkîb-i ‘aded
Cânib terkibe his eyler meded
3143. Suy-ı ḥısdan ‘âlem-i tevḥîd bil
Birlik isterseñ o yaña it sebil
3144. Emr-i kün bir fi‘l idi pes nûn u kâf
Söze geldi oldu ma‘ni-i pâk u şâf

3145. Bu sözüñ pâyânı yoğdur bî-gümân
 Ûurduñ aıvâli nice oldu it beyân
3146. Başıñı ñurduñ ñopardı ol ser-firâz
 İki baş olmayub ola imtiyâz
3147. *Fantekam nâ*¹³⁸ budurur ey gürk-i pîr
 çünkü olmadıñ öñümde ey fağır
3148. Döndi andan şoñra dîlkuya o şîr
 Didi bunu eyle bağş-ı bî nazîr
3149. Secde idub didi bu kav-ı semin
 Sen şehe ñuşlık ta' amıdır hemin
3150. Tağ keçisi öyle vağtı şeh-râh
 Yağni olur ey muzaffer pâdişâh
3151. Hem o tavşân daği ola çünkü şâm
 Sen mükerrem şâha olur ta'âm
3152. Didi ey dilku sen itdiñ 'adl-i tâm
 Kimden öğrendiñ bu bağş yok kelâm
3153. Kimden öğrendiñ bunu sen ey bozork
 Didi şâhim oldu ustâm ħal-i gürk

¹³⁸ Biz onlardan intikâm aldık (Hier, 79)

3154. Didi çün ‘aşkımla oldıñ mübtelâ
Üçüde şaydıñ seniñ al git şehâ
3155. Bizim oldıñ cümle çün ey dilku sen
Nice incedim sen oldıñ çünki ben
3156. Ben seniñ oldum şikârımla kamu
Didi gökden ayagın yuğarı ço
3157. Tutdın ibret çün gürk-i dündan
Dilku degilsen esedsin baña sen
3158. ‘Âkıll oldı tuta ‘ibret-i ğayriden
Dostı mevtinden ki ola pür mihen
3159. Dilku oldum itdi yüz şükr ü du‘â
Kim bu kırdan soñra şordı ol baña
3160. Bana ol dise kısmet eyle sen
Kim halâş eylerdi andan cân u ten
3161. Pes aña olsun nice şükr ü berin
Bizi itmedi gecenlerle karin
3162. Tâ işitdiñ anlara ne itdi Hakk
Bize geçmiş ümmet oldılar sebağ
3163. Bize geçmiş kırdlarıñ hâli hemîn
Dilku gibi cânımız itdi emîn

3164. Ümmet-i merhuma aniñçün bize
Didi Ahmed meşatlık olsun bize
3165. Kılları kemikleri durur ‘ayân
Görüñüz alın naşihat ey mehân
3166. ‘Âkil itmez gibi eyler lütf u dâd
Çün işitdiñ neoldular Fir‘avn u Âd
3167. Kibri terk itmezse hâlinden diger
Dağı ızlalından ibret alalar
3168. Didi nûh ey kavm ben ben degilem
Ben olub cânân ile cân u dilem
82. B
3169. Gitdi çün benden havas Bü'l-beşer
Oldı Hakk baña kulağ ‘ilm u başar
3170. Ben yok oldum bu nefes andan baña
Kâfir olur kim inanmâzsa buña
3171. Var bu dilku naqşınıñ içinde şîr
Olma bu dilku yanında sen dilîr
3172. Şûretinden ki inanmâzsan hemîn
Andan işitmezdin aslânıñ sesîn
3173. Nûhun olmasa Hüdâdan ger yedi

Bir cihâm nice gark eyler idi

3174. Bir ten içre nice şîr olmuş nihân

Şanki âteş idi o hırmen- cihân

3175. ‘Öşri hıfz itmezse çünkim hırmeni

Böyle bir âteş kor aña ol seni

3176. Kim bu gizli aslân önünde ‘ayân

Bî- edeb kurd gibi açarsa dehân

3177. Yutar ol aslân anı kurd gibi tâ

*Fentekam nâ minhüm*¹³⁹oğur aña

3178. Zağm urur kurd gibi ana dest-i şîr

Kim olursa aslân önünde dilîr

3179. Kaşki ol zağm cisme gelse tâ

Kim dil u imân u cân sâlim ola

3180. Gitdi gücüm geldi çün bunda kelâm

Diyemem bu sırrı bir vefk-ı merâm

3181. Dilku gibi itdiñ açlık ihtiyâr

Olmañ ol aslân önünde hilekâr

3182. Koñ önünde ben u bizi nâ-revâ

¹³⁹ Biz onlardan intikâm aldık (Hier, 79)

Mülk anıdır vir yir u mülkü aña

3183. Toğrı yola gele çünküm bir faķır

Aña mülk olur cemi' -i şayd u şır

3184. Kim muķaddesdir şıfat-ı sincân aña

Post u mağza ihtiyâc olur mu yâ

3185. Her şikâr u her kerâmetler ki vâr

Ėulları için yaratdı Kirdigâr

3186. Halk için yaratdı şâha yok meded

Cümle devletleri bildiñse pesend

3187. Ol ki devleti cihânı itdi vâr

Mülk u devlet ana ne işe yarâr

3188. Hakk önünde hıfz itdigün cân u dil

Olmıya siz bir gümândan ta hacil

3189. Serv-i fikr u cüst u cüy görürür o

Nitekim hâliş süd içre olsa bu

3190. Ol k'ola naķş-ı sivâdan sine şaf

Naķş-ı gaybe ayinedir bî-hilâf

3191. Sırrımızı pek bilur ol Kirdigâr

Rize mü'min mü'mine ayinedâr

3192. Aķçemizi çünki uran bir mihek
Ol yaķına bilur itmez gayri şekk
3193. Aķçelere cânı oldu çün mihek
Naķd-ı ķalbi bilmede eyler mi şekk
3194. Böyle idi ‘âdet-i şâhân dede
Bunu işit var ise ĥatır dede
3195. Şol tarafda тұrur idi pehlivân
Kim gönle oldu şol cânib mekân
3196. Şağda defterdâr vâr bâb-ı kalem
Kim olur şağ elle ‘ilm u hem raķam
3197. Şûfiyâ ne itdi önünde maķâm
K’ayinedir cânâ anlar bî-kelâm
3198. Şayķal urdılar dile bâ-zikr u fikr
Görüne mir’at dilde naķş-ı sekr
3199. Şulb-ı fıtratdan toğdı ĥûb u nazif
Ķo önüne ayine olsun laţif
3200. Ayineniñ ‘âşıkıdır rûy-ı ĥûb
Cânâ şayķal oldu taķvâ-yı ķulûb

HAZRETİ YUSUF ʻ ALEYHİSSELÂMA MİSAFİR GELMESİ VE OL MİSÂFİRDEN
HAZRETİ YUSUF ʻ ALEYHİSSELÂMIŃ ARMAGAN VE HEDİYE İTME İSTEMESİDİR
ANI BEYÂN EDER VESSELÂM

3201. Geldi uzaqdan meger bir yâr-ı cân
Yusuf-ı şıddıka oldı mihmân

3202. Kim küçükken oldıardı aşınâ
Aşınâlık yaşdıdır müttekâ

3203. Didi kim qardaşlarım itdi qased
Didi zincir idi anlar ben esed

3204. Aslâna zincir olmaz ʻ ayb u ʻ âr
Biz qazadan itmeziz şekvâ u zâr

83. A

3205. Gerden-i şîr üzre ger zincir ola
Zincir qoyanlar ol mir ola

3206. Didi ne itdi saña zindân u çâh
Didi eksildi mi egerçi mişl-i mâh

3207. Yeni ay eksilur olur bir hayâl
Şoñra bedr olur semâda bî-mişâl

3208. Döküle hâvende çün dürr-ü yetîm
Gözde gönülde olur ol nûr-ı ʻ azîm

3209. Çünkü buğday ekseñ yire sen

Nice şalkım ola bitse hâkden

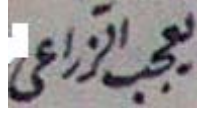
3210. Gîru degirmende dökseler nola

Ƙıymeti artub olur nân u ğıdâ

3211. Gîr itmek dökilur dişede daĥi

Olur ‘aql u cân u fehm u hûş aĥi

3212. Gîru ol cân çünkü mahv-ı aşğ ola

oĥu ba‘ de zâ

3213. Bu söze pâyân olmaz eyle sed

Yusufa didi de ey nîk-bed

**ĤAZRETİ YUSUF ‘ALEYHİSSELÂMIN MİSAFİR DEN ARMAGAN TALEB İTMESİ
BEYÂNINDADIR**

3214. Ƙışşadan soñra didi kim ey filân

Ne getürdüñ bizim için armaĜân

3215. Eli boş gelmek bize güya ki siz

Varmadır degirmene buĜdaysız

3216. Ĥaĥğ Te‘ala ĥalka diye rûz-ı ĥaşr

Ƙanı nedir armaĜân rûz-ı neşr

3217. Geldiñiz tenhâ vü yok sizde ğıda

Nitekim sizi yaratmadı evvelâ

3218. Ne getürdüñiz ‘aceb siz armağân

Rûz-ı maḥşer için ey pîr u civân

3219. Şanduñuz gelmiye siz önüme yâ

Aḫiret baṭıl göründü size tâ

3220. Hâḫḫ saña mihmân olur it i‘timâd

Maṭbah-ı iḥsanı aç it bezl u dâd

3221. Münkir olmazsañ niçün boş ola el

Nice varırsıñ o bâba bî-‘amel

3222. Hû‘âb-ı ḥorda nef-i az it ey Kiyâ

Tâ ki ola armağan ille’l-likâ

3223. Uyḫuyu az it gice it ah u zâr

Eyle istiğfari her esḫar-ı kâr

3224. Bari bir miḫdâr sa‘i it çün çünin

Vireler saña ḫavâs-ı nûr-bîn

3225. Bu raḫm gibi cihândan ṭaşra ṭâ

Gidesiz bir yere kim vâsi‘ fezâ

3226. Aña arzu’l-lah vasi‘ dir Hüdâ

Yer yer ol kim aña gitdi enbiyâ

3227. Ol geñiř yirden gönül olsun mı dr

Naħl-ı ten anda urumuz bize zr

3228. Yklenub olduğ havasını zebn

Pes olursun unki yorgun ser-nign

3229. unki sen maħml olduğ vat-ı ħb

Gitdi orgunlu daaħi renc u  azb

3230. Uyu ħl bir numunedir saña

Nice mahml olur aña evliy

3231. Evliy ařħb-ı kehf oldu aħi

urmada doğmada o uyuda daħi

3232. Evliydan b- tekellfdir fa l

şağ ve şoldan b-ħaberdirehl-i ħl

3233. Ne durur ztul-emn fi l-i ħasen

Ne durur ztul-şiml işgl-i ten

3234. Bu ikisin gere işler Enbiy

Bu ikiden b-czler n şad

3235. ağ işitdirir şad ki ħayr u şer

ağ ikisinden de amm b- ħaber

MİSAFİRİN YUSUF ‘ ALEYHİSSELÂMA DİMESİDİR Kİ SAÑA ARMAGAN BİR
AYİNE GETÜRDÜM TÂ HER BARKİ OL AYİNEYE NAZAR İDESİN KENDÜ GÜZEL
YÜZÜNÜ GÖRESİN VE BENİ AÑASIN ANI BEYÂN İDERİM VESSELÂM

3236. Didi Yusuf kanı bize armağân
O bu sözden utanûb itdi figân

3237. Didi çok sa‘ i eyledim ben nâ-tûvân
Saña layık buldum bir armağân

3238. K’ana nice getürem bir habbe ben
Kaṭre’yi ‘ummâna getürmek neden

3239. Kimyonu kirmana getürmek hemân
Ger huzurunda getürsem baş u cân

3240. Yokdur bir tohum bu anbârda
Hüsününüñ gayrı ki, yok diyârda

83. B

3241. Sanâ bu ayine lâyıq cümleden
Getürdüm çün nûr-ı sine anı ben

3242. Tâ göresin yüzün anda râyiğân
Ey ki sensin şems-i şem‘ i asumân¹⁴⁰

3243. Bir münevver ayine işte saña¹⁴¹

¹⁴⁰ “Görücek bu yüzün anasın beni tâ” mısraı yazılmış fakat üzeri çizilerek “Ey ki sensin şems-i şem‘ i asumân” mısraı yazılmıştır.

¹⁴¹ Bir önceki beytin ikinci mısraı olarak yazılmış fakat üzeri çizilerek yerine Ey ki sensin şems-i şem‘ i asumân” mısraı yazılmıştır.

Görücek yüzüñ anasın beni tâ

3244. Virdi bir âyine-i şâf gevher

Hüblar âyineye eyler nazâr

3245. Varlığa yoklukdurur âyinevâr

Ahâmâk olmıyan ider yokluğu kâr

3246. Görünür yoklukda varlıkda ey fetâ

Ağniya eyler fakîrâni seĥâ

3247. Kime kim noĥsân u yokluk ĥâl olâ

Hûbluk âyinesi şıfat aña¹⁴²

3248. Nândır mir' at aç u goros ne

çıkmadı kayıcak ayine

3249. Çünkü kıantân dikulub ola tamâm

Nice olur derziye muĥtâc uram

3250. Olsa yorulmamış ağaç bî-^ç amel

Dülger anı saĥf ider yâ ĥod temel

3251. Gider anda bağlayın kırık şınıĥ

Ola anda ayağı eli şınıĥ

3252. Olmasa ger ĥasta vü rencur-ı zâr

¹⁴²“Ola” sözcüğünün üzeri çizilip yerine “ aña” sözcüğü yazılmıştır.

Hiç olur mı şan' at tabb aşîkâr

3253. Hür u dîn olmasa bakar da'imâ

Görünür müydi kemâl-i kimyâ

3254. Oldı hem noğşân mirât-ı kemâl

Bu haqâret oldı mir'at-ı celâl

3255. Kim olur zıddıyla zıdd zahir 'amel

Sırrından bilindi hem şuhud u 'asel

3256. Kim ki noğşânını ide ayine

Sür' at ile çapdı ol istikmâline

3257. Haqqa uçub olmaz ol ehl-i hâl

Zann iden kendünde tekmîl u kemâl

3258. Bir maraz pendardan bedter kebir

Yokdurur cânında ey kibre esir

3259. Gözden ve gönülden ağla çok zamân

Tâ ki senden gide bu 'aceb yamân

3260. 'İllet-i İblîs ana hayr oldı pes

Bu marazda müşterekdir cümle kes

3261. Kenduyu ehl-i tevâzu' gören o

Şuyu şâfî şânur altı yoğ kamu

3262. Çün arışdırub ideler imtiân
u necaset rengini utar hemân
3263. Irmağın dibi necaset ey fetâ
Gerçe şâfi görünür ırmak saña
3264. Yol bilur bir pîr var şâhib zekâ
Bağ-ı nefse ider ol icra-yı ey mâ
3265. Su bilur mi oldığın pâk ü ‘ilm
‘İlm olur nafi‘ ha ‘ilm olsa ram
3266. Hi kılı sapıt yolup ider mi or
Yareni cerraha tefviz eyle var
3267. Cem‘ olur her yâreye o şer mekes
Tâ ki açan görmiye bir ferd u kes
3268. Ol sekiñ fikriñle mâlikdir seniñ
Yâren ise zulmet hâliñ seniñ
3269. Yarene merhem eger kim orsa pîr
Ol zamân sâkin olur derdiñ faîr
3270. Çünkü şiat buldı bile kim o tâ
Pertev-i merhem irişmişdir ana
3271. Çeke merhemden bâş ey yâr teni
Bile senden añla pertevden anı

KATİB-İ VAHYİÑ MURTEDD OLMASIDIR ANIÑ İÇÜN Kİ VAHYİÑ PERTEVİ ANIÑ
KALBİNE URDI OL ÂYETİ PEYGAMBER ‘ALEYHİSSELÂMDAN EVVEL OQUDI
DİDİ Kİ PES BEN DAĞI MAĞALL-İ VAHYİ İLÂHİYİM ANI BEYÂN İDER

VESSELÂM

3272. Hâzreti ‘Osmandan ol bir kişi
Vaşi gelse yazmaq olmuşdı işi

3273. Çün Muħammed vaħiden dise sebaķ
O hemân yazardı anı ber varaķ

3274. Pertev-i vaħy itdi anı tâp-dâr
Buldı ħikmet ol dilinde aşikâr

3275. ‘Ayinini ol ħikmetiñ didi resûl
Bu ķaderden yolu ya geldi fuzûl

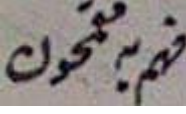
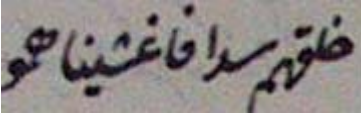
3276. Anı kim derdi Resûl ol nûr-ı nûr
Ol muħaķaķ itdi ķalbimden zuhûr

3277. Pertev-i endişesin gördi Resûl
Cânı üzre ķahr-ı ħaķķ itdi nuzûl

84. A

3278. Hem kitâbet gitdi hem gitdi dîn
Muřtafaya dūřmen oldı itdi kîn

3279. Muştafa didi ki ey kibir tebâh
Senden olsa nûr olmazdıñ siyâh

3280. Sen olaydın çeşme'i nûr-ı ilâh
Senden çıkamaz idi bu âb- siyâh
3281. ' Arz anıñ bunuñ öñünde ' ayân
Şanmaz idi bağlasa bundan dehân
3282. Cânını yakmışdı gerçe bu sebeb
Tövbeye kadar geldi bu ' aceb
3283. Ah iderdi fayda itmezdi âh
Tıg başı kapucağ neyler külâh
3284. ' Arzına Hakk urdı yüz batmân hadîd
Çok kişi bağı ve bağı nâ bedîd
3285. Bağlu kibr u küfr ile öle bu râh
Kâdir olmaz eyleye ezhâr-ı râh
3286. Didi ağılala
Bize bu iğlal olmaz ezbirûn
3287.
Görmeye ardında öñünde bendi o
3288. Rengi şağra tutar ol sedd-i belâ
Bilmez ol kim oldurur sedd-i kazâ

3289. Sedd rûy-1 dilberîñ dir şâhidiñ
Sedd rûy-1 mürşidindir mürşidiñ
3290. Ey nice kâfirde var sevdâ-yı dîn
‘ Arzları bend olmuş anlara hemîn
3291. Bağ-1 gizli lîk ahende beter
Kim demur bağı kırar balta teber
3292. Mümkün oldı bend aḡenden rehâ
Gizlu baḡa kimseler itmez devâ
3293. Bir kişiyi aru şoḡarsa eger
Ṭab‘ 1 ol sâ‘ at anı def‘ a yeler
3294. Kibr u vârlıḡdan olursa zaḡm ger
Gam ḡavî olur ana kim em ider
3295. Sineden eyler bunun şerḡi zuhûr
Ḳokarım nevmîd olasın bî-ḡudûr
3296. Olma sen nev-mîd kendüñ şâd it
İrişur feryâda ḡaḡḡ feryâd it
3297. Ey sûn affi baḡışla bize sen
Ey ṭabîb-i ‘ illet-i zaḡm-ı kühen
3298. ‘ Aks-i ḡikmet ol şaḡayı itdür helâk

Kendüni görme olursuñ sende fâk

3299. Ey sâna hikmet cariye
Saña ol abdâldan bil 'âriye
3300. Gerçe bulduñ sende bir nûrâni câ
Oldı koñşıñdan münevver ol serâ
3301. Şükr eyle eyleme kibr u gurûr
Görme kendiñ tavq-ı kulağ itme kusûr
3302. Hayf kim bu halet-i 'âriyeti
Enbiyâdan dûr itdi ümmeti
3303. Kuluyum anıñ ki her kıanda gide
Vaşıl olmadım simağa zann ide
3304. Çok maqamı geçmek ister sâlikâ
Bir gün ire menzil-i aşlıya tâ
3305. Kızırır demur velî zati degûl
Pertev-i 'âriyet-i âteşdir ol
3306. Pencere olsa münevver yâ serâ
Bil güneşdendir olur ol ziyâ
3307. Her der divar der ki rûşenim
Nûrı alamam gayrıdan rûşen benim

3308. Dir güneş ey gâfil hâl u me'âl
Ben dolandukda olur ma' lûm-ı hâl
3309. Dir yeşilin zatıdır bizde bu hâl
Şâd u handânuz daği zibâ cemâl
3310. Yaz faşlı dir ki turuñ ey ümem
Kendüñiz görüñüz çün ben gidem
3311. Naz ider ten dir ki bende hüsn u ân
Cân ammâ kuvvetin itmiş nihân
3312. Rûh ana dir ey necâset ne bu zât
Bir iki gün saña bendendir hayât
3313. Var oldı kibr u nâzıñdan cihân
Bilesiñ hâliñ ben olduğda revân
3314. Dostlarıñ sana qazarlar bir mezâr
Seni ideler ta'âm mûr u mâr
3315. Bed qoqudan burnunu tuta o kes
Ol ki dirdiñ haylî dostdur bu kes
3316. Pertev-i rûh oldı nuqğ u çeşm güneş
Oldı âteşden sû dağl olan hurûş
3317. Nitekim cân-ı pertev bu tendedir

Evliyânîñ pertevide bendedir

84. B

3318. Çünkü cânîñ cânı cânđan çeke pâ

Cânđa cânsız ten gibi olur fenâ

3319. Anîñ içüñ ben Korum yire cebîn

Tâ ki şâhid ola bana rûz u dîn

3320. Yemm-i dinde zelzele ola hemîn

Cümle hâle şâhid ola bu zemîn

3321. Aşikâre vire aḥbârı heb

Nuḫka gele bu zemîn ḥar u ḥaṭab

3322. Buna münkir felsefi'-i pür-fiten

Dir yürü ur bâşîñi divâre sen

3323. Nuḫk-ı âb u nuḫk u ḥak u nuḫk-ı gül

Oldı meḥyus-ı ḥavâs-ı ehl-i dil

3324. Felsefi kim münkir cinânedir

Evliyânîñ hâline bî-gûnedir

3325. Dir o câhil pertev-i sevdâ-yı ḥalk

Çok ḥayâlâte sebep ḥülyâyı ḥalk

3326. Belki anîñ küfr-i fesadı 'aksi urur

Bu ḥayâl münkeri kendü görür

3327. Felsefi kim münkir-i şeytân olur
Sihre-i şeytân olur nadân olur
3328. Görmedi ise divi kendi görsün o
Alnı gök olmazdı olmasa delu
3329. Her kimin gönlünde şekk u şebbih vâ
Felsefi-i maḥfidir ol nâ-beḳâr
3330. Gösterir ol ‘ itikâdı gâh gâh
Ol tomâr anın yüzün eyler siyâh
3331. Sizde vardurur ḥazer ey mü’minân
Sizde vardır çok cihân ammâ nihân
3332. Cümle yetmiş iki millet sende vâ
Vah ki bir gün senden olur aşikâr
3333. Her kim ki bu söze ‘ iman ola
Ḥof ile yaprâḳ gibi lerzân ola
3334. Güldüğün Şeytâna pes andan begim
Kendüni şandıñ delîlerden begim
3335. Çünkü cân ter sine giye bostîn
Saña vâveyla ide çok ehl-i dîn
3336. Gerçe yaldızı dükkânda şâd olur
Çün mihek yok afet-i ḥussâd olur

3337. Perde-i fer açma sen ey settâr-ı mîr
İmtihânda yine sen ol dest-gîr

3338. Gece kalb altuna olur hem' ayâr
Altun ammâ rûze eyler intizâr

3339. Dir zibân-ı hâl ile şabr eyle tâ
Ey müzevvir gündüz olsun rû-nümâ

3340. Nice biñ yıl oldu İblis-i la'în
Evliyâdan hem emîru'l mü'minîn

3341. Ademe kibirden itdi fahr u kîn
Tâ kıyâmet oldu rüsvây u la'în

BEL' AMI BA'URÛN DU' A EYLEMESİDİR Kİ MUSA KAVMİNE BU ŞEHİRİ
MUHASARA EYLEMİŞDİR NÂ MURÂD GİRÜ DÖNDÜR DİYÜ BEL' AMİN
DU' ÂSINIŇ KABUL OLMASI BEYÂNINDADIR VESSELÂM

3342. Bel' amı Ba'ure kim halk-ı cihân
Tabi' oldılar çün 'İsî zamân

3343. Secde itmezlerdi andan gayre kes
Hastaya efusunu şîhhat idi bes

3344. İtdi Musâya huşûmet-i bî-meâl
İstimâ' itdiñ ne güne oldu hâl

3345. Nice biñ İblîs u bel' amdur cihân
Böyle peydâ oldı ve oldı nihân
3346. Bu ikisin eyledi meşhûr ilâh
Tâ olalar ğayriye bunlar güvâh
3347. Bu ikisin aşdı dâre ol kebîr
Yoğsa kahr içinde hırsızlar keşîr
3348. Bunların tıgın iletdi şehre heb
Kahr ile olan şâyılır mı ' aceb
3349. Nâzeninsin lîk bir ğadd var saña
Et ğazer ğaddiñden öte ğoma pâ
3350. Senden a' la ile itme kâr zâr
Seni yedi ğat yir altına şoğar
3351. Kışsa'-ı ' Âdd u Semûd oldı hemîn
Tâ ki şân-ı enbiyâyı bilesin
3352. Bu nişân vü ğusuf u ğuzuf u şâ' iğa
Oldı vaşf-ı ' izz-i nefsi nâtığa
3353. Adem içün ğatl olur ğayvân heb
Huş içün ğatl olunur insân heb
3354. Huş ne oldı ' ağl-ı kül huşmend

‘ Aql-1 cüz’i ‘ aql ammâ ‘ aql-1 bed

3355. Cümle hayvânât vahşî keşîr
Oldı hayvânât insididen haķîr

85. A

3356. Vahşiniñ kıanı olur ħalka sebîl
İtmediler ülfet ‘ aqli celîl

3357. Pest oldı vahşiyân bî-iĥtilâf
Kim kıacub ademden itdiler ħilâf

3358. Sana ‘ izzet ola mı ey nâdire
Çünkü oldıñ sen ħamr-1 müstenfire

3359. Kıatl olunmaz ħar ki bulmuşdı şilâĥ
Çün ola vahşî olur kıanı mubâĥ

3360. Gerçe ħarde yoķdur idrâk u şûhûd
Tıtmadı ma‘ zûr anı ammâ vedûd

3361. Çünkü vahşî ola andan ademi
Nice me‘ zur ola ey yâr semî

3362. Ĥûn-1 kâfir lâ-cerem oldı mübâĥ
Nitekim vahşiyi kıatl eyler ramâĥ

3363. ‘ Avreti oĥlanı oldı heb sebîl
Oldılar zirâ ki bî- ‘ aql u zelîl

3364. Pes o ‘ aql ‘ aqıldan özge bir ‘ aqıl
‘ Aqıllıkdann eyledi hayvâna naql

HARÛT MÂRUTUÑ KENDİ ‘ İSMETLERİNE İ‘ TİMÂD İTMELERİ VE DÜNYADA
PADİŞÂHLİK İTMELERİ VE FİTNEYE DÜŞMELERİ BEYÂNINDADIR

3365. Mişl-i hârût çü Mârut şehir
Yidiler kibr ile zehr alûd tir

3366. ‘ İsmetine eylediler ‘ itimâd
Şu şıgrı ide şîre i‘ tîkâd

3367. Boynuz ile gerçe ol çâre ider
Erkek aslân boynuzun anıñ¹⁴³ kırar

3368. Boynuz olsa ger bî-kemmi cümle ger
Aslân elbetde anı katl ider

3369. Bâd-ı şarşar gerçe çok ağaç kırar
Bir yeşil baş otlaGa ihsân ider

3370. Za‘ if gaye zaħm ide bâd hilâf
Zûr-kuvvetden sen ey dil urma lâf

3371. Ağacıñ budağı çok olsa ger
Korqmayıp cümlesini keserr döker

3372. Yaprğa ammâ ki itmez çare ol

¹⁴³ “Anıñ” sözcüğü önce “aslân” sözcüğünden hemen sonra yazılmış fakat üzeri çizilip kelime “boynuzun” sözcüğünden sonra tekrar yazılmıştır. Yazıda düzeltme yapılmış

Yareye zirâ ki urmaz yâre ol

3373. Âteşe odun çok olursa ne ğam
Ûrke mi kaşâb çok olsa ğanem

3374. Ma‘ na öñünde olur şûret zebûn
Çarhl ma‘ nasıdır iden ser-niĝûn

3375. Çarḫ dolabından kıyas it añla sen
Dönmesi kimdendir anıñ ‘ağıldan

3376. Dönmesi bu kalibin mişl-i püser
Bil ki gizli ruḫundandır ey püser

3377. Rüzigâr ma‘ nası gerdân ider
Şol dolab gibi ki şu ile döner

3378. Daḫil u ḫariç olan her bir nefes
Ruḫdandır kim nihân pür heves

3379. Gâh cîm eyler anı geh hâ vü dâl
Gâh şulḫ eyler anı gâhi ciddâl

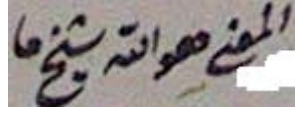
3380. Gâh gülistân eyler anı gâh ḫar
Gah yemin eyler anı gâhi yesâr

3381. Buncılayın rûzigârı ol Ḥüdâ¹⁴⁴

¹⁴⁴ İlk başta 16. beytin ilk mısraı olarak yazılmış ancak o mısranın üzeri çilizilip onun yerine derkenarda “Gâh gülistân eyler anı Gâh ḫar” mısraı yazılmıştır.

Eylemişdi kavm-i ‘Âda ejdehâ

3382. Ol yeli mü’minlere itme gümân
Eyledi şulḥ u merâ‘ât u emân

3383. Didi
Kim odur baḥr-ı ma‘ani-yi Ḥüdâ

3384. Cümle yedi kıat zemîn u âsumân
Çöp gibi ol bahirde olur revân

3385. Cümlesi rakşı çöpüñ şu üzre heb
İzdirâbıdır şunuñ aña sebep

3386. Çün cedelden eyle sâkin çöpünü âb
Sâhile atmaz anı ol âb-ı nâb

3387. Çünki sâhilden çeke mevce dilâ
Otlaga nâr itdüğün ider aña

3388. Aḥir olmaz bu söze eyle beyân
Kışşa-ı Harût u Marûtı hemân

**KİŞŞA’I HARÛT U MARÛTUÑ MAQİSİ O ANLARSİÑ DÜNYADA ÇÂH-I BÂBİLDE
‘AZÂB U ‘İTÂB OLUNMASI BEYÂNINDADIR VESSELÂM**

3389. Çünki ḥalkıñ cürm ü fişkı bî-gümân
Zahir olsa ikisine ol zamân

3390. Ellerin çenberler ider hışm ile
Görmeyub kendi ‘aybın çeşm ile
3391. Ayinede görse zışt-i adem özin
Hışm idub döndürür andan ol yüzün
3392. Görse ĥodbîn bir kişide bir kuşûr
Andan eyler âteş-i düzah zuhûr
85. B
3393. Ĥamyey-i din der bu kibrey ol faķir
Nefs-i kâfir kenduden olmaz başır
3394. Başka olur ĥayret-i dine nişân
Sebze-zâr olur ol âteşden cihân
3395. Didi ĥaķķsız nûr u rûşen siz eger
İtmeñiz ‘âşiye ĥafletle nazâr
3396. şükr idiñ siz ey sipâh-ı ‘abd-ı ĥâř
Ferc u şehvetden siz olmuşsız ĥalâř
3397. Ĥalkı ideydim sizde şehvetle hevâ
Gayri size mesken olmazdı semâ
3398. Ey melekler sizde ol ‘işmet ki vâr
‘Aks-ı ĥıfz u ‘işmetdir aşıkâr
3399. Anı benden biliniz sizden řayķın
Tâ size ĥülmiye şeytân-ı la‘în

3400. Öyle kim ol kâtib vaḥî Resûl
Kendusinde gördi ḥikmet-i nûr ol
3401. Şaydı kendün şavt-ı murgân Ḥüdâ
Anda pervaz eyledi ol çün şadâ
3402. Kuşlarıñ laḥnini vaşf itdiñ eger
Añlamak mümkün mü maqşûdin meger
3403. Ögrenub bilsen şadâ-yı bülbülü
Ne bilürsen nice vaşf eyler gülü
3404. Ger bilürsen oldı ol zann u gümân
Leb kııldısından añla şagirân

**BİR ŞAGIR ḤASTA ḤAṬRINI ŞORMAGA GİTMESİ ANI BEYÂN
İDER**

3405. Bir şagıra didi bir şaḥib kemâl
Ki seniñ koñşun oldı ḥasta ḥâl
3406. Kendüne didi şagır kulaḫla ger
Añlamam sözün anıñ duyamam ḥaber
3407. Ḥastada Ḥod nerm olur şayt u şadâ
Lâ bûd ammâ varmalıyuz biz añâ
3408. Çün görem kim tudaḡını oynada

Bir kıyaş eyleyem benden aña

3409. Çün diyem nice hâliñ ey şerîf

Dir zahir ideyim hoşem laţîf

3410. Ben diyeyim şükrüne çorba saña

Dir ki şerbet mercimek şorbası ya

3411. Ben diyeyim nûş olsun ey civân

Kim tabibiñdir diyem dir kim filân

3412. Ben diyeyim kim müaberkdir o yâr

Çün o ögle eyu olur cümle kâr

3413. Tecrübe ettik biz anı ey fetâ

Çanda varsa oldu hâcetler revâ

3414. Bu cevâb u bu kıyaş ile hemân

Çastanñ öñüne geldi ol zamân

3415. Didi nicesin didi oldum nizâr

Didi şükr it çasta bundan oldu zâr

3416. Buna şükr olur bu düşünmiş baña

Bu kıyaşında şagır itdi çatâ

3417. Didi ne yirsin didi kim zehr-i mâr

Didi nûş ola ziyâde oldu zâr

3418. Didi bundan soñra kem eyler ‘ ilâç
Gele bunda ide ıslâh-ı mizâç

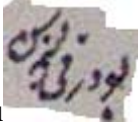
3419. Didi ‘ a za’ il gelur ey ebu’ l-fuzûl
Pek mübarekdir ayagı şâd ol

3420. Taşraya çıkdı didi ol şâd u mân
Şükür kim itdim ri‘ âyet bu zamân

3421. Hısta didi ey ‘ adu-yı cân-ı mâ
Bilmez idik biz seni ey pür cefâ

3422. Hıstanın hıtrı oldı pür keder
İster ana göndere¹⁴⁵ dirli haber

3423. Bir kişi yise ta‘ am-ı bed eger
Gönlünü bulandırub kusatmak diler

3424. Öykesin yutmak budur mı sen
Tâ cezasın bulâsın şîrin suhan

3425. Şabrı yoğdı hasda darıldı didi
Kanı bu sek ‘ avreti kaçak kedi

3426. Her sözüne vireyim nice cevâb
Kâh ol zamân şîr dilim itmişti havâb

¹⁴⁵ Bu sözcüğün yerine daha önce “ göstere” kelimesi yazılmış fakat müellif “göstere” sözcüğünün üzerini çizip yerine “göndere” yazmıştır

3427. Çün ' iyâdetden tesellidir merâm
Böyle hâtır şorma oldu intikâm

3428. Tâ ki göre düşmenin za' f u zâr
Zişt-i câni tâ ki eyleye qarâr

3429. Nice kimseler ' ibâdetler ider
Gönli rızvân u şevâb ister diler

3430. Ma' siyetdir bu hâkiqatde hâkķı
Çok bulanık var ki şânursuñ şafi

3431. Ol şagır gibi ki ol itdi gümân
İyilik itdim ol hod itmişdi ziyân

86. A

3432. Şâd u handan dir ki hizmet eyledim
Kõşuluk hâkķın ri' âyet eyledim

3433. Kendu için yaķdı bir nâr-ı ' azâb
Hastanıñ hem hâtrın itdi harâb

3434. Kõrķan ol âteşden ki iytâd itdin
Ma' siyetlerde çok efsâd itdin

3435. Didi bir şahib riyâyâ Muştafa
Kıl namâzıñ kim sen itmediñ edâ

3436. İşte bu havfa i' lâç için sanâ

Her namâz içinde geldi *İhdinâ*

3437. Kim arışdırma namâzım ey Hüdâ

Bâ namâz *Dâllin* u pür riyâ

3438. Ol kıyaşı kim şagır itdi medâr

İtdi bunca řoĥbeti ol târ u mâr

3439. Bâ-ĥuřûř ola kıyaş-ı ĥiss-i dîn

Vaĥy ĥaĥda kim odur hadden fuzûn

3440. Gûş-ı ĥissiñ ĥarfe lâyıĥ ise ger

Gûş-ı gaybın bil şâgırdır ey püser

İBTİDÂ-YI NAŞŞ MUÂBELESİNDE KİYAS GETÜREN ŐEYÂNDIR ANI BEYÂN İDER

3441. Bu kıyası eylemişdi evvelâ

Ol Hüdâ öñünde İblis-i gedâ

3442. Didi topraĥdan olur âteş laĥif

Hâkden ol ben ise nâr-ı şerîf

3443. Pes ideruz aşlı fer^c üzre kıyas

Aña zulmet bize nûr oldu esâs

3444. Didi Ĥaĥĥ ensâba yoĥdur i^c tibâr

Zuhd u taĥvâ iledir fazl u vaĥâr

3445. Bu degil mirâş-ı fâni' -i cihân
Ola ensabıyla bu mirâş-ı cân
3446. Belki bu mirâş-ı cümle enbiyâ
Buna varisdir revân-ı etkıyâ
3447. Mü'mîn oldı oğlı bu cehliñ ' ayân
Nuhun oğlı oldı kâfir bî-gümân
3448. Hâk-zâde oldı bir nûr-ı ilâh
Sen ki âteşzâdesiñ yüzün siyâh
3449. Bu taħarri bu kıyâs rûz-ı ebr
Tâ gicede kıble içün itdi cer
3450. Çün güneş ola görünse Ka' be hem
Kim taħarri u kıyâs ider dedem
3451. Ka' beyi görmezlenub döndürme yüz
Sen kıyâsından ki budır toğrı söz
3452. Mur-ı Hâkğdan sen işitsen bir şadâ
Hıfz idersiñ zâhirin idub edâ
3453. Şoñra eylersin kıyâs bî-şuhûd
Bir hayâl-ı maħzı itdiñ ber vücûd
3454. İşılâhı vâdır abdâliñ diger
Andan olmaz sözler aşlâ ħaber

3455. Mantıku't-Ṭayrı şadâdan örgendin

Eylediñ nice kıyâs-ı rahzen

3456. Senden ol ḥasta gibi diller ḥazen

Dir şâgır itdim ri'âyet çâre ben

3457. Kâtib-i vaḥy işidüb kuşdan şadâ

Zann eyledi kim kuşa ortağ ola

3458. Bir kanat urdı aña kuş oldu kör

Gitdi ka'r-ı merk u târa zâr u zor

3459. ' Aks ile yâ zann ile sizde ḥazer

Âsumândan düşüb olmak derbeder

3460. Olduñuz Harût u Marûtdan füzûn

Nâmîñ bunuñla *naḥnu's-safun*

3461. Bedligine bedlerin rahmet idiñ

Benlige ḥodbînligi la'net idiñ

3462. Olmıya gayret gele ḥaqqdan şağın

Baş aşğı düşmeyesiz yire ḥaziñ

3463. Didiler fermân seniñdir ey Ḥüdâ

Sen amân virmezsen ol kıanda ola

3464. Bunı didiler velî dilde bu kıâl

Biz eyu kıullar ider mi bed fi'âl

3465. Kıomadı iki melegi ıztırâb

Ekmeyeler toğm-ı kibri nâ-şevâb

3466. Didiler kim ey 'anasırdan beşer

Pâki ruğâniyândan bî-đaber

3467. Biz ki gerdûnda toğuruz perdeler

Yere geldüğün oluruz dâd ger

3468. İderiz 'adl u 'ibâdat u namâz

Gice gidub gökde eyleriz niyâz

3469. Tâ olalım şehre devr-i zamân

Tâ kıoyalım yerde biz emn u âmân

3470. Gökleri yire kıyâs itme şakın

Rast gelmez fark u var gizli hemin

86. B

CAHİLERDEN KİŞİ KENDÜ HÂLİNİ VE MESTLİĞİNİ GİZLEMELAZIM İDİĞÜN

BEYÂN İDER

3471. Diñle bunı bir ĥakîm-i cândan

Başın anda kıo ki içdiñ bâde sen

3472. Mest çün meyđânedden kim zâl olur

Suđre u baziçe'i eťfâl olur

3473. Yolda her bir cânibe düşüp gezer
Balçık içre aña her ebleh güler
3474. Böyle o düşmüş uşâklar peyine
Bî- haberler buna mestî meyhane
3475. Halk uşâktır merddir mest-i Hüdâ
Baliğ oldır eyleye terk-i hevâ
3476. Didi dünyâ l' ab u leh-i nâ sezâ
Siz uşâksız rast buyurur Hüdâ
3477. L' abî terk it olasız sahib kemâl
Ruḥ- pâk olmazsa pâk olmak muḥâl
3478. Ehl-i şehvet şân cimâ' -ı tıfl ider
Kim sürerler bir birine ey püser
3479. Ne ola tıflıñ cimâ' ı bir oyun
Rüstem ü Gazi cimâ' ına zebûn
3480. Cengi halkın ceng-i kudekdir hemân
Cümlesi ma' na aşlı yok hemân
3481. Kalb kılıçları ağacdan cengde
Cümlesiniñ kaçdı heb bî-fâ'ide
3482. Heb kumaşdan ata olmuşlar süvâr
Kim bırakmadır benim düldül şikâr

3483. Cümlesi hammâl iken ‘âlicenâb
Zann ider maħmuldur şâhib rikâb
3484. Bir gün ol maq̄bûl olanlar nîk zâd
Giceler toq̄uz felegi sürüb at
3485. Rûh aña eyler ‘urûc u hem melek
Rûh ‘urûc itdikde ditrer ne felek
3486. Benduñuz çocuk gibi dâmana heb
Gûşe’i dâmen at olur mı ‘aceb
3487. Hâk̄k buyırdı zandan olmaz fa’ide
Merkeb zann şanma göz gide
3488. Agleb zannını terciħ oldu dâd
Şems-i zâhir olucağ olmaz ‘inâd
3489. Merkebiñiz göresiñiz ol zamân
Pâyıñız imiş size merkeb olân
3490. Vehm ve hiss ve fikriñiz itmek gümân
Kim uşaklarıñ k̄amış atı hemân
3491. ‘İlmi aşhâb diliñ hammâlıdır
‘İlmi aşhâb teniñ aħâlidir
3492. ‘İlmi kim câne ura ol yâr olur

‘ İlmi kim tende ala ol br olur

3493. Didi ha kim *Yamilü esfra*¹⁴⁶ olur

‘ İlm kim olmya andan br olur

3494. ‘ İlm andan olmasa b- vsta

Sabit olmaz ü renk

3495. eksen amm ol yk etsen ‘ mel

Ykn olup sana verirler bedel

3496. ekme br- ‘ ilmi ezbehr-i hev

T gnlde ‘ ilm-i ha zhir ola

3497. T gelesin dldl-i ‘ ilme suvr

Dşe bundan Őnra omzundan o br

3498. urtarr seni hevdan cm- h

Ey ki sen hdan bilursun nm- h

3499. Nmdan ne toar ancak bir hal

Ol haliñ oldu delll-i viŐl

3500. Ola mı delll b-medll hi

Olmasa cna olur mı gul hi

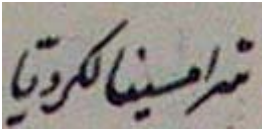
3501. Var mı bir nm olmya zt ogul

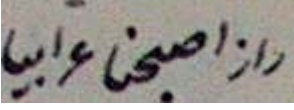
Hi k u lmdan kopsun mı gl

¹⁴⁶ Kendilerine Tevrt verilenler, sonra da onunla amel etmeyenler, kiyap ykl eŐekler gibidirler...(Cuma, 5)

3502. İsmi bildiñ it müsemâmâyı taleb
İyi gökde gör şuda görmek ‘aceb
3503. Nâm u harfî geçmek istersen eger
Geç vücûduñdan bekle ey püser
3504. İt riyâzet geç çün ahen renkden
Olsın âyniye’-i bî-renk sen
3505. Kendüni şâf eyle sûr evşâfını
Tâ göresin zât-i pâk u şâfîni
3506. Göresin gönülde ‘ilm-i enbiyâ
Ne kitâb ister bu ki ne ustâ
3507. Didi Aḥmed Ümmetim içinde vâr
Bana heb gevher baña himmette yâr
3508. Beni ol nûr ile görür cânları
Ben nice andan görürem anları
3509. Ne aḥâdis ve ne râvî ne kitâb
Anlara âb- ḥayât olmuş şerâb

87. A

3510. ¹⁴⁷ budur

 budur

3511. Gizli ‘ilm ister iseñ bir mişâl
Rumî Çinî kışşasından diñle al

‘İLM-İ NAAŞLIDA RUMİLER İLE ÇİNİLER BAHS U CİDAL EYLEDÜKLERİ
VE HER BİRİ KENDİ ALİNDEN ŞÜRET YAZUB VE TAŞVİR EYLEMELERİ
IŞŞASIDIR

3512. Didi Çiniler biziz naaşlar
Didi Rûmiler bizimdir ker ru fer

3513. Didi sulânı kim iderim imtihân
angınız da‘ vasını eder beyân

3514. Ehl-i Çin ve Rum oldu âzirûn
Rûmiyânıñ ‘ilmi olmuşdır füzûn

3515. Çiniyân dedi ki bize bir biri
İdeler maşûş size ol biri

3516. Vâr idi iki muabel ad hemin
Birin aldın çinî rûmî birisin

¹⁴⁷“ Kûrt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım.” Bu sözü Hüsameddin Çelebi’nin atası Ebû’l-Vefâ söylemiştir

3517. Çiniler istedi Őehten nice renk
Pes hazin açdı virdi bî-direnk
3518. Virir idi her Őabâh nice buyâ
Çiniyâne ider idi hem ‘atâ
3519. Rûmiyân didi ne lâzım naķķŐ u reng
Peyze lâyıķ iş bu kim olmiya jeng
3520. Kıpuyı kapatub etdiler cilâ
Ŝâde vü Şâf oldılar hem çün semâ
3521. Renkluya var renksizlige râh
Renk bulut renksizilik oldu Şems u mâh
3522. Her ne bulutda görür isen nûr u tâb
Bil ki olur nûr-ı mâh u afitâb
3523. Çün ‘âmelden fariğ oldu çiniyân
Çaldılar davulları oldu Şâd-mân
3524. Geldi görđi Şâh anda naķıŐlar
‘Aql u fehmi alur etdikde nazâr
3525. Őoñra geldi rûmiyâne padişâh
ortadan perdeyi ķaldırdı çü Şâh
3526. ‘Aksi ol taŐvîr u naķŐıñ bî-sebeb

Urdı bu divâre kim şâf idi heb

3527. Anda olan bunda oldu aşikâr

Gözi göz ondan eylerdi şikâr

3528. Rûmiyân ol şûfilerdir ey peder

Anların yok ıfzı vü' ilmi hüner

3529. Şaykal itmişler velikin sineye

Terk idüb hırş ile buhl u kineye

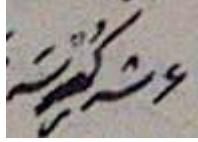
3530. Bil şafâ-yı ayniye vaşf-ı dil o

Şûret-i bî-müntehâya kâbil o

3531. Gaybdan bir şûret bî- vaşf u ħadd

İtdi Musâya gönülden ' arz-ı ħadd

3532. Şıgmaz ol şûret egerçe gönüllere

' Arşa bahre balığa yire

3533. Bunlara zirâ ki vardır ħadd u ' add

Olmadı mir'at-ı ħalbe bil ki ħadd

3534. Aql bunda oldu sâķid yâ muzıl

Kim bil oldur yâ ħod olmuşdır a dil

3535. Olmadı her şeyin aķsi tâ ebed

Ġayri dil ki ola aded hem bî- aded

3536. Her ne naqş-ı tâze gelse bî- ‘aded

Bî-hicâb anda görünür tâ ebed

3537. Kırtulubdur renkden erbâb-ı hâl

Görür anlar her naqışda bir cemâl

3538. Naqş-u hısr-ı ‘ilmi anlar geçtiler

Râyet-i aynü’l-yâkîn açtılar

3539. Gıtdi fikr ü geldi ammâ ruşenâ

Oldılar tâ‘ât u bahre aşınâ

3540. Mevtden kim havf ider her huşmend

Aña eylerler bu zümre riş-ıhand

3541. Añlarıñ gönlüne kim bulur zafer

Pes şadef ider zarar itmez güher

3542. Geçdiler gerçi ki naıv u fıkhıdan

Buldılar ammâ ki maıv u faqr-ı ten

3543. Tâ sekiz cennet nuquşı bî-taleb

Añlarıñ kalbinde zahir oldı heb

3544. ‘Arş u kürsiden olub ‘âli maıân

Maışâd-ı şıdk içre eylerler hırâm

PEYGÂMBER ŞALALLÂHU TE‘ÂLA ‘ALEYHİ VE SELLAMIÑ ZEYD RADİ ALLAHU

TE‘ÂLA ‘ANĤUYE SU’AL İTMESİDİR BU GÜN NİCESİN VE UYKUDAN NİCE

KAŁKDIŃ VE ZEYD RADİALLÂHU ‘ANHÛ CEVÂB VERMESİDİR Kİ YÂ
RESÛLULLÂH MU’MİN OLDUĞIM ĖALDE SABAĞA DÂĞİL OLDUM

87. B

3545. Dedi Ağmed Zeyde bir gŭn ey Fetâ

Nicesin bugŭn ey şâhib şafâ

3546. Didi ‘abd-ı mü’minim didi resŭl

Bağ-ı imânın nişânı kânı ol

3547. Didi gŭndŭz şâyim oldum teşne heb

Terk idub ‘aşđ ile Ėabı cŭmle şebb

3548. Tâ ki geçtim rŭz u şebden hemçŭnân

Kałkana nice gecerse ođ sinân

3549. Ol țarafda cŭmle millet bir imiş

Nice yıllar rŭz u sâ‘atler bir imiş

3550. Mŭttehid ede ezel abdâla hem

Ağla yoğ anda zirâ kim adem

3551. Didi nedir bize andan armağân

Bu diyâr-ı ‘ağiline olmıya nihân

3552. Didi gŭgŭ nice gezer isen cân

Baňa ‘arř u ehl-i ‘arř űyle ‘ayân

3553. Sekiz uçmağ yedi țâmu cŭmle heb

Baňa zahir oldı itmeñŭz ‘aceb

3554. Her biri halkın baña oldu ‘ayân
Buğda arpa gibi olmuştır beyân
3555. Kimdir ehl-i nâr kimdir ehl-i cinân
Mâr u mâhi gibi oldılar heb ‘ayân
3556. Bunda bilur evliyâ bî- iştibâh
Anda kimiñ yüzü aq kimiñ siyâh
3557. Bundan ol cân kim pür ‘ayb idi
Ana qarında idi ve gayb idi
3558. Ana qarında şakidir aşiyân
Cismiñ evşâfından olur bu ‘ayân
3559. Tıfl-ı cânâ bu ten oldu hamile
Mevt-i dert vaz-ı hamd ü zelzele
3560. Cümle cânlar olmuş aña müntazır
Tâne güne toğa bu cân-ı batır
3561. Zengiyân diye ki bir feddir bu cân
Ademiyân diye bir feddir râyigân
3562. Çünkü toğub gele dünyaya ol cân
Şübhe kalmaz kara aq olur ‘ayân
3563. Zengi ise getirürler zengiyân

Rûmî ise getürürler Rûmîyân

3564. Toğmadıkça ‘âleme müşkil bu çâl

Toğmamışı bilen azdır ol ricâl

3565. Ol ider nûr-ı Hüdâ ile nazâr

Pesent içinden ana yol olmuş meger

3566. Aşlı cümle nuţfenin bî-şübhe aķ

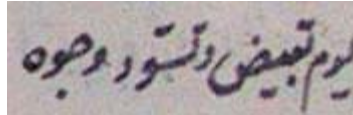
Lîk-i cân Rûmî vü zengi şaķaķ

3567. Aĥsenü’-taķuya virir zeng-i cân

Zengi ise *esfe*¹⁴⁸le çeker hemân

3568. Zeydden söyledüğünüz bu kelâm

Kârvandan ħalmayalım ves’selâm

3569.

Türk ü Hind olur mümin her guruh

3570. Hind u Türki toğmadıkça bilmeziz

Bilinur toğdıķda arıķ mı semiz

3571. Aĥiretde nice ise cümlesin

‘Avret var görmüşüm ‘ayne’l-yaķin

3572. Söyleyim ya söylemeyim bir nefes

¹⁴⁸ Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların en aşağısına indirdik. (Tin, 4, 5)

Ṭudağın ışırdı Aḥmed didi bes

3573. Sırr-ı ḥaşri didim ey Muştafâ

Neşri bugün eyleyem keşf u edâ

3574. K̄o ki ideyim perdeler çâk çâk

Gevherim ola güneşveş tâ nâv-bâk

3575. Tâ ki nurumdan ṭutulsun afitâb

Göstereyim naḥl u bidi bî-hicâb

3576. Sırr-ı ḥaşr-i göstereyim aşikâr

Ḥaliş ile ḳalbi eyleyeyim ayar

3577. Kesin aşḥab-ı şimalin eli zâr

Küfr ü i‘mân rengin idem aşikâr

3578. Olmuş erbâb-ı nifâkâ yedi bâb

Baḥa rûşendir bu hemçün afitâb

3579. Dedim nedir belâ-yı eşḳıyâ

İşidulsun ṭabl-ı kus-ı enbiyâ

3580. Cennet u a‘râf u nârı bî-gümân

Göstereyim köre kâfirler ‘ayân

3581. Göstereyim daḥi ḥavz-ı kevseri

Mest ide âb u şada anları

3582. Teşne kimdir kevser eyler tavâf
Göstereyim yek biñ kim bî-hilâf

3583. Ol kişiler kim şusuz yeler hemân
Göstereyim bu dem anı ‘ayân

3584. Sürünür omzuma o nûrları heb
Na‘releri kulağımdadır ‘aceb

88. A

3585. Ehl-i cennet gözüme heb aşıkâr
Eylemişler biri birin derkâr

3586. El ele alub ziyaretler olur
Leblerinde bûse ğaretler olur

3587. Şağır eyledi kulağım bâng-i âh
Ehl-i nârîñ na‘rası var ğasret âh

3588. Bu işarettir ederdim ben huzûl
Korğardım azar ide beni resûl

3589. Söyler idi böyle ser-mest ü ğarâb
Yâğâsından tutdı ol ‘âlicenâb

3590. Didi çek başımı atın oldu germ

‘Aks geldi gitdi şerm

3591. İtdi ayine seng terk-i hılâf
Âyine mizân ider mi hiç hılâf
3592. Ayine mizân tutar mı hiç nefes
Yâ utansa ya hüd âzaritse kes
3593. Ayine mizân miheñlerdir hasen
İki yüzyıl hüdmet eyler sende sen
3594. Yalvaruben disen olma müstâkim
Artuğ it eksiltme benden ey nedîm
3595. O saña dir itme baña riş-ğand
Ayine mizâne olmaz hile-pend
3596. Bizi ‘ âlî eyledi Hakk virdi dâd
Kim bizimle bilunur nağş u ziyâd
3597. Böyle olmasağ ne şey idün hemân
Olmaz idüñ ziynet-i rûy-ı civân
3598. Lîk besdir çek gılâf ayine ne
Gerçe kim oldı tecelli sine ne
3599. Zeyd didi zarf olur mı hiç bağal
Afitâb-ı Hakk vü şems-i ezel
3600. Hem bağalı hem dağalı yırtâr ol
Ne cinûn qalur önünde ne ‘ uqûl

3601. Didi kim bir göze bir barmağ osan

‘ lemi hl grr ol Őemsden

3602. Barmağ ucu mhi eylemek nihn

Bu Hdnn szine oldu niŐn

3603. T ki rte ‘ lemi bir notadan

utulur gneŐ begim bir sutadan

3604. Bağla ağızın bağı albe it nağar

Bağı hod Hğğ itdi mağkum-ı beşer

3605. Şanki ‘ ayn-ı selsebl zecebil

Oldu hkm-i ehl-i cennetde zell

3606. Hkmmz de ar enhr-ı cinn

Zorumuzdan bilme emr-i Hğğ hemn

3607. anda istersen olurlar heb revn

Sihir gibi kim murd-ı shirn

3608. Dil dilerse gide suy-ı zehr-i mr

Diler ise gide suy-ı i‘ tibr

3609. Anlara hkimdurur alb u revn¹⁴⁹

Gzmz eŐmesi gibi heb revn

¹⁴⁹ 56. ve 57. msralar arasında yazlmŐ bir beyittir. Beytin ilk msrası derkenarda bulunurken diğere mısra diğere beyitler arasına sıkıŐtrlmıŐtır.

3610. Diler ise gide maħsusata pes
Diler ise gide melbûsatâ
3611. Diler ise gide külliyata ol
Diler ise gide cüz'iyata ol
3612. Oldı beş hissin daħi bil çem çünân
Emr-i dildir anda zaħir her zamân
3613. Her ne yana kim işâret ede cân
His gider ol cânibe damend-keşân
3614. Emr-i dilde el ayak 'aza şâda
Nitekim Musa ellinde ol 'aşa
3615. Dil idlerse ayak ider tiz raqş
Yâ kemâle gider itmez gayrı naqıs
3616. Dil dilerse el ider ol dem hesâb
İster ise parmagiñ yazar kitâb
3617. Elde bir gizli ele olmuş esîr
Gizli ammâ ten eline ol muşîr
3618. Diler ise düşmene bir mâr olur
Diler ise bir veliye yâr olur
3619. Dil dilerse el olur kefçe ta'âm

Diler ise ola gezer hâş u 'âm

3620. Dil ne dir a'zaya bilinse 'aceb

Özge vuşlatdır 'aceb gizli sebeb

3621. Buldu mı mühr-i Süleymân dil 'aceb

Kim bu beş hissiñ yuları anda heb

3622. Taşradan beş hissiñ anıñ mağhurudur

İçerden hem anıñ me'murudur

3623. Sende on hissiñ yedi endâm deger

Dağı anlar şöze gelmez ey püser

3624. Zor vakıtde Süleymân hemdemi

Ur peri u dive ey dil hâtemi

3625. Olma bu mülkünde hile hemdemi

Almıya üç div elinden hâtemi

88. B

3626. Şoñra tuta 'âlemi ismiñ senin

Ola şâh-ı dû-cihâñ cismiñ senin

3627. Ger eliñden div alırsa hâtemiñ

Gide şehlik bahtıñ olmaz hemdemiñ

3628. Oldı pes yâ hasreta ve yâ 'ibâd

Ḥod mü lazım size tâyemü' tenâd

3629. Münkir isen kendü diviñe eger

Ayine mizân yok sende meger

ḤAZRET LOḤMANI ḤİDMETKÂR VE ḤAPU YOLDAŞLARI TURFÂND
GETÜRDİGÜZ YEMİŞLER OL YEDİ DİYU TÖHMET İTMELERİ BEYÂNINDA

VESSELÂM

3630. Ḥocası yanında loḤmân oldu bîl

Ḥulları içinde ol Ḥor u zelîl

3631. Ḥullarıñ gönderdi heb bağa ki tâ

Getüreler miyve eyleye şafâ

3632. Oldı loḤman anlar gerçe Ḥufeyl

Parmagını kendü Ḥara mişl-i leyl

3633. Cem^ç olan miyveyi Ḥidmetkârlar

Ḥoş yidiler Ḥabuşur bî-^ç ârlar

3634. Didiler Ḥocaya loḤman yedi heb

Ḥoca loḤmana darıldı pür-ğazab

3635. Şordı LoḤman kim nedendir bu ğazab

Ḥocâ loḤmana ^çitâba açdı leb

3636. Didi loḤman ḤaḤḤ katında seyyidâ

Bende'i Ḥâ'in olur mı murtażâ

3637. İmtiħan it cümlemizi ey kebîr
Bize ıssı şuyı içir eyle sîr
3638. Şoñra bir şaħraya bizi sür hemân
Atlu sen bizler piyâde ol revân
3639. Ol zamân görmek durur bed-kâr hem
Gör ne sun-ı kâşifu'l esrâr hem
3640. Hâce virdi bunlara pes ıssı şu
Korķusundan ķullar içdiler ķamu
3641. Şoñra sürdi bunları şaħralara
Yıldırub gezdirdi çok tenhalara
3642. Kuşmaĝa başladı zahmetden ķamu
Anlara ķuşdurdı miyve ıssı şu
3643. Çünkü loķmân ķusdı daħi bî-ħilâf
Geldi aniñ mi' desinden âb-ı şâf
3644. Hıķmet-i loķmandan oldu bu şuhûd
Añla nedir hıķmet rabbü'l-vücûd
3645. Ahiretde görüne sizden o kâr
Gizli kim olmazdı aşlâ aşikâr
3646. İssı şuyı içecek ķať' ola heb

Perdeler rüsvây olalar Bü'l-aceb

3647. Nâr ile olur ' azâb-ı kafirân

Taşı zirâ âteş eyler imtiḥân

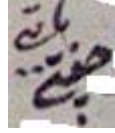
3648. Seniñ ḥârâ gibi ḳalbe pür-uşûl

Nerm dedi itmedi pendi ḳabul

3649. Yâre kim olsa ' ilacı kem gerek

Kim eşek başına layıḳdır köpek

3650. Kimlere kim budur aniñ ḥikmeti

Ziştîñ oldı zişt çifti

3651. Pes ne çifte ḫâlib iseñ sen daḫi

Maḥv olub añla hem vaşf ol aḫi

3652. Nûra ḫâlib müste' id-i nûr olur

Bû' da ḫâlib ma' cub olub dûr olur

3653. Ger ḫalâş ise bu zindandan murâd

Baş çekme secde it ol ḳurb u şâd

**ZEYD KİŞŞASINIÑ BAḲİYESİDİR RESÛL ' ALEYHİS-SELÂMIN CEVABINDA Kİ
LİSÂN-I PEYGAMBERDENDİR CEVABINDA Kİ LİSÂN-I PEYGAMBERDENDİR**

3654. Bu söze yoḳtur nihayet ḳalk a Zeyd

Söz-i yeter eyle bend ü kayd

3655. Nâtıka itdikde ‘aybı aşikâr
Yırtar ğaybıñ perdelerin her ne vâr
3656. Ğayb-ı maţlûb Hakk oldu ğâh ğâh
Sür davulcuyı ki bağlansun bu râh
3657. Dizginiñ çek sürme pek mestur ey
Kendü zannından kişi mesrûr ey
3658. Hakk dirler kim nâ-ümîd olan ‘ibâd
İdeler dâ’im ‘ibâdet-i i‘tikâd
3659. Bir ümid ile müşerref olalar
Ana hizmetle mûradın bulalar
3660. Hakk diler herkese ide mekremet
Cümleye ola ‘umûm u merhamet
3661. Hakk dirler kim heb emir-u hem esir
Olalar havf u recâ ile hazir
3662. Perdede olmak gerek havf u recâ
Biline ol perdede şâh u gedâ
3663. Perde yırtılsa gider havf u recâ
Ger remzi oldu ğaybın ber hevâ
3664. Bir nehirde bereket itdi gümân

89. A

Bu balık tutân Süleymândır ‘ayân

3665. Ger Süleymân ise niçün tutdı ferd
Yoḥsa sima-yı Süleymânda bu merd
3666. Kaldı bu endişede ḥayrân u zâr
Tâ Süleymân oldu şâh-ı kam-kâr
3667. Kaçdı diyu eyledi terk-i mülk u taḥt
Kanını dökdi o diviñ tıg-ı baḥt
3668. Taḥdı çün kim barmagina ḥatemni
Oldı pes div u periniñ hemdemi
3669. Baḫmaḡa geldi ana cümle ricâl
İçlerinde idi ol şâḫib ḥayâl
3670. Çünkü gördi parmaḡında ḥatemin
Gitdi endişe gümân geldi yakîn
3671. Anda vehm olur kim olmya ‘ayân
Bu taḫarri görmemekindir hemân
3672. Sinede olur ḥayal-i ḡayb-ı ‘azîm
Ḥazır ola çün ḥayâl olmaz nedîm
3673. Ger semâ‘-ı nûrda olur maḫar
Hem kara yerde nice otlar biter

3674. Yü'minûne bil-gayb lazımdır hemin

Bağladık anınçün evin rûz-ı nîn

3675. Gökleri yarsağ tamam itse zuhûr

Nice derdiñ vâr mıdır anda fuğûr

3676. Tâ bu zulmetde taħarri itdiler

Her kişi fehmine göre gitdiler

3677. ' Aks ola bir müddet işler lâ-cerem

Şahneyi hırsız götüre dare hem

3678. Çok ulû sultân 'âli himmeti

Kendü kulu kul ide gör hikmeti

3679. Ga'ibâne kulluğ itmek hûbdır

Hidmeti gâ'ibde it maħbûbdır

3680. Şahı önünde iden medh u şenâ

Bir mi aña ide gâ'ibde hayâ

3681. Memleket ucunda bir dizdâr tâ

Saltnatdan şâhdan olmuş cüdâ

3682. Kâl' a' i a' daya virmez hıfz ider

Virse aña nice biñ sim u zer

3683. Pâdişâha yoğ ol gediklerde müdâm¹⁵⁰

¹⁵⁰ vezinde sorun var

Anda hâzır gibi eyler ihtimâm

3684. Şâh öñünde bu olur maqbûl-ı tâm
Kim öñünde hıdmet idenden müdâm
3685. Gâyibane zerrece hıfz olsa kâr
Yekdürür hazırda olsa şadd hezâr
3686. Şimdi imân eylemek maħmûd olur
Olıcak olur ‘ ayân merdûd olur
3687. Gâyb olan şey’e mestûr olmak ey
Bağlayub ağzını meşkûr olmak ey
3688. Sen Sen sukût it söyleme ey yar-gâr
Hağğ ider ‘ ilm-i leddüni aşıkâr
3689. Şemse zira nûrı olmışdır güvâh
Cümle şeylerden ûlû şâhid ilâh
3690. Söylerim kim eyleyüb kur’ân-ı beyân
Hağğdurur şâhid melekler ‘ âlimân
3691. Şâhid Allah ve melek ve ehl-i ‘ ulûm
Yoğdurur rab ancak ol rab
3692. Çün şehâdet ide Hağğ nedir melek
Tâ şehâdetde ola ol müşterek

3693. Kim ŧu' â' 1 afitâbı bî-ħicâb
Görmez ol cân gözi kim ola ħarâb
3694. Nûr-1 ŧemsi yarese çün görmez ol
Ķaṭ' i ümîd eyleyüb oldu ħamûl
3695. Pes melâikde¹⁵¹ bezm gibi hemân
Nûr-1 ŧemsi añlamağda nâtuvân
3696. Bu ziyâyı biz güneşden bulmuşuz
Derd-mendane ' inâyet olmuşuz
3697. Yeñi er gibi yâ üç günlük yâ bedr
Her mülke başka olur nûr-1 Ķadr
3698. Üç ya dörd Ķanatlıdır nûr u şafâ
Mertebesince meleklerle zîyâ
3699. Nitekim teper ' uĶûl-u insiyân
Farğ çoğdur ortalarında ' ayân
3700. Nîk u bedde herkes olur Ķarîn
Ol melek kim beñzemiş aña hemîn
3701. Nûr-1 ŧemsi göremez gözi tebâh
Yıldız amma aña olur ŧem' i râh

¹⁵¹ müellif önce başka bir kelime yazmış fakat vazgeçip o kelimenin üstünü çizip yerine “melaikde” yazmış

PEYGAMBER   ALEYHİ'S-SELÂMIÑ ZEYDE RADİYALLAHU ANHA DİMESİDİR Kİ
BU SIRRI BUNDAN AÇIK SÖYLEME VE MUTABEAT HIFZ EYLE DİMEKDİR

89. B

3702. Didi peygâmbere ki aşhâbım nücûm
Yolculara şem' i Şeytâna rücûm

3703. Herkese olsa eger bu çeşm u zûr
Afitâb çarhından olurdu nûr

3704. Necme hâcet olmaz idi ey zelîl
Necm olaydı nûr-ı hûrşîde delîl

3705. Dir buluta gölgeye toprağa mâh
Bende nâsım lîk vahy ider ilâh

3706. Ay u yıldız olmaz idi mu' teber
Afitâbı her kişi görse eger

3707. Siz tabi' atda idem ben dâhi tâ
Dir di Şems-i vahy bu nûrî baña

3708. Şemse nisbet gerçe vardır zulmetim
Zulmet nefse ziyâ vü behcetim

3709. Za' ifim oldır tâ gele tâkât saña
Kim degilsin lâyıq şems-i duhâ

3710. Sirke vü bâl gibi itdim imtizâc

Tâ cigerler zaḥmına olam ʿ ilâc

3711. Ẓurtulub ʿ iletten olduñ nîk-ḥâl

Sirkeyi ƙo heb ğıdâñı eyle bâl

3712. Taḥt-ı dil maʿ mûr ola gidüb hevâ

ʿ Arş-ı raḥma olur ol dil dâ'imâ

3713. Hüküm ider ol dilde Ḥaḥḥ bî-vâsiṭa

Hâşıl oldu dilde çün bu rabîṭa

3714. Bu söze yoḥdur nihâyet ƙânî Zeyd

Olmiya rüsvâ ola pendimle ƙayd

3715. Söylemek ḥikmet degil esrârı bil

Çün ƙıyâmetde olur ezḥârı bil

ZEYD ḤİKÂYESİNE RÜCÛʿ İTMEK BEYÂNINDADIR VESSELÂM

3716. Zeyd ƙaçdı bulamazsañ arasan

Şıçradı şaff-ı niʿ âl u naʿ alden

3717. Senge olduñ Zeyd bulmaz kendüsin

Ol necm gibi k'ola şemse ƙarin

3718. Bulmazsıñ naḥş andan hem nişân

Kehkeşân yolında bulmazsıñ şamân

3719. Oldı ḥiss-i nuṭḥ bî-pâyânımız

Maḥv-1 nûr-1 dâniş-i sulţanımız

3720. Dillerinde ‘aql u hiss kâmilîn
Mevc-der mevc ‘ilm-i Ḥaqqda ḥazirîn
3721. Pes icâzet ola çünküm gele şebb
Gizli yıldızlar ider kârin taleb
3722. Virdi ‘aql ol bî-‘uqûla yine Ḥaqq
Gûş-ı ‘aqla ḥalkalar oldı sebağ
3723. El kâkub rağş idüb eylediler şenâ
Didiler bizi yaratdîñ rabbenâ
3724. Çürümüş kemuk deri yevmü’l-ceza
Toz kıparub fârs-ı meydân ola
3725. Ḥamle ideler ademden bâ vücûd
Aḥiretde hem şükür ve hem kunûd
3726. Başıñı çevire görmezlenme yâ
Baş çevirmedîñ ‘ademde sâyikâ
3727. Pes ayak baştıñ ‘ademde rû-be-rû
Kim kıparır beni yerden diyu
3728. Şun‘-ı Ḥaqq niçün görünmiye saña
Kim saçındıñ çekdi getürdi Ḥüdâ

3729. Tâ seni hâlk etdi bâ-envâ^ç -1 hâl
Kim sana gelmezdi ol vehm ü hayâl
3730. Bu ^ç adem Hâkka hemîşe bendedir
Div iş gör kim Süleymân zindedir
3731. Div düzer havş gibi kâseler
Kâdir olmaz kim ide refi^ç zarar
3732. Sen nice ditrersiñ idüb havf hem
Dâhi artuk korkucudur bil ^ç adem
3733. El urursan manşıba gerçe ki sen
Cân çekişmekdir o saña havfdan
3734. ^ç Aşk-1 Hâkktan gayri cümle ey püser
Cân çekişmekdir şeker yimekse ger
3735. Cân çekişmek gitmedir suy-1 memât
El çeküb nûş itmek âb-1 hayât
3736. Mevt u hâke hâlkın iki gözü vâr
Âb-1 hayvâna nice yüz zann tutâr
3737. Cehd it toksân ola bu yüz gümân
Gice git yoğsa gice gider hemân
3738. Gicelerde tâlib ol bu rûzı sen
Öñüne ço ^ç aql-1 zulmet sözü sen

3739. Bu kıaranu gicede çok nık olur

Âb-1 hayvânıñ yeri tarık olur

3740. Nice kıalka yaşıñ aya uykıudan

Böyle ğaflet toħmın ekdiñ çünkü sen

90. A

3741. Ulû uyķu ulû loķma oldu yâr

Uyuduñ sen gice kıırsız itdi kıâr

3742. Kimdir ğaşmıñ bilur mısıñ ‘ aceb

Hâkiyânıñ âteşiler ğaşmı heb

3743. Şuya hem ola dine ğaşm oldu nâr

Nâra nice ğaşm-1 cân oldu şulâr

3744. Söndürür şu âteşi zirâ ki o

Şuya ola dine olmuşdır ‘ adû

3745. Nâr-1 şehvet bil beter bu nârdan

Anda zirâ aşl her cürm ü mihen

3746. Zâhiri âteş söyünür âbdan

Nâr-1 şehvet nâr çekerek añla sen

3747. Nâr-1 şehvet şu ile bulmaz sukûn

Kim cehennem tab‘ ıdır daħî füzûn

3748. Şehvet o dine tâ ne çare nûr dîn
Nûruñuzdan söndi nârü'l-ķafirin
3749. Söndürür bu âteşi nûr-ı Hüdâ
Nûr-ı İbrâhim ile ustâ
3750. Âteş-i Nemrûd u nefsiñden şehâ
Ķurtula bu cism-i zârûñ da'imâ
3751. Nâr-ı şehvetâ sormadın olur mı kim
Şübhesiz ķalmaķdan olur kem dedem
3752. Âteşe odun ķosan sen dâ'imâ
Hiç odundan söne mi âteş dilâ
3753. Odunı çekdikde âteş söndi o
Âteşe zira ki taķvi dökdi şu
3754. Nârdan ķâra olur mı rûy-ı hûb
Anı tez yin itdi tâķva-yı ķulûb

**EMİRÜ'L-MÜMİNİN HAZRETİ 'ÖMER ZAMANINDA ŞEHRE ÂTEŞ DÜŞMESİ
BEYÂNINDADIR**

3755. Düşdi bir âteş 'Ömer 'aşrında fâş
Yandı andan ķûrı ağaç gibi tâş

3756. Yandı andan heb binalar haneler
Belki kuşlarıñ kanadı lâneler
3757. Tasvi şehrin yandı o âteşler heb
Korqub ol âteşten etdi şu ‘aceb
3758. Kırbalarla döker idi sirke şu
Ol üzre ‘aқil olanlar қamû
3759. Âteş olurdı ‘inâdından ziyâd
Ana bî-ḥadlikden irdi ‘avn u bâd
3760. Halk ‘Ömerden yaña itdiler şitâb
Dediler söndürmiyor bu nârı âb
3761. Didi Hakkdan bir ‘alâvetdir o nâr
Buḥluñuz nârından oldı şu‘le-dâr
3762. Sirke şu nedir ideñ lütf u kerem
Bana uyan terk iderler buḥlı hem
3763. Halk didi açmışuz bâb-ı semen
Olmuşuz biz eşiyâ’-ı dehirden
3764. Didin nân virmek size resm u ‘ilm
El açuñ Allah içün idin kerem
3765. İşlerinuz heb ta‘azzûm faḥr u nâz
Sizde yoқdır ḥavf u taқva u niyâz

3766. Tohmı malı ekme her yire şaķın
Yolkesiciye kılıc virme hemin

3767. Ehl-i dini aña ehl-i kinden
Evliyâyı iste yâr ol aña sen

3768. Kendi kavmine ider herkes nişâr
Zann ider ahmaķ ki itdim bende kâr

**HAZRETİ ‘ALİ KEREMALLAHU VECHENİŃ HASMI YÜZİNE TÜKÜRDÜKDE
EMİRÜ’L-MÜMİNİN HAZRETİ ‘ALİ ELİNDEN KILINCIN BIRAKMASI
BEYÂNINDADIR VESSELÂM**

3769. Ol ‘Aliden öğren ihlâş-ı ‘amel
Şîr haķķı şanma kim ider dağal

3770. Başdı çün bir pehlivânı cengde
Tiz çıkardı kılincın kim katl ide

3771. O ‘Aliniñ yüzine tükürdü vâ
Kim odur faħr-ı nebî vü evliyâ

3772. Ol yüze tükürdü ol kim veche mâh
Secde vaķtinde iderdi secde gâh

3773. Atdı şimşirini fi’l-ĥâl ol ‘Ali
Bu ġazada k’ehl oldı ol velî

3774. Pehlivâna virdi hayret bu ‘amel
Bu ne ‘avf u merhametdir bî-maḥal

3775. Didi baña çekmiş idin tıḡı sen
Niçün etdiñ beni terk itdin neden

3776. Sen ne gördiñ benimle cengden
Süst oldiñ beni şayd itmekde sen

3777. Sen ne gördiñ hışmıña geldi sükûn
böyle bir nâr-ı ğazab oldı zer-bûn

90. B

3778. Sen ne gördiñ kim anıñ ‘aksi benim
Nûr itdi cümle bu cân u benim

3779. Gördüğün kem u mekândan mu‘teber
Kim o cânıdan yeğ ki virdim cân u ser

3780. Şîr-i rebbanî şece‘atde ‘utde çü sen
Pes mürüvvetde seni kimdir bilen

3781. Sen mürüvvetde hemân kim ebr-i tih
Geldi andan çok ta‘âm bî-şebih

3782. Cehd ile buğday virir ebr u şehâb
Pişürub tatlu iderler şeyḡ u şâb

3783. Ebr-i Musâ rahm u lütfi itdi 'âm
Viridi pişmiş tatlu zaḥmetsuz ta'âm

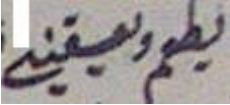
3784. Puḥte ḥorân üçün ol kân-ı kerem
Raḥmeti kaldırdı 'âlemde 'alem

3785. Kıırq yıl ol iḥsân u in'âm u ta'âm
Bir gün eksik olmadı geldi tamâm

3786. Tâ ki anlardan nice öz mekr
Pırasa mârul tere istediler

3787. Ümmet-i Aḥmed ki olmuşdır kirâm
Haşre dek anlara bâḳî bu ta'âm

3788. Çün ebti oldı fâş

 oldı nân u fâş

3789. Bunu hiç te'vil itme it ḳabul
Boğazuña sût gibi eyle duḥûl

3790. Eyleyüb te'vil iden redd-i 'aḫâ
Bu ḥaḳîḳat ana olmuşdır ḥaḫâ

3791. Zâ'f-ı 'aḳlından görür bunu ḥaḫâ
'Aḳl-ı kül câñ 'aḳl-ı cüz'i post ola

3792. Kendüni tâ'vîl it aḫbarı degil

Biyiniñe bu söyle gülzar değil

3793. Ey ʿ Ali sen cümle ʿ aql u dñnsin
Baña söyle gördüğüñ şemme sin

3794. Cånımı ħilmiñ kılıcı itdi çäk
Ĥâkimi ʿ ilmiñ şuyı heb itdi päk

3795. Sırr-ı hû bilirum de aşıkâr
Kim kılıcsız katl olubdur aña kâr

3796. Ol Ĥüdadır şânîʿ -i bî-cariĥâ
Vâhib her faʿide her râyihâ

3797. İçirür ʿ aqla nice ĥamr-ı şafâ
Bî-ĥaberdir çeşmim u gûşe yok ʿ aĥâ

3798. Söyle ey şebbâz-ı ʿ arş-ı ĥoş şikâr
Sen ne gördüñ ĥaĥdan ol vaĥit aşikâr

3799. Gözleriñ ĥaybı bilür görür ʿ ayân
Ehl-i zahir gözleriñden ol nihân

3800. Ol biri bir ay görür hem aşikâr
Ol biri dünyâyı görür tenk-târ

3801. Ol biri üç ay görür muĥarrem
Oturur bir yerde bu üç kişi hem

3802. Üçünüñ de gözi kulağı küşâd
Senin ile aşinâ benimle yâd
3803. Bu ya ‘ ayin sihir ya lütf-i hafî
Saña naqş gerek ve baña yusufî
3804. On sekiz biñ ‘ âlem veya ğod füzûn
Herkesin gözine olmaz ol zebûn
3805. Aç bu râzı ey ‘ aliyyi murtażâ
Ey kazâ’-ı su’i sen ğüsn-i kazâ
3806. Ol ki ‘ aql buldı anı söyle sen
Yâ diyeyim gördüğüm esrârı ben
3807. Bende sendendir sen eylersen nihân
Er gibi nûrı şaçarsın bî-zebân
3808. Söze gelen çünki kârs-ı mâh ola
Gice yola gidici gele yola
3809. Sehv ü ğafletden bulalar emn-i râh
Bang-ı gula ğalib olur bâng-ı mah
3810. Söylemeksiz ây ola çün reh-nümâ
Söylese olur ziyâ üzre ziyâ
3811. Çünki sensin bâb-ı şehr-i ‘ ilm sen
Çünki sensin nûr-ı şemsi-i ğilm sen

3812. Ey kapu ol tâlib bâba küşâd
Senden ire kışra tâlib-i murâd
3813. Sen açıl ey bâb-ı rahmet tâ ebed
Ey Hüdaniñ bârgâh-ı mu^ç temed
3814. Her hevâ her zerre bir manzar şamu
Kim der açılmasa var bunda kapu
3815. Açmaya bir şapuyı çün dide-bân
Haşıra gelmez efendi bu gümân
3816. Çün kapu açıla cân şayrân olur
Murg-ı ümid şama^ç -ı perrân olur
3817. Balsa bir viranede bir kişı mâl
Her şarabceda arar añla mişâl
91. A
3818. Sen ki bir dervişde bulmadıñ gevher
İstemezsin gayri dervişden dürer
3819. Nice yıllar kendü şanıyla gezen
Burnu deligüni geçmez bûy-ı kan
3820. Ğayibdan gelse burnuña şoşû
Gördüğün burnuñdur ancak şanı bû

OL PEHLİVÂN HAZRET-İ ' ALİ KEREMMALLAHU'L - VECHEDEN SÛ'ÂL İTMESİ
BEYÂNINDADIR ÇÜNKİ BAÑA ZAFER BULUB VE ĞALİB OLDUÑSA NIÇÜN
ELİNDEN KILICI ATDIÑ VE BENİ KATLİNDEN FERAG İTDÜÑ BEYÂNIÑDADIR

3821. Pes didi ol nev-müselmâñ velî
Mestliginden lezzetiñden yâ ' Alî
3822. Kim buyursun yâ emîrû'l mü'mümîn
Cân tende devretti güyâ ki cenin
3823. Yedi yıldız her cenine bir zamân
Nebet ile hîdmet eylerler hemân
3824. Çün gele ol vaķit cân tuta cenîn
Ol zamân güneş aña olur mu' in
3825. Ol cenini uyandır pes afitâb
Kim güneş virir cenine cân u tâb
3826. Ğayrı yıldızdan ider naķş-ı iktisâb
Cân virir ammâ ki aña afitâb
3827. Kargı yoldan pes ta' alluķ buldı o
Raħm-ı mâderde güneşle hûb-rû
3828. Gizli yoldan ki gözümüzden ıraķ
Afitâb-ı çarħa çok yol var vifâk
3829. Bir yol ol altuna andan kuvvet olur

Bir yol ol andan hecr-i yâkut olur

3830. Bir yol ol kırmızı ider lâli ol
Bir yol ol berk-aver ider nâli ol

3831. Bir yol ol ki puhte ider miyveyi
Bir yol ol ki 'aқil ider қaliveyi

3832. Aşikâre söyle ey şebâz-ı râm
Pâdişâhı қulunı eden maқâm

3833. Söyle ey şebâz-ı 'anқа-gîr-i şâh
Ey şikest iden sipâhi bî-sipâh

3834. Şûretâ bir sen ve ma'ni şadd hezâr
Söyle benden bâz ki oldı şikâr

3835. Bu maḥal-i қahırda rahmet neden
Ejderhaya kimdir ol vire dirsен

**EMİRÜ'L-MÜMİNİN HAZRETİ 'ALİNİN CEVÂB VİRMESİDİR Kİ OL HÂLETDE
ELİNDEN KILICI ATMAGA SEBEB NE OLMUŞDIR ANI BEYÂNDIR VESSELÂM**

3836. Didi Hаққ için ururum tıgı ben
Bende'i Hаққ olmaz mâ'mûr-ı ten

3837. Şîr-i Hаққа olmaz şîr-i hevâ
Dinime şahid olur işim bu şehâ

3838. Zahmeti yoldan giderdim ey umem
Ben Hüdadan gayrisin bildim ‘adem
3839. Gölgeyim ben saçmadır afitâb
Çapucuyım aña degilim hicâb
3840. Ben o tığım cevheri anıñ vişâl
Hay iderem itmezem qatl u qattâl
3841. Tıgımıñ cevherlerin örete mi qan
Bulur mı suremiz bâd u zân
3842. Ben ki kûh şabr u hilmim ‘adl u dâd
Tağ yirinden qoparmaz tund-ı bâd
3843. Cubdır ol kim yıldan ola târ u mâr
Qati çoqdur nâ-muvaffaq rûzigâr
3844. Bâd-ı hışmım u bâd-ı şuhût badâz
Sürer anı k’olmıya ehl-i namâz
3845. Tağım anıñ vârlıgım bünyâdıdır
Kâh öldürsem bâdem anıñ bâdidir
3846. Bâd-ı Haqq ile olur meylim benim
‘Aşq-ı Haqqda çünki ser-haylim benim
3847. Şerhlere hışm oldu şeh bize gılâm
Bağladım hışmı idub zir beham

3848. Urdı hilmim tıǵı hışmım giru nîn
Zahmet oldu hışm-ı Hakk baña hemîn

3849. Nûra garqım gerçe süķuf oldu ħarâb
Cennet oldum gerçe nâmım bu türâb

3850. Bir ġazada gelse bir ‘ illet baña
Tıǵı ħıfz itmek olur baña ġüzâ

3851. Tâ süver-i lillâh ola nâmım benim
Bu‘ zânı lillâh ola kâmım benim

3852. Tâ ki lillâh ola eylersem seġâ
Tâ ki imsâk eylesem lillâh olâ

91. B

3853. Eylerem Allah için buġl u ‘ aġâ
Cümle Allah iderem itmem riya

3854. İtdigin lillâh degil taġlîd hem
Gördüğümdür zann u taġyîl eylemem

3855. İctihâd-ı vehm-i taġarri gitdi hemin
Baġladım dâmân-ı ħaġġa asitîn

3856. Ger uçarsam bilirum ġayrân yerin
Ger dönersem bilirum devrân yerin

3857. Yük çekersem yeri bellidür baña

Mâhım öñümde güneşdir muķtedâ

3858. Bundan artık halka söyleme meķâl

Irmaĝa deryayı şıgdırmaķ muķâl

3859. Söyleyem ancaķ ki fehm ide  uķûl

 Ayb olunmaz kim budur kâr resûl

3860. Ben ĝaraźdan ĝarem ĝuvâhım it şomâr

Ķul şehâdet itse olmaz i tibâr

3861. Ķul şeri atde şehâdet itse ger

Vaķt-i da vada olur mu mu teber

3862. Ger nice biñ Ķul iderlerse ĝuvâh

Şer a lâyıķ olmaz ol bî- iştibâh

3863. Ĥaķķ Ķatında şehvete Ķullar beter

Raķķ eyle Ķullardan aşıĝâb-ı nazâr

3864. Bir sözünden ĝa ceniñ olur bu cer

Ol dirilur tatlu olur lîk-mer

3865. Bende'i şehvet olur mı hiç ĝalâş

Itmedikçe fazl-ı Ĥaķķ in âm-ı ĝâş

3866. Bir Ķapuya düşdi kim yok ĝûr aña

Ol ĝunâhıdır anıñ yok cevri aña

3867. Bir kuyuya atdı kendin ol ki ben
Bulamam dibine irer bir resen
3868. Yeter olursa eger bu söz füzûn
Pes çeker ne seng-i hârâ ola hûn
3869. Ol çeker kim olmaya kân sahtır
Gafil-ü mesgûl ve hem bed-bahtır
3870. Ol gün olur kanına olmaz sût hiç
Zindi kan olmaya merdûd hiç
3871. Kulların olmaz guvahi çün kabûl
‘Adl odur kim olmıyasın kûla kûl
3872. Dindi arslanın şâhiddir nezr
Varlığından oldı çün hâr ibn-i hâr
3873. Çünkü hurrem hışm bağlar mı beni
Vaşf-ı Hâkık itdi müzeyyen bu teni
3874. Gel seni âzâd itdi fazl-ı Hâkık
Raḥmeti hışmını itmişdir sebķ
3875. Gel içeru şimdi yok saña haţar
Taş iken itdi seni kimyâger
3876. Küfr u hâr-ı küfürden olduñ ḥalâş
Gül gibi açıl çü bulduñ bâğ-ı hâş

3877. Sen ben olduñ ben sen ey şâhib-ğaşem

Sen ‘ Alî olduñ ya nice qatl idem

3878. Eylediñ bir ma‘ şiyet tâ‘ atdan ey

Gökleri geçdiñ bu sâ‘ atde sen ey

3879. Pes mübârek ma‘ şiyet kim itdi merd

Qopmaya mı ħârdan evrâk-ı derd

3880. Cürm olur mu ‘ Ömere qasd-ı reşûl

Kim anıñla oldu dergâha üşûl

3881. Sihr-i sâhirlerle Fir‘ avn anları

Qatl idüb cânâne irdi cânları

3882. Anlarıñ olmasa sihri ol caħûd

Anları qatl eylemezdi ol ‘ anûd

3883. Çünkü gördiler ‘ aşâ vü mu‘ cizât

Tâ‘ at oldu ma‘ şiyet ey bu bed-şifât

3884. Urdı me‘yûs olmanın boynun Ĥüdâ

Çün günâh u ma‘ şiyet tâ‘ at ola

3885. Seyyi‘atı çün ide tebdîl o berr

Ol ħasûduñ rağmına tâ‘ at ider

3886. Bundan ol recm-i Şeytân-ı racîm

Çatladı itdi Һased anı d  n m

3887. Ol alışur bir g n h ettire ta

Anınl  bizi ҡuyuya ıık 

3888.  n g re kim t   at oldu ol Һaı 

N -m b rek oldır ol s   at a n 

3889. İeru gel bir ҡuyu adım sa n 

Sen t k rd n ben sa n  itdim   aı 

3890. Ben cef  idenlere idem kerem

Şol ayagı  n ne ben başım ҡoram

3891. Pes vef  idenlere virem hem n

Nice genc   nice m lk   c vid n

92 A

HAZRETİ PEYG MBER   ALEYHİ'S-SEL MIŃ EMİR 'L-M MİN   ALİ KERREM
 LLAH U VECHENİN RİKABDARININ KULAĞINA DİMESİDİR Kİ   ALİNİN ATL
SENİN ELİNDE OLSA GEREKDİR SAŃA ABERR VİRDİM

3892. Ben o merdim  tilim olursa eger

L tf-ı b l n eylemem zehri dir

3893. akerim g Őuna dedi MuŐaf 

Gerdenimden başımı ide c d 

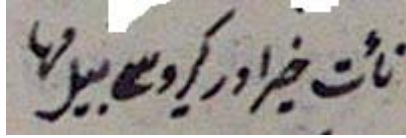
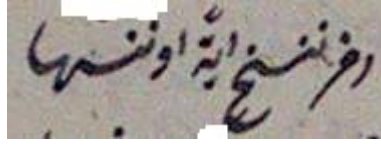
3894. Vaḥy ile agâh itdi ol resûl
Kim beni aḥir helâk ider o ḡul
3895. Ol der idi beni öldürür evvelâ
Tâ ki benden gelmiye böyle ḡaṡâ
3896. Ḳatlim itmiş seniñ eliñde Ḥüdâ
Kim ḡazâya ḡile ḡadir mi ola
3897. Ol düşüb öñüme dir idi ey kerîm
Ḥaḡḡ rızâsıcün beni it iki nîm
3898. Tâ baña olmiya bu encâm-ı bed
Kendüne yanmiya cânım tâ ebed
3899. Ben bana didim ki ḡurudı ḡalem
Bu ḡalemden ser-nîḡündür çoḡ ı ilm
3900. Cân u dilden yoḡdurur bu ı zum saña
Kim degil senden bu ḡaḡḡdandır baña
3901. Sen hakka aletsin iden dest-i Ḥaḡ
Ḥâlet-i ḡaḡḡa ben itmeme ṡa ı n u dâk
3902. Didi kim ya bu ḡışḡâş olmaḡ neden
Didi bu sırr-ı ḡafiden ḡorma sen
3903. Kârına ger Ḥaḡḡ iderse i ı tirâz
İ ı tirâzdan bitürir ol riyâz

3904. İ' tirâz itse tâ yaraşur kârına
Lütf u ahrında âhed oldır yine

3905. Bu havâdiş şehri içre mîr odur
Mülklerde mâlik-i tedbîr odur

3906. Altını ırar ise ol Hüdâ
Ol ırılmış olmuş eyler 'atâ

3907.

3908. Her şerî'at k'anı nesh itdi Hüdâ
Otluk idi gül 'ivaz virdi aña

3909. Suqli rûzi gice uyur nesh u yâd
Bir cemâd gör ki 'aql ider ziyâd

3910. Giru itdi giceyi mensûh-ı rûz
Tâ cemâdi yadı ol âeş-fürûz

3911. Gerçe zûlmet oldı ol ha'âb u sebât
Zûlmet içre bulınır âb-ı hayât

3912. 'Aql olur ol zûlmetde şâf u taze hem

Sekte olur bâ' iş avaza hem

3913. Kim olur zıdd ile zıddlar aşikâr

Nûrî zulmetde yürütdi Kirdigâr

3914. Oldı cenk-ı Muştafa şulha medâr

Tâ kıyâmet oldı şulh ol kâr-zâr

3915. Nice biñ baş kesdi pes ol dilsitân

Tâ amân bula seri ehl-i cihân

3916. Nice tâze şâh kesdi bağ-bân

Tâ büyüüb nahl olur miyve-resân

3917. Bağdan kıopardı otluğı 'alîm

Tâ ki ola bâg ve hem miyve kerîm

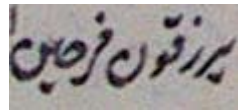
3918. Kim dişi çıkardı yerinden şabîb

Tâ halâş ola olardan habîb

3919. Nakş içinde çok ziyâd oldı şebât

Vâr şahîd ana hayât ender hayât

3920. Kesülürse bu boğaz ey nik-i nâm

olur ta'âm

3921. Halk-ı hayvân kesilirse 'adl ile

Halk-ı insân bitdi andan fazl ile

3922. Kesile insân boğazı añla sen
Ne toğar andan kıyâs it añla fen
3923. Toğdı üçünci boğaz tımâr-ı haqq
Şerbet-i Haqq oldu ve envâr-ı Haqq
3924. Ol kesik boğaz içre şerbet ki tâ
Kurtula lâdân ezel olmuş ola
3925. Bestür ey himmeti az eli kaşır
Tâ ki saña cân ola nân-ı kesîr
3926. Anıñ içün miyve virmez tâ' atıñ
Nân içün yüz şûyü dökmek 'âdetiñ
3927. Cân-ı hisn bu nâna şabr itmezse ger
Kimyâ-yı yol idesiñ messi zer
3928. Câme-şûy olmağ dilerseñ ey filân
Çerciler semtini eyle mekân
3929. Urucak kırdı ise etmek nolâ
Kim kırık bağlarsa bek yapış aña
3930. Eli kırık bağlayanıñ bîl hemîn
Kırması ıslâh olur anıñ yâqın

92. B

3931. Ger kırarıñ sen anı dir ol saña
Sen dürüst it sende ħod yok dest u pâ
3932. Kıрмаğ anıñ ħağğı olur kim o kes
Kırığı ıslâħa kâdir ola pes
3933. Ol ki yırtâr dikmege kâdirdir ol
Her ne şâtsâ olur andan ħûbrû
3934. Ĥâneyi virân ider zîr u zeber
Pes o sâ'at hem ider ma' mûr u ter
3935. Ol bedenden kesse bir bâşı eger
Nice yüz biñ başı ol dem vâr ider
3936. Emr-i Ĥağğla pes kışâş olur şebât
Didi zirâ vâr kışâş içre ħayât
3937. Kimde vâr ol zühre kim tâ kendüden
Ol esîr-i Ĥağğa ola tıg-zen
3938. Bunı bilur ol ki Ĥağ itdi başir
Kim o kâtil oldu mağlub-ı kâdir
3939. Her kimiñ bu ħüküm geldi başına
Kıtl ider oğlını baqmaz yaşına
47. Kıtl ider oğlını baqmaz yaşına

3940. Yürü havf it eyleme ta' n-ı bedân
Dâm-ı hüküm önünde ' aczîn bil hemân

ADEM ' ALEYHİSSELÂMIÑ İBLİSİÑ DELÂLETİNDEN TE' ACCÜB EYLEMESİ
BEYÂNINADIR VESSELÂM

3941. Olıcağ İblis-i ' âşî-i Bü'l-beşer
Eyledi aña haķaretle nazâr

3942. Kendüsi gidüb begendi kendüsiñ
Kim görüdü kâr-ı İblis-i la' îñ

3943. Ğayret-i Haķķ aña didi ey şafi
Saña mestûr oldu esrâr-ı hafî

3944. Gör ki tersine girse ol Hüdâ
Tağî yerinden kıparır bî-ricâ

3945. Nice adem perdesin yırtar o dem
Nice Şeytânı müsülmân ide hem

3946. Didi adem tevbeler bu kibirden
Böyle küstâh olmayım bir dağî ben

3947. Bu günâhı yâ Rabb afv it bendeden
Tevbe bu sözden beni aħz itme sen

3948. Baña yardım it hidâyet ile sen

Ifthâr olmaz ğani u ‘ ilimden

3949. albi azdırma ki itmişdiñ kerem
Döndür ol kemligi ki yazdı alem

3950. Cânıma itme benim sù’lu’l-kâzâ’
Itme ihvân şafâdan hem cüdâ

3951. Firatiñden acı yokdı hiç hiç
Sen mu‘ in olmazsın olur piç piç

3952. Rahtımızdır rahtımıza râh-zen
Cismimizdir cânımıza câmeken

3953. Elimuz yir ayağımız her zamân
Cân iletmez kimse virmezseñ amân

3954. Bu haalardan eger urtarsa cân
avf vârdır bâr olur olmâz ol amân

3955. Vaşl-ı cânân olmaz çünkü cân
Tâ ide zametledir bulmaz amân

3956. Câna yol viremez iseñ bulmaz necât
Cân ki sensiz şâg ola oldu memât

3957. ullarını a‘ n iderseñ veche-vâr

Saña lâyıkdır bu kâr ey kâm-kâr

3958. Mihr u mâha bî-ziyâ dirseñ eger
Kadd-ı serve yâd u tâ dirseñ eger

3959. Göklere ‘arşa eger dirseñ haqîr
K’ana deryâya eger dirseñ faqîr

3960. Bu kemâline göre olur revâ
Saña maşûş oldı tekmîl-i fenâ

3961. Kim haşırdan hem ‘ademden pâksın
Yoqları icâd iden bî-bâksın

3962. Bitiren yaqmaga hod olur ‘alîm
Yırtân olur dikmegi dahî fehîm

3963. Her hezanla çünki yaqar bağı ol
Giru bitirur gül sabâğı ol

3964. Dir ki ey yanmşlar oluñ tâze siz
Yine oluñ hûb u hûş avaze siz

3965. Çeşm-i nergis kör iken itdi şabır
Başı kesik nâye itdi hoş şarîr

3966. Biz ki maşannû‘ cenâb-ı şânı‘uz

Biz zebunuz her ne verseñ kânî' uz

3967. Cümle nefsi nefsi güyân oluruz

Lütfüñ olmaz ise Şeytân oluruz

3968. Bize Şeytânlıktan oldu bu menâş

Kim bizi gördükden itdiñ sen hâlâş

3969. Kimde var ise zindelik sensin delîl

Olsa 'ümmi bî-delîl olur zelîl

93. A

3970. Her ki senden gayri hoş nâ-hoş kamu

Ademi yakıcı bir âteşdir o

3971. Her kim âteş penâh u peşt olur

Ol mecusî olur ve zerdüşt olur

3972. Ol ki Hâkîñ gayridir bâtıl olur

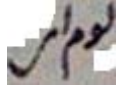
Bir bulutdur fazl-ı Hâkî hâmil olur

**GİRÜ ' ALİ KEREMMALLAH U VECHENİÑ HİKÂYESİNE RÜCÜ' VE KATİLİNE
MÜSÂMMAHA İTMESİ BEYÂNINDADIR**

3973. Gel ' Alîden kâtilinden it beyân

Kâtiline lütfunu eyle ' ayân

3974. Didi görürüm hemişe düşmenim
Aña hışm itmem nedimindir benim
3975. Kim ölüm helvâ gibi tatlu baña
Pençe urmuş kalkamam ölmem şehâ
3976. Ölmeden ölmek bize oldı helâl
Yimeden yimek bize oldı nevâl
3977. Şûretâ mevt u haqıkatden hayât
Zâhira noqşân u bâtında necât
3978. Anadan toğmaq cenine gam kamu
Bu cihânda yeñiden açılmaq o
3979. Bende var çün ölmege ‘aşq u hevâ
Tehlikeye düşme denildi baña
3980. Tatlu şeylerden olur nahî ‘âdetâ
Acıdan hod nahiye hâcet var mı yâ
3981. Acı olsa içi tâşı dâneniñ
Acılığı nahiye olmuşdur aniñ
3982. Baña ölmüñ dânesi şirîn olur
Bil hem ihyâ’ baña temkîn olur

3983. Öldürüñ beni iduñ ey taqât
Kim baña qatlimde vâr dâ'im hayât

3984. Olmadadır baña dirlik ey fetâ
Tâbîñi bu firqat mevçin baña

3985. Firqatim olmasa dünyada sükûn
Dimez idi pes lillah raci' ûn

3986. Raci' olur şehrine gele giru
Gele fark-ı dehirden vaḥdete o

**RIKÂBDARIN DAİMÂ HAZRETİ ' ALİ KERREMMALLAHU VECHENİÑ ÖÑÜNE
DÜŞMESİ BEYÂNINDADIR Kİ EY EMİRÜ'L MÜMİNİN BENİ ÖLDÜR VE BU
QAZADAN BENİ QURTAR DİYU SÖYLEMESİ BEYÂNIDIR**

3987. Giru geldi k'ey ' Alî öldür beni
Görmiyem ben tâ o vaqit cengini

3988. Ben ḥelâl itdim benim dök kanımı
Görmiyem tâ o günü al cânımı

3989. Didi ger her zerre bir qâtil olsa
Ḥançer ile qatliñe mâ'il olsa

3990. Bir kıliñ kesmege olmaz iqtidâr
Beziyle yazıldı azilde çün bu kâr

3991. Lîk ğam çeker şefi‘ olâm saña
Ben ki ruḥum nefse kul olmak ḥaṭâ
3992. Bu teniñ yoḡdur yanımda kıymeti
Tensiz itdim ruḥla ben ülfeti
3993. Ḥançer u şimşîr olur reyyân baña
Dost olur bir gülşen u bostân baña
3994. Cismini tâ böyle pâ-mâl eyleyen
Ol ḥilâfet iste sonumu aña sen
3995. Zâhirâ isterdi güyâ câh u ḥükm
Göstere ğayre ki nedir râh u ḥükm
3996. Tâ ḥilâfet bula bir câñ-ı diger
Hem ola naḥl-ı ḥilâfet pür-şemer

ANIN BEYÂNINDADIR Kİ PEYGÂMBER ‘ALEYHİ’S-SELAMIN MEKKEYİ FETH
İTMEK İSTEMESİ DÜNYÂ MÜLKÜNE DOST OLDUĞUNDAN DEĞİL NİTEKİM

BUYURMUŞDUR BAÑA EMR-İ İLAHİ İLE İDER

3997. Aḥmed itse Mekke fetḥinde ḥümem
Ḥabb-ı dünyâ ile olmaz muhtem
3998. Ol ki aña maḥzun hiffet-i asumân
‘Arz olunduḡda abâ ide hemân

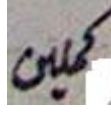
3999. Baña baqsun diyu her bir mur u cân
Dolmuş idi cümle yedi asumân

4000. Bozmuşdı kendusini cümle heb
Aña dostdan gayre yok idi taleb

4001. Öyle dolmuşdı aña iclâl-ı haqq
Aña yol bulmaz idi heb al-i Haqq

4002. Bize şıgmaz enbiyâ u murselin

Hem melek hem ruḥ daḥi

4003. Didi biziz aḡuz deguluz zaḡ zaḡ
Müsteb- i şaguz degiluz müsteb-ı bag

4004. Faḥrın eflâk vehem cümle ‘ûḡûl
Ḥâr idi güyâ ki bir çeşm-i resûl

93. B

4005. Pes ne ola.....¹⁵² irâḡ
Kim ana göstere cenk u iştiyâk

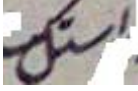
4006. Bu gümânı aña eyler bed zam-sîr
Kim ider kendine ḥırzûn nazîr

4007. Şarı.....¹⁵³
Şarı görünür ziyâ-yı afitâb

¹⁵² müberrekeb dağıldığı için yazılar silinmiş.

¹⁵³ mürekkebe dağıldığı için yazılar silinmiş.

4008. Kıır bu şarı mâ'î şıseyi ki sen
Añlayasın tâ ğubârı merduddan
4009. Fârisiñ eţrafını tutmuş ğubâr
Merd-i Hakk şandıñ o tozu aşikâr
4010. Toz görüb İblis didi kim bu tın
Benden ey olsun mu ben âteş cebîn
4011. Tâ göresin sen beni ' azîz anı beşer
Bil saña İblisendir ol nazâr
4012. Olmasıñ İblisiñ oĝlı daima saña
Ol sekiñ mirâşı neyler sende yâ
4013. Sek degil ben şîr hâkim-i Hakk menâş
Şîr-i Hakk şuretden olmuşdır hâlâş
4014. Şîr-i dünyâ tâleb emvâl u berk
Şîr-i mevla tâleb azâd u merk
4015. Çünkü ölmek içre gördi yüz vücûd
Yandırır pervâne gibi yüz vücûd
4016. Ölmege tâleb olurlar şâd-ķân
İtdi bu sözü her cehudi imtihân
4017. Dedi ķur'ânda ki ey ķavm-i Yahûd
Şâdıķâne ölmek oldu genc u sûd

4018. Fâ'ide ister vazî' u hem şerîf
Arzu-yı mevt olur andan laîf
4019. Ey yahûdiler utanıñ hâlıqdan
Diliñizle bâri mevt ten
4020. Buña qadir olmadı hiçbir cehûd
Çün Muhammeden işitdiler Yahûd
4021. Didi Aşmed dilleri dise eger
Bir cehûd qâlmazdı ' âlemde gezer
4022. Pes Yahûdiler virub mâl u harâc
Kim bizi rüsvây itme ey serâc
4023. Çün düğünümüz bu kelâm bu suhan
Vir eliñ baña ki gördüñ yâri sen
4024. Gülşene gül ile terk-i muzible
Çünkü sen zulmetde gördiñ meş' ale
4025. Bî- tevkiif tiz it vazî' -i qadem
Bu kuyuyu qo budur bâğ-ı azem

EMİRÜ'L MÜMİN ' ALİ KERREMALLAH U VECHENİŇ NEDİM VE HEMDEMİ OLAN
PEHLİVÂN DİMESİ BEYÂNINDADIR ÇÜNKİ SEN BENİM YÜZÜME TÜKÜRDÜN
NEFSİM HAREKET U DİLİMDE İHLÂŞ KALMADI SENİ ÖLDÜRMEGE MANİ'
OLDU ANIŇ BEYÂNIDIR

4026. Didi aña pes emirü'l - müminin
Cenk vaqti ey civân bir gezîn
4027. Çünki tükürdüñ yüzüme sen benim
Bundan oldı muzdarib nefis u tenim
4028. Naşfi lillah oldı ve naşfi hevâ
Haqq işinde şirket olur mı revâ
4029. Sende Haqq naqş itdi bu cân u teni
Mülk-i Haqsıñ ben yaratmadım seni
4030. Naqş-ı Haqqı yine emr-i Haqq bozar
Sırcasın dostuñ yine taşu kırâr
4031. İşitince bunı göñli doldu nûr
Kırdı zünnârı olub şâhib-i hużûr
4032. Didi ben ölmüş iken taħmim-i cefâ
Gayri devr mi bâkmış idim ben saña
4033. Sen hod olmuşsuñ Hüda
Belki her mizâne diler ey murtażâ

4034. Sen benim olmıŝsıñ aşlı u mağlubum
Sen ĥod olmıŝsıñ zıyâ'ı mezhebim

4035. Bendesiyim ol çerağın ben gedâ
Kim çerağın andan almıŝdır zıyâ

4036. Ben ol mevcıñ ĥuluyum o baħr-ı nûr
Andan itdi böyle bir gevher zuhûr

4037. Baña ' arz eyle şehâdet bu zamân
Kim seni gördüm serfiraz-ı cihân

4038. adem aĥrabâsından meskur
' Âŝıķâ ne dine yüz dönder diler

4039. Tığ-ı ĥamle bu deñlu ĥalkı o
Giru aldı tığdan bu ĥalkı o

4040. Tığ-ı ĥalim dehen ĥılıcdan pek keser
Belki yüz leŝkerden artuğdur zafer

4041. Bir iki loğma yemiŝdi bu benim
Döñdü andan çoŝuŝ fikrim benim

4042. Ademe bir bugday olmışdır kûsûf
Nûr-ı bedi çün zûnnab eyler ĥusûf

94. A

4043. Ne laţif olur gönül bir pre nn
Ayin an eyleye lker nihn

4044. Ma' nevi ekmek yesin olur o sd
Çünkü Őret ola olur ol ceĥd

4045. Yeşil ot gibi deve yirse eger

O yiyiŐden bula lezzet

4046. la yeŐillik gide ĥuruya o n
Bir deve yirse eger an hemn

4047. Yırtar urdn damgn ey diriĝ
Böyle bir nzik gl ter oldu tĝ

4048. Nn ki ma' ni idi ĥr sebz olur
Çünki Őret ola ĥaŐn deñiz olur

4049. Sen ezil ki 'detiñ zre hemn
Kim pr idiñ ey vcd nzeniñ

4050. Ol ĥoĥu zre ye bu ĥuŐkı hemn
Kim ĥařiŐdı topraĝa ma' n-ya cn

4051. Kim ĥařiŐdı ĥki oldır ĥuŐk u mur
Ėayrı andan eyle perhiz ey Őetir

4052. Sz ĥařiŐdı topraĝa ol deñl t

Şu bulundu kuyunuñ ağızın kıpa

4053. Tâ ki anı şâf ide tîr-i Hüdâ

Tîre iden anı şâf itse revâ

4054. Şabr ile biter murâd itme şitâb

Eyle şabr Allahu ‘âlem ba’s-sevâb

TETMİSE Fİ’L-TARİH

4055. Cild-i evvel ‘avn Hakkâ ey hümân

Bu mağalde buldı encâm-ı tamâm

4056. Muhammed’ul-lillah ol mu‘inü’l zül-celâl

İtdi baña nice envâ’-ı nevâl

4057. Rehber olup baña fazldır el-emîn

Mesnevi’i hâzret-i Mevlâ ben

4058. Terceme idup anı itdim ‘ayân

Eyledim Türkî ibâretle beyân

4059. Kaşd-ı şî‘r u şâ‘ir niyet itmedim

Râh-ı remz u ta‘miyeye gitmedim

4060. Tâ hâfî kalmıya maşşûd u merâm

Añlayalar bileler her hâş u ‘âm

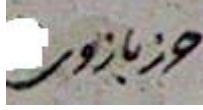
4061. İde her kişi o mağbuba nigâh

Her kesin sinesin ide cilve-gâh

4062. Yine giydi bit abâ-yı nevâ u hûb
Ne abâ mergûb u mabûbu'l ulûb

4063. Görmedi bu tarz nola 'âşikân
Hem işitmemişti gûş-ı 'ârifân

4064. Sinede cân gibi pinhân itseler

dil u cân itseler

4065. Vechi var anınladır emin u amân
İki 'âlemde selâmet bî-gümân

4066. Terceme olsaydı mefhumu eger
Ehl-i nazma olur idi mu' teber

4067. Mümkün idi olsa her -i daî
Bir mukaffel genc-i ma' nâ-yı vü şeb

4068. Lîk maşûd-ı hâbâb-ı mevlevi
Hem nikât mesnevi'i ma' nevi

4069. Fehm olunmayub alurdı ser-be-ser
Bu kitâb olurdu başa bir eer

4070. Himmet oldu çün bu hıdmetden ' arz
Ru-ı Mevlânadan umaram ' ivâz

4071. Hem kıra'at iden erbâb-ı şuffâ
İleyse bir fâtiha ahda bekâ
4072. Cümlemizi hazret-i râbu'l-bâd
İleyse iki cihânda ber-murâd
4073. Şeyh Nazmî Mehmed bendesin
Rah-ı aşk içre garîb efkendesin
4074. Eylesun manzûr-ı çeşm-i iltifât
Ola hem-vâre ne ki zat u şîfât
4075. Ola maqbûl-ı halâ'yık dâ'imâ
Ola dâ'im mazhar zât-ı Hüdâ
4076. Yâ ilâhi sa' yimi meşkûr kıl
Her hatamı lütf idup mestûr kıl
4077. Eyle ihyâ-yı ' aşkla cân u teni
Zemzem-i ' irfâne seyrâb it beni
4078. Tercümem çünkim bî-imdâd-ı hasda
Buldı encâm-ı nihâyet Nazmiyâ
4079. Nâm virdim ana sırr-ı ma' nevî
Oldı târihi tamâm-ı mesnevî

(1078)

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

- Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, C.I, Bizim Büro, Ankara 2000.
- CAN, Şefik, Mesnevi Hikâyeleri, Ötüken, İstanbul 2003.
- CAN, Şefik, Mevlana, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri, Ötüken Neşr., İstanbul 1995.
- CAN, Şefik, Mevlana, Mesnevî Tercümesi, C.1-2, Ötüken Yay., İstanbul 2005.
- CEYLAN, Ömür, Tasavvufi Şiir Şerhleri (Yayımlanmış Doktora Tezi), Kitabevi Yay., İstanbul 2000.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB, İstanbul 1998.
- DEMİRCİ, Mehmet, Mesnevi Şerhleri ve Şârihleri Hakkında Bir Kaç Not, www.semazen.com.
- Fatin Efendi, Tezkire-i Hatimetü'l-Eş'ar, 1283/1867.
- GÖKMAN, Muzaffer, Murat Molla Hayatı Kütüphanesi ve Eserleri, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1943.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, Mevlana Celâleddin, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1985.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, Mesnevi Tercümesi ve Şerhi, 6 Cilt, İnkılap ve Aka Yay., İstanbul 1981.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2004.
- İZBUDAK, Veled Çelebi, Mevlana, Mesnevî, MEB, İstanbul 1988.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, Türk Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan Günümüze), İnkılap Yayınları, İstanbul 1980.
- Kenan Rifâî, Mesnevî Tercüme ve Şerhi, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2000.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatı Tarihi, Tahlili ve Tenkidi, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.

Kur'ân-ı Kerîm ve Muhtasar Meâli, Hayrat Neşriyat, İlmi Araştırma Merkezi, İstanbul 2001.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2003.

LEVEND, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı (Kelimeler, Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar), Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Murad Molla, Hülasatü'ş-Şürûh, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 6309 Nr.lı kayıtlı nüshası.

Murad Molla, Mâ-Hazâr, Süleymaniye Ktp, Murad Molla Bölümü, 181, 1260/1844.

Osman-zâde Hüseyin Vassâf, Sefine-i Evliyâ, Haz: Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi, C.II, İstanbul 2006.

ŞENTÜRK, A. Atillâ - KARTAL, Ahmet, Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul 2004.

ŞENTÜRK, M. Hüdâyî, Şeyh Mehmed Murâd-ı Nakşibendî Ve Vâkâyı-nâmesi, İstanbul Araştırmaları, İstanbul 1997.

'Yazım Kılavuzu', TDK Yay., Ankara 2005.

YENİTERZİ, Emine, Mevlana Celâleddin-i Rûmî, TDV, Ankara 1995.

YILDIRIM, Suat, Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, Işık Yay., İstanbul, 2005.

YILMAZ, Mehmet, Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

Bagdatlı İsmail Pasa, Hediyyetu'l-Arifin, C. II

Şeyhi Mehmed Efendi, Vakayiku'l-Fuzala, C. II,

Huseyin Vassaf Bey, Sefine-i Evliya, C. III

Tezkire-i Salim,

Tezkire-i Safayi,

Tezkiretü'l-Evliya,

Beliğ

Müstakimzade,. Hulasatü'l-Hediyye, vr. 55 b

SÖZLÜKLER:

DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2003.

Mahm Mehmed Süreyya, Sicill-i Osman, c. IV

Bursali Mehmed Tahir, Osmanlı Muellifleri, C.I

Şemseddin Sami, Kamusu'l-A'lam, C. VI

ud Salahi, Kamus-ı Osmanî, İstanbul 1313.

Mütercim Âsım Efendi, Burhan-ı Katı, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2000.

Mütercim Âsım Efendi, Kamus Tercümesi, C. I, İstanbul 1305.

ONAY, Ahmet Talât, Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü, Haz: Cemal Kurnaz, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007.

PALA, İskender, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, LM Yay., İstanbul 2003.

REDHOUSE Sözlüğü (Osmanlıca-İngilizce), Sev Yay., İstanbul 1999.

SALEHPUR, Cemşid, Farsça-Türkçe Genel Sözlüğü, Lale Yayınevi, 1996.

STEINGASS, F. Persian English Dictionary, Londra, 1930s.

Şemseddin Sami, Kamus-i Türkî, (Haz.: Ömer Faruk Akün), Alfa Yayınları, İstanbul 1998.

'Türkçe Sözlük', TDK Yay., Ankara 2005.

ULUDAĞ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2002.

Ayverdi, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Sözlüğü) Cilt I, II, II

MAKALELER:

AKKUŞ, Metin, *Metin Şerhi Geleneği Tarlan Mektebinden Haluk İpekten'e*, Yedi İklim, S. 32, İstanbul 1992.

BİLKAN, Ali Fuat, *Şerh Geleneği*, (Yayımlanmamış Makale).

DOĞAN, Muhammed Nur, *Metin Şerhi Üzerine*, Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, İstanbul 1999.

AKLAN, Serhan, *13. 14. 15. Asırlarda Divan Nesrine Genel Bakış*, Yedi İklim, S.51, Haziran 1994.

MAZIOĞLU, Hasibe, *Metin Şerhi, Tahlili ve Tenkidi Üzerine Düşünceler*, Dergah S.93, Kasım 1997.

MENGİ, Mine, *Metin Şerhi, Tahlili, ve Tenkidi Üzerine*, Divan Şiiri Yazıları, Dergah, Kasım 1997.

Murad Nakşibendî, DİA, C. 32.

SARAÇ, Yekta, *Divan Tahlilleri Üzerine*, İlmî Araştırmalar 8, İstanbul 1999.

ÜNVER, İsmail, *Mesnevî*, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı, C. II, Nr. 415-417, Ankara 1986.

YENİTERZİ, Emine, *Metin Şerhi ile Görüşler*, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.5, Konya 1999.

TEZLER:

AKTAN, Muhammed Felat, *Murad Molla'nın Saib-i Tebrizî Şerhleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

AYTEKİN, Ülker, *Sarı Abdullah Efendi ve Mesnevî-i Şerif Şerhi*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 2002.

CANPOLAT, Hülya, Sa'di'nin Gülistan Önsözüne Yapılan Türkçe Şerhlerin Karşılaştırılmalı İncelenmesi (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, 2006.

CEYHAN, Semih, İsmail Ankaravî ve Mesnevî Şerhi (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, 2005.

KÖSE, Davut, Mehmed Murad Nakşibendî Dîvânı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

MENGÜÇ, Hilal Tuğba, İlmî Mehmed Dede'nin Cezire-i Mesnevî Şerhi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005.

BEKTAŞ, Halime, Şeyh Mehmed Nazmi Divanı, Edisyon Kritik İnceleme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, 2005

